

BIBLIOTHÈQUE
DE L'ÉCOLE
DES HAUTES ÉTUDES

PUBLIÉE SOUS LES AUSPICES

DU MINISTÈRE DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE

SCIENCES HISTORIQUES ET PHILOGIQUES

DEUX CENT CINQUANTE-QUATRIÈME FASCICULE

PREMIÈRE PARTIE

INTRODUCTION : FEUILLES A, B, C, D, E. — TEXTE : FEUILLES 1 A 9.

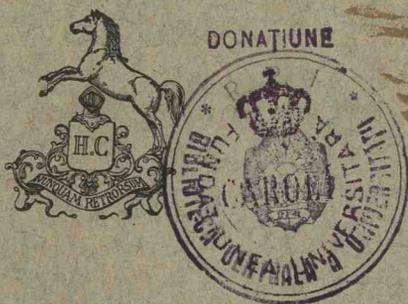
LES GLOSES FRANÇAISES

DANS LES

COMMENTAIRES TALMUDIQUES DE RASCHI

PAR

ARSÈNE DARMESTETER ET D. S. BLONDHEIM

PARIS
LIBRAIRIE ANCIENNE HONORÉ CHAMPION

5, QUAI MALAQUAIS

1929

Tous droits réservés.

**BIBLIOTECA
CENTRALA A
UNIVERSITĂȚII
DIN
BUCUREȘTI**

Nº Curent 54867 Format -

Nº Inventar A28684 Anul

Secția Depozit în Raftul 01

LES GLOSES FRANÇAISES
DANS LES
COMMENTAIRES TALMUDIQUES DE RASCHI

ARSÈNE DARMESTETER et D. S. BLONDHEIM

LES
GLOSES FRANÇAISES

DANS LES
Commentaires talmudiques
de Raschi

TOME PREMIER

TEXTE DES GLOSES

PARIS
LIBRAIRIE ANCIENNE HONORÉ CHAMPION
5, QUAI MALAQUAIS (6e)

1929

Cet ouvrage forme le fascicule n° 254 de la Bibliothèque de l'École des Hautes Études

54461

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București

Cota 54867

3282. A. 126/10

1958

B.C.U. "Carol I" - Bucuresti

C54461

3282

RC 126/10

Inscr. A. 28.684

BIBLIOTHÈQUE
DE L'ÉCOLE
DES HAUTES ÉTUDES

PUBLIÉE SOUS LES AUSPICES
DU MINISTÈRE DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE

SCIENCES HISTORIQUES ET PHILOGIQUES

DEUX CENT CINQUANTE-QUATRIÈME FASCICULE

PREMIÈRE PARTIE

INTRODUCTION : FEUILLES A, B, C, D, E. — TEXTE : FEUILLES 1 A 9.

LES GLOSES FRANÇAISES

DANS LES

COMMENTAIRES TALMUDIQUES DE RASCHI

PAR

ARSÈNE DARMESTETER ET D. S. BLONDHEIM

PARIS
LIBRAIRIE ANCIENNE HONORÉ CHAMPION

5, QUAI MALAQUAIS

1929

Tous droits réservés.

A

HELENA ARSÈNE DARMESTETER

Sur l'avis de M. A. THOMAS, directeur de la Conférence de philologie romane, et de MM. Mayer LAMBERT et Mario ROQUES, commissaires responsables, le présent mémoire a valu à M. D. S. BLONDHEIM le titre d'Élève diplômé de la section d'histoire et de philologie de l'École pratique des Hautes Études.

Paris, le 22 juin 1919.

Le Directeur de la Conférence,

Signé : A. THOMAS.

Les Commissaires responsables,

Signé : Mayer LAMBERT.

MARIO ROQUES.

Le Président de la Section,

Signé : Louis HAVET.

AVANT-PROPOS

Comme son titre l'indique, cette publication est due à la collaboration de deux éditeurs. La part qui revient à chacun d'eux peut être indiquée de la façon suivante. Arsène Darmesteter, qui ne paraît pas s'être occupé de Raschi de façon systématique après 1876, avait recueilli les gloses de Raschi dans des éditions imprimées modernes et les avait classées, d'après l'ordre du Talmud, dans des cahiers qui ont été d'un grand secours au continuateur du travail.

Ils contiennent, d'abord, les gloses, qui sont quelquefois transcrites en caractères romans; elles sont accompagnées d'une traduction française du contexte des commentaires de Raschi. On y trouve ensuite les leçons des manuscrits connus de Darmesteter. Ce sont :

1° Vingt textes anglais décrits dans ses *Reliques scientifiques*, I (Paris, 1890), 112-117 ;

2° Seize textes italiens dont Darmesteter a donné la description (*ibidem*, 120-6) et six manuscrits du Vatican. Ces derniers sont ceux qu'il a appelés k, l, m, n, p, et qu'il avait fait copier.

3° Six textes parisiens, qu'il a désignés par a, b, c, d, e, f.

D. S. Blondheim a vérifié les leçons de trente-six manuscrits utilisés par Darmesteter, mais il a laissé de côté les douze manuscrits du *Pseudo-Raschi* (cf. *Rel. sc.*, I, 113, 171) sur l'Alfasi. Il a aussi ajouté les données de vingt-sept manuscrits complets, dont deux de l'Alfasi, et de vingt-six fragments ¹.

1. Les manuscrits de l'Alfasi sont mis à part ici, parce que leur contenu varie de ms. en ms. et qu'il est généralement peu utile. Darmesteter ne les avait donc pas dépouillés de façon systématique ; le continuateur du travail a suivi, à cet égard, le plan du premier éditeur.

Darmesteter avait, en outre, recueilli les leçons de la première édition Bomberg du Talmud (Venise, 1520 et suiv.); son continuateur y a ajouté les leçons d'autres éditions imprimées, entre autres celle de Soncino (1489 et suiv.) et celle de Vilna (éd. Romm, 1884 et suiv.), et il a rassemblé des citations éparses dans des œuvres rabbiniques postérieures à Raschi.

En plus des matériaux réunis dans ses cahiers, le premier éditeur avait copié les gloses et les avait disposées alphabétiquement sur fiches, qui contiennent assez souvent des indications précieuses relatives à l'identification et au sens des gloses. Par malheur, Darmesteter n'avait pu qu'ébaucher cette partie du travail, de sorte que la responsabilité de la transcription et de l'interprétation des gloses retombe surtout sur son collaborateur. On trouvera des détails sur les notes de Darmesteter dans les articles du commentaire qui paraîtra dans le deuxième tome de cette publication, avec une introduction générale.

Ces indications sommaires ont trait au côté matériel du travail accompli par Darmesteter. Elles ne peuvent donner aucune idée du talent, de l'énergie et du courage qu'il a déployés pour pousser cette étude aussi loin, étant donné les conditions et l'époque où il l'a entreprise. Son magnifique enthousiasme n'avait pas manqué de lui gagner le concours dévoué de ses amis. Leurs noms sont mentionnés dans ses *Reliques scientifiques*, qui réunissent, sous une forme commode, les études judéo-françaises du maître.

Son successeur, qui vit éloigné des centres où se poursuivent des études de ce genre, a eu besoin de concours encore plus nombreux. Ce sont les travaux imprimés de Darmesteter qui l'avaient intéressé et lui ont donné le désir de les continuer.

Grâce à M. Louis Brandin, il a pu être mis en rapport, dès 1908, avec Mme Arsène Darmesteter et avec son frère, Sir Philip Hartog. Ceux-ci l'ont encouragé à terminer l'œuvre de Darmesteter et lui ont confié les précieux matériaux

réunis par le grand savant. Pendant les longues années de préparation qui ont suivi, ils lui ont témoigné une confiance et une bienveillance dont il ne saurait trop les remercier.

Sa tâche a été facilitée, d'autre part, par la publication des *Gloses françaises de Raschi dans la Bible* (Paris, 1909), due à MM. Brandin et Julien Weill, qui ont reproduit le manuscrit de Darmesteter, en le modifiant au point de vue de la forme et en y ajoutant des notes. Ce travail parut d'abord dans la *Revue des études juives*, LIII-LVI (1907-8).

La publication du présent volume a été facilitée par une subvention accordée par les Trustees de la John Simon Guggenheim Memorial Foundation, de New York. Le continuateur de Darmesteter leur doit aussi une bourse qui lui a permis de passer une année à Paris (1926-1927) et de compléter ce tome. L'Université Johns Hopkins lui a accordé un congé de même durée ; elle lui avait déjà permis de travailler de façon ininterrompue aux gloses en lui accordant, pour l'année 1913-1914, une « bourse Johnston », sur la proposition du professeur Edward C. Armstrong. L'Université d'Illinois lui avait donné un premier congé pendant la durée de cette bourse et lui avait procuré des copies de manuscrits qui ont été utilisées pour ce volume.

C'est surtout au Dr. Cyrus Adler qu'il doit d'avoir pu consacrer l'été de 1919 à l'étude des manuscrits italiens et anglais. M. Sylvain Lévi a bien voulu s'intéresser à cette publication avec son habituelle et généreuse bienveillance.

M. Alexander Marx a indiqué la grande masse des manuscrits inconnus de Darmesteter et, avec M. Louis Ginzberg, a prêté au continuateur de l'œuvre entreprise par le savant français, un appui intellectuel et moral sans lequel ce livre n'aurait pu paraître. M. Antoine Thomas a donné de précieuses indications sur de nombreux points de détail. M. Mario Roques a fait plusieurs suggestions importantes. Mlle Grace H. Blondheim a prêté en maintes circonstances son aide dévouée et utile. Mlle E. Droz et M. Gilbert Chinard ont fait quelques utiles retouches de style.

Bien qu'on ait fait un effort sérieux pour compléter la documentation du livre, les conditions dans lesquelles il a été écrit, entre autres la dispersion des sources, expliquent certaines déficiences, et surtout des omissions. Le lecteur les excusera et, le cas échéant, y portera remède. S'il est romaniste, il s'apercevra bien vite que les gloses de Raschi sont loin de nous être parvenues intactes, car nos textes ont subi tant d'altérations à travers les siècles qu'on n'en connaît pas un seul qui soit complet et réellement bon. Il est donc impossible, actuellement, d'établir un texte définitif des gloses. Il faudra être satisfait si ce volume, et celui qui suivra, représentent un progrès sur ce qu'on a su jusqu'ici.

Ce premier tome comprend trois parties. La première se compose d'une description des textes, manuscrits et imprimés, du commentaire de Raschi, cités dans ce volume. Ces textes sont classés dans l'ordre du Talmud, excepté les traités dont l'authenticité est douteuse, qui sont rejetés à la fin.

L'étude des auteurs qui ont cité Raschi est réservée au tome II.

A la fin de cette première partie, se trouve un tableau des caractères hébreux, avec les équivalents qui ont été employés ici pour les transcrire, ainsi qu'une liste des sigles qui désignent les textes.

La deuxième partie de ce premier tome renferme le texte des gloses. Elles sont rangées dans l'ordre de l'alphabet français. Les trente-trois gloses qui n'ont pu être transcrites sont, à la fin, classées dans l'ordre de l'alphabet hébreu.

Suivant le plan de Darmesteter, la page est divisée en deux parties. Le haut est destiné aux romanistes qui ne connaissent pas l'alphabet hébreu. On y donne, avec une traduction en français moderne, une reconstitution de la glose en caractères romans, telle qu'on peut supposer qu'elle a été prononcée par Raschi. Cette reconstitution n'est pas accompagnée d'un texte critique de la glose en caractères hébreux, car trop d'incertitudes planent sur plusieurs détails de la graphie de l'auteur.

Cette difficulté de reconstituer la graphie de Raschi s'applique surtout aux voyelles. Celles de nos transcriptions en caractères romans sont presque toujours hypothétiques. Cependant, en faisant ces transcriptions, on s'est efforcé de ne pas procéder à la légère. On s'est laissé guider quelquefois par la comparaison de textes judéo-français postérieurs à l'époque de Raschi. En d'autres cas, ce sont des matériaux français, notés en caractères romans, qui ont suggéré les transcriptions. L'orthographe de notre reconstitution est donc plus ou moins une orthographe de convention qui ne peut prétendre à un caractère d'authenticité. Ceci ne veut pas dire que les transcriptions en caractères hébreux soient sans valeur, mais seulement qu'elles sont très vagues. Donc, avant de tirer des conclusions qui pourraient être trompeuses, le lecteur fera bien d'attendre la publication du tome II, et, en tout cas, de se reporter aux données hébraïques de la partie inférieure de la page, où on trouvera, sous un numéro qui correspond à celui de la glose de la partie supérieure :

1° L'indication du traité et de la page du Talmud où la glose se rencontre ;

2° Le mot hébreu ou araméen que Raschi traduit en français ;

3° Les leçons des textes. Chaque leçon est transcrite en caractères romans, suivant le système indiqué en détail à la p. LXX. L'absence d'une glose dans un texte est indiquée par un zéro. Les manuscrits et les imprimés sont cités dans l'ordre de leur découverte, les manuscrits avant les imprimés. Les citations de Raschi extraites d'auteurs postérieurs viennent en dernier lieu. Quand une glose est traduite en langue étrangère, on ajoute, entre parenthèses, après la transcription mécanique, l'indication de la langue et la transcription de la glose dans l'orthographe courante de cette langue. Comme les dialectes judéo-romans présentent beaucoup d'emprunts, on n'a pas spécifié ici le dialecte précis dont provient une glose, mais on indique par *it.* (italien),

par ex., une glose qui sera probablement vénitienne, par esp. (espagnol), une glose qui est peut-être aragonaise, etc. Comme beaucoup de gloses peuvent être ou provençales ou catalanes, on remarquera assez souvent pr.-cat., ce qui veut dire que la glose pourra être ou l'une ou l'autre. On trouvera des renseignements plus étendus sur ces mots dans le commentaire.

En outre, il y a lieu de faire deux remarques au sujet des mots en langue étrangère. D'abord, on a cherché à n'en donner que des transcriptions certaines. Par conséquent, les mots de forme ou d'origine douteuse ne sont pas transcrits ; on discutera ces mots au t. II. Ensuite, il faut noter que les textes qui renferment le Pseudo-Raschi sur l'Alfasi traduisent en allemand beaucoup de gloses françaises. Comme ces traductions sont sans valeur pour la constitution du texte des gloses françaises, on les a exclues de ce tome.

Dans cette partie du volume, des notes, au bas des pages, renseignent sur des points qui touchent de près au texte. On y trouvera aussi des détails sur des gloses qui ont été interpolées dans certains manuscrits et dans certains imprimés, mais dont on a des exemples authentiques ailleurs, etc.

La troisième partie du volume comprend une liste des gloses selon l'ordre du Talmud, trois index, des additions et corrections qui ont trait surtout au ms. 52, découvert trop tard pour qu'on pût incorporer ses leçons dans le texte, une énumération des manuscrits décrits, etc.

INTRODUCTION

DESCRIPTION DES SOURCES QUI ONT SERVI A L'ÉTABLISSEMENT DU TEXTE DES GLOSES¹

TRAITÉ BERAKOT.

Pour les textes de Berakot, la parenté la plus frappante qu'on remarque est celle qui relie θ et 11. Ces deux mss. présentent beaucoup de formes italiennes communes : voir les n°s 81, 115, 331 a, 633 a, 646 a, 773 a, etc. Ils s'accordent, d'autre part, pour omettre bon nombre de gloses : cf. 360, 431 a, n. 1, 517 a, 802 a, etc. Ils proviennent tous les deux d'une source ou de sources provençalisées, bien qu'ils ne présentent pas de forme provençale commune. θ n'est pas la source de 11, ni 11 de θ .

Une tradition plus pure que celle qui est représentée par θ et 11 est conservée dans S, qui présente des accords avec les fragments 18 et 25. S a généralement été suivi pour le texte, excepté quand les gloses sont traduites ou rajeunies (voir *infra*, p. XII).

θ , le meilleur des deux mss. complets, est le n° 2589 (n° 1309 dans *MSS. Codices hebraici biblioth. I. B. De-Rossi...*, 3 tomes [Parmae, 1803]), de la Bibliothèque palatine de Parme. Écrit sur vélin, relié en demi-chagrin. Dimensions extérieures (c'est-à-dire la page avec les marges) : 22 1/2 cm. \times 17 cm. ; dimensions intérieures (c'est-à-dire la page sans les marges) : 14.8 \times environ 11 cm. Il contient 260 feuillets de 24 lignes à la page. Écriture rabbinique italienne. Du xive ou du commencement du xve siècle, selon Rossi

1. Le lecteur de cette description fera bien de noter que le mot « rajeunissement » y est employé pour désigner la substitution à la glose de Raschi d'une expression française qui en est sensiblement différente de forme, ou même de sens. On n'applique pas ce terme au remplacement de la glose originale par un mot d'une langue autre que le français.

(*loc. laud.*). Il contient Raschi sur Berakot (f°s 1 a-61 b) et Houllin (f°s 62 a-260 a). Il se termine avec les mots : נתקן לעשה לרובי אם על אזרה זו (= Houll. 141 a). Propriétaire : Abr. J. S. Graziano de Modène (f° 1 a, 62 a). Censeurs : Fra Luigi [da Bologna], 1595, Camillo Jaghel, 1613, Fra Renato da Modena, 1626, Fra Girolamo da Durallano, 1640.

Les gloses sont italianisées, comme Darmesteter l'a noté (*Reliques scientifiques*, I, 121) dans les deux parties du ms. ; voir ci-dessus, p. VII et n°s 73, 688 e, 829 c. Il y a peut-être des traces de provençalisation aussi ; cf. n°s 68 c, 135 a¹.

11. Ms. Oriental 5975 du British Museum, Londres. Écrit sur vélin. Les dimensions extérieures sont de 31 × 22 cm., et les dimensions intérieures sont de 21 cm. × 14.5 cm. 136 feuillets, 38 lignes à la page. Écriture italienne. Du xve siècle, d'après le catalogue de Margoliouth². Il contient (f° 1 a) Raschi sur Berakot et (f° 37 a) Sabbat. Il se termine par les mots לא שנו במטה על צדה דחבית אלא בשכה, Sab. 142 b.

Les gloses sont italianisées ; cf. ci-dessus, p. VII, et voir, pour Sabbat, 33 a, 518, 624 b, 798 a, etc. Quelques gloses italiennes ajoutées : 62, 89 a, n. 3. Des traces évidentes de provençalisation : 20 a, 543 a, 565 a. Une glose catalane : 624 a.

18. Ms. Heb. d. 34 (quatrième fragment) de la Bodléienne, Oxford. Papier. Dimensions extérieures : 17.75 cm. × 13.5 ; intérieures : 17.5 × 12 cm. 10 feuillets, 27 lignes à la page. Écriture syrienne, d'après le catalogue Neubauer-Cowley³. Raschi sur Berakot, à partir de f. 23 b (תיורבתא דרב) jusqu'à f. 34 b (שהתפלוי).

25. Ms. Elkan N. Adler 147 du Jewish Theological Seminary, New York. Papier. Dimensions extérieures : 21.75 cm. × 16 ; intérieures : environ 16 cm. × environ 13.5. 10 feuillets. Écriture cur-

1. Le regretté D. Camerini a aidé D.S. Blondheim dans l'étude des ms. de Parme.

2. *Catalogue of the Hebrew and Samaritan Manuscripts in the British Museum*, Part II (Londres, 1905), n° 409. D'après Margoliouth, le manuscrit serait « apparemment » d'origine espagnole.

3. *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library*, Vol. II (Oxford, 1906), n° 2680, 4.

sive orientale. Il contient le texte du Talmud, traité Berakot, avec Raschi. Commence Ber. 5 b (texte du Talmud) : או משום תורה. Se termine Ber. 7 a (texte du Talmud) : ל אבין : ואיתיבא ל אבונא רגע וכמה רגע אמר.

28. T.-S. 18. F^o 1^r de la Collection Taylor-Schechter, Bibliothèque de l'Université, Cambridge, Angleterre. Vélin. Dimensions extérieures : environ 35 cm. \times 29; intérieures : 22.5 cm. \times 18.3. 2 feuillets, de 39 lignes à la page. Écriture espagnole (?). Le texte de Berakot, avec Raschi. F^o 1 a commence par (texte de Ber. 24 a, en bas) : או הכי מאי למומרא מהו דתיבא תבעי. F^o 1 b se termine (texte de Ber. 25 a) : גנובא משבייה דרב אמר כל זמן שרשומן נוקר. Le Raschi de f° 1 commence par (Ber. 24 a) אשמרנודור et se termine (Ber. 25 a) : [ל]הפסק : הטיבא עומד. Le 2e feuillet ne renferme pas de gloses.

Une glose rajeunie, *monton* pour *menton*, 697 a¹.

44. Staatsbibliothek de Königsberg, n° 2369, 4°. Papier. Dimensions extérieures : 19.75 cm. \times 14 cm.; intérieures : 14 cm. \times 8.25 cm. 51 feuillets, environ 35-37 lignes à la page. Écriture italienne cursive; xive-xve siècle (?). Il contient surtout des extraits du commentaire de Raschi sur Berakot, Sabbat, Houllin et Bêça; f°s 30-31 en blanc, f°s 37 b-38 a des comptes de l'année 1533, avec les noms Taqqanah Tchelebi (cf. *Rev. ét. juives*, LXXXII [1926], 385, n. 1) et Raphaël Yehiel. Propriétaire (*ibid.*) : Hayyim. b. Isaïe Massaran. Censeurs : Dominico Irosolomitano, Giovanni Dominico Carretto, 1618.

Les gloses sont italianisées : cf. n°s 22, 166 d, 440 b, 629, 668 c, 713 a, 785 a, 789 a, etc. Glose provençalisée (?), 283 i. Dans Sabbat, les gloses s'accordent souvent avec *ı* ou *ı2*; dans Houllin avec *θ* ou *S*; dans Bêça avec *λ* et 45².

47. Fragment dans la bibliothèque du Jewish Theological Seminary, New York. Papier. Dimensions extérieures : env. 19.3 cm. \times 17.3; intérieures : env. 17 cm. \times 14. 2 feuillets, le 2e déchiré.

1. Ce fragment, comme plusieurs autres qui sont à Cambridge, a été indiqué à D. S. Blondheim par le professeur J. Mann.

2. Le professeur F. Perles a communiqué avec beaucoup d'obligeance, à D. S. Blondheim, des renseignements au sujet de ce ms., sur lequel A. Marx avait appelé l'attention de ce dernier.

23 lignes à la page, la partie inférieure de la page manque. Écriture orientale, environ xvie-xviiie siècle (?). Il contient Raschi sur Bera-kot. F^o 1 a commence par (Ber. 28 b) באסדא כמו ותשמ (= 29 a) בנאת ארנך .. נוה ; f° 1 b commence (= 29 a) [sic] שבתקון ; derniers mots lisibles : ליראיך נחת רוה (= 29 b). F^o 2 a commence par (Ber. 30 a) בשמעותי ועד כמה, se termine (Ber. 30 a) גאולה לתפלה וכו' ; f° 2 b commence par (Ber. 30 a) דעתו מיושבת, se termine (Ber. 30 b) שוהין שעה אחת.

a. Bibliothèque nationale, Paris, 311, fonds hébreu (ancien fonds de la Sorbonne, n° 7). Vélín, relié en maroquin, aux armes du Cardinal de Richelieu. Dimensions extérieures: 48 × 36 cm. ; intérieures: 35-40 cm. × 25-28 cm. 200 feuillets, en moyenne 55 lignes de texte à la page, à peu près 86 en marge. Écriture allemande; xive (?) siècle. Renferme les Halakot de l'Alfasi, accompagnés du commentaire du Pseudo-Raschi et de « tosaphoth ou gloses » (Cat. Zotenberg). Commence par שלה מפ'י בואה פעמיו' תשלה (Baba Mec'á, Pér. II, f° 17 a, texte de l'édition de l'Alfasi de Romm); f° 25 a, Baba Batra; f° 55 a, San.; f° 62 b, Mak.; f° 64 a en blanc; f° 64 b, Nid.; f° 67 b, Scheb.; f° 74 b, 'A. Z.; f° 83 b, Yeb.; f° 105 b, Ket.; f° 131 a, Qid.; f° 140 a, Guit.; f° 153 a, Ber.; f° 168 b, Ta'an.; f° 172 a, Meg.; f° 177 b, R. H.; f° 180 b, Yom.; f° 183 a, Souk.; f° 188 a, Béça; f° 196 a, Pes. Le texte se termine (f° 200 b): א' רב אין אומרים (Pes., Pér. X, f° 22 b de l'Alfasi de Romm).

s, ms. Opp. 6 (ancien 649), Bibliothèque Bodléienne, Oxford¹. Vélín. Dimensions extérieures: 48.7 cm. × 36; intérieures: environ 32.3 cm. × 25.3. 134 feuillets de 47 lignes de texte à la page, environ 70 lignes de commentaire. Écriture allemande carrée pour le texte, rabbinique pour le commentaire; xive siècle (?). Alfasi, accompagné du Pseudo-Raschi. Contient Ber., Yom., Souk., M. Q., Pes., 'Er., Sab., Béç., Meg., Ta'an., R. H. Il y a en outre un commentaire anonyme sur Ber., Yom., M. Q., Pes., Sab., et R. H. Sur les autres traités, il a le *Séfer ha-Mordekai* de Mardocheé b. Hillel.

v, ms. n° 2 de la Bibliothèque du Talmud Tora, Livourne².

1. Cf. A. Neubauer, *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library* (Oxford, 1886), n° 545.

2. Cf. Carlo Bernheimer, *La bibliothèque du Talmud Tora de Livourne*, *Rev. ét. juives*, LXV (1913), 304-5; le même, *Catalogue des manuscrits et livres rares*

Vélin. Dimensions extérieures : 35 × 24 cm. ; intérieures : environ 29 cm. × 22. 350 feuillets, à peu près 22 lignes de texte et 60 lignes de commentaire à la page. Ms. allemand du xive siècle. Contient les Halakot d'Alfasi avec le Pseudo-Raschi et des Tosafot anonymes sur l'Alfasi pour les traités suivants : f° 23 b, Baba Qamma ; f° 50 b, B. M. ; f° 108 b, B. B. ; f° 183 a, San. ; f° 197 a, Mak. ; f° 200 a, Nid. ; f° 208 a, Scheb. ; f° 222 a, Ned. ; f° 245 b, 'A. Z. ; f° 264 b, Ber. ; f° 295 a, Ta'an. ; f° 302 b, Meg. ; f° 316 a, R. H. ; fol. 323 a, Yom. F^o 2-23 a : Table des *Dinim* ; *Teschoubot*. Parmi les propriétaires (f° 1) figurent David b. Uri (-1473), Hayyim b. Ascher (1473-), Daniel Israël הילי (-1634/5), Joseph b. Samuel Gabriel de Carpi (1634/5-), etc.

1, ms. 3273 de Parme (Cat. De-Rossi 134). Vélin, relié en demi-chagrin. Dimensions extérieures : 36.5 × 26 cm. ; intérieures : environ 25.5 × environ 17.5 cm. 372 feuillets de 51 lignes de texte et d'environ 70 lignes de commentaire à la page. Des enluminures. Écriture italienne ou allemande du xve (?) siècle. Contient l'Alfasi avec le Pseudo-Raschi et des tosafot allemands sur les traités suivants¹ : f°s 1 b-35 b, Sab. ; 36 a-53 a, 'Er. ; 53 a-66 a, Pes. ; 66 b-88 a, Houll. ; 88 a-106 a, Ber. ; 106 a-110 a, Ta'an. ; 110 a-113 b, R. H. ; 114 a-116 a, Yom. ; 116 b-117 b, תשובות שא"ב ביום הכפורי ; 117 b-124 a, Souk. ; 124 a-132 b, Béc. ; 132 b-143 b, 'A. Z. ; 143 b-154 b, M. Q. ; 155 a, Hilkot Tum'ah ; 155 b-159 a, Nid. ; 159 b-160 b, Hilkot Séfer Torah ; 160 b-161 b, Hil. Mezouz-zah ; 161 b-164 a, Hil. Tefillin ; 164 a-166 a, Hil. Çiçit ; 166 b-174 a, Meg. ; 174 a-193 b, B. Q. ; 193 b-232 a, B. M. ; 232 a-273 a, B. B. ; 273 a-281 a, Scheb. ; 282 a-289 a, San. ; 289 b-291 a, Mak. ; 291 a-313 a, Yeb. ; 313 b-339 b, Ket. ; 340 a-349 a, Qid. ; 349 b-364 a, Guit. ; 365 en blanc ; 366 a-372 a, les vingt *Sche'arim* de R. Isaac b. Reuben, qui se terminent כ' שערים מווסדין : המו' רבי' יצחק מפס ב"ר ראובן הנקרא רב אלפס והיה מנוחתו כבוד. Sur cet

hébraïques de la Bibliothèque du Talmud Tora de Livourne (Livourne, [1914], col. 2)
Le fac-similé d'une page de ce ms. se trouve dans la planche XI des « Facsimiles » qui accompagnent ce catalogue. C'est à M. Bernheimer que D. S. Blondheim doit la faveur d'avoir pu consulter ce ms. dans des conditions très avantageuses pour son travail.

1. Cf. C. Bernheimer, *Rev. ét. juives*, LXX (1913), 304, n. 1.

écrivain, voir Michael, *Or ha-Hayyim* (Francfort s. M., 1891), § 1085 et S. Assaf dans *Kirjath Sepher*, III (1927), 295-7.

S, la première édition imprimée d'un traité du Talmud qui porte une date, a paru à Soncino, en Lombardie, en 1483-4; les leçons dans le texte proviennent de l'exemplaire du British Museum. Texte généralement assez pur (cf. ci-dessus, p. VII). Traces d'italianisation : 637 a, 788 (?). Quelques provençalismes douteux : 482 a, 877. Des rajeunissements : 81 a (*bailler* pour *badailier*), 433 a, b (*éternuer, esternuer* pour *esternuder*)¹.

S² (environ 1511) fait quelques changements insignifiants dans les leçons de S; cf. 404, 625 b, 797 a.

B, la première partie de la première édition complète du Talmud, imprimée par Daniel Bomberg (Venise, 1520), offre une nouvelle leçon (177 a) de provenance incertaine.

B², la deuxième édition Bomberg (Venise, 1529) présente des formes de l'Italie du Nord : 433 a, b, 673 a, 845 a.

F désigne deux fragments de l'édition du Talmud qu'on supposait imprimée à Fez². Le premier, dans la collection E. N. Adler du Jewish Theological Seminary, New York, s'étend de 10 a (texte) : מדה מבליון אותו עד ב. בזכות עצמו שנאמר. Le deuxième, dans la Collection Taylor-Schechter à Cambridge (boîte marquée « Talmudic (printed) »; la couverture porte la note « J. Mann, no. 3 ») s'étend de f° 58 a : שוקדות ובאות (*sic*) אובמנוות jusqu'au f° 58 b : על בנייה תנחם אלמא.

F est indépendant de S. Il a deux gloses qui manquent dans S, 274 et 1016. Gloses espagnoles : 274, 633 a (forme portugaise), 1056.

A, les extraits de Raschi renfermés dans le commentaire dit de Raschi sur l'Alfasi (éd. Venise, 1521). A n'offre rien de remarquable. On note une influence allemande dans 129.

1. Pour savoir où se trouvent les rares exemplaires des éditions du Talmud antérieures à 1520, et pour d'autres renseignements sur eux, voir *Zeit. f. hebr. Bibliographie*, VIII (1904), 143-4; XII (1908), 14; XIV (1910), 80, et n. 2, ci-dessous.

2. Sur cette édition, qu'on croit maintenant avoir été imprimée en Espagne vers 1485, voir en dernier lieu E. N. Adler, *Talmud Printing before Bomberg*, dans *Festschrift i Anledning af Professor David Simonsens 70-aarige Fødselsdag* (Copenhague, 1923), 81-84. M. Adler a facilité généreusement à D. S. Blondheim l'accès de sa belle bibliothèque, et il l'a aidé de ses conseils précieux.

E (les extraits du commentaire de Raschi renfermés dans l'*En Jacob* de Jacob ibn Habib [Salonique, 1516 ?]) présente une forme catalane, 543 a, et une forme espagnole, 802 a. L'auteur a dû se servir non seulement de S, mais d'une source manuscrite aussi; cf. 203 a, 347 a, 966.

TRAITÉ SABBAT.

Le texte de Raschi est représenté le plus fidèlement par les mss. e et l. Ils sont presque toujours suivis ici quand ils s'accordent. D'autre part e, 1, 11 et 50 ont tous subi une influence provençale; e et 1 ont des traits frappants en commun. 1, 11 et 50 ont subi plus tard des italianisations; 11 et 50 montrent des accords particulièrement remarquables. 6, texte italianisé, présente des ressemblances avec 11.

e, ms. 324, fonds hébreu (ancien fonds Sorbonne 220) de la Bibliothèque nationale, Paris. En partie vélin, en partie papier; relié en maroquin, aux armes du Cardinal de Richelieu. Dimensions extérieures : 26.5 cm. \times 16 cm.; intérieures : 23 \times 14.5 cm. 316 f^{os} de 28 lignes à la page. Écriture provençale du xive (?) siècle. Contient Raschi sur Sabbat (f° 1 a) et 'Eroubin (f° 178 a). Censeur (f° 316 a) : Gio. Domenico Carretto, 1617.

C'est en général le meilleur de nos textes, excepté quand il est provençalisé, ce qui arrive assez souvent, p. ex. : 53, 215 a, 218, 334, 565 c, 623, 624 b¹.

1, ms. 2087 (Cat. De-Rossi 1324) de la bibliothèque de Parme. Vélin, relié en demi-chagrin. Dimensions extérieures : 19 cm. \times 13.5 cm.; intérieures : 13.5 cm. \times 8.75 cm. 260 feuillets de 24 lignes à la page. Écriture rabbinique italienne; xive siècle, d'après De-Rossi. Contient Raschi sur Sabbat. Les premiers feuillets sont difficiles à lire et plusieurs pages au début du ms. sont mutilées.

Gloses provençalisées : 81 b, 84, 258 c, 269 a, 854 a, etc. 68 a semble être une forme catalane. Italianisations : 33 a, 166 a, 222 b, 283 a, etc.

1. M. Israël Lévi a donné à D.S.B. des indications utiles sur ce ms.; il l'a aidé d'autres façons aussi.

k, ms. Vat. ebraico 129 (ancien Palatin) de la Bibliothèque du Vatican, Rome. Vélin, relié en parchemin. Dimensions extérieures : 27.5 cm. \times 20 cm.; intérieures : 26 \times 19 cm. 69 feuillets. Écriture italienne (?); daté de 1398. Renferme les deux premiers chapitres de Raschi sur Sabbat (f°s 1 b-16 a) et les deux premiers chapitres des Tosafot sur le même traité (f°s 17 b-69 a). Dans la deuxième partie du texte, l'écriture est plus grande et moins cursive. Les trois premiers feuillets sont endommagés en tout ou en partie et difficiles à lire. Sur la marge du f° 36 a, il y a une citation attribuée à R. Eliézer d'Erfurt.

Une glose italianisée : 1061. Des rajeunissements : 503 (*fondu* pour *fondud*), 624 a (*lonpe* pour *lanpe*), 720 a (*mos[s]e* pour *molse*).

l, ms. Vat. ebraico 138 (ancien Palatin) du Vatican. Vélin, relié en parchemin. Dimensions extérieures : 34 cm. \times 27.5; intérieures : 33 cm. \times 26.5. 95 feuillets de 37 lignes à la page. Écriture franco-allemande du XIIIe ou XIVe siècle. Contient (f°s 1 b-95 b) Raschi sur Sabbat. F^o 1 a, il y a un fragment de Raschi sur Sabbat (f° 5 a, en haut, -5 b, en haut). D'après le colophon, le ms. aurait été écrit par Cresbia b. Makhir pour Raschi lui-même. L'écriture du ms. et les formes des gloses prouvent que ce n'est là qu'une copie de ce que le scribe trouvait dans sa source.

Rajeunissements : 429 a (*étencele* pour *estencele*), 798 a (*peches* pour *persches*), 904 (*roe* pour *rode*), 957 (*soldure* pour *soldedure*). Le scribe ne semble pas avoir compris les gloses (voir 323 a, 695 c, etc.); le ms. paraît donc d'origine plutôt allemande que française.

t, ms. Vat. ebraico 127 (ancien Palatin) du Vatican. Vélin. Dimensions extérieures : 35 cm. \times 27; intérieures : 34 cm. \times 26. 112 feuillets de 26 lignes à la page dans le texte, 44 à 49 lignes à la page dans le commentaire. Écriture allemande; XIVe siècle (?). Renferme le texte du Talmud, avec le commentaire de Raschi : (f° 1 b), 'Er., les deux premiers chapitres; (f° 31 a), Sab., les deux premiers chapitres; (f° 71 b), Guittin, texte des deux premiers chapitres, jusqu'au f° 17 a du texte imprimé : את מקומה יודע הקב"ה; le commentaire ne s'étend que (f° 84 a) jusqu'au f° 14 b du texte imprimé : וירשון בבריא [sic] הוא לא; (f° 87 b), les deux premiers chapitres de Niddah. Le commentaire se termine à la fin du 2e chapitre; le texte de la Mischnah du chap. III s'étend jusqu'à (f° 28 a du texte imprimé) : מושבא :

רובו הרי הוא. Le texte est arrangé de sorte que toutes les Mischnaïot d'un chapitre se trouvent ensemble en tête du chapitre, avant la Guemara de la première Mischnah ¹. Le commentaire ne s'accorde pas avec le texte à cet égard; il est arrangé comme à l'ordinaire.

Rajeunissements : 7 g (*arrement* pour *adrement*), 166 a (*cenpoil* pour *cenpeil*), 720 a (*mos* — ou bien une forme allemande ? — pour *molse*), 769 d (*pales* pour *paldes*), 880 a (*roillée* [?] pour *redoille*). Le scribe ne comprenait pas les gloses : 186 a, 218, 329 a, b, 872 a, etc.

6, ms. 216, hebraicus, de la Staatsbibliothek de Munich. Vélin, relié en parchemin souple. Dimensions : 23 cm. × 19.5. 245 feuillets, de 56 à 59 lignes à la page. Écriture italienne; XIVe (?) siècle ². Contient Raschi sur Sab. (f° 3 a); commence par שלושי בשבת מאדים (= f° 129 b de l'éd.). De là jusqu'au f° 13 b, fin, דאין בוקה פסול אלא (f° 144 b des éd.), le ms. est d'une main postérieure. La *manus prior* commence f° 14 a. F^o 18 b, Raschi sur 'Er.; f° 66 a, Raschi sur Pes., I-IX; f° 111 a, Raschbam sur Pes. X; f° 119 b, discussion sur le rituel des premières soirées de Pâque ³. F^o 120 a, commentaire de R. Eliaqim sur Yoma; f° 158 b, Raschi sur Yom., à partir du f° 84 b de l'éd.; f° 160 a, Pseudo-Guerschom sur Yom., à partir du f° 83 a de l'imprimé (cf. Epstein dans la *Festschrift* de Steinschneider [Leipzig, 1896], p. 117); f° 161 a, Raschi sur Souk., jusqu'à גבי תקיעות כת' (f° 55 a des éd.); f° 187 a, commentaire anonyme sur Souk., à partir de f° 55 a : ce commentaire commence par ... ובואי תלמודא היאך תלמוד מזה שאין תוקעין על כל מוסף ומוסף. La fin n'en est guère lisible. F^o 188 b, Raschi sur Béça; f° 207 b, Raschi sur R. H., jusqu'à וכן כי תבאו (= f° 3 a de l'imprimé);

1. Ce dispositif, qu'on rencontre souvent dans les mss. anciens, (voir ci-dessous, ms. I, p. xxxviii) est semblable à l'arrangement de certaines parties des traités Ta'an., San. et Scheb. dans les éditions courantes, et à celui du Yerouschalmi. D.S.B. doit à M. Mayer Lambert des indications à ce sujet, et beaucoup d'autres retouches de style et de fond. C'est le professeur A. Freimann qui lui a fait connaître le ms. t, de même que toute une série d'autres textes importants.

2. Rabinovicz, *Diqdoug soferim* II (Munich, 1869), 12, a cru que ce ms. était du XIIIe siècle; il paraît cependant plus jeune.

3. On trouvera des extraits de ce passage dans Steinschneider, *Die hebr. Hss. der K. Hof- u. Staatsbibliothek in Muenchen* (Munich, 1895), p. 98. Il renferme le mot italien צירפוליוו, *cerfoglio*.

f° 208 a commence par איכוון ותקע לי (= R. H. 29 a, en haut); f° 210 b, Pseudo-Guerschom sur Ta'an. (source de l'éd. imprimée); f° 216 b, Raschi sur Meg.; f° 228 b, Raschi sur Hag.; f° 237 b, Pseudo-Raschi sur M. Q. (le ms. attribue ce commentaire à R. Guerschom). Le dernier traité a une lacune. Nous y rencontrons les deux mains différentes qui ont collaboré dans Raschi sur Sab. La *manus prior* s'étend seulement jusqu'à la fin de 237 b : שלא יצא (f° 2 b); vient ensuite la *manus altera* jusqu'à la fin du f° 238 b : בשלענייים בפיאה (f° 4 b). Puis une lacune; la *manus prior* continue ומקלקלי להו והדרי (f° 6 a) jusqu'à la fin du ms., f° 244 b : ספין רקיע (f° 28 a).

Scribe : Juda (cf. le cat. de Steinschneider); propriétaires : Benjamin b. Elie le médecin b. Schabbethai (f° 2 a), Menahem b. Elie de Fabriano. Ce dernier n'a pas signé la liste de mss. (f° 245 b) dont parle Steinschneider (*loc. laud.*); cette liste semble être d'une écriture différente de celle de Menahem (f° 245 a). Il y a des notes insérées, sous le titre de *Tosefet*, dans différentes parties du ms. Steinschneider ne les indique que pour Hag., où je ne les ai pas remarquées.

Les gloses montrent quelques rajeunissements : 866 a (*putois* pour *puteis*); 922 c (*salmure* pour *salmuire*); 1007 a (*tor* pour *torn*). On trouve des traces faibles et peu certaines de provençalisation : 381 b, 504 (*fontilha* [?] pour *fontaine*), 754 b (*auripiment* [?] pour *orpi-ment*). Une tendance à confondre les consonnes sourdes et sonores (voir 26 b, 438 a, 557 b) suggère l'intervention d'un copiste allemand à un moment ou un autre. Les traits les plus frappants sont les omissions nombreuses et les italianismes fréquents : 260, 388 b, c, d, 575 a, 622 a, 641, 664, 787 c, 845 c, 848 a, etc.

11 : voir ci-dessus, p. VIII.

12 : Ms. Elkan N. Adler 1621, Bibliothèque du Jewish Theological Seminary, New York. En partie vélin, en partie papier. Dimensions extérieures : 14.5 cm. × 14.6; intérieures : 9.2 cm. × 9.6. 154 feuillets, 32 lignes à la page. Écriture italienne (xive siècle ?). Contient (f°s 1 b-32 a) Raschi sur Bêç. et (f° 32 a) Sab., ce dernier seulement jusqu'à ולנערינהו נעורי עד שויסתלקו (f° 142 a); après ce point, on a quelques débris de feuillets, en grande partie illisibles. Il y a des lacunes entre le f° 64 b, qui se termine פלגו דנקא אחד

שרי-והיונו לא (= Sab. 35 a) et le f° 65 a, qui commence כופה בשיל כל צרכו (= Sab. 37 b) et entre le f° 79 b, qui se termine תנן דלא. דהויש דולכא (= Sab. 57 b) et le f° 80 a, qui commence מבעת עיקר ודדעתא דמבעת (= Sab. 59 b). M. Adler avait acheté ce livre au libraire Lipschitz, qui l'avait trouvé à Damas.

On note des italianismes : 7 a, b (*adramento* [?]), 202 a, 812 c, n. 3, etc. Quelques formes provençales ou catalanes : 285 d, e (*creisol* ?), 381 a. Beaucoup de gloses sont omises, ou bien, surtout vers la fin, remplacées par des traductions hébraïques. Les gloses sont bien moins maltraitées dans Bêç. que dans Sab.

34 : Collection Taylor-Schechter, Cambridge, T.-S. 10 F. 2³. Papier. Largeur extérieure : 14.5 cm., intérieure : 10.5 cm. Déchiré en bas. 6 feuillets, 26 lignes à la page. Écriture grecque (?), demi-cursive. Contient Raschi sur Sab. Premiers mots lisibles : שש (= Sab. 28 a). Fin : ועינא דמיוא לשחות (= Sab. 33 b). Le premier feuillet est très endommagé.

Les gloses sont en très mauvais état.

41 : ms. Or. 5558. A. 15 (f°s 25-26) du British Museum, Londres. Vélin. Dimensions extérieures : environ 37 cm. × 27 ; intérieures : 26 cm. × 19-19.5. 2 feuillets, 32 lignes à la page, en deux colonnes. Écriture franco-allemande (xiie ou xiiie siècle ?). Contient Raschi sur Sab. Commence : יהודי שקיבל עליו תענית : סתם צבור ופישתים (= Sab. 27 a). Provient de la Gueniza du Caire.

44 : voir ci-dessus, p. ix.

50 : ms. du Jewish Theological Seminary, New York. Vélin, relié en toile cirée noire. Dimensions extérieures : 25 cm. × 18 ; intérieures : 16.5 cm. × 11.5. 259 feuillets, 30-33 lignes à la page. Écriture italienne cursive (xive siècle ?) ; quelques feuillets de parchemin ont été ajoutés postérieurement, comme les n°s 10, 19-21, 29. Contient Raschi sur Sab. (f° 1) et 'Er. (f° 155 a). Termine : [כל אחת] לעצמה עסקי' (= 'Er. 93 b, fin). F^o 259 est déchiré et à peine lisible ; f° 258 b est également difficile à lire. Quelques piqûres de vers. Propriétaire : Isaac b. Joël Luzzatto (f° 259 b ; d'après M. Alexander Marx) ; présenté au Seminary par M. Mortimer L. Schiff.

Bon nombre de gloses sont vocalisées ; quelques-unes sont omises, surtout vers la fin de Sab. Des gloses provençales ou catalanes : 624 a, 624 b, 798 a, 812 a, 933 ; de rares italianismes : 200 a, 36 c.

s : voir ci-dessus, p. x.

I : voir ci-dessus, p. XI-XII.

S : l'éd. imprimée à Soncino, environ 1489, contient des rajeunissements : 344 b (*enmalote'* [*sic*] pour *enmail[l]oter*), 434 a (*étohle* pour *estoble*), 500 a (*folors* pour *folons*), 798 a (*peches* pour *persches*), 928 a (*sonsues* pour *sansues*). On remarque un certain nombre de gloses inauthentiques : 253, 614 c, n. 2, 1089, etc. Italianisme : 191 a ; provençalismes : 587 (*eranba* ?), 917 a.

B : l'éd. Bomberg (Venise, 1520), introduit dans les gloses de S des changements qui doivent provenir d'un ms. ou de mss. : 434 a (*estoble* pour *étohle*), 624 a (*lanterne* pour *lanpe*), 798 a (*peches* pour *persches*). B ajoute aussi des italianismes : 224 a, 666, 1066 bis, a.

B², la 2e éd. Bomberg (Venise, 1530) s'est servi d'une source ou de sources autres que S et B ; cf. 958 a, 1012. Italianisme : 466 a ; cf. 391 a.

A, le Pseudo-Raschi sur l'Alfasi, a des rajeunissements : 391 a (*ecrin* pour *escrin*), 666 (*mas[s]ue* pour *maçug[u]e*). Italianisme : 224 b.

E, l'*En Jacob*, s'est servi de S, probablement, mais paraît avoir eu une source supplémentaire, d'après 486 a, 1021 a. Voir aussi 295 b, qui semble bien être un italianisme.

TRAITÉ 'ERUBIN.

Nos meilleurs textes du traité d'Eroubin sont *e* et *b*. Ils sont donc généralement, mais pas toujours (voir 482 b, par exemple), à suivre quand ils sont d'accord. D'autre part *h* est apparenté à F, qui est comme *h* d'origine ibérienne. Ce que B ajoute à la tradition représentée par S paraît également provenir d'une source espagnole ; notez que *h* et B sont les seuls textes à donner la glose 59 b et que B a une forme qui semble espagnole dans 705 c.

On pourrait soupçonner qu'il y a une certaine parenté entre les textes italiens 6 et S, d'après les formes qu'ils substituent à *ranper*,

872 a. Ces formes représentent peut-être *griper*, forme primitive de *grimper*. Cf. aussi 304 a, 438 a, 848 a, 944 a.

e : voir ci-dessus, p. XIII.

h : ms. Opp. Add. 4to, 23 de la Bibliothèque Bodléienne, Oxford¹. Papier, relié en cuir brun. Dimensions extérieures : 20.8 cm. × 14.4; intérieures : vers 15.5 cm. × 9.5 (au milieu du ms. : 16.7 cm. × 8.5-9). 232 feuillets, 29 (au milieu 24) lignes à la page. Écriture italienne au commencement du ms.; ensuite écriture espagnole jusqu'à סומך עליו מבשל (= Béz. 15 b); ensuite la première écriture italienne encore. xve siècle ? Des lacunes sont remplies par une main italienne, comme entre f° 38 b et 39 a (l'insertion commence [sic] בגורן יקב גרוגות [= 'Er. 29 b] et se termine והוא נראה ועצם קטן גדה [= 'Er. 30 b]), et entre f° 43 b et 44 a (l'insertion commence בכי והיה משים הואיל הכא נמו ולא איתסר משום מוקצה [= 'Er. 34 a] et se termine והוא נראה ועצם קטן גדה [= 'Er. 34 b]). Lacune entre f° 140 b (qui se termine השפל עינים לסוף [= 'Er. 101 a]) et f° 141 a (qui commence : יחתה בגהלים מבעוד יום [= 'Er. 103 a]). Contient Raschi sur 'Er. (1 a-143 b) et Béz. (144 a-232 b). Des notes marginales.

Quelques gloses catalanes ou provençales : 381 c, 753 a, 813 b, 856 a. Une glose espagnole (?) : 304 a. Des formes rajeunies : 7 c (airement pour adrement), 420 (epointier [?] pour espointier), 725 a (moiste pour mostede).

6 : voir ci-dessus, p. xv-xvi.

t : voir ci-dessus, p. xiv-xv.

36 : Collection Taylor-Schechter, Cambridge, T.-S. 10 F. 2¹. Papier. Dimensions extérieures : 17.2 cm. × 13.2; intérieures : 13 cm. × 10.6. 5 feuillets, de 24 lignes à la page. Écriture orientale; xive ou xve siècle ? Raschi sur 'Er. Commence par השמושות (= f° 34 a). Se termine par : אינא דמכשר ה ויסי (= f° 36 a).

Les gloses présentent des ressemblances avec celles de 6; le scribe ne les a pas comprises.

38 : Collection Taylor-Schechter, Cambridge, caisse² F 3. Dimen-

1. *Cat.* de Neubauer, 420.

2. Ce fragment a été accessible surtout dans une copie communiquée par le professeur L. Ginzberg.

sions comme celles du ms. 36 (T.-S. 10 F. 2¹), qui doit être un fragment du même ms., de même que les fragments de la Bodléienne, Oxford, Heb. d. 68. 2 (Cat. Neubauer-Cowley 2836. 2) et Heb. e. 76. 40 (Cat. Neubauer-Cowley 2861. 40). 2 feuillets de 24 lignes à la page. Raschi sur 'Er. F^o 1 a commence : לא היו כבינוין : מרתני נגר (= f° 102 a). F^o 1 b se termine : שכשאתה מודד רוחבה : חול : שוליו קופה : (= f° 104 a). F^o 2 a commence : חול : שוליו קופה : (= f° 104 a). F^o 2 b se termine : כליו הראשון תל כל אשר : (= f° 104 b).

50 : voir ci-dessus, p. xvii-xviii.

s : voir ci-dessus, p. x.

S (éd. Soncino, Pesaro, 1509-1519 ?) a des italianismes : 209, 578, 848 a.

B (éd. Bomberg, Venise, 1522) a utilisé un ms., apparemment espagnol; voir ci-dessus, p. xviii. Notez aussi 646 b.

B² (Venise, 1528) a des italianismes : 460, 765.

F (éd. de Salonique, 1522) ¹ a des hispanismes : 101 b, 381 b, 753 a, 806 b, 848 a, 1055 a. Forme catalane (?) : 455 a.

TRAITÉ PESAḤIM.

Les trois textes principaux de Pesahim se divisent en deux groupes, d'une part 6 et B, qui sont d'origine italienne; d'autre part le ms. oriental 27. Pour les traits communs de 6 et B, voir les n°s 607, 866 a, 927 a, 994 a, 1096. Les leçons de 27 sont souvent, mais pas toujours, préférables.

6 : voir ci-dessus, p. xv-xvi.

27 : ms. 1105, Bibliothèque de l'Université, Leipzig. Papier, relié en bois. Dimensions extérieures : 25 cm. × 17, intérieures : 18 cm. × 12 (dans la partie en écriture italienne, 18.5 cm. × 11). 135 feuillets (dont un en blanc), de 30 (partie italienne : 31) lignes à la page. Écriture orientale; xve siècle ? Raschi sur Pes. Une main italienne a ajouté les feuillets 1-11, 112-113 et 120-121. Une deuxième main italienne a écrit f° 125 a. Donc les leçons de ce texte pour les n°s 49, 136, 186 b, 705 f, 866 a sont de source ita-

1. On supposait auparavant que cette éd. avait été imprimée à Fez; voir l'art. de M. E. N. Adler cité ci-dessus, p. xii, n. 2.

lienne. Beaucoup d'additions et de rectifications interlinéaires et en marge de trois mains italiennes différentes. Des piqûres de vers à beaucoup de pages. Scribe (f° 134 b) : Japhet b. R. Eliyyahou b. R. Japhet ha-Dayyan. Le ms. a dû appartenir à un couvent saxon, d'où il est venu à la Bibliothèque universitaire au xve ou xvie siècle. Le fait qu'il ne porte pas de signature de censeur, indique sans doute qu'il est venu d'Italie avant le milieu du xvie siècle.

Le scribe n'a pas compris les gloses. Un certain nombre de gloses sont vocalisées ¹.

35 : Collection Taylor-Schechter, Cambridge, T.-S. 13 F 1¹. Papier. Dimensions extérieures : 29 cm. × 22, intérieures : 20 cm. × 13.6. 4 feuillets, de 25 lignes à la page. Écriture cursive espagnole, xve ou xvie siècle. Contient Raschi sur Pes. F° 1 a commence par : גהלים כבויות כדכתיב (= Pes. 27 a, en bas); f° 4 b se termine par : ביה ביתו ברשותו אף (= Pes. 30 b, en bas).

Glose catalane : 1002 c.

48 : Dans un livre intitulé *Nimmouqé Schazbeni*, par S. Z. Schnéersohn ², on trouve relevé un certain nombre de leçons d'un ms. (ou bien de deux mss.) de Pes. L'auteur dit avoir acheté ces mss. des rabbins de la communauté séfardite de Jérusalem ³. Le commentaire sur le dixième chapitre est celui de Raschbam. Un (ou peut-être deux) de ces mss. renferme aussi Raschi sur Nid.

Le commentaire sur Pes. a une forme peut-être rajennie (948 c, n. 2, *ser[r]eüre* pour *ser[r]edure*). Celui sur Nid. présente des provençalismes (267, 779 c) et une glose qui manque dans S, 975 a, n. 2. s, 1 : voir ci-dessus, p. x-xii.

B (Venise, 1520 ?) a quelques provençalismes douteux : 482 c (est-ce le pr. *plata* ou le fr. *plate*, « argent en lingot » ?), 951.

1. Voir sur ce texte N. Porges, *Die hebr. Handschriften der Leipziger Universitätsbibliothek*, dans *Zeit. f. hebr. Bibliographie*, XI (1907), 54. Le regretté Porges a communiqué à D.S.B., avec beaucoup d'obligeance, les leçons de ce ms. et de ceux qui lui appartenaient (voir ci-dessous, p. xxiv, XLVII). — l a fourni également beaucoup d'éléments pour les descriptions de ces textes.

2. II (Jérusalem, 1879). M. A. Marx a fait connaître ce livre à D.S.B.

3. Voir la page de titre et le feuillet suivant. Sous Pes. 108 b, l'auteur parle de « ms. a » et de « ms. b », mais il n'est pas sûr qu'il ait relevé des gloses dans deux mss. ou seulement dans un.

E, l'*En Jacob*, s'est servi d'un ms. dans Pes. ; cf. 57 a, 69 a, 247, 727 a, 948 c, 989 b.

L (Salomon Luria) a consulté pour ce traité un texte qui contenait des gloses interpolées : 699, 857, n. 2.

TRAITÉ YOMA.

Les mss. de ce traité n'offrent pas d'indications claires de parenté. *i* est en général le meilleur.

i : ms. Digby Or. 35 (auparavant Laud 318) de la Bodléienne, Oxford¹. Écrit sur vélin. Dimensions extérieures : 24 cm. × 16.5 ; intérieures : 17.25 cm. × 10.75. 87 feuillets de 30 lignes à la page. Écriture italienne ; xive ou xve siècle ? Contient (f° 1 a) un fragment d'un commentaire (Raschi ?) sur Yeb, qui commence par : פוטרות צרותיהן כדמפרש לקמן במתניתין שניסות בתו של ראובן et qui se termine par : דלויף אחוה אהוה מבני יעקב. אותה אשה פוט'. Ensuite Raschi sur Yoma, qui commence par : מפרושין כהן גדול. שכל עבודת : F^o 34 b, note en marge : כך מצאתי בפ' א' ל' זצ"ל et f° 46 b, il y a une interpolation dans le texte qui commence par פירש ר' אליקים ; elle est insérée entre תלמוד ליבור מלא (f° 47 a, fin) et ובמהבת בורחשת (f° 47 b). F^o 85 b, note marginale signée יבמי.

Quelques italianismes : 275 d, n. 3, e, n. 4, 466 f, 848 c. Plusieurs gloses vocalisées.

μ : ms. 2903 (cat. De-Rossi 1299) de Parme. Vélin, relié en demi-chagrin. Dimensions extérieures : 26.5 cm. × 19 ; intérieures : 18.5 cm. × 11.5. 244 feuillets de 35 lignes à la page. Écriture allemande (?), xive siècle (?). Contient (f°s 1 a-61 b) Raschi sur Qidd. ; (f°s 61 b-117 a) Nid. ; (f°s 117 a-152 b) Scheb. ; (f°s 153 a-189 a) Béc. ; (f°s 189 a-244 b) Yom. Noms de scribes : Joseph b. Moïse (jusqu'au f° 152 b) ; Lévi b. Aaron (f° 244 b) ; le ms. paraît cependant être entièrement de la même écriture. Le ms., ou plutôt sa source était écrite pour Moïse de Montréal (f° 152 b) ou Monréal (f° 244 b). Censeurs (f° 244 a-b) : Fra Luigi da Bologna, 1598 ; Camillo Jaghel, 1613 ; G. Dominico Carretto, 1619 ; F. Gio. Monni.

Beaucoup de gloses rajeunies : 105 a (*bes ague* pour *besagud*), 325 d (*doloire* pour *doleidoire*), 336 (*oncreissont* [corrompu] pour

1. *Cat.* de Neubauer, 419.

encreissant), 428 b (*étele* pour *estele*), 522 (*fris[s]ons* pour *friçons*), 566 b (*gré* pour *gred*), 637 b (*letuaire* pour *letuarie*), 697 c (*manton* pour *menton*), 725 a (*moites* pour *mostede*), 1010 (*tornoire* pour *torne-doire*), etc. Voir 7g et 283 j pour des indications du rapport du ms. avec l'Allemagne ; cf. aussi 970 a, où *p* pour *b* s'explique peut-être par une influence germanique.

5 : ms. A, II, 9 de la Bibliothèque de Turin (cat. Peyron XXIX ; détruit en 1904). Vélin. In-fol. 251 feuillets. Écriture italienne, de la fin du XIIIe ou du commencement du XIVe siècle. « Contient ¹ les commentaires de Raschi sur les traités suivants :

« 1. Joma (1a-70b). Ici lacune et transposition. Les 6 feuillets qui suivent appartiennent au traité Haghgha et doivent être reportés avant le feuillet 118 ². Le feuillet qui vient ensuite (71) contient, non la fin de Joma (il manque la valeur d'un feuillet, depuis ומהאמר רב בבוסכת ברוכות תפלת ערובת רשות ומאי, ce qui correspond au [f° 87 b] des éditions imprimées), mais un fragment de la prière des jeûnes publics, ce qui permet de supposer que le feuillet 71 était précédé du traité talmudique de Thaanith ou des Jeûnes.

« Au verso de 72 commence le traité de Meghilla jusqu'à 98 b, où prend Haghgha. Après 111 b, doivent venir les 6 feuillets 112-117 intercalés entre 70 et 71. Haghgha finit au bas de 118 b, et à 119 a commence Soukka que suivent Betsa (177 b-223 a) et Rosch hasch-Schana (223 a-250 b). Le dernier feuillet 251 a et b est occupé par une addition... » [qui se trouve également dans l'éd. imprimée, R. H. 35 a].

Propriétaires : Moïse b. Benjamin Finzi ; Benjamin Finzi ; Isaac b. Moïse Finzi ; T. Valperga Caluso (voir ci-dessus). Les lettres ליעיץ après le nom de Moïse b. Benjamin veulent vraisemblablement dire לזכר עולם יהי צדוק (cf. Darmesteter, *Rel. sci.*, I, 125, n. 1).

Ce ms. omet bon nombre de gloses. Il renferme beaucoup d'italianismes : 55, 153 a, n. 1, cf. 153 b ; 275 e, n. 4 ; 388 b, 391 b, c, d, 471 c, d, 748, 787 c, 848 b, d, e, 917 c, etc.

1. Darmesteter, *Rel. sci.*, I, 124 et suiv., qui donne des détails plus étendus sur le ms.

2. « Ces feuillets, dans le manuscrit, sont paginés 112-117 ; le feuillet suivant reprend à 71... ». Le possesseur, dont parle Darmesteter dans cette note et p. 125, était, d'après Peyron, Tommaso Valperga Caluso, sur lequel voir Peyron, p. xxxiii, n. 6.

6 : voir ci-dessus, p. xv-xvi.

a, 1 : voir ci-dessus, p. x-xii.

B : l'éd. Bomberg (Venise, 1520) présente un texte médiocre, qui omet un certain nombre de gloses. Italianisme : 848 b.

B² (Venise, 1531) contient quelques corrections (275 d, 438 b, 690 b) des leçons de B. Comme S, l'éd. Soncino (1509-19 ?) est perdue, on ne sait pas si ces corrections proviennent de S ou non.

F, l'éd. de Salonique ou de Fez (1521 ?) est un texte fort médiocre, indépendante des autres éditions imprimées. Il est connu seulement d'après un fragment qui se trouve dans la collection Elkan N. Adler du Jewish Theological Seminary, New York. Le texte de ce fragment commence par : אחא בר יעקב אמר בוי שאור : (f° 84 a) et se termine par : צרוכא לכדרכי יהודה בן : (f° 85 a).

E, l'*En Jacob*, a des leçons (361, 880 c, 996) qui semblent démontrer que l'auteur s'est servi d'un ms. Hispanismes : 19 c, 651.

TRAITÉ SOUKKAH.

S est le meilleur des textes de Soukkah. Il a des rapports avec A. Le meilleur des mss. est 17, qui quelquefois s'accorde avec S pour conserver des gloses omises par le groupe italien composé de 5 et 6. Ces derniers offrent des accords assez frappants pour rendre probable l'idée qu'ils proviennent d'une source commune ; cf. 477 b, 586 a, 660 a, 947 a, etc.

5 : voir ci-dessus, p. xxiii.

6 : voir ci-dessus, p. xv-xvi.

17 : ms. provenant de la collection du rabbin N. Porges, maintenant dans la Bibliothèque du Jewish Theological Seminary, New York. En partie écrit sur vélin, en partie sur papier ; relié en demi-chagrin vert. Dimensions extérieures : 21.5 cm. × 14.5 ; intérieures : 14.5 cm. × 9. 220 feuillets de 30 lignes à la page. Écriture grecque ; xive ou xve siècle ? Contient Raschi sur (f°s 1 b-32 b) Meg. ; (f°s 33 b-103 a) Souk. ; (f° 104 en blanc ; f°s 105 a-119 b), 1er chap. de Guit. (qui est désigné dans ce livre par le signe 17^a) sur du mauvais papier différent de celui des autres parties du ms. ; (f° 120 en blanc ; f°s 121 b-220 b) Guit. (le premier chapitre,

version qui est désignée ici par 17^b, d'après une source différente de celle des feuillets 105 a-119 b du même ms.). Fin du ms. : החרש כמיוצא מן הכתוב (f° 88 b). Scribe (f° 103 a) : Elkanah b. Moïse. Propriétaires (f° 103 a) : Absalom Bona Vita ; le rabbin Gagin de Jérusalem l'a vendu au rabbin Porges.

On a peut-être une trace de l'origine grecque du ms. dans 39 ; cf. l'erreur dans 1004 c. Il y a aussi des italianismes : 613 b, c, 658 b, 754 c, 845 c, 917 c, et des gloses provençales ou catalanes : 648 b, 700, 787 b, 928 b.

a, s, 1 : voir ci-dessus, p. x-xii.

22 : ms. Add. 17,049 du British Museum, Londres (n° 473 du cat. Margoliouth). Vélin. Dimensions extérieures : 38 cm. × 26 ; intérieures : de 30 à 33 cm. × 21.5. 234 feuillets de deux colonnes à la page et de 34 lignes de texte à la colonne. Écriture franco-allemande ; daté de 1394. Contient Alfasi avec le Pseudo-Raschi, etc. : (f° 2 a) Ber. ; (f° 33 a) Ta'an. ; (f° 39 b) Meg. ; (f° 50 b) Béc. ; (f° 63 a) R. H. ; (f° 69 a) Yom. ; (f° 73 b) Souk. ; (f° 83 a) Pes. ; (f° 99 b) M. Q. ; (f° 114 b) Sab. ; (f° 164 a) Houll. ; (f° 188 a) 'Er. ; (f° 211 a) Hilkot Tum'ah, sans commentaire ; pour les parties suivantes du ms., voir Margoliouth. Censeurs : Laurentius Fruaguellus, 1573 [?], 1575 ; Camillo Jagel, 1613 ; Rénatus à Modène, 1623 [?] ; Gir. da Durallano, 1640¹.

S, l'éd. Soncino (Pesaro, 1509-19 ?), contient un certain nombre de gloses qui manquent dans les mss. mais dont l'authenticité est souvent indiquée par d'autres sources, en particulier par A : 27 a, *54, 465, 488, 614 a, 901 b. On y remarque quelques formes rajeunies : 26 d (*aloir* pour *aledoir*), 531 b (*fuzel* pour *fusel*), des italianismes : 222 d, 304 b, 332 *bis*, 846 b, et une faible trace de provençalisation : 917 c.

B, l'éd. Bomberg (Venise, 1521) a quelques leçons indépendantes : 287, 917 c, 942 a.

B² (Venise, 1526) a consulté un ms. qui avait peut-être des rapports avec 17 ; cf. 772 b, et les additions et corrections, 587 b.

1. Les dates de la révision des censeurs sont données ici d'après Margoliouth. On peut se demander s'il ne faudrait pas lire 1575 et 1621 au lieu de 1573 et 1623 ; voir ci-dessous, ms. δ, p. xxxvii.

E a une leçon indépendante (? 814 a) et quelques hispanismes : 587 b, 625 c.

TRAITÉ BÉÇAḤ.

De Bêç. nous possédons des mss. en plus grand nombre (neuf) que pour aucun autre traité. Malheureusement, aucun de nos textes n'est tout à fait satisfaisant. Les meilleurs sont *h*, 45 et *S*, avec lesquels μ et 12 s'accordent assez souvent. Les autres textes, tous plus ou moins fortement italianisés, sont λ , 5, 6, 7, 13 ; ils forment un groupe assez vague.

h : voir ci-dessus, p. XIX.

λ : ms. 2244 (cat. De-Rossi 808) de Parme. Relié en demi-chagrin. Dimensions extérieures : 19.5 cm. \times 14 ; intérieures : 13.5 cm. \times 8.5. 187 feuillets de 24 lignes à la page. Écriture italienne ; daté de 1321. Contient Raschi sur (*f*^{os} 1-77 a) Bêça, (*f*^{os} 77 b-124 b) R. H., (*f*^{os} 124 b-155 b) Hag. ; (*f*^{os} 154 b-157 a) Isaïe [de Trani] sur le premier chapitre de Bêç. ; (*f*^o 158 en blanc ; *f*^{os} 159 a-186) Pseudo-Raschi sur M. Q. Scribe : Menahem b. Elhanan. Propriétaire (en face de *f*^o 1 a) : Salomon b. Abraham Sason.

Beaucoup de gloses italianisées : 325 d, 390 b, 466 g, 471 d, 642, 664, 773 b, 787 c, etc. Quelques provençalismes : 211 b, 813 b.

μ : voir ci-dessus, p. XXII-XXIII.

5 : voir ci-dessus, p. XXIII.

6 : voir ci-dessus, p. XV-XVI.

7 : ms. Merzbacher 132 de la Stadtbibliothek, Francfort s. M. ¹ En partie sur parchemin, en partie sur papier ; in-4°. 125 feuillets. *F*^{os} 1-84 a dans une écriture italienne ; *f*^{os} 85 a-125 a dans une écriture allemande, d'après le prof. A. Freimann. Contient (*f*^o 1 a) une page d'un commentaire sur Qid., qui commence par : רב נחמן אמר : רב נחמן אמר .. ושנים צאו וקדשו לי את האשה et qui discute en partie la première Mischnah du chap. II, en ces termes : הא' ש מקדש .. כשהיא נערה וכי' : תנן התם נערה המאורסה היא... Ensuite (*f*^{os} 1 b-84 a) Raschi sur Bêç. *F*^o 2, qui commence par : בעולה נדבה בויקרא קאמר' (Bêç. 20 a) est déplacé ; *f*^o 3 a fait suite à *f*^o 1 b. Les derniers feuillets de Bêç. sont

1. Cf. R. N. Rabbinovicz, *Obel Abraham* (Munich, 1888), p. 13.

en fort mauvais état. Ensuite (f°s 85 a-125 a) Raschi sur Qid, incomplet. Commence סובין (*sic*) מודו רבנ' דהוו (= Qid. 16 b). Se termine par [*sic*] דלכא נפורה במקצת מי שתבעי הנישים, ce qui correspond vaguement au f° 43 b de l'éd. imprimée.

Malgré la différence entre l'écriture des deux parties du ms., il présente partout des italianismes : 164 c, 202 c, 471 c et n. 1 ; 654, 787 c, 958 c. Un provençalisme incertain : 983 a.

12 : voir ci-dessus, p. xvi-xvii.

13 : ms. 2553 de la collection Elkan N. Adler du Jewish Theological Seminary¹. Vélin. Dimensions extérieures : 28 cm. × 19 ; intérieures : environ 17.5 cm. × 11.1. 253 feuillets d'environ 30 lignes à la page. Écriture italienne, de la fin du xiiie ou du commencement du xive siècle. Contient (f°s 1 a-51 a) Raschi sur Béc. ; (f°s 52 a-83 a) sur R. H. ; (f°s 84 a-118 b) Pseudo-Raschi sur Ta'an. ; à l'égard du comm. sur Ta'an, cf. ci-dessous la description du ms. 40, p. lxxv ; f° 119 en blanc ; (f°s 120 a-149 b) Raschi sur Meg. ; f° 150 en blanc ; (f°s 151 a-172 b) sur Hag. ; (f°s 173 a-233 b) R. Salomon b. ha-Yatom sur M. Q. ; (f°s 235 a-253 b), commentaire anonyme sur M. Q. Scribe : Yehiel b. Yeqoutiel, probablement le copiste romain du Yerouschalmi de Leide, qui a été terminé en 1289. Propriétaires (f° 1) : Eliézer b. Salomon Yedidiah de Norzi l'a acheté en 1478 de Juda de Correggio ; Joseph de Norzi (1508). Censeurs : Fra Luigi, 1600 ; Dominico Irosolomitano ; Gio. Domenico Carretto, 1618.

Italianismes : 55, 466 g, 634 b, 787 c, i, 808 a, 839 d, e, 848 d, e, etc. De nombreuses omissions.

32 : fragment dans la collection Taylor-Schechter, Cambridge ; se trouvait auparavant dans la caisse F 3, et portait la marque : « J. Mann, Box F 3, No. 6 ». Vélin, endommagé. Dimensions extérieures : environ 19.5 cm. × 18 ; intérieures : 16 cm. × 15. 1 feuillet de 29 lignes à la page. Écriture carrée. Contient Raschi sur Béc. F^o 1 a commence par : אין מוליכין וכו' אלמא חיושו ... האו תבשילו (= f° 12 b). Se termine : לבדו גמרא קשה : עדולרום (= f° 13 b ?).

33 : ms. T.-S. 10 F 3² de la Collection Taylor-Schechter, Cambridge. Vélin. Dimensions extérieures : 20.6 cm. × 17 ; intérieures :

1. Voir H. P. Chajes, *Salomo b. Ha-jathoms Kommentar zu Mašqin* (Berlin, 1909), p. viii et suiv.

15 cm. \times 14. 2 feuillets joints de 32 lignes à la page. Écriture orientale; XIIIe ou XIVe siècle? Raschi sur Bêç. F^o 1 a commence par : לבו להזור (= f° 15 a); f° 2 b se termine : נמטא גמדה לבד שקורין בו ואחרים (= f° 17 b).

44 : voir ci-dessus, p. IX.

45 : ms. D. S. Sassoon 517, Londres¹. Vélín. Dimensions extérieures : 17.3 cm. \times 14.3; intérieures : 12.7 cm. \times 10.2. 63 feuillets de 21 lignes à la page. Écriture provençale; XIIIe siècle? Contient Raschi sur Bêç. ; commence par : אשמעינן במחני' ובשום : דכיון דאסמכיה ברשותיה אוקמיה (f° 6 b) et se termine par : משנה (f° 38 a).

Provençalismes : 107, 428 b, 458 d, 527 a, etc.

a, s : voir ci-dessus, p. X.

v : ms. Michael 613 (auparavant 47; catalogue de Neubauer, n° 548) de la Bodléienne, Oxford. Vélín, relié en chagrin brun. Dimensions extérieures : 37.4 cm. \times 27.9; intérieures : environ 25.4 cm. \times env. 17.75. 190 1/2 feuillets de 38 lignes de texte et de vers 48 lignes de commentaire à la page. Écriture franco-allemande (peut-être française, à en juger d'après les miniatures au commencement de chaque traité); XIVe siècle? Contient Alfasi avec le Pseudo-Raschi et un commentaire anonyme sur Houl., Nid., 'A. Z., Scheb., San., Mak., Bêç., Meg., M. Q., etc. Scribe : Yehonatan b. Schabbetai. Propriétaire : Isaac b. Zacharie.

S : l'éd. Soncino (Soncino, 1484) présente un texte assez bon, mais avec de nombreux rajeunissements : 105 a, b (*bedague*, graphie pour *besague*, au lieu de *besagud*), 222 e (*coinz* pour *codoinz*), 322 (*panz* pour *devant*), 557 c (*greile* pour *gradil*), 725 a (*moite* pour *mostede*), 798 b (*pesches* pour *persches*), 947 b (*sie* pour *ser[r]e*), etc. Interpolation : 1012, n. 2.

B, l'éd. Bomberg (Venise, 1521) présente des leçons indépendantes, probablement d'après une source italienne : 211 b, 725 a, 947 b, etc.

B² (Venise, 1530) a des italianismes : 11, 107, 713 b, 760 d,

1. M. Sassoon a eu l'obligeance de copier pour D.S.B. les leçons de ce texte important, et de lui en fournir une description précise.

798 b. On peut se demander si c'est le compositeur qui les a introduits. C'est probablement à lui qu'on doit un germanisme : 241.

F, l'édition imprimée à Salonique ou à Fez, est représentée par un fragment dans la collection Taylor-Schechter à Cambridge, caisse « Talmudic (printed) », marqué sur la couverture « J. Mann, No. 5 ». Le texte commence par : והמסתפק כווננו חייב (Béç. 22 a) ; le Raschi commence par : שהיא עשויה בחתיכות עצים קטנים (Béç. 22 a ?) ; le texte se termine par : אינבוי באתריה דהאי תנא (22 b) et le Raschi par : שכתוב בר ראשו על כרעיו (*ibidem*).

Texte indépendant des autres éditions imprimées ; cf. 107, 178 a, 428 b, 927 b.

E est peut-être plus ou moins indépendant de S ; cf. 211 b, 341. Hispanisme : 392 a.

TRAITÉ ROSCH HA-SCHANAH.

De beaucoup le meilleur des mss. de R. H. est x ; ses leçons reçoivent une certaine confirmation des fragments de F. Les autres textes sont tous fortement italianisés.

x : ms. Add. 477.8 de la Bibliothèque universitaire, Cambridge. En partie sur vélin, en partie sur papier ; non relié. Dimensions extérieures : 20 cm. \times 14.5 ; intérieures : environ 14 cm. \times environ 10. 71 feuillets d'entre 21 et environ 30 lignes à la page. Écriture grecque ; daté de Kislew, 5214 = 1453. Contient (f°s 4 a-25 b) le Pseudo-Moïse Maïmonide sur R. H., sur lequel voir A. Freimann dans la *Festschrift* de D. Hoffmann (Berlin, 1914), 118, partie hébr. ; (f°s 26 a et suiv.) Raschi sur R. H. Scribe : Elie b. Schabbetai b. R. Eliézer Rofé (« le médecin ») de Candie. Propriétaire : le libraire H. Lipschütz (1869), qui l'a acheté à un Salonicien¹.

Les gloses ont été soigneusement copiées par un scribe qui n'y comprenait rien et qui fait des erreurs de transcription.

λ : voir ci-dessus, p. xxvi.

ς : voir ci-dessus, p. xxiii.

6 : voir ci-dessus, p. xv-xvi.

1. Voir sur ce ms. le catalogue imprimé, mais jamais mis dans le public, de Schiller-Szinessy, II, n° 87, p. 44-50.

13 : voir ci-dessus, p. xxvii.

a : voir ci-dessus, p. x.

s : voir ci-dessus, p. x.

16 : ms. Merzbacher 8 de la Stadtbibliothek, Francfort s. M. ¹ Vélín; relié en demi-chagrin. Dimensions extérieures : 40 cm. × 30; intérieures : environ 30 cm. × 20. T. Ier de 198 feuillets, t. II de 203 feuillets; nombre de lignes à la page variable. Écriture allemande d'environ 1340 (d'après Rabbinovicz, *Diq. Sof.*, II, 13). Contient Alfasi, avec le Pseudo-Raschi, le grand Mordekai, des notes de R. Samuel b. Méïr, etc. (F^{os} 2 a-57 b) Sab.; (f°s 58 a-89 a) 'Er.; (f°s 89 b-111 b) Pes.; (f°s 112 a-116 b) Yom.; (f°s 117 a-129 a) Souk.; (f°s 129 b-146 a) Béc.; (f°s 146 b-153 a) R. H.; (f°s 153 b-160 b) Ta'an.; (f°s 161 a-176 a) Meg.; (f°s 176 b-198 b) M. Q. T. II : (f°s 1-31 a) B. Q.; (f°s 31 a-94 b) B. M.; (f°s 95 a-168 b) B. B.; (f°s 169 a-183 a) San.; (f°s 183 a-186 b) Mak.; (f°s 187 a-203 b) Scheb. Propriétaire : Nata Yonah Teomim. Dans le t. Ier, 14 feuillets ont été ajoutés après coup; ces feuillets forment un palimpseste dont l'écriture originale est lisible par-ci par là.

S : l'éd. Soncino (Pesaro, 1509-19 ?) est profondément italianisée : voir 153 b, 199 a, 211 c, 455 b, 663 b, 773 b, etc. Germanisme : 425 a.

F : trois fragments de l'éd. de Salonique (ou Fez) dans la Bibliothèque du Jewish Theological Seminary de New York. Le 1er fragment (f° 1) s'étend depuis le commencement du traité jusqu'à (texte) *אלא ויראו אלא ור.. וכדל דאמר* (= f° 3 a), (commentaire) *אלא ויראו* למקומין וילדת (text) *למקומין וילדת* (= f° 11 a) (commentaire) *ל שבעה* (= f° 11 a-b); il se termine (fin de f° 11 b; text) *רבי מאיר בתר הכי היה* (= f° 19 a), (commentaire) *למען הבה ולבו בתר חורבן היה* (*ibidem*). Le 3^e fragment (f° 12 a) commence par (text) *ל יהשוע בן לוי באוי קראה* (= f° 27 a) (commentaire) *במקוה למעבד עובדא בהצוצרות* (*ibidem*); il se termine par (text) *לתקוע בו תקיעה של מצוה* (= f° 28 a), (commentaire) *כדו שואהוגו בידו א ויראה לכ..* (*ibidem*).

Catalanisme douteux : 455 b.

E est au moins en partie indépendant de S; cf. 252 a, 848 d.

1. Cf. R. N. Rabbinovicz, *Ohel Abraham*, p. 1 (deuxième pagination), n° 8, et le même, *Diq. Soferim*, II (Munich, 1869), 13.

TRAITÉ MEGUILLAH.

Le meilleur des textes de Meg. est 17; il italianise moins et il omet moins de gloses que les autres textes.

5 : voir ci-dessus, p. xxiii.

6 : voir ci-dessus, p. xv-xvi.

13 : voir ci-dessus, p. xxvii.

17 : voir ci-dessus, p. xxiv-xxv.

a, s, v : voir ci-dessus, p. x-xi.

v : voir ci-dessus, p. xxviii.

1 : voir ci-dessus, p. xi-xii.

S, l'éd. Soncino (Pesaro, 1509-19 ?) a de nombreux italianismes : 388 d, 391 d, 754 b, 848 e, etc., et beaucoup d'omissions : 7 d, 382 b, 553 c, 742, 749.

E est au moins en partie indépendant de S; cf. 80 a, 382 b, 742.

TRAITÉ HAGUIGAH.

Tous les textes complets de ce court traité sont italianisés et laissent beaucoup à désirer. E et F, d'origine ibérienne, sont un peu meilleurs, mais ce ne sont que des fragments.

λ : voir ci-dessus, p. xxvi.

5 : voir ci-dessus, p. xxiii.

6 : voir ci-dessus, p. xv-xvi.

13 : voir ci-dessus, p. xxvii.

S (Pesaro, 1509-19 ?) a des italianismes : 91, 640 b, et beaucoup d'omissions : 4 a, 55, 458 d, n. 1; 725 b, 1078.

B (Venise, 1521) est en partie indépendant de S : 91 (italianisme), 511 c.

F, l'éd. imprimée en Espagne vers 1485 ou peut-être plus tard à Fez, est représentée par deux fragments. Le premier, qui se trouve dans la collection E. N. Adler du Jewish Theological Seminary, s'étend depuis (texte du Talmud) עם כל זכורך (= f° 4 a), jusqu'à (texte) למיעבד הכי אמרו ליה ולא (= f° 5 a, en haut). Le 2e, dans la

collection Taylor-Schechter à Cambridge, caisse « Talmudic (printed) », est marqué sur la couverture « J. Mann, No. 2 ». Il commence par (Raschi) קא סלקא שבת: נטמאוי (= f° 20 a) et s'étend jusqu'à (Raschi) שאינו נוגע באוירה (= f° 20 b).

Comme toujours, cette éd. est indépendante de S; voir 55, 511 c.

E est entièrement indépendant de S; cf. 4 a, 27 b, 55, 511 c, 630 a, etc.

TRAITÉ YEBAMOT.

Nos différents textes de ce traité sont tous médiocres. Nos deux mss, d et j, sont en général un peu meilleurs que S; d est peut-être légèrement supérieur à j, mais il est difficile de choisir.

d : ms. 323, fonds hébreu (ancien fonds 159) de la Bibliothèque nationale, Paris. Vélin; relié en parchemin moucheté. Dimensions extérieures : 27 cm. × 20.5; intérieures : 20.5 cm. × 14. 92 feuillets de 30 lignes à la page. Écriture allemande; XIIIe siècle (?) Contient Raschi sur Yeb. jusqu'à ... וקא' ל' (= f° 95 b); le dernier feuillet à peine lisible.

j : ms. Opp. 248 (ancien 427; cat. de Neubauer, n° 367) de la Bibliothèque Bodléienne, Oxford. Vélin; relié en chagrin blanc. Dimensions extérieures : 21.8 cm. × 16.8; intérieures : entre 15 et 14 cm. × 12. 391 feuillets, généralement de 21 lignes de texte et d'environ 48 lignes de commentaire à la page (excepté pour les pages où le commentaire est arrangé en forme de dessin). Écriture allemande; XIVe ou XVe siècle? Contient le texte du Talmud, Raschi, Tosafot (en abrégé) et le Mordekai (sans les gloses), sur (A) Yeb. La fin du chap. XI et le commencement du chap. XIV manquent; le traité se termine (f° 253 b, texte du Talmud) : דאע"ג דאיסורא דארויותא לא אכל הכא איכא מודה ליה (f° 118 b). Ordre des chapitres : XI, XIV, XIII, XII, XVI, XV. (B) (f° 255 b) Qid., avec lacune entre (texte) חזיה דותוב וקא גרום (= f° 81 b); et (f° 75 a) לשמואל צריכא (= f° 75 a) et (f° 81 b) חזיה דותוב וקא גרום (= f° 81 b); se termine (f° 391 b) par (texte) אבהתא דינוקא (= f° 82 a). Le commencement du Raschi de Yeb. est difficile à lire; les Tos. commencent par אשת אחיו (= f° 3 a). Le texte du Raschi diffère beaucoup de celui des éditions. Propriétaires : Baruch b. Schelomoh Zal-

man Segal (1691), (f°s 1 a, 2 b) Samuel Schwarz; (f° 213 b; cf. 183 a) Handel (האנדל) Manoah b. Israël שליט.

Rajeunissements : 117 a (*bodecle* pour *bodeke*) 397 a (*agratignier* pour *esgratig[n]ier*), 399 (*eschaliere* pour *esjaliere*), 495 a (*foizon* pour *foison*). Provençalismes : 480 *ter*, 571, 983 a, 1055, c, e.

a : voir ci-dessus, p. x.

b : ms. 313, fonds hébreu (ancien Sorbonne 253) de la Bibliothèque nationale, Paris. Vélin; relié en maroquin, aux armes du Cardinal de Richelieu. Dimensions extérieures : 44 cm. × 29.5. 129 feuillets de 40 lignes de texte et d'environ 80 lignes de commentaire à la page. Écriture allemande; xive siècle? Contient Alfasi avec le Pseudo-Raschi et Tosafot; (f° 1) Qid.; (f° 9 a) B. B.; (f° 51 a) Ket.; (f° 57 a), suite de Qid., ch. II; (f° 65 a) San.; (f° 79 a) Yeb.; (f° 84 b) Ket. reprend; (f°s 85 a-90 b) B. M.; puis Yeb., suite; (f° 122 b) suite de B. B. Lacune entre f° 121 et f° 122. Scribe : Abraham (f° 128 b : אברהם הבלרי).

c : ms. 314, fonds hébreu (ancien Sorbonne 144) de la Bibliothèque nationale, Paris. Vélin; relié en maroquin, aux armes du cardinal de Richelieu. Dimensions extérieures : 34 cm. × 24; intérieures : environ 20 cm. × environ 16.5. 186 feuillets de 31 lignes de texte à la page. Écriture allemande; xive siècle? Contient Alfasi, le Pseudo-Raschi, et des gloses, probablement par Isaac b. Abraham de Chinon, le scribe du ms. (ou de sa source). (F^o 1 a) Yeb.; (f° 65 a) Ket.; (f° 136 b) Guit.; (f° 174 a) Qid.; se termine (f° 186 b) par : התקדשו לי בתמורה זו התקדשו לי בזו (Qid. 46 a; f° 17 a de l'A, éd. Romm).

6^a : ms. A. 1. 13 de Turin (cat. Peyron XIII). Vélin. Dimensions extérieures : environ 40 cm. × 30; intérieures : environ 28 cm. × 18.5. 159 feuillets (numérotés de 8 à 166) de 35 lignes de texte et d'env. 53 lignes de commentaire à la page. Écriture allemande; xiiie ou xive siècle? (Peyron : « XV vel forsan XIV »). Contenait auparavant Alfasi avec le Pseudo-Raschi, R. Nissim, Mordekai, et des Tosafot sur (f° 1 a) San., (f° 18 b) Mak., (f° 22 a) Scheb., (f° 41 b) 'A. Z., (f° 66 a) Yeb., (f° 120 a) Ket., (f° 189 a) Guit. Commence actuellement (f° 8 a) par : לכוזבן גוילה בעו מוניה מהו שיעור (= San. 28 a-b; f° 6 b de A, éd. Romm);

derniers mots lisibles actuellement : איתב' אלמנה רב אב' שמוין איתב' רב נחמ' (Ket. 54 a ; f° 21 a de A, éd. Romm). Les pages du ms. sont maintenant collées ensemble et se déchirent facilement ¹.

S, l'éd. Soncino (Pesaro, 1509) a des rajeunissements : 181 c (*chalsons* pour *-cons*), 181 d (*jalçon* pour *chalçon*), 959 d (*talon* pour *sole*).

B (Venise, 1521) introduit des changements dans les leçons de S, au moins en partie d'après un ms. ou des mss ; cf. 181 d, 684 b, 959 d, 1018 a. Italianisme : 280.

B² (Venise, 1528) a une leçon nouvelle, 202 b.

E est indépendant de S : voir 495 a, 1018 a. Hispanismes : 123 b, 787 c.

TRAITÉ KETOUBOT.

Les meilleurs textes de Ket. sont *k* et ξ , dont *k* est en général préférable.

k : ms. Opp. 97 (olim 852, cat. Neubauer 421) de la Bibliothèque Bodléienne, Oxford. Vélin, relié en parchemin blanc. Dimensions extérieures : 31.5 cm. \times 24.5 ; intérieures : 23 cm. \times 17.7. 82 feuillets de 31 lignes à la page, arrangées sur deux colonnes de 7.5 à 8 cm. de large. Écriture allemande ; xive ou xve siècle ? Contient Raschi sur Ket. ; le ch. VII précède le ch. VI. Écrit pour R. Kalonymos. Propriétaires : Kalonymos b. Joseph de Miltenberg ; Juda Loeb b. He-Haber R. Abraham Heilpron (*sic*) de Langenschwalbach (1668) ; Meïr b. Judah de Langenschwalbach.

Rajeunissements : 215 b (*clo* pour *clog*), 942 b (*seneschals* pour *seneschals*). D'après des indications de parenté assez claires (104, 125 e), de même que d'après un germanisme frappant (667 a), il paraît probable que *k* a fourni des éléments qui ont pénétré dans les

1. Ces renseignements sur l'état actuel de ce ms. sont dus en partie à l'obligeance du professeur Giovanni Ramello. Le nombre des feuillets qu'il indique ne s'accorde pas avec celui (230) donné par Peyron et par Darmesteter, *Rel. sci.*, I, 126 ; le ms. a dû perdre des feuillets au commencement et à la fin. La liste des traités qu'on vient de lire est celle de Peyron.

éditions modernes du Talmud, depuis celle de Francfort-sur-le-Mein (1721). S'il en est ainsi, c'est le seul cas où nous ayons la preuve qu'un ms. encore conservé a servi de source à une éd. antérieure au XIXe siècle.

ξ : ms. 2590 (De-Rossi 1310) de Parme. En partie vélin, en partie papier, relié en carton, le dos en papier. Dimensions extérieures : 22 cm. × 14 ; intérieures : environ 15-16 cm. × 9. 115 feuillets de 23 lignes à la page. Écriture provençale ; XIVe siècle ? Contient Raschi sur Ket., depuis le f° 15 b : נכרו שנגה של ישראל בין כאיל[פס] מכפר היני (sic) כלומי שהיתה : f° 112 a : תם בין מועד ומעד, passage qui ne se trouve pas dans l'éd. imprimée. Le f° 32, qui commence par : חיים ואכלם : משונה הוא (= f° 41 b) et qui se termine par והא מדרישא (= f° 42 b), a été ajouté après coup dans une main plus récente.

Provençalismes : 17 b, 19 e, 52 b, 164 b, 182 a, 222 f, 798 b, n. 1, etc.

3 : ms. A. IV. 38 de Turin (cat. Peyron CXX ; détruit en 1904). Vélin et papier, petit in-8°, 367 feuillets. D'après Darmesteter¹, « écriture méridionale du XIVe siècle. » Contenait Raschi sur (f° 1-96 a) Qid., (f° 98 a-238 a) Ket., et (f° 238 b-fin) Guit. « Au commencement de Kiddouschin, lacune qui s'étend jusqu'au milieu du feuillet 19 b des éditions imprimées. » Scribe (f° 96 a) : Abraham b. Salomon ; écrit pour Yehiel. Dans Ket. et Guit. le ch. VII précède le ch. VI.

A en juger d'après les gloses, ce ms. a dû être d'origine italienne ; cf. les n°s 283 d, 402, 523 b, 983 a, 989 c. On note aussi quelques provençalismes : 812 d, 928 b.

14 : ms. Orientale, Fondo Antico 57 (ancien A. 2. 6) de la Biblioteca Angelica, Rome. Vélin. Dimensions extérieures : 29 cm. × 21. 255 feuillets de 33 lignes à la page. Écriture italienne ; XIVe siècle ? Contient (f°s 1 a-99 a) un commentaire anonyme sur Yeb. ; (f° 99 b) Raschi sur Ket. et (f°s 176 b-254 b) Guit. Dans Ket. il y a une lacune entre le f° 146 b, qui se termine par : לא נעשית : והא מדרישא (= f° 59 a) et le f° 147 a, qui commence par

1. *Rel. sci.*, I, 123. Cf. aussi Berliner, *Magazin f. d. Wiss. d. Jud.*, VIII (1881), 166.

ולאו קידושי ניהו מפני (= f° 75 a). Dans Guit. le ch. VII précède le ch. VI. Le ms. se termine par les mots : (= Guit. 89 b) ¹.

Dans Ket. on remarque quelques rajeunissements : 15 (*aigrum* pour *aigre*), 17 c (*aigrum* pour *aigror*), 207 (*cier* pour *cider*), 245 a (*gouverner* pour *conreider*), de même qu'un dans Guit., 711 b (*mine* pour *minie*). Dans Guit. on note des provençalismes : 658 b, 739, 928 b, un hispanisme douteux : 181 f, et des italianismes : 548 b, 669 b, 836 f.

31 : fragment dans la Collection Taylor-Schechter, Cambridge caisse F 3 (marqué sur la couverture « J. Mann, Box F 3, No. 5 »). Vélin, très endommagé, le haut des pages manque. 2 feuillets ; écriture carrée. En bas du f° 2 b on trouve *voltur* = Ket. 50 a (1066 b).

a : voir ci-dessus, p. x.

b, c : voir ci-dessus, p. xxxiii.

u : ms. Opp. 8 (ancien 649 ; cat. Neubauer 547) de la Bibliothèque Bodléienne, Oxford. Continuation de s (voir ci-dessus, p. x) et t (voir plus bas, p. xlii). 116 feuillets. Contient Yeb., Ket., Qid. (dont la fin manque), Guit., Houll. ².

w : ms. Michael 622 (ancien 46 ; cat. Neubauer 549) de la Bodléienne. Continuation de v (voir ci-dessus, p. xxviii), mais ne paraît pas avoir de miniatures. 188 (ou 189) feuillets. Contient Qid., Yeb., Ket., Guit. Ensuite (f° 107), Consultations de R. Méïr de Rothenburg sur Houllin, Naschim et Neziqin ³.

δ : ms. Add. 17,050 (cat. Margoliouth 474) du British Museum, Londres. Continuation du ms. xxv (cf. ci-dessus, p. 19). Vélin. Dimensions extérieures : 39.5 cm. × 26.5 ; intérieures : environ 31 cm. × 22.5. 330 feuillets de deux colonnes à la page et 34

1. Le commentaire anonyme sur Yeb. qui ouvre le ms. commence par בדרונו ברת' הוי בשגנתו חמאת כדכת' והנפש אשר תעשה ביד רמה'. Ce passage porte sur Yeb. 9 a. Di Capua, *Catalogo dei codici ebraici della Biblioteca Angelica*, dans *Cataloghi dei codici orientali di alcune biblioteche d'Italia, Fascicolo primo* (Florence, 1878), p. 93, n° 13, a tort d'attribuer ce commentaire à Raschi.

2. Cf. Darmesteter, *Rel. sci.*, I, 114.

3. Cf. Darmesteter, *loc. laud.*

lignes en moyenne à la colonne. Écriture franco-allemande ; daté de 1386. (F^o 1 a) Qid. ; (f° 16 b) Yeb. ; (f° 56 b) Ket. ; (f° 101 a) Guit. ; (f° 126 a) B. Q. ; (f° 157 b) B. M. ; (f° 216 a) B. B. ; (f° 273 a) 'A. Z. ; (f° 288 b) San. ; (f° 303 b) Mak. ; (f° 307 b) Scheb. ; (f° 327 a) document italien daté de Lugo, 1610, qui autorise Salvator Salamon Ravina à transporter le ms. avec deux autres à Modène. (F^{os} 328-330) fragments d'un autre ms. franco-allemand de la même époque, renfermant des Décisions de R. Ascher b. Yehiel de Tolède. Propriétaire (f° 136 a) : Moïse שפירא. Censeurs (f° 326 b) : Camillo Jagel, 1613 ; Rénatus a Mutina, 1621 ; Gir. da Durallano, 1640.

1 : voir ci-dessus, p. XI-XII.

6^a : voir ci-dessus, p. XXXIII-XXXIV.

S (Soncino, 1489) est connu d'après l'exemplaire unique de la collection Elkan N. Adler du Jewish Theological Seminary ; le Raschi dans cet exemplaire commence par אלא לר עקיבא דברוייתא (= f° 38 b). Rajeunissements : 822 b (*plombeler* pour *plomer*), 1066 b (*vostur* pour *vollur*).

S² (Pesaro, 1509-19 ?) présente quelques divergences de S ; cf. 104, 942 b, 989 c.

B (Venise, 1521) a quelques leçons indépendantes, dans lesquelles on voit une influence italienne : 17 b, 402, 942 b.

B² (Venise, 1527) a une leçon nouvelle : 17 c.

F, l'édition imprimée en Espagne environ 1485 ou à Fez, ne nous a fourni de gloses que d'après un fragment appartenant à M. Jacob Hirschinger, de Munich, qui l'a communiqué à D.S.B. avec beaucoup d'obligeance. Le texte du Talmud dans ce fragment commence par : אמר רב זביד תני מוכרת (= f° 78 b) et se termine par : לא תמוכר : מפני שבה (f° 79 b). Le texte paraît indépendant des autres éditions ; on n'en trouvera ici qu'un extrait, 33 d.

TRAITÉ SOTAH.

Sot. est le seul traité pour lequel il ne paraît pas y avoir de matériaux manuscrits. Nous n'avons que deux sources imprimées qui semblent être entièrement indépendantes l'une de l'autre.

B (Venise, 1520) a subi une influence italienne : 1048. Rajeunissement : 761 (*parastre* pour *padrastris* ?).

E renferme six gloses omises par B (34, 344 c, 451 b, 693 e, 756 a, 769 b); les formes des gloses données par les deux sont généralement différentes. Rajeunissement : 825 a (*poacre* pour *podagre*); hispanisme : 761.

TRAITÉ GUITTIN.

Les textes de Guit. ne se laissent pas facilement grouper; aucun n'est très bon; les meilleurs sont u, m, S, 3, plus ou moins dans l'ordre où ils viennent d'être nommés. Les autres sont ou profondément remaniés ou fragmentaires.

l : ms. Opp. 38 (ancien 501; cat. de Neubauer 368) de la Bodléienne, Oxford. Vélin; relié en papier de différentes couleurs, dos et coins en parchemin blanc. Dimensions extérieures : 30 cm. \times 23.2; intérieures : 22-23 cm. \times environ 17.5. 40 feuillets de 31 lignes de texte et d'environ 55 lignes de commentaire à la page. Écriture allemande; xive siècle ? Contient Guit., texte du Talmud avec Raschi. Commence par (texte) : גזירה אינה עוברת ועיניתיך (= f° 7 a-b). Beaucoup de lacunes¹. Se termine par : הכא לא תצא .. הניהא לכאן דא. (= f° 86 a). Le ch. VII suit le ch. V. Même arrangement des Mischnaiot que dans le ms. t (ci-dessus, p. xv et n. 1).

Germanismes : 177 b, n. 1, 739.

3 : voir ci-dessus, p. xxxv.

m : ms. Vat. ebr. 135 (ancien Palatin) de la Bibliothèque du Vatican, Rome. Vélin. Dimensions extérieures : 29 cm. \times 21; intérieures : 28.5 cm. \times 19. 83 feuillets de 37 lignes à la page. Écriture allemande; xive ou xve siècle ? Contient Raschi sur Guit. Le ch. VII précède le ch. VI.

Rajeunissements : 5 b (*arson* pour *adorser*); 329 a (*duché[s]* pour *duchedes*); 993 (*trenper* pour *tenprer*). Germanisme rajeuni : 892 a (*reitwagen* pour *reitwage*).

t : voir ci-dessus, p. xiv-xv.

¹. Pour l'indication détaillée des omissions de ce ms. très défectueux, voir le cat. de Neubauer, n° 368.

u : ms. Vat. ebr. 140 de la Bibliothèque du Vatican, Rome. Vélin. Dimensions extérieures : 29 cm. \times 20.5 ; intérieures : 28 cm. \times 19.5. 154 feuillets (la pagination actuelle et l'indication d'Assemani à cet égard sont fausses) de 29 lignes de texte et d'entre 45 et 49 lignes de commentaire à la page. Écriture franco-allemande, texte, carrée, commentaire, cursive ; XIIIe ou XIVe siècle ? Contient Talmud et Raschi sur Guit. et Scheb. Le chap. VI de Guit. suit le ch. IX du même traité. Scribe : Moïse (f° 154 a). Propriétaire : Ascher b. Yekoutiel שלום (f° 153 b).

Rajeunissements : 5 b (*adorser* pour *adorser*) ; 283 d (*cro* pour *crog*) ; 384 (*escluze* pour *escluse*), 559 b (*graise* pour *grafie*). 215 c (*glog* pour *clog*) pourrait faire croire que le ms. est d'origine allemande.

14 : voir ci-dessus, p. xxxv-xxxvi.

17 : voir ci-dessus, p. xxiv-xxv.

19 : ms. Heb. c. 27. 19 (Cat. Neubauer-Cowley, II, n° 2835. 19) de la Bodléienne. Vélin. Fragmentaire, la marge déchirée en haut et en bas ; des taches. Dimensions intérieures : 24.5 cm. \times 17.75. 4 feuillets de 38 lignes à la page, arrangées sur deux colonnes. Écriture allemande ; XIIIe ou XIVe siècle ? Raschi sur Guit. Commence (f° 36 a) par *בויבמתו וכות הולצת ולא* (= f° 82 b) ; f° 36 b se termine par *לא איהויה והא* (f° 84 a, en haut) ; f° 37 a commence par *בגורושין לשון הורות* (= f° 85 b) et se termine par *גיטין ובקי בתורת* (= f° 86 b) ; f° 38 a commence par *בנים היוגרי והשיגרי ובני בנים* (= f° 88 a) et se termine par *לא יצא עם הקול אלא* (= f° 89 a) ; f° 39 a commence par *ובשמייע נכו ערות* (= f° 90 a) et continue jusqu'à la fin du traité ; ensuite (f° 39 b) commence le commentaire sur le ch. VII, f° 67 b de l'édition, qui continue jusqu'à (f° 39 b, fin) *בחר ליה עשה רב חסדא* (= f° 68 a).

39 : ms. 889 (ancien 969) de la Bibliothèque de la ville d'Arras¹. Vélin ; relié en carton, recouvert de parchemin jaune. Dimensions extérieures : 31 cm. \times 25 ; intérieures : 23.5 cm. \times 16.5. 88 feuillets de 38 lignes de texte et de 47 lignes de commentaire à la page. Écriture allemande ; daté de 1406 (? ainsi Guesnon, p. 8). Contient le texte du Talmud avec Raschi et Tosafot sur Guit. Beaucoup de

1. Cf. A. Guesnon, *Talmud et Machzor. Notices sur deux manuscrits hébreux de la Bibliothèque d'Arras* (Paris, 1904).

lacunes, parce que 43 feuillets¹ ont été enlevés par un bibliothécaire malhonnête. Commence par (texte) המחלק נכסיו על פיו (= f° 14 b). Des lacunes, comme entre le f° 3 b, qui se termine par אין ובי אין גמי (= f° 16 b) et f° 4 a, qui commence par מתניתין.. נכתב ביום (= f° 17 a); entre f° 5 b, qui se termine par ואם לאו אין משמיון (= f° 18 a) et f° 6 a, qui commence par ההוא דא"ל לעשרה (= f° 18 b); entre f° 8 b, qui se termine par לא קשיא בכתובת קעקע (= f° 20 b) et f° 9 a, qui commence par ואי בעית אימי' שליחות לקבלה (= f° 21 a); entre f° 11 b, qui se termine par לאו מילתא היא דאמרי (= f° 23 a) et f° 12 a, qui commence par מתניתין.. שלשה דברים (= f° 28 b); entre f° 21 b, qui se termine par בת פלו' קבולת גומא (= f° 35 a) et f° 22 a, qui commence par התן הנושא נשים בעבורה פסול (= f° 35 b); entre f° 52 b, qui se termine par הדג את עצמו שנא' (= f° 56 b) et f° 53 a, qui commence par אמר' רב נחמי' מוחלוקת במטלטלין (= f° 59 a); entre f° 60 b, qui se termine par ונוכחיה במיא דבי נפחא (= f° 69 b) et f° 61 a, qui commence par עזבני כחי דרך דכתי' (= f° 70 a); entre f° 61 b, qui se termine par דאמרוגין ליה בסורוגין (= f° 70 b) et f° 62 a, qui commence par גיטו כמתנתו מה מתנתו (= f° 72 b); entre f° 73 b, qui se termine par איני ניוזנת ואיני עושה (= f° 77 b) et f° 74 a, qui commence par אל' שמוא' לרב יהודה שיגנא (= f° 78 b); entre f° 85 b, qui se termine par פלוני עד כשר דלא (= f° 87 a) et f° 86 a, qui commence par פלונית מתקדשת היום (= f° 89 a), etc. Scribe (f° 88 b); Néhémie b. Hayyim. Propriétaire (f° 1 a) : Abbaye de Saint-Vaast, Arras, 1680.

Rajeunissements : 7 f (*arrement pour adrement*), 149 b (*broder pour broder*), 443 b (*estrong- pour estranguillon*), 915 (*rose pour rose*). Provençalisme fort douteux : 741 e.

a : voir ci-dessus, p. x.

c : voir ci-dessus, p. xxxiii.

u, w, ð : voir ci-dessus, p. xxxvi-xxxvii.

i : voir ci-dessus, p. xi-xii.

S (Soncino, 1488) a un italianisme : 419 a.

S² (Pesaro, 1509-19 ?) a un rajeunissement, 283 d (*cro pour crog*).

B (Venise, 1521) présente un italianisme douteux (68 b) et une autre leçon indépendante, semble-t-il (701).

1. D'après Guesnon, p. 6.

B² (Venise, 1526) a un italianisme (443 b, c).

R, l'éd. de Faro, Portugal, 1494 (ou 1496)¹, nous est connue d'après quelques gloses (223 b, 244 b), sans doute indépendantes de S.

E s'est servi probablement de S, mais a quelques leçons qui en semblent indépendantes : 19 f, 808b, 898 d, e.

TRAITÉ QIDDOSCHIN.

Il est difficile de grouper et d'évaluer les mss de Qid. B et j ont des rapports dont l'explication n'est pas trop claire (voir ci-dessous, p. 37). Les meilleurs textes sont j, n, et 10.

j : voir ci-dessus, p. xxxii-xxxiii.

μ : voir ci-dessus, p. xxii-xxiii.

3 : voir ci-dessus, p. xxxv.

n : ms. Vat. ebraico 158 (ancien Palatin) de la Bibliothèque du Vatican, Rome. Vélin. Dimensions extérieures : 27.5 cm. × 18.5; intérieures : 26.5 cm. × 17.5. 104 feuillets de 28-30 lignes à la page. Écriture allemande; xive ou xve siècle? Contient Raschi sur Qid.

Rajeunissements : 101 e (*bendiés* pour *bendels*), 559 a (*graise* pour *grafe*), etc. Les gloses sont assez souvent vocalisées.

7 : voir ci-dessus, p. xxvi-xxxvii.

10 : ms. Or. 2891 du British Museum (Cat. Margoliouth, n° 410). En partie vélin, en partie papier. Dimensions extérieures : 21.5 cm. × environ 14.5; intérieures : 13 cm. × environ 8.5. 130 feuillets d'entre 27 et 29 lignes à la page. Écriture italienne; daté de 1385. Contient Raschi sur Qid. Lacune d'un feuillet après les feuillets 83, 92 et 120 et de deux feuillets après f° 97. F° 128 endommagé. Scribe : Proto² b. R. Héli (ou Ali) ברוקי. Propriétaire (f° 12a) : Jacob b. R. Elie. F° 130 b note en judéo-espagnol.

1. Pour une description de ce qui nous reste de ce traité, voir *Zeit. f. hebr. Bibl.*, XII (1908), 17-8. M. S. Seeligmann a eu l'obligeance de communiquer à D. S. B. les leçons de ce texte, et d'autres renseignements aussi.

2. Sur ce nom voir D. S. Blondheim, *Les Parlers judéo-romans...* (Paris, 1925),

Rajeunissement : 40 (*amorties* pour *amortides*). Italianismes : 164 c, 202 c, 399, 983 a. Le ms. 10 a des rapports avec 7.

a : voir ci-dessus, p. x.

b, c : voir ci-dessus, p. xxxiii.

t : ms. Opp. 7 (ancien 649) de la Bodléienne, Oxford; cat. de Neubauer 546. Continuation de s (ci-dessus, p. x). Vélin. 123 feuillets. Contient Alfasi, le Pseudo-Raschi, etc., sur San. (Mak.), Scheb., 'A. Z., la fin de B. Q., B. M., B. B. (dont le commencement manque), Nid., etc.

w, δ : voir ci-dessus, p. xxxv-xxxvii.

Ω : ms. 2416 (cat. De-Rossi 664) de Parme. Vélin; relié en demi-chagrin. Dimensions extérieures : 21.5 cm. × 13.5; intérieures : 14.5 cm. × 7. 190 feuillets de 48 lignes à la page. Écriture italienne (?); xiiie siècle (?). Contient Alfasi avec le Pseudo-Raschi; (f° 1-61 b) Qid., qui commence par *בציצית הוודע לשמור תפילין* (cf. f° 12a. éd. Romm; f° 29 a de l'éd. du Talmud); (f° 61 b-109 a) Ket.; (f° 109 b-136 a) Guit.; (f° 136 b-144 a) *Diné memonot*; (f° 144 a-151 a) San.; (f° 152 a-156 a) Mak.; (f° 156 b-157 b) Scheb.; (f° 158 b-162 a) Nid.; (f° 162 a-189 a) 'A. Z.; (f° 189 a-190 a) passage qui commence *שמעתא הויגן* et qui se termine par *איסר עד שיטול דיגרו וכו' סליק פירוש זאת השמועה* (cf. Raschi sur B. M. 52 a). Censeur : Dominico Irosolomi[ta]no, 1601 (?).

B (Venise, 1520) a dû suivre plus ou moins strictement, comme d'habitude, S (Pesaro, 1509-19 ?), dont aucun exemplaire n'est connu. B présente des rajeunissements : 40 (*amorties* pour *amortides*), 117 a (*bozeclcs* pour *bodeke*), 548 e (*aglant* pour *glant*). Les accords de B avec j, de même que l'addition d'un germanisme dans B (332) font croire que le ms. qu'il représente était peut-être d'origine allemande.

F, imprimée ou en Espagne vers 1485 ou à Fez, est représentée par l'unique exemplaire du British Museum, dont le texte se termine par *לא כל שעסקו עם הנשים לא* (= f° 82 a). On y remarque des gloses catalanisées ou provençalisées : 202 d, 397 b, 559 a, 756 b, 812 d, e, 1032, de même que des hispanismes plus ou moins certains : 375, 959 f, 1035, 1055 e.

E semble s'être servi de S, et également d'une source indépen-

dante ; cf. 126, 164 c, 1015 b, 1035 ; la dernière leçon paraît bien être un hispanisme.

TRAITÉ BABA QAMMA.

Les textes de B. Q. se divisent en deux groupes, le groupe allemand, qui se compose de α , p et r, et le groupe italien, qui compte β , y, o, et vraisemblablement S et B. Dans chacun de ces deux groupes on trouve deux mss. si étroitement apparentés qu'il est possible d'affirmer qu'ils proviennent d'une source commune. Dans le groupe allemand ce sont α et p. Cf. 6 b, 466 j, 539, 727 c, d, 947 c, 983 b, 995 b. Ces textes sont en général les plus fidèles représentants de la bonne tradition.

Dans le groupe italien, d'autre part, β et y ont clairement une même origine. Voir 26 e, 238, 325 f, 513 c, 602 a, 639 e.

α : ms. Harley 5585 (cat. Margoliouth 411) du British Museum, Londres. Vélin ; relié en maroquin rouge, orné en or. Dimensions extérieures : environ 26 cm. \times 18.5 ; intérieures : 18 cm. \times 11.5. 95 feuillets de 31 lignes à la page. Écriture allemande ; xive siècle ? Contient Raschi sur B. Q. Propriétaires (f° 2 a) : Akiba b. Lipmann ; son fils Juda.

Comme le scribe ne comprenait pas les gloses (cf. 529, 955 d, 1065 b, etc.), il est clair que Darmesteter avait raison¹ de croire le ms. allemand plutôt que français.

β : ms. Add. 27, 196 (cat. Margoliouth 413) du British Museum. Vélin ; relié en demi-marroquin noir. Dimensions extérieures : 26 cm. \times 18.5 ; intérieures : environ 19 cm. \times 12.5. 355 feuillets de 34 lignes à la page. Écriture italienne ; xive siècle ? Raschi sur (f° 2 a) B. Q., (f° 91 b), B. M., attribué à tort à R. Samuel b. Méïr ; (f° 195 b), le Pseudo-Guerschom sur B. B. F^o 354 a renferme une note hébraïque écrite à l'époque moderne par le Dr. I. Moreno de Ferrare. Scribe : Moïse ? Samuel ? (ces noms sont marqués dans le texte : f° 6 a, 9 a, 22 a, 152 a). Censeurs : (f° 352 b) Domenico Carretto, 1617 ; (f° 353 a, 353 b) Dominico

1. *Rel. sci.*, I, 115.

Irosolomitano ; (f° 353 b) Alessandro Scipione, 1597 (ou -2?).
Propriétaire : Giuseppe Almanzi (n° 310 de sa collection).

Italianismes : 233 c, 614 c, 787 f, 936 a, 947 c (*sega* pour *ser[r]e*).
Glose catalane : 381 d.

γ : ms. Add. 478.8 de Cambridge. Vélín, relié en toile, le dos et les coins en veau. Dimensions extérieures : 21.5 cm. × 16.25 ; intérieures : de 15.25 à 15.75 cm. × 11.25 à 11.5. 213 feuillets de 30 lignes à la page. Écriture italienne du nord, ayant des traits allemands ; xive ou xve siècle ? Contient (f°s 2a-98 b) Raschi sur B. Q. ; (f°s 98b-213 b) Raschi sur B. M., jusqu'à ממעט חיוק הבנוי (= B. M. 117 b). Propriétaires : (f° 1 a) Salomon Ha-Lévi Segal Minz ; Mordekai b. R. Salomon d'Ancone ; Moïse מאצה (Mazza ?) ¹ ; (f° 173 b) שאפריש (?) Sénior ; acheté en 1869 à H. Lipschütz, qui l'a obtenu à Corfou.

Italianismes : 97 b, 202 e, 225 e, 391 f, 774 a, 989 e, 1066 bis, c.
Provençalismes ou catalanismes : 197 a (? *canabuç* pour *chenevaç* ?), 381 d, 387 a.

o : ms. 3055 (De-Rossi 1300) de Parme. Vélín ; relié en demi-chagrin. Dimensions extérieures : 26.5 cm. × 17.75 ; intérieures : 17.5 cm. × 10. 117 feuillets de 32 lignes à la page. Écriture italienne ; xive siècle ? Contient une poésie courte, qui commence par כלל זה..... כלל זה נחשב, signée איוש גר (= Abraham J. S. Graziano, sur les poésies duquel voir *Rev. ét. juives*, IV[1882], 113-26) et Raschi sur B. Q. Se termine par והבליע לו בהשבוך (= f° 118 b). Propriétaires : Hillel Nepi de Modène, qui l'a vendu à Abraham Joseph Salomon Graziano (1646?) ². Censeurs : (f° 116 b) Renato da Modena (1626), Gir. da Durallano (1640).

Gloses italianisées : 74, 388 e, 936 a, b. Beaucoup d'omissions.

p : ms. Vat. ebraico 157 (ancien Palatin) de la Bibliothèque du Vatican. Vélín. Dimensions extérieures : 27 cm. × 16.5, intérieures : 26 cm. × 16. 86 feuillets, d'environ 45 à 48 lignes à la page. Écriture allemande ; xiiie ou xive siècle ? Contient Raschi sur B. Q. ; des vers, etc. au f° 86 b.

1. Voir le catalogue de Schiller-Szinessy, partie inédite, II, p. 51-7.

2. Cf. ci-dessus, p. viii. Le ms. contient des notes marginales écrites par Graziano.

Introduit des gloses allemandes : 491 a, n. 1, 1050, n. 1. Bon nombre de gloses vocalisées.

r : ms. Vat. ebraico 132 (ancien Palatin) du Vatican, Rome. Vélin. Dimensions extérieures : 32.5 cm. \times 23.5 ; intérieures : 31.5 cm. \times 22. 112 feuillets de 31 lignes à la page, arrangées en deux colonnes. Écriture allemande ; XIIIe siècle ? Contient Raschi sur B. Q. Défectueux à la fin ; se termine (f° 109 b) par לאחרוניו... דאפי' מחיל ליה נגזל גופיה... (= f° 109 a de l'éd.) F^o 71 a, à la fin du ch. VI, il y a un passage qui remplit à peu près une colonne et qui commence par נ"ל דשורות אילו אשר אכתוב כאן שכחה היא למועלה או שכח צד פירוש אחר.. והמדליק המשאיל את הגדיש אינו משלם אלא דמו גדיש בלבד. שלא השאיל לו אלא להגדיש... Cette interpolation se termine par ...אני כולי האי למדלייה מפי בעשרה Cf. Raschi, B. Q. 62 a-b. Propriétaires (f° 1 a) : Isaac b. Siméon פרוג, qui l'a vendu en 1423 à Meschoullam b. Jacob de Nuremberg.

Ce ms. a des gloses catalanisées : 555, 941, 1002 e, des gloses rajeunies : 26 e (*aloir* pour *aledoir*), 405 a (*eslois[s]eüre* pour *eslois[s]edure*), 598 (*charpir* pour *jarpir*), 1065 b (*voltrer* pour *volter*), et des gloses interpolées : 262, 435.

v : voir ci-dessus, p. 4.

S (Soncino, environ 1489) a des rajeunissements : 325 f (*doloir'* pour *doledoire*), 660 b (*loi[n]sel* pour *lumesels*), 1017 (*traimes* pour *trames*).

S² (Pesaro, 1509-19?) a des leçons indépendantes de S : 325 f, 797 b, 989 d.

B (Venise, 1521) a également des leçons indépendantes de S : 429 b, 573 a, 907 ; ces leçons proviennent-elles de S², dont on n'a eu qu'une collation incomplète ?

B² (Venise, 1538) a deux nouvelles leçons, 186 a, 563 c, dont la deuxième au moins provient d'une source manuscrite.

E s'est-il servi d'un ms., à côté de S ou S² ? Cf. 440 a, 1002 e.

TRAITÉ BABA MEÇIA.

Les meilleurs textes de B. M. semblent être les deux mss allemands m et q, dont m est peut-être un peu supérieur à q. Un

groupe italien est représenté par β et γ , qui ici, comme dans B. Q. ¹, doivent provenir d'une source commune ², de même que par α et S. γ , texte d'origine orientale, semble occuper une position intermédiaire entre le groupe allemand et le groupe italien.

m : ms. Opp. 387 (ancien 808) de la Bodléienne, Oxford, cat. Neubauer 429. Vélin, relié en chagrin brun, orné. Dimensions extérieures : 38.65 cm. \times 16.5 ; intérieures : environ 17.75 cm. \times entre 10.15 et 11.4. 232 feuillets de 39 lignes à la page. Écriture allemande ; XIIIe ou XIVe siècle ? Contient les Tosafot sur B. Q., jusqu'au commencement du ch. III ; (f° 39 b) Raschi sur B. M., la fin manque et il y a une lacune entre f° 87 b, qui se termine par $\text{לְאִישׁ לֵאמֹר אֲדַעְתִּי אֲנִי הָאֵלֹהִים} (= \text{f}^{\circ} 61 \text{ a})$ et f° 88 a, qui commence par $\text{לְאִישׁ לֵאמֹר אֲדַעְתִּי אֲנִי הָאֵלֹהִים} (= \text{f}^{\circ} 62 \text{ b})$; (f° 135 a) Tosafot inédites sur Yeb., (f° 209 a) les Tosafot sur B. Q., jusqu'à la fin du ch. II, incomplètes. Propriétaires : (commencement du ms.) Moïse de קלודא ; (f° 41 b) Isaac b. Elie שליט, appelé aussi Itzik Pappenheim ; (f° 142 b) Eliézer ; (f° 189 a) Simhah Hizkiyyah b. Menahem Yedidiah.

Rajeunissements : 283 g (*cro* pour *crog*), 381 d (*echelons* pour *eschelons*), 760 e (*ovrés* pour *ovrez*), 881 d (*redoiss*[s]ure [corrompu !] pour *redoiss*[s]edure). Glose provençalisée (? 704 b).

β : voir ci-dessus, p. XLIII-XLIV.

γ : ms. Or. 73 du British Museum, Londres ; cat. Margoliouth 412. Papier. Dimensions extérieures : 24 cm. \times 17 ; intérieures : 20 cm. \times environ 13. 138 feuillets ³. Écriture orientale ; daté de 1190. Contient Raschi sur B. M. ; commence par $\text{דְּכִרְוֹת בְּרֵשִׁית} (= \text{f}^{\circ} 22 \text{ b, fin})$. Les derniers feuillets sont mutilés. Propriétaire : David (de Mossoul), l'Exilarque, sur lequel voir Poznanski, *Babylonische Geonim im nachgaonäischen Zeitalter* (Berlin, 1914), 120-1 et J. Mann dans le *Livre d'hommage à la mémoire du Dr. Samuel Poznanski* (Varsovie, 1927), 23-4, partie hébraïque.

Quelques gloses sont vocalisées.

γ : voir ci-dessus, p. XLIV.

1. Voir ci-dessus, p. XLIII.

2. Cf. 245 b, 248 a, 364, 381 d, 432 c, 475, 881 d.

3. Voir *The Palaeographical Society, Facsimiles of Manuscripts and Inscriptions (Oriental Series)*, edited by William Wright (Londres, 1875-83), Plate XV.

q : ms. Vât. ebraico 131 (ancien Palatin) du Vatican, Romé. Vélin. Dimensions extérieures : 31.5 cm. \times 25.5 ; intérieures : 33 cm. \times 26.5. 85 feuillets (le dernier numéroté 88, par suite de trois erreurs de pagination) de 35 lignes à la page, en deux colonnes. Écriture allemande ; XIIIe ou XIVe siècle. Contient Raschi sur B. M. Scribe (f° 88 b) : Isaac b. Samuel de Clèves (מקלבא). Propriétaire (au commencement du ms.) : Jacob b. Moïse.

Des gloses vocalisées ; des rajeunissements : 245 b (*conroer* pour *conreider*), 495 c (*foizon* pour *foison*), 1042 d (*vais* pour *vadils*).

20 : ms. du rabbin N. Porges, maintenant dans la Bibliothèque du Jewish Theological Seminary, New York. En partie papier, en partie vélin ; reliure moderne en demi-chagrin. Dimensions extérieures : 21.5 cm. \times 15 ; intérieures : 14 cm. \times 9. 182 feuillets de 25 lignes à la page. Écriture italienne ; XVe siècle ? Contient Raschi sur B. M. ; se termine par ב"ד לאו לרבות שליה ב"ד (= f° 113 a). Propriétaire (?) : R. Samson Morpurgo.

Italianismes : 233 c, 325 g, 392 c, 931. Provençalisme douteux : 283 g. Des gloses omises.

21 : ms. III. A. 64(53) du Consistoire israélite de Paris. Dimensions : 21.5 cm. \times 15.5. 2 feuillets d'environ 30 lignes à la page. Écriture orientale. Contient le texte du Talmud et Raschi sur B. M. Commence (texte) par ויהיגן ר' והאמר לה ובעלי לה והאמר ר' ויהיגן (= f° 29 b), (Raschi) : נזה לשתות כוס של מכשפות (= f° 29 b). Se termine (texte) par כגופא וזה באבידת גופא (= f° 31 a), (Raschi) דארעא דמוין ק' מ' ל' (= f° 31 a). En bonne partie illisible¹.

42 : ms. Or. 5558. K. 15 (f° 33) du British Museum, Londres. Papier. Dimensions extérieures : 27 cm. \times 17.7 ; intérieures : 20.5 cm. \times 13.5. 1 feuillet de 30 lignes à la page. Écriture orientale : XIIIe siècle ? Contient Raschi sur B. M. ; commence par אל כלי שלא ותערבו בו שמריו דאפי בלוה אסר רחמי (= f° 60 a) ; se termine par אסר רחמי (= f° 61 a). Acheté par le Museum à J. S. Raffalovich, le 1er décembre 1898.

Gloses en mauvais état.

43 : ms. Heb. d. 78 (f° 29-32) de la Bodléienne, Oxford. Vélin.

1. Cf. Moïse Schwab, *Rev. ét. juives*, LXII (1911), 276.

Fragment qui se compose de l'angle intérieur et inférieur de la page. 4 feuillets. Écriture italienne; XIIIe siècle? Contient Raschi sur B. M.; commence par התורה הכי אל מאה פרוטות (= f° 102 b); se termine par ואני לא בקשתי מאת (= f° 106 a).

a : voir ci-dessus, p. x.

b : voir ci-dessus, p. xxxiii.

t : voir ci-dessus, p. xlii.

v : voir ci-dessus, p. x-xi.

S (Soncino, environ 1489), est accessible dans l'exemplaire unique de la collection Elkan N. Adler du Jewish Theological Seminary de New York. Cet exemplaire commence (texte du Talmud) תדע שאילו אמר לשלוחו (= f° 8 a); il y a des lacunes depuis וישב קני רכוב (= f° 8 b) jusqu'à כספים אין להם שבוירה (= f° 42 a), depuis דלא הוה ידע משלם (= f° 42 b) jusqu'à ואפיו' למואן דאבו' אין (= f° 84 b) jusqu'à טפו מעשרין ותרין שנין (= f° 45 b), depuis בחלה ולא (= f° 85 b, en haut), et depuis גתהויבו במעשר (= f° 89 a) jusqu'à השוכר את הפועל' (= f° 92 a, en bas). Le f° 116 du volume doit suivre le f° 111; le relieur s'est trompé. Dans ce que nous avons on note un rajeunissement, 245 b (*conreer* pour *conreider*) et un italianisme, 787 e. Faut-il voir un provençalisme dans 169 (*centenar* pour *centenier* ?); cf. B, ci-dessous.

B (Venise, 1521) est difficile à caractériser, étant donné l'état incomplet de S et le manque de renseignements sur S² (Pesaro, 1509-19?). On peut se demander si le provençalisme 1066 c ne provient pas de S; 381 d a l'air d'une corruption de l'esp. *escalones*, qui pourrait s'expliquer de même. Des rajeunissements comme 165 e (*sengle* pour *cengle*) proviennent peut-être aussi de S. L'emploi d'un ms. par S² ou par B, d'autre part, est suggéré par 263 g, 556 (?), 693 f, 715. On a une résolution fautive d'une forme qu'on a prise pour une abréviation de S dans 813 c, n. 2; on remarque des cas semblables autre part.

B² (Venise, 1531) a des corrections de leçons de B dans 381 d, 556 et n. 3 (exemplaire de Francfort).

E a des hispanismes dans 429 d, 715; l'emploi d'un ms. est suggéré par 526 b.

TRAITÉ BABA BATRA.

Nous n'avons aucun texte réellement bon de B. B. S est en général le meilleur des deux textes imprimés, S et B, qui sont non seulement nos seuls textes complets mais aussi, par exception, complètement indépendants l'un de l'autre. Des mss, *n*, qui n'est qu'un fragment, est assez souvent mais pas toujours meilleur que 9, qui est plus étendu ; l'un et l'autre offrent quelquefois des leçons meilleures que celles des imprimés.

n : ms. Opp. 249 (ancien 428 ; cat. de Neubauer 369) de la Bodléienne, Oxford. Vêlin, relié en parchemin blanc. Dimensions extérieures : 22.2 cm. \times 17.1 ; intérieures : entre 17.75 et 20.25 cm. \times entre 11.4 et 13.95 cm. 58 feuillets d'environ 25 lignes de texte et d'entre environ 40-50 lignes de commentaire à la page. Écriture allemande ; XIIIe siècle ? Contient le Talmud B. B. avec Raschi (ch. I et II) et ensuite un commentaire apparemment abrégé de celui de Raschbam. Le texte commence par *ה' חונן דל מלוה* (= f° 10 a) et se termine par *מכר בור בעמקי שאול קרואיה מתני' מוכר בור* (= f° 79 a). Le commentaire se termine (f° 53 b) par *היינו ספינה קטנה שמולוכי עם הגדולה* (cf. B. B. 73 a). Beaucoup de passages d'une écriture pâle ; les cinq derniers feuillets endommagés.

Beaucoup d'omissions dans le (Pseudo-)Raschbam. Quelques gloses vocalisées. Un germanisme : 691 b.

9 : ms. 171.63 (Uff. 210) de la Stadtbibliothek de Hambourg¹. Vêlin. Dimensions extérieures : 29 cm. \times 21 ; intérieures : 20.5 cm. \times 14. 41 feuillets de 37 lignes à la page. Écriture allemande, d'après Steinschneider. Contient Raschi sur B. B. jusqu'à (f° 41 b du ms.) *דהור ולקה מבעל הבית מוקחו* (= f° 47 b de l'imprimé). Propriétaire (f° 1) Samuel, b. David (?).

Malgré l'opinion de Steinschneider que le ms. est d'origine allemande, il est à noter que le scribe corrompt des gloses qu'il aurait dû comprendre ; voir 447 b, 730, 982 b. Ce fait, avec la circonstance que plusieurs gloses ont un air un peu italien (657 c, *lori* pour *lor* ; 669 d, *maglia* [?] pour *maille*), fait soupçonner ou que le

1. Voir Steinschneider, *Catalog der heb. Hss. in der Stadtbibliothek zu Hamburg* (Hambourg, 1878), p. 64. Wolf, *Bibl. hebr.*, IV (Hambourg, 1733), 987.

DARMESTER-BLONDHEIM. — Gloses françaises de Raschi.

ms. est d'origine italienne, ou que sa source avait des rapports avec l'Italie.

30 : ms. T.-S. 13. F. 1² de la collection Taylor-Schechter, Bibliothèque universitaire, Cambridge. Papier. Dimensions extérieures : 28.4 cm. × 21.7 ; intérieures : 21.2 cm. × 13.7. 9 feuillets, endommagés en bas, de 34 lignes à la page. Écriture espagnole ; XIVe ou XVe siècle ? Contient Raschi et Raschbam sur B. B. F^o 1 a commence par : הלכות האמורות בפרק אחרון דבב[ורות] (= f° 22 a, en bas), f° 9 b se termine par ... לבי דינא קודם... היא ומודו נמו (= f° 31 a).

t : voir ci-dessus, p. XLII.

S (Pesaro, 1509-19 ?) contient à partir du f° 157 b le commentaire du Pseudo-Guerschom ; ce fait est à retenir à l'égard des gloses 208, 691 c, 1097. On y remarque des provençalismes douteux : 424 c, 616, et un rajeunissement, 50 (*apontiz* pour *apentiz* ; mais cf. 550).

B (Venise, 1521) est, comme on l'a déjà noté (ci-dessus, p. 44), entièrement indépendant de S. B a des rajeunissements : 26 f (*aloir* pour *aledoir*), 429 e (*étencele* pour *estencele*), 437 (*étoner* pour *estoner*), 543 c (*glas[s]e* pour *glace*), etc.

B² (Venise, 15 ?) a une nouvelle leçon, 948 d.

E semble s'être servi de S, mais offre aussi des leçons indépendantes. Cf. 187 b, 242, 392 g, 581 a, 970 b. Hispanisme : 669 d.

TRAITÉ SANHÉDRIN.

Nous n'avons comme ms. de San. qu'un fragment de peu d'étendue. Cette situation est d'autant plus regrettable que S a été provençalisé.

51 : f° 196 b. a de ms. Michael 388 (cat. de Neubauer 867) de la Bodléienne, Oxford¹. D'après M. Elbogen, ce fragment semble représenter une recension modifiée du commentaire de Raschi, soit de lui soit d'un de ces élèves. Le fragment est plus prolixe que l'éd.

1. Ce fragment a été accessible seulement d'après l'art. d'I. Elbogen dans *Ha-Çofeh le-Hokmat Israël*, X (1926), 10-17 ; M. Maurice Liber, à qui je dois d'autres indications utiles, a eu la bonté d'appeler mon attention sur cet article.

imprimée ; il s'étend depuis מלכות ואחר כת' מלחמה בעמלק (cf. f° 20 b) jusqu'à בורוך שמאל מו (cf. f° 22 a).

A la page 21 b ce fragment contient trois gloses, 28 (cf. les additions et corrections, *infra*), 422, 686, qui manquent dans S.

a : voir ci-dessus, p. x.

b : voir ci-dessus, p. xxxiii.

t : voir ci-dessus, p. xlii.

v : voir ci-dessus, p. xxviii.

v : voir ci-dessus, p. x-xi.

S (Barco, 1497) a beaucoup de provençalismes : 20 c, 113, 292, 380 f, 489 d, 732, 754 *bis* e, 853 d. Il a aussi quelques italianismes : 156, 668 a.

B (Venise; 1520) a quelques leçons qui paraissent indépendantes de celles de S : 376 a, 525 b, 825 b, 866 e, 1079. Il a de même des gloses italianisées : 595, 685 d.

V offre des italianismes qui sont entrés dans la tradition à une date postérieure à celle de B ; cf. 20 c, 668 a.

E s'est clairement servi de S, mais a également consulté une autre source ou d'autres sources. Cf. 222 g, 254, 380 f, 393 a, 595, 685 d, 884 a, 963, 1079. Des hispanismes : 20 c, 754 *bis*, d, e.

TRAITÉ MAKKOT.

Des deux textes de ce traité, v et B, v, malgré des provençalismes, est un peu meilleur. Il faut noter que depuis le f° 19 b nous n'avons pas le commentaire de Raschi, mais celui de son gendre R. Juda b. Nathan (cf. Gross, *Gallia judaica* [Paris, 1897], p. 226-7).

v : ms. 3155 (De-Rossi 1292) de Parme. Vélin, relié en demi-chagrin. Dimensions extérieures : 30 cm. × 20 ; intérieures : dans la première partie (f°s 1-46 b) 21.5 cm. × 13, dans la 2e partie (f°s 47 b-120) entre 22.5 et 20.5 cm. × 12.5. 120 feuillets de 27 lignes à la page. Écriture provençale (?). On remarque trois mains différentes : (a) f°s 1-34 a ; (b) f°s 34 b-46 b ; (c) f°s 47 b-120. Du xiiie ou du commencement du xive siècle, d'après De-Rossi. Contient Raschi sur (f°s 1-26 a) Mak., (f°s 26 b-46 b) Hor., jusqu'à דבשמוע אינ"פ שכבר (cf. f° 14 a de l'édition) et (f°s 47 b-120) 'A. Z. Censeurs : (f° 120 a) Domenico Carretto, 1625 ; (f° 120 b) Alessandro Scipione, 1597, Dominico Irosolomitano.

Beaucoup de provençalismes, non seulement dans Mak. : 311, 1095, mais aussi dans 'A. Z. : 52 c, 98 a, 117 b, 187 a, 215 e, 378 a, 559 c, 687 b, 704 d, 831 c, 928 c, etc. Voir aussi ci-dessous.

6^a : voir ci-dessus, p. xxxiii-xxxiv.

B (Venise, 1520) semble conserver la vraie leçon dans 311, quand v provençalise. La désinence de 611 b suggère une influence italienne.

E a une leçon, 858, tirée d'une source manuscrite.

TRAITÉ SCHEBOU'OT.

Des textes relativement nombreux de Scheb. le meilleur est peut-être u. Il contient plusieurs gloses vocalisées assez exactement : 473, 534 h, 685 e, 741 f, etc., et semble moins altéré que la plupart des autres textes.

z : ms. 479.8 de la Bibliothèque universitaire, Cambridge. Ce ms. se compose de deux parties en deux tomes, dont la première seulement contient des gloses ; c'est seulement la première qui est décrite ici. Relié en toile, le dos et les bords en veau. Dimensions extérieures : 21 cm. \times 14 ; intérieures : entre 18 et 17.5 cm. \times entre 11 et 10. 62 feuillets de 24 lignes à la page. Écriture espagnole (?) ; xve siècle ? Contient Raschi sur Scheb., jusqu'à la fin du ch. VI. Acheté en 1869 de H. Lipschütz, qui l'a obtenu à Salo-nique¹.

Trace d'une influence ibérienne : 534 h. Deux gloses non-Raschianiques d'origine douteuse : 13, 1081. Rajeunissements : 559 b (*graiſe* pour *grafie*), 697 b (*monton* pour *menton*).

μ : voir ci-dessus, p. xxii-xxxiii.

π : ms. 3151 (De-Rossi 1293) de Parme. Vélin, relié en demi-chagrin. Dimensions extérieures : 30 cm. \times 19 ; intérieures : 22 cm. \times 14. 36 feuillets de 36 lignes à la page. Écriture allemande (?) ; xiiie ou xive siècle ? Contient Raschi sur Scheb. Propriétaires : (f° 1 a) Benjamin ; (f° 36 a) Abraham b. Juda ha-Rofé (« le médecin ») l'a acheté en 1403 de R. Baruch Catalano.

1. Cf. le cat. inédit de Schiller-Szinessy, II, p. 57 61.

Le nom de ce dernier, de même que la présence de quelques provençalismes ou catalanisms (peu sûrs, à la vérité : 474, 741 f), pourraient faire douter de l'exactitude de l'opinion du regretté Camerini que le ms. serait d'origine allemande. Rajeunissement : 697 b (*monton* pour *menton*).

u : voir ci-dessus, p. xxxix.

24 : ms. 1408 de la collection Elkan N. Adler du Jewish Theological Seminary, New York. Vélin. Dimensions extérieures : 32.9 cm. \times 20.25 ; intérieures : entre 22.8 et 23.4 cm. \times 13.9. 24 feuillets de 31 lignes à la page. Écriture espagnole ou catalane ; xive siècle ? Contient Raschi sur Schebou'ot ; commence par והרי שכוה הוא על שבועת (= f° 2 b, en bas) ; se termine par המשתלה לכפר (= f° 28 b).

Un catalanisme : 559 b. Rajeunissement : 697 b (*monton* pour *menton*).

37 : ms. T.-S. 10. F. 2² de la collection Taylor-Schechter, Bibliothèque universitaire, Cambridge. Papier. Dimensions extérieures : 18.4 cm. \times 13.4 ; intérieures : 12.5 cm. \times 10. 10 feuillets d'environ 19 lignes à la page. Écriture orientale ; xiiie ou xive siècle ? Contient Raschi sur Scheb. Le f° 1 a commence par : במקצת ומשויר ואימא יולדת שאם עבר את כל הדוברה (= f° 4 b). F^o 10 b se termine : (= f° 8 a). Des gloses y ont été relevées jusqu'au f° 6 b de l'éd. (741 f).

Les quelques gloses sont en bon état.

t : voir ci-dessus, p. xlii.

v : voir ci-dessus, p. xxviii.

ð : voir ci-dessus, p. xxxvi-xxxvii.

S (Pesaro, 1509-19 ?) a un texte relativement bon, malgré des rajeunissements : 685 e (*mareske* pour *maresc*), 697 b (*monton* pour *menton*).

B (Venise, 1521) a une leçon, 559 b, qui semble indiquer que l'imprimeur s'est servi d'une source indépendante de S, à côté de ce dernier.

R est représenté par un feuillet mutilé dans la collection Elkan N. Adler du Jewish Theological Seminary de New York. Le texte du Talmud au *recto* commence par הונא הוה לה דינא (= f° 30 b) et se termine par דבעל דיניה דמהווי כמאן (*ibidem*) ; le texte au *verso* com-

mence par מדבר שקר (= f° 31 a) et se termine par שומע ומשמע (ibidem). R contient un hispanisme, 181 g.

TRAITÉ 'ABODAH ZARAH.

Des deux textes complets de 'A. Z., v et S, le premier est généralement le meilleur, excepté quand il provençalise¹.

Il contient bon nombre de gloses qui sont omises par S ou qui y sont remplacées par de l'hébreu : 18 c, 197 b, 265 d, 343, 450.

v : voir ci-dessus, p. LI-LII.

23 désigne deux fragments d'un ms., dont le premier est Heb. d. 21 (Cat. Neubauer-Cowley 2676.6) de la Bodléienne, Oxford, et le deuxième est T.-S. 10. F. 3¹ de la Collection Taylor-Schechter de la Bibliothèque universitaire, Cambridge. Vélin. Dimensions extérieures : (Oxford) 24.5 cm. × 16.5 ; (Cambridge) environ 24.1 cm. × 16.7 ; intérieures : (Oxford) 19 cm. × 12.75 ; (Cambridge) 18.6 cm. × environ 12.5 feuillets, dont 2 à Oxford et 3 à Cambridge ; environ 33 lignes à la page. Écriture italienne ; xive siècle (?). Contient Raschi sur 'A. Z. F^o 1 a commence : ומהורה מאי כלו תשמישו וום תגלהתו (= 'A. Z. 11 b) ; f° 1 b se termine : אסור לוננס לתוכה משום (= f° 12 a) ; f° 2 a commence : עמוקות תכופות זו עול (= 23 a) ; f° 2 b se termine : אצל זו (= 24 b) ; f° 3 a (à Cambridge) commence : אמות (= 37 b) ; f° 3 b se termine : הראשונות רשות הרבים (= 39 b). Les feuillets 4 et 5, qui sont très endommagés, ne semblent pas contenir de gloses.

Des gloses vocalisées : 845 f, 868 a.

a : voir ci-dessus, p. x.

t : voir ci-dessus, p. XLII.

v : voir ci-dessus, p. x-xi.

v : voir ci-dessus, p. xxviii.

i : voir ci-dessus, p. xi-xii.

6^a : voir ci-dessus, p. xxxiii-xxxiv.

ð : voir ci-dessus, p. xxxvi-xxxvii.

S (Pesaro, 1509-19?) a quelques provençalismes douteux : 132, 431 b, et des italianismes : 44, 117 b, 298 c, 388 f, 478, 755 f.

1. Voir ci-dessus, p. LII.

B (Venise, 1520) a un italianisme, 170 b, et d'autres leçons : 289 a, 704 c, 914 c, qui paraissent indépendantes de celles de S.

B² (Venise, 1548) a une leçon, 298 d, qui manque dans S et dans B.

E a des leçons indépendantes de S, telles que 298 c, 579 b, 630 b, 755 f, de même que des catalanisms, 19 g, 98 a, et un hispanisme, 622 c.

TRAITÉ ZEBAHİM.

Des deux textes de Zeb. f et B, le premier est d'ordinaire meilleur, mais ni l'un ni l'autre n'est excellent.

f : ms. 325, fonds hébreu (ancien fonds 158) de la Bibliothèque nationale, Paris. Papier, relié en parchemin blanc. Dimensions extérieures : 28 cm. \times 19.5 ; intérieures : 23 cm. \times 14.5. 88 feuillets (dans la partie du ms. qui regarde Raschi) de 35 lignes à la page. Écriture allemande ; xve siècle ? Contient Raschi sur Zebahim. En tête une notice d'une demi-page signée « E. Carmoly ». Censeurs : (f° 84 b) Dom. Irosolomitano, 1597 ; Gio. Domenico Carretto, 1618.

On remarque une trace possible d'influence allemande dans 101 g (y pour e). Quelques omissions : 505 b, 646 e, 898 a, 987 h, et une tendance à abrégé : 383 b, 558 b.

B (Venise, 1522) est quelquefois supérieur à f, étant plus complet et assez rarement (p. ex., 1 b) plus exact.

B² (Venise, 1529) introduit quelques italianisms : 47 c, 505 b.

E, qui a paru avant B, est indépendant de lui : voir 1 b, 271 b, 303, 646 e.

TRAITÉ MENAHOT.

Dans Men. nous avons la situation peu ordinaire qu'il existe un fragment d'une certaine étendue, w, qui représente une recension du commentaire de Raschi différente de celle représentée par les éditions imprimées. D'autre part, le fait que le ms. 2 et le fragment 4 n'existent plus rend difficile de déterminer leur rapport avec w. Le ms. w était apparenté avec le texte M ; les deux textes s'accordent,

p. ex., à donner des gloses omises par B : 112 e, 151 b, 820, 987 j. Comme 2 s'accorde quelquefois avec w, p. ex., 199 b, et que 2, w, et M, omettent un certain nombre de gloses : 85, n. 2, 214 f, 285 f, n. 4, qui se trouvent dans B, il est possible que 2 représente la même recension que w. Nous savons que Raschi a fait plusieurs recensions de ses commentaires¹ ; il est donc assez probable que les deux recensions sont également authentiques².

Pour ce qui est de la conservation des gloses, il est difficile de choisir entre 2 et B. Quelquefois l'un est meilleur, quelquefois l'autre. Ni l'un ni l'autre ne présente un texte satisfaisant.

2 : ms. A, v, 29, de la Bibliothèque de Turin ; détruit dans l'incendie de 1904³. Vélin, petit in-8°. 218 feuillets. Écriture allemande, d'après Darmesteter ; xive siècle ? Contient Raschi sur (f° 2-107 a), Men., (f° 107 a-165 b) Bek., (f° 165 b-194 a) Ker., (f° 194 a-217 b) Me'il. Nombreuses notes marginales commençant toutes par *כתבו רבוינו הצרפתים בעלי התוספות* « Nos rabbins français, auteurs de Thosafoth, ont écrit⁴ ». Propriétaire : T. Valperga Caluso.

A part les détails notés ci-dessus, p. LVI, on note d'autres omissions (424 b, 514 c, 713 d, 818 c, 987 k) ; il est clair dans certains de ces cas que la glose était probablement dans le ms. de Raschi. Le cas est le même dans Bek. ; cf. 337 e, 340 d, 342, 464, etc. Certaines gloses sont vocalisées dans Men. : 413 b, 462 a, 480 bis a. Rajeunissement : 413 b (*épelte* pour *espelte*). Italianismes (dans Ker. exclusivement) : 533, 936 d.

4 : ms. A, vi, 47 de la Bibliothèque de Turin ; détruit en 1904⁵. Papier, petit in-8°. 125 feuillets. Écriture allemande ; daté de 1509. Contient Raschi sur (f°s 2 a-56 a) Bek., (f°s 56 b-86 a) Tem., Ensuite 5 f°s en blanc ; puis (f°s 92 a-104 a) Raschi sur Men., ch. iv. ; (f°s 105-107) en blanc ; (f°s 108 a-117 a) Ps.-Raschi sur Qinnim ;

1. Voir l'introduction générale à cette édition des gloses, qui paraîtra ultérieurement, pour une discussion de ce sujet.

2. Cf. aussi ci-dessous, p. LVIII.

3. Voir le catalogue de Peyron, n° CXLIX, et Darmesteter, *Rel. sci.*, I, 123.

4. Darmesteter, *ibid.* Les gloses copiées par Darmesteter démontrent que Peyron a eu tort d'attribuer les textes dans ce volume à Bertinoro et non pas à Raschi.

5. Voir le cat. de Peyron, n° CXX, et Darmesteter, *Rel. sci.*, I, 124.

(f°s 118-120) en blanc ; (f°s 121 a-122 b), commencement de Raschi sur Men. ch. iii ; (f°s 123-4) en blanc ; (f°s 125 a-b) commencement d'un commentaire sur Job par un auteur inconnu. Propriétaires : (f° 1 b) Hayyim Treves ; T. Valperga Caluso.

Texte relativement bon. Le scribe ne comprenait pas les gloses. Rajeunissements : 406 d (*elo[s]ier* pour *eslois[s]ier*), 602 d (*gensives* pour *jencives*). Italianisme : 983 c. Provençalisme : 340 d (*enfo[n]dar* [?] pour *enfondre*), 811 d.

w, ms. Vat. ebr. 487 de la bibliothèque du Vatican, Rome ; consulté dans une copie photographique qui appartient à la bibliothèque de l'Université d'Illinois, Urbana, Illinois, États-Unis, où elle porte le n° 892.4 V45 n° 467 v. 1 et 2. Dimensions intérieures (d'après la photographie) environ 22.5 cm. × 15. 282 feuillets de 40 à 45 lignes à la page dans le commentaire de Raschi. Écriture franco-allemande (?) du XIIIe ou XIVe siècle. Contient divers fragments, en grande partie talmudiques ou liturgiques. Le fragment de Raschi sur Men. commence f° 15 a par : *בוותר לשנות* (= f° 49 a) et continue jusqu'à f° 22 b, qui se termine *מגביהין הקוצרין* (= f° 65 a) ; il commence encore f° 44 a par : *על הבורו ואפילו* (= 66 b) et se termine f° 61 b par un passage difficile à lire, qui correspond à peu près à la fin de f° 93 b de V. La première partie du fragment, jusqu'à la fin du chap. VI, ressemble à V, avec des variantes souvent semblables à celles notées dans Z. A partir du commencement du chapitre VII le texte est apparenté avec M, bien que la dernière page du ms. montre un assez grand nombre de leçons différentes de celles de M.

Texte assez bon ; le scribe n'a pas compris les gloses, cf. 820, 1022 f, 1026 f¹.

B (Venise, 1522) offre un italianisme, 199 b, et un rajeunissement, *aleoire* pour *aledoir*, 26 g. Pour des omissions et des additions, cf. ci-dessus, p. LVI.

B² (Venise, 1529) offre des variantes avec B : 135 c, 203 r, 477 d, etc., dont une, 987 k, semble être un rajeunissement, *toile* pour *teile*.

1. Cf. sur ce texte Rabbincoviz, *Diq. Sof.*, XI, 20, n., et S. Ochser, *Zeit. d. deut. morg. Ges.*, LXIII (1909), 393.

B³ (Venise, 1548) a une leçon, 477 e, qui a peut-être été tirée d'un ms.

E a des leçons indépendantes : 127 b, 683 c, 1022 e.

M, texte imprimé dans V, chap. VII-X (f°s 72 b-94 a). Il a été copié d'après un texte écrit par R. Beçalel Aschkenazi sur la marge de son exemplaire du Talmud ; cet exemplaire se trouvait à Jérusalem à l'époque où l'on a exécuté la copie qui a servi de base à V.

Provençalisme : 205 (?).

Z offre une glose, 713 d, vraisemblablement provençale. Remarquer que M, qui représente sans doute le même ms. que Z (voici-dessus, sous w), semble aussi avoir un provençalisme.

TRAITÉ HOULLIN.

Parmi les textes de Houllin le groupe le plus clairement marqué est celui constitué par s et 8, tous les deux textes d'origine allemande. Ils offrent assez souvent des leçons qui diffèrent d'une façon frappante de celles des autres textes, de sorte qu'on est porté à croire qu'ils représentent une recension du commentaire de Raschi faite après ou avant celle qui est conservée autre part. La question est fort délicate, et ne pourra être tranchée que par une étude complète du texte du commentaire. La relation entre les deux textes ressort assez clairement dans des cas comme ceux de 103, n. 1, 228, 283, h, i ; 312 ; 331 d, n. 1 ; 383 c, n. 1 ; 640 ; 668 b, 774 b, 792, 824 c, 958 e, 995 d, 1022 g.

Entre les autres textes il est plus difficile de trouver des indications certaines de parenté. Assez souvent θ et ρ qui sont tous les deux d'origine italienne et qui portent également des traces de provençalisation offrent des leçons semblables ; cf. les gloses 383 c, 409 c, 467 c, 502 a, 817 b, 883 b. On relève aussi des ressemblances entre ρ et le manuscrit fragmentaire 15 ; voir 283 h, i ; 480 *bis*, b ; 888 b.

Aucun des textes n'est très bon ; les meilleurs sont peut-être s et 8. Quand ces textes se séparent entièrement des autres, on est forcé d'admettre qu'il y a deux possibilités également probables. C'est ce qu'on a indiqué quelquefois dans le texte ; dans d'autres cas la question sera discutée dans le commentaire qui paraîtra plus tard.

θ : voir ci-dessus, p. VII.

ρ, ms. 2756 (cat. De-Rossi, 1304) de Parme. Vélin, relié en demi-chagrin. Dimensions extérieures : 24 cm.3 × 17.5 ; intérieures, environ 14.8 cm. × entre 9.5 et 10 cm. 263 feuillets de 33 lignes à la page. Écriture italienne ; xve (?) siècle. Contient Raschi sur (f°s 1 a-180 b) Houllin et (f°s 181 b-263 b) Niddah. Comme Darmesteter le remarque ¹ : « Pour le traité Nidda, il y a transposition des feuillets. Je les ai paginés au crayon, et ils doivent se succéder dans l'ordre suivant : fol. 1-14 bis, 75-81 ; 21-74 ; 15-20 ; 82-fin. On voit que les feuillets 75-81 ont été transposés avec les feuillets 15-20. » Se termine (f° 263 b) : שמוגעה תלוי לאחר מבילה אף זה מגער תלוי : שבא וראה (= Nid. 72 a, en bas). Censeur (f° 1 a) : Jacobus Giraldini, 1556 ².

Des italianismes nombreux dans les deux parties du ms. : 128, 214 d, 272 c, 294 b, 302, 758, 936 c, etc. De même des provençalismes plus ou moins certains, 68 c, 206, 378 b, 502 a, 831 e.

8, ms. Merzbacher 133 de la Stadtbibliothek, Francfort s. M. ³. Vélin. 169 feuillets, petit in-f^o. Écriture allemande ; vieille, d'après Rabbinovicz. Des notes marginales et des corrections, les deux dans une main italienne. Raschi sur Houllin. Commence (f° 1 a) par : והזנב נקרא אליה (= f° 11 a). A la fin du chap. II, f° 40 a du ms., il y a une insertion qui commence : בואחר דנפקא ליה מוכחלם והקטור דמהתם : דהאו גברא : דהאו גברא et qui se termine (f° 40 b) : לאו בר קרבן הוא (= f° 141 b, en haut).

On remarque des rajeunissements : 710 c (*mensedes* pour *min-ciedes*), 883 b (*rondel* pour *redondel*), 956 (*solsier* pour *solcier*), de même qu'une influence allemande. On a un mot allemand, 293, une forme *conce* pour *conge*, 240, qui paraît avoir subi le changement de *ch* (*conche*) en *ç* caractéristique de textes allemands en caractères hébreux ⁴, et la forme *haltrube*, avec *t* pour *d* (574 b). On ne peut

1. *Rel. sci.*, I, 122.

2. La note du censeur est semblable mot à mot à celle qui est reproduite en facsimilé chez W. Popper, *The Censorship of Hebrew Books* (New York, 1899), plaque IV, n° 6 ; on en trouvera une transcription exacte dans N. Porges, *Festschrift* de Berliner (Francfort s. M., 1903), 274, n. 2.

3. Cf. R. N. Rabbinovicz, *Obel Abraham*, p. 13.

4. Voir le commentaire à paraître plus tard, s. v. *conge*.

distinguer clairement si l'on a, 249 b, l'all. *cunterfei* ou une simple faute pour la forme française. Beaucoup de gloses sont vocalisées; souvent on a *u* pour *o* dans ces cas: cf. 108, 183 c, 323 c, etc. Les insertions italiennes contiennent souvent des italianismes: cf. 300, 628 c, 754 *bis*, f; 1007 b. Voir aussi 565 d.

s, ms. Vat. ebraico 139 (*olim Palatinus*) du Vatican, Rome. Vélin. Dimensions extérieures: 36.5 × 26.5 cm.; intérieures, 35.5 sur 25.5 cm. 88 feuillets de deux colonnes à la page; entre 44 et 51 lignes à la colonne. Écriture allemande de 1411. Contient Raschi sur Houllin. Scribe: Isaac Joseph b. Abba Mari¹. Propriétaire (f° 1 a, cf. f° 58 a): Isaac b. Abigedor.

On note des gloses rajeunies comme 668 c (*mar[r]ix* pour *madrix*), 712 c (*miruor [sic]* pour *miredoir*), beaucoup de gloses vocalisées, 47 d, 64, 72 c, 214 a, etc., et une influence allemande dans 293, 425 b. Le scribe n'a pas compris les gloses; cf. 159 c, 552 h, etc.

15, ms. 356. 16 de la Staatsbibliothek de Munich. Vélin. Dimensions extérieures: environ 24.5 cm. × 17; intérieures, (a) jusqu'au milieu du f° 6 b, environ 17 cm. × 11.2, (b) après, environ 19 cm. × 13.5, 21 feuillets de (a) 25 et (b) environ 38 lignes à la page. Écriture allemande; depuis le milieu de f° 6 b l'écriture devient plus cursive, plus petite et plus irrégulière. XIIIe-XIVe siècle? Contient Raschi sur Houllin. Commence par: שנהבסה שהוכת מכות (= f° 42 b). Se termine: איל ועבו גו' מפני רדך (sic) קצרא (= f° 63 b). Les premiers feuillets sont endommagés².

On relève un rajeunissement, 276 a (*crestonge bodel* pour *crestan-*). Le scribe ne comprenait rien aux gloses, cf. 295 e, 976 c, etc. Il en a omis un nombre considérable, 824 b, 888 a, 898 g, h, etc.

44, voir ci-dessus, p. ix.

u, voir ci-dessus, p. xxxvi.

v, voir ci-dessus, p. xxviii.

1, voir-ci-dessus, p. xi-xii.

1. Pour les vers avec lesquels le scribe a terminé le ms. (f° 58 a) voir Berliner, *Gesammelte Schriften*, I (Frankfort s. M., 1913), p. 23, n. Il faut y lire *חמשי* pour *גואלי בהור* et *גואל ימהור* pour *ראש חדש*.

2. Le texte de ce ms. a été publié en partie par S. Taussig, *מלאכת שלמה* (Munich, 1879), 33-35, comme A. Marx l'a fait remarquer à D. S. B.

S (Soncino, 1489), présente une glose rajeunie, 2 (*es[s]oper* pour *açoper*), et un italianisme, 458 g. C'est en général un assez bon texte. Dans l'exemplaire de la Staatsbibliothek de Munich (S^o) on relève des gloses vocalisées ou autrement corrigées à la main, sans doute d'après un ms. ; voir 80 b, n. 2, 331 d, 644 c, n. 1, 682, n. 2, 1007 b.

S² (Pesaro, 1519) ne suit pas seulement S, mais a subi des changements d'après un ms. ou des mss. On note des omissions de gloses, 96 b, 688 e, de nouvelles leçons, 75, 276 a (?), 373 b, 644 c, 947 d, et un provençalisme douteux, 103.

B (Venise, 1521), a suivi S², mais a fait quelques changements, 283 h, 486 b. Un imprimeur d'origine allemande doit être responsable pour un germanisme, 425 b, de même que pour la substitution parfois de η à ψ , 289 b, etc.

B² (Venise, 1526), a introduit quelques nouvelles leçons, comme 206, 300, 898 h, 948 d, et des italianismes, 774 b (?), 986 a, b.

E s'est servi de S, mais a aussi consulté un ms. ou des mss. Cf. 320, 373 b, 639 h, 986 b, 1022 g.

TRAITÉ BEKOROT.

Le meilleur texte de Bek. est 29 ; malheureusement ce n'est qu'un ms. fragmentaire. Des trois autres textes, 2, 4, et B, un classement n'est guère possible ; tantôt l'un est meilleur, tantôt l'autre. 2 est souvent inférieur à 4 et B, surtout à cause de ses omissions nombreuses.

2, voir ci-dessus, p. LVI.

4, voir ci-dessus, p. LVI-LVII.

29, ms. T.-S, 18 F. 1² de la collection Taylor-Schechter de la Bibliothèque universitaire, Cambridge, Angleterre. Vélin. Dimensions extérieures : 31.6 cm. \times 22.2 ; intérieures, 21 \times 13.4 cm. 9 feuillets d'environ 30 lignes à la page. Écriture espagnole (?). Contient Raschi sur Bek. Des feuillets 5 et 6 il ne reste que les coins supérieurs du côté droit ; du feuillet 9 il ne reste que la moitié. F^o 1 a commence par $\text{הואיל וניבגע בוהזוי אעג דכי אכיל לא בוהזוי אבל}$ (cf. f° 35 a). Le texte se continue, avec des lacunes et au moins une insertion (f°s 3 a-b, s. v. גליון ; cf. f° 37 a de l'éd.), jusqu'au f° 6 b,

qui se termine באחת אבל דכולי עלמא (= f° 39 a), F^o 7 a commence : מדרון וגופלון לנהר יואבו רב הני מדורי דבבל (f° 44 b); f° 7 b se termine וברגליו אחת הוי גותר ולא בשתייהן (f° 45 b). F^o 8 a commence : כנמול דמו ובהמה שנימולא (f° 40 a); f° 8 b se termine : ובדלות ביה עצם נמו ואפילו (f° 40 b). F^o 9 a continue f° 7 b; il se termine : מאן ירות... שהוציא... עד... (= f°s 46 a-b).

Les gloses sont en relativement bon état; cf. 983 c, 994 b, etc. Il serait utile que l'on puisse retrouver des fragments plus étendus de ce ms.

B (Venise, 1522) a un rajeunissement, 994 b, *tendrun* (ou *-on*?) pour *tenrum*, et un italianisme, 983 c (cf. aussi 947 e).

B² (Venise, 1528) a de nouvelles leçons, telles que 464, 947 e, et surtout des italianismes, 602 d, 928 d, 954, et une glose allemande modernisée, 703 c.

V présente des formes intéressantes dont la source n'a pas encore été déterminée; cf. 707, 743, 992 b (*tonples*, forme rajeunie de *temples*).

E est indépendant des autres textes. Voir 166 e, 203 s, 928 d, 954, etc.

G est un texte imprimé dans V qui s'étend depuis f° 57 b jusqu'à la fin du traité, f° 61 a. Ce texte a été publié d'après la copie exécutée par R. Beçalel Aschkenazi sur la marge de son exemplaire du Talmud (cf. M, ci-dessus, p. LVIII).

Ici comme dans Men. (voir ci-dessus, p. LVI), le manuscrit d'Aschkenazi présente des ressemblances avec 2.

TRAITÉ 'ARAKIN.

B est un peu meilleur que p.

p, ms. Opp. 726 (autrefois 157), 370 du cat. de Neubauer. Vélin. In-8°. 231 feuillets. Écriture allemande; xive siècle? Traité Tamid avec le commentaire de R. Schemayah; commence par : דקסרו הני מואי (= f° 29 b de V); (f° 12 a) traité Middot avec le comm. de R. Schemayah; [éd. Berliner, *Beiträge...* (Berlin, 1903), 37-40]; (f° 19 a) traité Me'ilah avec un commentaire anonyme; (f° 47 a) traité 'Arakin, avec le commentaire de Raschi; (f° 113 b) Massèket Kallah; (f° 116 a) Massèket Semahot; (f° 128 a)

traité Scheqalim, avec un commentaire par R. Meschoullam, etc.¹.

Il faut sans doute voir dans *sie* 947f, un rajeunissement pour *serre*. On remarque des gloses vocalisées, 182 b, 1042 e. La graphie *cenpes* pour *cenbes*, 162 c, s'explique peut-être par l'origine allemande du ms.

B (Venise, 1522) a probablement un rajeunissement dans *segondier* pour *seondier*, 944 d,

B² (Venise, 1528) a des italianismes : 162 b, 659.

V a une bonne leçon, 1042 e, qui s'explique sans doute par une correction dans quelque édition antérieure.

TRAITÉ TEMOURAH.

Dans ce traité il n'y a qu'une glose, 811 d, pour laquelle 4 (voir ci-dessus, p. 51), a un provençalisme, de sorte que la leçon de B (Venise, 1522) paraît meilleure.

TRAITÉ NIDDAH.

Le meilleur texte complet est généralement μ . ρ et S ont une tendance à s'accorder quelquefois contre μ , parfois quand μ a des gloses qui manquent dans les autres textes, comme 281, 769 d, n. 2, 903, d'autres fois quand μ a subi des altérations, cf. 522, 526 d, 831 e. On ne peut pas constater une relation très intime entre les textes. t s'accorde quelquefois avec ρ et S contre μ ; cf. 783, 903. S a parfois des gloses qui manquent dans les autres textes, voir 545, 778, 779 c; le fait que 48 a une glose aussi pour 779 c suggère la possibilité que toutes les trois gloses sont authentiques.

μ : voir ci-dessus, p. xxii-xxiii.

ρ : voir ci-dessus, p. lix.

t : voir ci-dessus, p. xiv-xv.

26, ms. 942 de la collection Elkan N. Adler du Jewish Theological Seminary, New York. Papier. Dimensions extérieures : 28.65

1. Pour plus de détails sur le contenu de ce ms., voir le cat. de Neubauer, d'après lequel, avec les notes de Darmesteter, *Rel. sci.*, I, 113, la plupart de cette notice a été rédigée.

cm. \times 22.8; intérieures, 22.8 cm. \times environ 16.5. 4 feuillets de 28 lignes à la page; ces feuillets sont endommagés, surtout le premier, et le côté gauche de tous les feuillets manque. Écriture espagnole; XIIIe siècle (?) Contient Raschi sur Niddah. F^o 1 a commence ותורה לא (= f° 35 a). F^o 2 b se termine : שנה ולא בתר (= f° 36 a). F^o 3 a commence : גמטרא זו לקבל משקה (= f° 47 b). F^o 4 b se termine : גמטרא זו לקבל משקה (= f° 49 a, en bas).

26 ne contient que la glose 517 c.

48 : voir ci-dessus, p. XXI.

b : voir ci-dessus, p. XXXIII.

S (Soncino, 1489), à part les particularités indiquées ci-dessus (p. LXIII), a un rajeunissement, 81 c *ba[il]lier* pour *badaillier*.

B (Venise, 1530) s'est servi non seulement de S, mais aussi d'un ms. médiocre qui a dû ressembler à ρ ; cf. 295 f, 573 b, 898 j, et remarquer que B a un provençalisme, 471 k, ce qui rappelle également ρ (voir ci-dessus, p. LIX).

B² (Venise, 1530) a quelques variantes : 42 c, 431 c (?).

V a un italianisme, 848 h, dont la source est obscure.

TRAITÉ TA'ANIT.

Nos textes principaux, 13, 40 et S, viennent tous les trois d'une source commune qui était italianisée et qui avait certains autres défauts; cf. 634 b, 685 f, 787 i, 799, 1018 b, 1073. Aucun des trois ne vient d'un des autres; pour des détails à cet égard voir la description des textes séparés ci-dessous. S est peut-être le meilleur des trois, mais il n'y a pas beaucoup de différence entre eux. E s'est servi d'un ms. sensiblement différent de la source des trois autres.

13, voir ci-dessus, p. XXVII. 13 et S ne viennent pas de 40; cf. les gloses 313, 326, 953; 13 ne vient pas de S non plus; notez la date de 13 et cf. 499 b.

40, ms. 1799 de la collection Elkan N. Adler du Jewish Theological Seminary, New York. Vélin, relié en demi-chagrin et toile cirée. Dimensions extérieures : 31.5 cm. \times 22.8; intérieures, 19 cm. \times environ 13.91 feuillets de 33 lignes à la page. Écriture

italienne ; xive siècle (?), en tout cas postérieur à l'année 1321 (voir ci-dessous). F^o 1 b-31 b, Pseudo-Raschi sur Ta'an. Des variations considérables avec le texte imprimé, surtout jusqu'au f° 3 b ; 40 est semblable à 13 à cet égard. Cf. sur 13 H. P. Chajes dans *Ha-Qedem*, II (1908), 117. C'est d'après Chajes que le f° 3 b est indiqué ici. On peut soupçonner que S a été tiré d'après un ms. dont le commencement manquait, et qu'on a remplacé ce qui manquait en se servant d'un autre texte. F^o 32 a-72 b, פורוש אחר במסכת תעניות. On y remarque des citations de R. Hananel, R. Guerschom, Alfasi, הגאון רבי יצחק הל' (f° 47 a), גאון. On remarque un passage en arabe (f° 42 a). Le texte est vraisemblablement d'origine italienne. F^{os} 73 b-74 b : מצאנו בתשובות הגאונים בתשובות מר שר שלום יצוקל ; F^{os} 74 b-77 a : עוד זה מצאנו בסדר תפילת הציבור שלבעורת ; F^{os} 77 a-79 a : זה סדר תפילת תענית ציבור נעשה ברומא ביום ה' לא סיון שנת פ"ח לפרט ; F^{os} 79 b-91 a : פ"ו בשנת שקלום להר יהודה בר בנימין (sic) הרופא יצוקל ; Propriétaires (f° 1 a) : (Miedzyrzecz) שמואל זנוול מוקן מעודורובט ; Schönblum ; Isaac Last.

40 ne vient ni de 13 ni de S ; cf. 373 b, n. 1, 391 g. Le scribe n'a pas compris les gloses ; cf. 326.

S (Pesaro, 1509-19 ?) ne vient ni de 13 ni de 40 ; cf. 787 j. Voir aussi ci-dessus, sous 13.

B (Venise, 1521) a une leçon indépendante ; cf. 1018 b. B² (Venise, 1538) a également une variante de cette glose.

E s'est servi d'une source manuscrite ; il n'est pas clair s'il s'est servi de S ou non. On y note non seulement de nombreuses omissions (214 e, 326, 391 g, 799, 1018 b), mais aussi des additions (443 c, n. 2, 516 r, n. 1, 674 e, n. 2, 1063 c, n.), parmi lesquelles on relève des hispanismes, 121 d, n. 1, 810. Il a aussi des variantes de gloses qu'on trouve dans S : 121 d, 338, 516 r, 787 i.

1. Cf. Epstein dans la *Festschrift* de Steinschneider (Leipzig, 1896), 141.

2. M. A. Marx fait remarquer qu'il faut lire פ"א = 1321, au lieu de פ"ח = 1328. Le même texte se présente, dit-il, dans les mss. D. Kaufmann (Académie des sciences de Buda-Pest), 380.1 et E. N. Adler (New York), 681, f° 165 b, parmi d'autres. Il indique aussi les références suivantes : *Iggerot Schadal*, p. 600 ; Berliner, *Ges. Schriften*, I, 84-6 ; Vogelstein et Rieger, *Gesch. d. Juden in Rom*, I (Berlin, 1896), 306, n. 4.

3. Cf. Vogelstein et Rieger, *op. cit.*, 377, n. 4 (à corriger d'après notre ms.), 378, n. 2.

TRAITÉ MO'ED QATAN.

La situation de nos sources pour M. Q. est singulièrement compliquée. Il y en a au moins trois groupes ; le premier se compose de λ , 6 et S ; le deuxième de 49, et le troisième de A et peut-être de F. Il y a des gloses en commun entre le premier et le troisième de ces groupes, et entre le deuxième et le troisième, mais il y a aussi dans tous les groupes des gloses qui ne se présentent que dans un seul groupe. Il est donc absolument impossible de savoir quoi que ce soit de l'origine raschianique ou non d'une glose quelconque. Il se peut que plusieurs ou même tous les textes soient authentiques, sans que cela soit probable. 49 a certaines marques d'authenticité, sans qu'on puisse les dire convaincantes. Dans le premier groupe S est quelquefois, mais pas toujours, meilleur que les autres textes ; 6 est meilleur que λ , étant donné qu'il n'omet pas tant de gloses.

λ , voir ci-dessus, p. xxvi.

6, voir ci-dessus, p. xv-xvi.

49, ms. 32 de la bibliothèque synagogale de la rue Tlomackie, Varsovie. Papier, broché, enfermé dans une boîte en carton. Dimensions extérieures : 24.5 cm. \times 17 ; intérieures : première main, entre 17.9 et 18.5 cm. \times entre 11.1 et 11.7 cm. ; deuxième main, 19.7 cm. \times entre 11.1 et 11.7. 205 feuillets, avec une lacune entre les feuillets 127 et 128. 34 lignes à la page. Écriture espagnole ou provençale. Contient ¹, f° 1 a, Tosafot attribuées à R. Ascher sur Meguillah ; f°s 9 a-28 b, Raschi (?) sur M. Q. ; f°s 28 b-57 a, Hiddouschim de R. Nissim sur M. Q. ; f°s 58 a-67 b, commentaire de R. Ascher sur Tamid ; f°s 68 a-99 b, commentaire de R. Abraham b. David de Posquières sur Tamid ; f°s 100 a-103 b, Tosafot de R. Ascher sur les chap. VIII et IX de Sotah ; f°s 104 a-108 b, R. Yom Tob b. Abraham sur le chap. XI de San. ; f°s 108 b-109 a : דה כתב ר' דוד ד'ל בפ' ארבע מיתות, sur le chap. VII de San. ; f°s 109 b-122 b, Tosafot de R. Ascher sur Hor. ; f°s 123 a-127 b, commentaire de R. Ascher

1. Cf. la description publiée par M. Moszkowski dans *Ha-Cefirab*, t. XX, le 12 Kislew, 1893, où ce ms. porte le n° 2. M. A. Marx a fait connaître cette description à D. S. B.

sur Qinnim, la fin manque, se termine : מוחצה פסול ולאפקוי מדרבא דאמר בפרק. F^o 128 a commencent une autre écriture et un papier un peu différent; l'écriture semble espagnole plutôt que provençale. F^{os} 128 a-145 b, commentaire de R. Ascher sur Scheqalim; f°s 146 a-177 b, Tosafot de R. Ascher sur M. Q.; f° 178 a-205 a, Tosafot de R. Ascher sur Meg.

Le texte de 49 est différent de V et aussi de A. Il semble avoir plus de rapports avec A qu'avec V; cf. 26 h, 181 g, n. 1, 349 b. Il ne paraît pas y avoir de gloses communes à 49 et à S. Remarquez, d'ailleurs, pour les différences avec S, que la glose 325 j représente une traduction constante chez Raschi pour הציגא, à l'encontre de 87, que 934 b se retrouve également dans l'Or Zarou'a, et que 985 h représente une version habituelle chez Raschi, pendant que V offre l'hébreu ארין.

49 a quelques provençalismes : 489 f, 602 f.

s : voir ci-dessus, p. x.

v : voir ci-dessus, p. xxviii.

S (Pesaro, 1509-19?) a des italianismes : 90 c, 681, 741 g.

B (Venise, 1521) a une nouvelle leçon, 854 e, qui n'est peut-être qu'une mauvaise émendation conjecturale.

B² (Venise, 1526) a une leçon, 87, qui rappelle la leçon de 49, n° 325 j.

F est, comme d'habitude, tiré d'une source sans rapport intime avec celle de S. Pour une ressemblance avec A, voir 297, n. 2; pour une glose qui se retrouve dans S, cf. 641.

A a un rajeunissement, 649 c, *lichier* pour *lischier*. Pour ses rapports avec 49, voir ci-dessus. Il a un certain nombre de gloses en commun avec S et les mss. apparentés avec S : cf. 82 g, 90 c, 197 c, 583 h.

E est indépendant de S; cf. la glose française ou provençale 58.

TRAITÉ NEDARIM

Notre seul texte complet des quelques gloses de Ned. est B, qui est assez bon. v, ms. du Pseudo-Raschi sur l'Alfasi, contient à côté de gloses qui se retrouvent dans B (456 d, 584), certaines autres qui ne s'y présentent pas et qui proviennent peut-être d'un commentaire différent, car leur contexte varie considérablement avec celui de B.

v : voir ci-dessus, p. x-xi. Les gloses qui ne se retrouvent pas dans B sont : 273, 702 b, n. 1, 844 c, 901 c, n. 2, 1102.

B (Venise, 1522), voir ci-dessus.

B² (Venise, 1528) a une glose, 922 e, qui représente peut-être une forme vénitienne.

TRAITÉ NAZIR.

Des deux textes principaux de Nazir, B offre un texte peut-être un peu meilleur que celui de 46. 46 (en tête) attribue le commentaire à R. Juda b. Nathan, le gendre de Raschi.

46, ms. Or. 803 de la Bibliothèque universitaire, Cambridge, Angleterre. Papier ; le ms. a été cartonné, apparemment vers l'an 1880. Dimensions extérieures : 18.75 cm. × 14.4 ; intérieures : environ 14.75 cm. × environ 10.75. 46 feuillets d'environ 34 lignes à la page. Écriture italienne ; daté (f° 46 a) de dimanche, le 4 *tischri*, 5274 = 1513. Contient R. Juda b. Nathan sur Nazir. Des lacunes, comme entre f° 3 b, qui se termine שבאותו יום שעלתה הנה (= f° 5 a), et f° 4 a, qui commence לך איפשר דאכוינ'ך (= f° 7 a), et entre f° 9 b, qui se termine שקבל עליו תהלה ואח"כ בונה (= f° 13 b) et f° 10 a, qui commence בוצות אבלות ניהגת (= f° 15 b). Ces lacunes n'existaient pas dans le ms. qui appartenait à une bibliothèque d'Ancône et d'après lequel des extraits du texte ont été publiés dans l'édition du Talmud de Vilna (maison Romm, 1884) sous le titre גוססת הריב"ן. Ce ms. semble avoir été tout à fait semblable au nôtre ¹. Propriétaires ; R. Abraham J. S. Graziano ; S. J. Halberstam (ms. n° 323) ² ; Charles Taylor.

1. Le seul fait qui fasse hésiter à dire qu'il s'agit d'un seul ms., c'est que d'après l'*Aharit Dabar*, p. 6, du Talmud de Romm, tome dernier, le ms. avait appartenu à R. Hayyim J. D. Azoulaï, fait que D. S. B. n'a pas relevé dans un examen un peu hâtif du ms. Notez que le fils d'Azoulaï, Raphaël Isaïe, était rabbin d'Ancône en 1787-1826 (cf. *Jew. Enc.*, I, 573 b). Remarquer aussi que le ms. d'Ancône, comme celui de Cambridge (voir גוססת הריב"ן, au commencement), a aussi appartenu à R. Abraham J. S. Graziano.

2. Cf. E. J. W(orman) dans le *Jewish Chronicle* (Londres), le 29 janvier 1909, p. 23. Monsieur A. Marx a appelé l'attention de D. S. B. sur cet article. Voir aussi Isaac Hirsch Weiss, *Rascht* (Vienne, 1882), p. 70.

46 a une glose provençale ou catalane, 634 c. On peut se demander si la leçon *freg* (?) pour *freier*, 517 d, a subi l'influence du pr-cat. *fregar*.

B (Venise, 1522), voir ci-dessus.

B² (Venise, 1529) a changé bon nombre des quelques gloses du traité. On relève des rajeunissements : 42 d, *anet* pour *aneid* (?), 691 a, *post* pour *mast* ; un italianisme, 248 c, une addition, 992 d, et des améliorations, 142 b, 517 d.

V, a une leçon, 42 d, changée d'après une source obscure.

TRAITÉ KERITOT.

Des deux textes de Ker., 2 et B, le deuxième est un peu meilleur. Les deux ont un italianisme en commun, 533.

2 : voir ci-dessus, p. 51.

B (Venise, 1522) a des italianismes : 416 b, 936 e.

B² (Venise, 1528) offre un changement, 936 d.

TRAITÉ ME'ILAH.

B offre un texte de la glose 744 un peu meilleur que celui de 2.

2 : voir ci-dessus, p. LVI.

B (Venise, 1522) est identique à B² (Venise, 1528), sauf pour un changement, 985 i.

SYSTÈME DE TRANSCRIPTION

DES

CARACTÈRES HÉBREUX

א	('alef)	a	מ, ם (mem)	m
ב	(bet)	b	נ, ן (noun)	n
ג	(guimel)	g	ס (samek)	s
ג, ן	(guimel tildé)	j	ע ('ayin)	e
ד	(dalet)	d	פ, ף (pé)	p
ה	(hé)	h	פ, ף (pé tildé)	f
ו	(waw)	u	צ, ץ (çadé)	ç
ז	(zayin)	z	ק (qof)	k
ח	(het)	h	ק, ך (qof tildé)	ch
ט	(tet)	t	ר (resch)	r
י	(yod)	i	ש (schin)	s
י, ך	(kaf)	k	ת (taw)	t
ל	(lamed)	l		

LISTE DES SIGLES EMPLOYÉS

Dans la liste suivante les identifications des textes sont suivies, entre parenthèses, d'un renvoi à la page de l'introduction où les mss ou imprimés sont décrits. Les abréviations de Darmesteter ont été conservées, pour éviter des erreurs. Il tâchait d'abord de distinguer les pays où se trouvent les mss. par l'emploi d'alphabets différents. Quand il a vu que le maintien conséquent de ce système n'était pas pratique, il a commencé à désigner certains textes par un chiffre arabe. Son continuateur a généralement employé la dernière méthode, en classant les mss. dans l'ordre de leur découverte. D'habitude Darmesteter rangeait les livres de chaque bibliothèque selon l'ordre des traités talmudiques ; des mss. de Parme, par exemple, il a désigné De-Rossi 1309 par *θ* parce qu'il comprend Berakot, 1324 par *ι* parce qu'il contient Sabbat, etc.

a	Paris, B. N., f. héb.	311	(x)	b	Oxford, Bodléienne, Opp.	add. 4 to
b	—	313	(xxxiii)			23 (xix)
c	—	314	(xxxiii)	i	—	Digby. Or.
d	—	323	(xxxii)			35 (xxii)
e	—	324	(xiii)	j	—	Opp. 248
f	—	325	(lv)			(xxxii-iii)
k	Rome, Vatican, ebr.	129	(xiv)	k	—	Opp. 97
l	—	138	(xiv)			(xxxiv-v)
m	—	135	(xxxviii)	l	—	Opp. 38
n	—	158	(xli)			(xxxviii)
p	—	157	(xliv-v)	m	—	Opp. 387
q	—	131	(xlvii)			(xlv)
r	—	132	(xlv)	n	—	Opp. 249
s	—	139	(lx)			(xlix)
t	—	127	(xiv-xv)	p	—	Opp. 726
u	—	140	(xxxix)			(lxii-iii)
v	Livourne, Talmud Torah	2	(x-xi)	s	—	Opp. 6 (x)
w	Rome, Vatican ebr.	487	(lvii)			

<i>t</i>	—	—	Opp. 7 (XLII)	11	—	—	—	5795 (VIII)
<i>u</i>	—	—	Opp. 8 (XXXVI)	12	New York, Jew. Theol. Sem., E N. Adler 1621 (XVI-VII)			
<i>v</i>	—	—	Mich. 613 (XXVIII)	13	—	—	—	2553 (XXVII)
<i>w</i>	—	—	Mich. 622 (XXXVI)	14	Rome, Bibl. Angel., Or., Fondo antico 57 (XXXV-VI)			
<i>x</i>	Cambridge, Bibl. univ., Add.	477.8 (XXIX)		15	Munich, Staatsbibl., hebr.	356.16 (LX)		
<i>y</i>	—	—	478.8 (XLIV)	16	Francfort s. M., Stadtbibl., Merz.	8 (XXX)		
<i>z</i>	—	—	479.8 (LII)	17	New York, Jew. Theol. Sem., Porges [a] (XXIV-V)			
<i>α</i>	Londres, Brit. Mus., Harl.	5585 (XLIII)		17 ^a	Guittin, chap. I, f ^{os} 105 a-119 b du ms. 17			
<i>β</i>	—	—	Add. 27196 (XLIII-IV)	17 ^b	Guittin, chap. I, f ^{os} 121 et suiv. du ms. 17			
<i>γ</i>	—	—	Or. 73 (XLVI)	18	Oxford, Bodléienne, Heb. d. 34.4 (VIII)			
<i>δ</i>	—	—	Add. 17050 (XXXVI-VII)	19	—	—	Heb. c. 27.19 (XXXIX)	
<i>θ</i>	Parme, Bibl. pal.,	2589 (VII-III)		20	New York, Jew. Theol. Sem., Porges [b] (XLVII)			
<i>ι</i>	—	—	2087 (XIII)	21	Paris, Bibl. comm. isr., III, A 64 (53) (XLVII)			
<i>λ</i>	—	—	2244 (XXVI)	22	Londres, Brit. Mus., Add. 17049 (XXV)			
<i>μ</i>	—	—	2903 (XXII-III)	23	Oxford, Bodléienne, Heb. d. 21.6 (LIV)			
<i>ν</i>	—	—	3155 (LI-II)	}	Cambridge, Bibl. univ., T.-S., 10. F. 3 ⁱ (LIV)			
<i>ξ</i>	—	—	2590 (XXXV)					
<i>ο</i>	—	—	3055 (XLIV)	24	New York, Jew. Theol. Sem., E. N. Adler 1408 (LIII)			
<i>π</i>	—	—	3151 (LII-III)	25	—	—	—	147 (VIII-IX)
<i>ρ</i>	—	—	2756 (LIX)	26	—	—	—	—
<i>Ω</i>	—	—	2416 (XLII)					942 (LXIII-IV)
<i>ι</i>	—	—	3273 (XI-XII)	27	Leipzig, Bibl. univ., 1105 (XX-I)			
2	Turin, Bibl. univ., A, v, 29	(LVI)		28	Cambridge, Bibl. univ., T.-S., 18. F. 1 ⁱ (IX)			
3	—	A, iv, 38 (XXXV)		29	—	—	—	18. F. 1 ² (LXI-II)
4	—	A, vi, 47 (LVI-VII)		30	—	—	—	13. F. 1 ² (L)
5	—	A, ii, 9 (XXIII)		31	—	—	—	caisse F. 3 (XXXVI)
6 ^a	—	A, i, 13 (XXXIII-IV)						
6	Munich, Staatsbibl., hebr.	216 (XV-XVI)						
7	Francfort s. M., Stadtbibl., Merz.	132 (XXVI-VII)						
8	—	Merz. 133 (LIX-X)						
9	Hambourg	Steins, 171.63 (XLIX-L)						
10	Londres, Brit. Mus., Or.	2891 (XLI-II)						

32	— — — — caisse		15 (XLVII)
	F. 3 (XXVII)	43	Oxford, Bodléienne, Heb. d. 78
33	— — — — 10.		(XLVII-VIII)
	F. 3 ^a (XXVII-III)	44	Königsberg, Staatsbibl., 2369. 4 ^o
34	— — — — 10.		(IX)
	F. 2 ^b (XVII)	45	Londres, Bibl. D. S. Sassoon, 517
35	— — — — 13.		(XXVIII)
	F. 1 ^a (XXI)	46	Cambridge, Bibl. univ., Or. 803
36	— — — — 10.		(LXVIII-IX)
	F. 2 ^a (XIX)	47	New York, Jew. The. Sem. (IX-X)
37	— — — — 10.	48	S. Z. Schnéersoehn, <i>Nimmouqé</i>
	F. 2 ^a (LIII)		<i>Scharzeni</i> , II (Jérusalem, 1879)
38	— — — — caisse		(XXI)
	F. 3 (XIX-XX)	49	Varsovie, Bibl. synagogale, 32
39	Arras, Bibl. mun. 889 (XXXIX-XL)		(LXVI-VII)
40	New York, Jew. The. Sem., E. N. Adler 1799 (LXIV-V)	50	New York, Jew. The. Sem.
			(XVII-III)
41	Londres, Brit. Mus., Or. 5558. A. 15 (XVII)	51	Oxford, Bodléienne, Mich. 388
			(L-LI)
42	— — — Or. 5558. K.	52	New York, Jew. The. Sem. (VI)

- A Alfasi, éd. Bomberg (Venise, I, 1521, II-III, 1522).
- B Talmud de Babylone, éd. Bomberg (Venise, 1520 et suiv.).
- C Citation dans R. Samson de Sens, commentaire sur la Mischnah, dans V.
- D » » R. Cidqiyahou b. Abraham, *Schibbolé ha-Lèqet*, éd. S. Buber (Vilna, 1886).
- E 'En Jacob de Jacob ibn Ḥabib (Salonique, 1516); on cite quelquefois éd. Venise (1547) et éd. Cracovie (sous le titre de 'En Israël, 1587-91?).
- F Ed. du Talmud, Espagne, environ 1485; on la croyait auparavant imprimée à Fez.
- G Raschi sur Bek., texte de B. Aschkenazi, dans V.
- H J. Sirkes, *Séfer Haggahot ha-Bah* (Varsovie, 1824).
- I Citation dans *Iqqueré ha-Talmoud* de R. Abraham Zacuto; ms. dans la bibliothèque de la Hochschule f. d. Wissenschaft d. Judentums, Berlin.
- L S. Luria, *Séfer Hokmat Schelomoh* (Cracovie, 1582 ou 1587).
- M Raschi sur Men., texte de B. Aschkenazi, dans V.
- N Citation dans les *Haggahot Maïmoniyot*, de Méïr ha-Kohen, dans Maïmonide, *Yad*, éd. Romm (Vilna).
- O » » Isaac b. Moïse, *Or Zarou'a*, 4 parties (Jitomir, Jérusalem, 1862-1890).

- P » » Moïse de Coucy, *Séfer Miçwot Gadol* (Venise, 1547).
- P ms. : Ms. dans la bibliothèque de Jewish Theological Seminary, New York.
- Q » » Isaac de Corbeil, *Séfer Miçwot ha-Qaçer* (Crémone, 1556).
- R Ed. incunable du Talmud de Faro, Portugal.
- S Ed. Soncino du Talmud (Soncino, etc., 1483-4 et suiv.).
- S^o Note ms. dans S, Houllin, dans la Staatsbibl. de Munich.
- T Citation dans les Tosafot.
- U » » Mordekai b. Hillel, *Séfer Rab Mordekai* (Riva, 1559).
- V Ed. du Talmud de Vilna (1884 et suiv.).
- W Citation dans Baruch b. Isaac, *Séfer ha-Terounah* (Venise, 1523).
- X » » le Pseudo-R. Elyaqim sur Soukkah, ms. du Jew. Theol. Sem., New York.
- Y » » l'*Arouk* de Berne, ms. 200.
- Z » » Beçalel Aschkenazi, *Schittah Meqoubbecet*, dans V. D. S. R. N. Rabbincicz, *Diqdouqé Soferim*, 16 tomes (Munich-Przemysl, 1868-1897).

* indique une glose dont l'authenticité n'est pas certaine ;
 ** indique une glose qui n'est pas de Raschi. On a mis entre crochets [] des expressions hébraïques qui remplacent des gloses dans certaines sources. Les abréviations pour les traités du Talmud seront facilement compréhensibles aux spécialistes.

GLOSES FRANÇAISES

DANS LES COMMENTAIRES TALMUDIQUES

DE

RASCHI

<p>1. <i>Acier</i>, « acier ».</p> <p>2. <i>Açoper</i>, « frapper, heur-
ter ».</p> <p>3. <i>Acroper</i>, « replier (les jam-
bes) ».</p> <p>4. <i>Adenter</i>, « renverser ».</p> | <p>5. <i>Adorser</i>, « laisser brûler »
(ce qu'on cuisine).</p> <p>6. <i>Adrelces</i>, « arroche ».</p> <p>7. <i>Adrement</i>, « vitriol, sulfate
de cuivre [?] ».</p> |
|--|---|

1. a) BER. 62b, אַסממא. θ II S אַצייר açiir.
 b) ZEB. 116b, אַיסתמא. f אַיציור aiiçur — E אַציר açiir — B אַצייר açiir.
2. HOUL. 7b, גִּזְקָה. θ ρ s אַצופיר açuipir — S אַישופייר aisuipiir.
3. YOM. 28a, בִּיטְךָ רַגְלֶיךָ. μ אַקרוֹפִיר akroper — μ אַיִשְׁקְרוֹפִיר aiiškropiir —
 5 ? — B o¹.
4. a) HAG. 15a, דַּסְחִיפִי. λ מְרַנְטִיר mrntir — 5 מְרַנְטִיר trntir — 6 13 S o — E
 אַדינְטִיר adintr.
- b) A.Z. 16a, סַחֲפִי. ν אַרְנְטִיר arntir — S אַדְנְטִיר adntir.
5. a) BÉÇ. 29a, וְקָדַח. h אַדוּרְשִׁיר adursir — λ אַבְרוּשִׁיר abrusir — μ אַדְרוּשִׁיר
 adrusiir — 5 6 7 13 o — 12 אַדְרוּשִׁיט adrusit — 45 אַדוּשִׁיר adusiir — S
 אַאֲרוּשִׁיר aaursiir — B² אַבְרוּזָר bruzar (it. *brusar*).
- b) GUIT. 90a, הַקְדִּיחָה. 3 אַאֲרְשִׁיר aorser — m אַרְשֻׁן arsun — u אַאֲרוּשִׁיר
 aursir — R o — S אַדוּרְשִׁיר adursir.
6. a) BER. 39a, דוּרְמַסְקִין. θ אַדְרַלְעִישׁ adrlçis — 11 אַדְרַפִּישׁ adrpis — E o — S
 אַרְדִּישִׁיט ardlisit.
- b) B.Q. 116b, דוּרְמַסְקִין. α p אַדְרַלְעִישׁ adrlçs — β y אַדְרַפִּישׁ adrpirs — o
 אַדְרַפִּישׁ adriprs — S² אַדְרַפִּישׁ adrupiis.
7. a) SAB. 104b, חֶרְתָּא. e : אַיִרְמִנְטִי airmnt — I T אַיִדְרַמִּנְטִי aïdrmnt — 11
 אַרְדִּימִנְטִי ardimntu — 12 אַדְרַמִּנְטִי adrmntu — 50 אַדְרַמִּנְטִי adrmnt —
 A S אַרְמִנְטִי armint — I אַרְדִּימִינְטִי ardimiinti.
- b) SAB. 104b, שִׁיחֹר. e 50 אַדְרַמִּנְטִי adrmnt — : אַנְדְרַמִּנְטִי andrmnt — I

1. La glose s'insère après (1) גַּבְזָא אַת רַגְלֶיךָ, ou (μ) לַחֲסֵךְ אַת רַגְלֶיךָ.

8. *Agoter*, « égoutter ». 12. **Aguison* : voir AGUDES,
 9. *Agudes*, « aigues ». n° 9, n. 3.
 10. *Aguisiedes*, « aiguisées ». 13. ***Agul-*, « aiguille ».
 11. *Aguisier*, « aiguiser ».

- adirmnt — 11 אדרמנטו ardmntu — 12 אדרמנטו adrmntu —
 S ארמינט arrmint — B² אדרמינט adrmnt.
 c) 'Er. 13a, קנקנתום. e b F אירמינט aiirmnt — 6 אדרמינשו adrimmsu — t
 אידרמינט aiidrmnt — 50 אידרמינט aiidrmnt — T אדרמינט adrmnt —
 S אדרמינט adrimnt — B² אדרמינט adrimant. V suit S.
 d) Meg. 19a, חרתא. 5 ? — 6 13 A S o — 17 ארמינט armnt — a v אדרמינט
 admnt — T אדרמינט adrmnt.
 e) Sot. 17b, קנקנתום. B אורדימינט aurdimnt.
 f) Guit. 19a, חרתא. 3 m u T אדרמינט adrmnt — 14 S² אדרמינט adrmnt —
 17 אדרומיט adrumti — c 39 ארמינט armnt — O (I, 151a, § 542)
 אטרמינט atrimnt¹.
 g) Nid. 19a, חרת. 5 אדרמינט ardimnt² — ρ אדרמינט adrimnt — t ארמינט
 armnt — S אידרמינט aiidrmnt.
 8. Yom. 58a, דולף. i אנוטייר anutir — μ אגוטייר agutiir — 5 o — B אגוטייר
 agutir.
 9. Bêc. 36a, בוקרזלות. b 6 12 אגורש agurs — λ 5 7 S אגודש aguds — μ
 איגודאש aiigudas — 13 אגוריש aguris³.
 10. Ket. 5b, מישופות. k אגוישדש aguisds — 3 אגוישיירש aguiisirs — 14
 איגויטייש איגויטייש aguiitis — B אגוישידש aguisids — I אגודיש agudus (esp.
agudos).
 11. Bêc. 28a, משהיזון. h אגוישיד aguisid — λ 44 אגוישייר aguisir — μ
 איגוזייר aiiguziir — 5 12 45 אגוישייר agusiir — 6 o — 7 שייר siir — 13
 אגוצייר aguçiir — S אגויזייר aguiizir — B² אגוצאר aguçar
 (it. *aguç[ar]*).
 13. Scheb. 4b, מהת. 7 אגורה agulh — μ π u 24 37 S o⁴.

1. Guit. 19a, c a ארמינט armnt pour expliquer קנקנתום. 3 ? m u 14 17 39 S² :
 o. *Ibidem*, T a אדרמינט adrmnt et P (107b) ארמינט armnt pour traduire ובשיחור ;
 3 m u 14 ? 17 39 S² : o.

2. μ qualifie la glose de « allemande » (בלשון אשכנז). Avant la bonne leçon
 se trouve la forme rajeunie ארמינט armnt, *arremnt*.

3. Houll. 18b, s introduit le passage suivant, après הל"ם, s. v. בחודא
 ואותו שיפוע נקרא כובע שיפוי הידוד שפוי אגוישון בלע' שאנו אר' : דכובעא
 בכתובות ראשון מושפין כיתדות הדודים אגוד בלע' בחודא וכו'.

On y a aguisun, anc. fr. *aguison* [?] « acuité » pour expliquer שפוי, et agud,
agud « aigu » pour expliquer הדודים. ρ a un passage un peu semblable au même
 endroit : ואותו שיפוע נקרא שפוע כובע כלומר שפין הידוד אגולק בלעו : בחודא וכו'
 ' *Agulk* (erreur pour *agud* « aigu ») traduit הידוד. Ces gloses manquent
 dans 0 8 S.

4 Il n'est pas sûr que cette glose est française.

14. *Aiglantier*, « églantier ». 18. a, c) *Aigrum*, « acidité ».
 15. *Aigre*, « vinaigre ». b) —, « légumes
 16. *Aigres*, « aigreur (du à saveur âcre ».
 radis) ». 19. *Aillendre*, « coriandre ».
 17. *Aigror*, « aigreur ».

14. SAB. 7a, הוגו. e אייגלנטייר aiiglntiir — t אייגלטיירי aiigltiari — k
 אגלינטייר aglntir — l איגילנטייר aigilntiir — t אינגלנטייר ainglntir —
 11 12 o — 50 איגלנטיר aiglntir — B איגלטייר aigltir.
 15. a) KET. 75a, קיוהא דחמרא. k קיוהא אגרא agra — ξ אגרא agra — 3 S איגרא
 aiigra — 14 אייגרום aiigrum.
 b) 'A. Z. 12b, הלא. v אגא anga — S אגרא agra.
 **c) B. B. 95b, דאקריס. S B אייגרא aiigra.
 16. HOUL. 111b, הורפיה. θ ρ איגריש aigris — 8 אייגריש aiigris — s B איגרש
 aigrs — S איגרש aiigrs.
 17. a) PES. 75a, קיוהא. 6 אייגרור aiigrur — 27 אייגור aiigur — B איגדור aigdur.
 b) KET. 61a, קיוהא. k 3 אייגרור aiigrur — ξ אגרו agrur (pr. agror) — S
 (=V) איגרו agrur — B היגרו higrur.
 c) KET. 100b, אינצא. k 3 S אייגרור aiigrur — ξ אגרו agrur (pr. agror) —
 14 אייגרום aiigrum — a אגרא agra — u אויגרון aiigrun — w δ אויגרון
 aigrun — B² אייגרום aiigrus.
 18. a) 'ER. 27b, קיוהא. e S אייגרום aiigrus — h אויגרון aiigrun — 6 אייגרום
 aiigruns — 50 אייגאם aiigam — F אגרון agrun.
 b) PES. 40b, הרוסת. 6 אייגרום aiigrum — 27 אייגרוש aiigrus — B אייגרום
 aiigrus.
 c) 'A. Z. 29a, כמזנא ברויא. v אגרום agrum — S [אגרוף]³.
 19. a) SAB. 109a, כוסברתא. e אוינדרא auliindra — t צליינדרי çliindri (pr.
 çaliandre) — 1 S אוינדרא aliindra — 11 אוינטרא aliindra — 12 [כוסבר]
 — 50 בוליינדרא buliindra.
 b) 'ER. 28a, גודגדניות. e אוינדרי alindri — h אוינדרא ailiindra — 6 50 S
 אוינדרא aliindra — F אוינדרה auliindr.
 c) YOM. 75a, כגודא. i 5 אוינדרא aliindra — μ אוינדרא alindra — E
 קולאנטרו kulantru (esp. culantro) — B אוינדרי aliindri.
 d) SOUK. 39b, כוסבר של הויס. 5 6 S אוינדרא aliindra — 17 אוילדרא aildra.
 e) KET. 61a, כוסברתא. k 3 אוינדרי aliindr — ξ סליאנדרה sliandrh (pr.
 çaliandra) — S אוינדרא aliindra.
 f) GUIR. 70a, גודגדניות. 3 אוילנדא ailnda — m 39 S אוילנדרא aiilndra —
 u אוינדרא aliindra — 14 אוינדרי aliindri — 17 o — E אוילנדרא
 kuiilndra.
 g) 'A. Z. 10b, כוסברתא. v אוילנדרא aiilndra — E סליאנדרון siliandrn (cf.
 cat. çaliandre) — S אוינטרא aliindra.

1. V suit B.

2. PES. 30b, B traduit הרוסת, « légumes à saveur âcre, » par אייגרוש aiigrus. 6 27 35: o.

3. Au lieu de אגרוף כף אגרום.. כעין כף אגרום v אגרום כמזנא.

20. *Aim*, « hameçon ». d) *Ais[s]eles*, « aissel-
 21. *Ainse*, « inquiétude ». les ».
 22. *Ais[s]el*, « doloire de sel-
 lier ». 24. *Aistre*, « âtre, foyer ».
 25. *Album*, « blanc d'œuf ».
 23. a, b, c) *Ais[s]ele*, « ais-
 selle ». 26. *Aledoïr*, « galerie, bal-
 con ».

20. a) SAB. 18a, להי. eklt 12 50 אים aiim — אַם am (pr. am) — אַם am (pr. am) — S אַימא aiima.
 b) GUIT. 61a, חכה. l 3 m u c S אים aiim — 14 אימו aiimu — 17 אַבויאַויש abuiiais — 39 אַימא aiima.
 c) SAN. 81b, חכה. E אַנצאַוילי ançauili (esp. *anzuelo*) — S אַם am (pr. am) — V אַמו amu (it. *amo*).
 21. GUIT. 70a, פּחד. 3 אינשי aiinsi — m אינשיאַ aiinšia — u 14 אינשא ainsa — 17 o — S אינשא aiinsa — B סינשא siinsa.
 22. BÈC. 31a, לא בקרדום. ד"ה. h λ μ 5 6 7 13 45 אישא aiisa — 12 אישא aisa — 44 אשא asa (it. *assa*) — S אישיש aiisis.
 23. a) SAB. 92a, במרפקו. e אישלא aiisla — א [אַצילי ידו] — I S אישילאַ aiisila — II אישילוש aiisilis — 12 o — s עשילאַ esila — 50 אישילאַ aisiila — A עשילאַ esilia — A, éd. Romm, אישילאַ asilia — T אישילש aiisils.
 b) SAN. 65a, שחי. S אישלה aiislh — W (§ 211) אישילאַ aiisila.
 c) 'ARAK. 19a, אציל. p o — B אישילאַ aiisila — T אישילאַ asila — T (*ad Houl.* 106b) אישילאַ aisila.
 d) NID. 30b, אציליו. μ איצילוש aiicšils — ρ T אישילוש aiisilis — S אישילש aiisils — Sefer Ha-Yaschar (Berlin, 1898, 134, § 59) אישילוש aiisilis.
 24. a) SOUK. 45a, מלבן. 5 אישטרא aiistra — 6 אינשטרא enestara — 17 אינשטרא aniistra.
 b) ZEB. 54a, מלבן. f אישמיר aiistir — B אינשטרא anstra.
 25. a) 'A.Z. 40a, חלבון. v אלבון albus — a l v δ A אבון abun — v אכון akun — S אלבוסל albusl.
 b) HOUL. 64a, חלבון. θ s 44 S אלבון albus — ρ אלבוס albus — 8 אלבוס albus.
 26. a) 'ER. 59b, מרפסת. e אַלדווייר alduuïr — b 6 S אַלדווייר alduiir — 50 אַלדווייר aludiir — F o.
 b) 'ER. 78b, גזוזטראות. e b אַלדווייר alduiira — 6 אַלדווייר alduiir — 50 אַלדווייר alduiir — F S אַלדווייר alduiir.
 c) YOM. 11b, מרפסת. i μ 5 אַלדווייר alduiir — B אַלדוד aldud — B אַלדוד aldud.
 d) SOUK. 3b, מרפסת. 5 אַלדווייר alduiir — 6 אַלדווייר alduiir — 17 o — S אַלדווייר aluiir.
 e) B.Q. 82b, גזוזטראות. α o p אַלדווייר alduiir — β y אַלדווייר alduiir — r אַלדווייר alduiir — S אַלדווייר alduiir.

27. b) *Aleine*, « haleine ». 31. *Aloisne*, « aluine, ab-
 a) *Aleines*, « souffles ». sinthe ».
 28. *Alener*, « respirer ». 32. *Alter*, « autel ».
 29. *Almenbre*, « estrade ». 33. *Alum*, « alun ».
 30. *Aloen*, « aloès ».

- f) B. B. 11b, מרפסת. *n* 9 אלווייר alduiir — S אלווייד alruiid — B אלווייר aluiir.
 g) MEN. 33b, מרפסת. 2 אלווייר aldiir — B אלווייר alu auira.
 *h) M. Q. 11a, מרפסת. 49 אלווייר alduir — A אלווייר alduiir.
 27. a) SOUK. 26b, נשמי. ξ 6 17 0 — A אלבייש albiis — S אלצש alçs.
 b) HAG. 12b, נשימה. λ אילנא aiilna — ξ אילנא auilina — 6 אילנא auilna — 13 S אלוונא aliina — E אלינט alint.
 28. SAB. 134a, מעוי. e אלינייר aliniir — ι 12 0 — 16 II אלנייר alniir — 50 אלניר alnir — S אלוונא aliina.
 29. a) SOUK. 51b, בימה. ξ 6 אלמנברא almnbra — 17 אלמניברא alnmibra — S אלמניברא alnmibra.
 b) MEG. 26b, כרסיה. ξ ? — 6 13 S 0 — 17 אלמנברי almnbri — a אלמברא albmra — s אלמנברא almnbra — v אלמניברא alnmibra — A אמאבר' amabr'.
 c) SÖT. 41a, בימה. B אלמברא almbra.
 d) 'A. Z. 16a, בימה. v O (IV, 38b, § 134) אלמנברא almnbra — S אלמנדרא almnbra — V אלמברא almbra.
 30. a) SAB. 110b, אהלא. e o (en marge, main récente : אלואי aluai) — ι I' 50 אלוין aluiin — II אלואי aluai — 12 S אלוין aluiin.
 b) GUTT. 69b, אולוא. 3 אולואיין aulauin — m 14 S אלואיין aluaiin — u B אלוואין aluain — 17 איוואין aiuain ι .
 c) B. Q. 85a, אהלא. α p אלוואן aluan — β y אלוואין aluain — o o — r אלוויין aluiin — S אהלמי ahlmi.
 31. a) PES. 39a, היירדופנין. 6 אלישנא alisna — 27 אלווישנא aluiisna — B אלווישנא aluisna.
 b) KET. 77b, לודנא. k אלווישנא aluiisna — ξ 0 — 3 אליושנא aliusna — 14 אלישנא alisna — S אליוישנא aliisina.
 c) 'A. Z. 30a, אפסינתין. v אלווישנא aluiisna — S אלווישנא auliisna.
 32. 'A. Z. 16a, בימוסיאות. v אלטייר altiir — ST אלטר altr.
 33. a) SAB. 50a, בגרתקון. e גרידא grida (pr. greda) — ι ניטרו nitru (it. nitro) — 1 s A S אלום alum — II טרטדון trtdun (it. tartaron) — 12 50 אלום alus.
 b) SAB. 110a, גבוא גולא. e l II 12 50 S אלום alum — ι אלום alum.
 c) PES. 30b, צריף. 6 0 — 27 35 s I A B אלום alum.
 d) KET. 79b, צריף. k ξ 3 14 F S אלום alum.
 e) KET. 107b, צריף. k ξ 3 14 S אלום alum.
 f) SAN. 44a, צריף. S אלום alum.
 g) 'A. Z. 33b, צריף. v a t v I δ S אלום alum — A אלום alus.

34. *Amanevement*, « préparation ».
 35. *Amanevide*, « préparée, accoutumée, adroite ».
 36. *Amas[s]er*, « assembler, réunir ».
 37. *Amenestraison*, « portation ».
 38. *Amerfoil*, « bardane ».
 39. *Am[m]oniaco* [?] (ital.), « sel ammoniac ».
 40. *Amortides*, « exténuées, comme mortes ».
 41. ***Ancres*, « ancrés ».
 42. *Aneid*, « aneth ».
 43. ***Anels* [?], « anneaux ».

- h) MEN. 42b, גולא, 2 4 V אלוים alum — B אלים alim †.
 i) HOUL. 133a, צרף, θ ρ s S אלוים alum — V אלווא alumina.
 34. SOT. 11a, ריודוי של השמה, E מינאמנט amnamnt — B o.
 35. ZEB. 53a, מיומנת, f אמוטוירא amtuira — B אמנטר amntr.
 36. 'A.Z. 18b, מובלים, v אמשויר amsiir — S אמישנר amiisnr.
 37. a) BER. 42a, ריסתנא, θ אימנשטרושון aimnstrisun — II אימנשטרושון aims-
 trisun — B אמינישטרושון aministrisun — S אמנישטרושון amnistrisun.
 b) BER. 50b, דסמנא, θ II אימנשטרושון aimnstrisun — S אמינישטרושון ami-
 nistrisun — B אמינישטרושון aministrisun.
 c) SAB. 156b, ריסתנאי, e אמנשטרושון amnstrisun — אמינשטרושון amn-
 stridun (le θ mal formé) — I 50 S אמנשטרושון amnstriisun — 6
 מינשטרושון minstrun.
 d) GUT. 67b, ריסתנא, 3 אמנשטרושון amnsriitun — m 19 39 S אמנשטרושון amn-
 striisun — u אמניי שטרושון amnii striisun — 14 אימנישטרושון aimnistrisun — 17 o.
 38. PES. 39a, מורויתא, 6 B D (p. 184) I (sous תויה) אמירפוייל amirpuuil —
 27 אמירופייל amirupil — T (ad Houl. 59a), éd. S: אמרפוייל amrpuil —
 T, *ibid.*, éd. B, Z, *ibid.* אמרפוייל amrpuuil †.
 39. GUT. 69a, נשדור, 3 o — m אלוניקא alunika — u אמונייהו amuniihu —
 14 אמוניאקו amuniaku — 17 אמוניאקון amniakun (gréc 'Αμμωνιακόν) —
 39 אמוניקו amuniku — S אמוניאקא amuniaka.
 40. QID. 22a, תמותות, j 3 n אמורטידש amurtids — μ מורוואודש muriauds —
 7 o — 10 אמורטיאש amurtias — F אמורטיראש amurtiras — B
 אמורטייש amurtiis.
 41. B.B. 73a, עוגינין, n S B אנקרש ankrš.
 42. a) BER. 39a, שיבתא, θ אניטו anitu (it. aneto) — II אניטון anitn (it. aneto)
 — S אניט anit.
 b) 'A.Z. 7b, שבת, v אניס anis — S אוייר auir — I אנולדו anildu (esp. eneldo).
 c) NID. 51a, שבת, μ אנייר aniir — ρ אנייד aniid — S אניש anis — B:
 אניט anit.
 **d) NAZ. 56b, שבת, 46 o — B 'אנו' ani — B: אניט anit — V אניס anis.
 43. B.B. 52a, כיפי, n S o — B אנורש anurs.

1. Dans les *Haggahot Maimoniot*, *Hilkot Cicit*, Pér. 2 (éd. Berlin, 1864, p. 91a), la glose est citée sous la même forme que dans 2, 4, et V.

2. Pes. 39a, on lit dans 27: . . . והא [יהוא אמירפוייל]: פורפך בלע' פורפך. אמורויתא בלע' פורפך, c'est-à-dire amerfoil, traduit מורויתא. 6 B: o.

44. **Aneto* (précédé de « et en langue romaine », c.-à-d. italienne ; cf. ANEID, n° 42), « aneth ».
45. *Ang[u]l[l]e*, « anguille ».
46. *Anpoles*, « ampoules, tumeurs entre le derme et l'épiderme ».
47. a, c, d, e) *Anse*, « anse ».
b) *Anses*, « anses ».
48. *Lor apartenement*, « ce qui leur appartient ».
49. *Apendiz*, « construction basse derrière ou à côté d'une maison, appentis ».
50. ***Apentiz*, « construction basse derrière ou à côté d'une maison, appentis ».
51. ***Aperceveir*, « apercevoir ».
52. *Apie*, « ache ».
53. *Apost*, « addition, adjonction ».
54. **Apostez*, « ajouté ».

44. 'A.Z. 7b, שבת. ך 0 — S אנטו anitu.
45. 'A.Z. 39a, צלופחא. ך אנגולא angila — S אנגיליא angilia.
46. SAb. 67a, לכיפה. e : l אנפולש anpuls — II אנפוליוש anpuliis — 12 0 — 50 אנפילש anpils — S אונפולש aunpuls.
47. a) BER. 52b, און. θ II 0 — S אנשא ansa.
- b) YOMA 37b, אונגי. i אנשא anss — ן אנטאש antas — 5 B 0.
- c) ZEB. 24a, און. f אנשא ansa — B 'אנש' ans' — B² באניקו maniku (it. manico).
- d) HOUL. 25a, און. θ [הוא בית יד ובית תליותו] — ρ 8 S אנשא ansa — s אנשא anse.
- e) BEK. 38a, אדנו. 2 4 29 אנשא ansa — B מנשוו mnsiu.
48. SAN. 74b, אברוייהו. S לוראפרטנמנט luraprtmnt.
49. PES. 8a, יציע. 6 אפנדיון apndic — 27 אפנרוין apnrin — B אנפריון anprij.
50. B.B. 61a, אפתא. n 0 — S אפונטיון apuntic — B אפנטמן aptmnn¹.
51. PES. 110b (Raschbam), גס ביה. 6 B 0 — 27 אפרענור aprçnr — 48 אפרעביוו aprçbiir².
52. a) SOUK. 39b, כרפס של נהרות. 5 6 S אפא apia — 17 אפא apia.
- b) KET. 61a, כרפסא. k S אפא apia — ξ אפי api (pr. api) — 3 אפא apia.
- c) 'A.Z. 28a, כרפסא. ך אפי api (pr. api) — S אפא apia.
53. 'Er. 9a, לבוד. e אפושטא apusta (pr. apostā) — h t F אפושט apust — 6 אפושטא אפושטא apusint³ — 50 אפושט apusut — S אפושט apst.
54. SOUK. 4b, לבוד. 5 6 17 0 — S אפושטיון apustic.

1. B.B. 6a le ms. 9 insère la glose אפנתיון apntic entre לופתא et חיבור, ד"ה ובמדה רב הננא. Cette glose se rencontre aussi dans le Pseudo-R. Gerschom (cf. *Revue des études juives*, XLII [1901], 242), ad loc. S, B: 0.

2. Contexte de la glose dans 27: 'בל' הבין בו שהוא מסוכן-א'בל' גס ביה.

3. L'a est douteux ; il pourrait être un ç. Il y a une barre sur le p et une autre sur in.

55. *Aprovement*, « preuve, démonstration ».
56. *Arbaleste*, « arbalète ».
57. *Arc baleste*, « arbalète ».
58. **Arches*, [?], « arches (d'un pont) ».
59. *Arçon*, « arçon de selle ».
60. *Arcvolt*, « vouête, arcade ».
61. *Arc volud*, « vouête, arcade ».
62. *Ardeficie*, « cheval [de bois?], adapté au corps d'un mime, sur lequel le mime semble porté, tandis qu'il le porte lui-même ».
63. a) *Areste*, « étoupe de lin ».
b) *Arestes*, « étoupes de lin ».
-
55. HAG. 4b, תוכחה. λ תרובמינטו aprubminti — 5 תרובמינטו aprubmintu (it. *approvamento*) — 6 אימפרובמינטו aimprubmnt — 13 אישרובמינטו aisprubmintu (it. *isprovamento*) — E תרובמינטו aprubimnt — F אפרו בימנטו apru bimnt — S o.
56. SAB. 47a, בקשת. e ארבלישטא arblista — 10 — 1 ארבלישטא arblista — 11 ארבלישטרו blistru (it. *balestro*) — 12 אקבלישטא akblsta — 50 ארבלישטרו arblstr — S ארבלישטרא arblstra¹.
57. a) PES. 111a, חיק קבל. E ארקו בלישטא arku blista — B ארק בלישטא ark blista.
**b) PES. 111a (Raschbam), חיק קבל. 48 ארק בלישתי ark blisti — B ?
58. M.Q. 25b, כיפא. λ S o — E ארקאש arcas².
59. a) 'ER. 27a, תפוס. e b 6 50 F S o — B ארצון arçun.
b) 'ER. 27a, באותו עץ. e 6 50 F S o — b (en marge) B ארצון arçun.
60. B.M. 117b, כיפון. m ארקולרא arkulra — β ארקור arkur — γ ארקולמט arkmlt (leçon peu certaine) — v o — q ארקולמוט arkulmut — S ארקולט arkuult.
61. a) SOT. 34a, כיפון. E o — B ארק וולוד ark uulud.
b) 'A.Z. 16a, כיפה. v ארקולט arkuult — S ארווליד aruulid.
c) ZEB. 58a, כיפון. f ארוולוד aruulud — B ארקמולט arkmlut.
62. SAB. 66b, חמרא דאכפא. e אדריפוציא adripuçia — 1 ארדפיצא ardpuçia — 11 ארדפיצא רוסולו ardpuçia rusulu (it. *ros[s]olo*) — 12 אנדרפיצא andrpuçia — 50 אדרכגויא adrkgiia — s הרדפיצא hrdpuçia — A הרפיכא hrpika — S ארדפיסא ardpisa.
63. a) HOUL. 88a, נעורת. θ ρ S ארישטא arista — 8 אריסטא arista — s ארישטא arists.
b) SAB. 37a, נעורת. e ארישטא arist — 1 ארישטא arista — 1 50 S ארישטא arists — 11 אדישטויש adistiis — 12 o³.

1. Pour *arbalestredor*, *arbalestier* chez Raschi, voir sous BERSEGOR, n° 103, note 1.
2. Le contexte de E diffère entièrement de celui de V ici. La glose pourrait aussi représenter le pr. *arcas*.
3. SAB. 49a, 11, 50 et S ont la glose ארישטויש arists (*sic* 11, 50; S a ארישטויש arists) pour expliquer נעורת. Comme cette glose manque dans e, l, t et 12, son authenticité est douteuse.

64. *Areste*, « arête, barbe d'épi ».
65. *Arester*, « s'arrêter ».
66. *Arestuel*, « talon, extrémité inférieure (en cuivre) de la lance ».
67. **Arneise*, « armoise ».
68. *Arondele*, « hirondelle ».
69. *Arsedure*, « viande assaisonnée avec des épices ».
70. *Arvolud*, « vouête, arcade ».
71. *Arzil*[*I*]*e*, « argile ».
72. *Aspre*, « âpre, rude ».

64. HOUL. 17b, סאמאה $\theta \rho$ ארישתא arista — 8 B אריסמא arista — s אַרִישְׁט' aresta — S אַרִישְׁמא arista.
65. HOUL. 18a, תהגור θ גארשטיר garstir — ρ S ארישטיר aristir — 8 ארישטר aristr — s אַרִישְׁטיר arester — B אַדִישְׁטיר adistir.
66. ZEB. 88b, s. v. כמין קונאית. f ארשטוייל arstuuil — B ארישטוייל aristiil.
67. SOUK. 12b, שווצרי ς 6 17 o — S ארניזא arniza.
68. a) SAB. 77b, סנונית. e אורנדולא aurundula (pr. orondola [?]) — אַרִונְדִילָה aurunilh (cat. oronela [?]) — I אַרִונְדִילָא arundila — II אַרִונְנָא arununa — 12 o — 50 אַדִונְדִילָא adundila — S אַרִונְדִייל' arundiil' — B אַרִונְדִיילָא arundiila.
- b) GUIT. 56b, דורר ζ ארודלירא arudlira — m אַרִונְדִיילָא arundiila — u S אַרִונְדִילָא arundila — 14 אַדִונְדִילָא adundilia — 17 o — B אַרִונְדִילָא arundila (it. rondela).
- c) HOUL. 62a, סנונית. θ 44 אירונדולא airundula (pr. [?] irondola) — ρ אורנרלא aurunrla (pr. [?] orondela) — 8 אַרִנְדִילָא arendeles — s 15 אַרִונְדִילָא arundila — S אַרִונְדִיילָא arundiila.
69. a) PES. 56a, קדרה, ציקו ζ 27 B ארשדורא arsdura — E אַרִושְׁאִדִוּרָא arusadurh.
- b) B.M. 86b, ציקו קדירה, $m \beta$ ארשדורא arsdura — γ אַרִיקְדִוּדָא arikduda — y o — q אַרְשִׁדוּר' arsdur' — 20 אַשְׁדִּוּרָא asdrura — S אַשְׁדוּד' asdud'.
70. YEB. 80a, כופה. d אדווילוד aduulud — j אַרִוּלִייד ariliid — b אַרִולוד arulud — c אַרִוּלוּן aruulun. — S אַרִוּלִיד aruuld.
71. a) SAB. 80b, אדמה. e II 50 ארזילא arzila — I אַרְזִילָה arzilh — I אַרְזִילָא arziila — 12 אַרְדִילָא ardilia — A אַרְזִילִין arzilin — S אַרְזִילִיָא arzilia.
- b) SAB. 113b, אדמה. e (en marge) ארזילה arzilh — I 12 50 o — II B אַרְזִילָא arzila — I S אַרְזִיילָא arziila.
- c) YEB. 106b, גרגישתא. i ארזילייה arzilia — a 6^a A S אַרְזִילָא arzila — b אַרְזִיילָא arziila.
- d) KET. 60b, גרגישתא. $k \xi \zeta$ ארזילא arzila — S אַרְזִילִיָה arziliah.
- e) B.M. 40a, גרגישתא. m ארזיילא arziila — $\beta \gamma y$ אַרְזִילָא arzila — q אַרְזִיילָא arziila — B אַרְדִילָא ardia.
- f) A.Z. 38b, גרגישתא. v S ארזילא arzila — 23 אַרְזִילָא aurzilia.
72. a) YEB. 80b, שעיר. d b c S אשפרא aspra — j אַשְׁפְּרִי aspri.
- b) HOUL. 8b, קשה. $\theta \rho$ s S אשפרא aspra.
- c) HOUL. 17b, s. v. סאמאה. $\theta \rho$ S אשפרא aspra — 8 אַשְׁפְּרָא aspra — s אַשְׁפְּרָא aspre.

73. *Asprele*, « prêle » (nom de plante). 79. ***Bacin* [esp. ?], « bassin ».
74. *Astre*, « âtre, foyer ». 80. *Bacons*, « flèches de lard salé ».
75. *Atenvist*, « amincit ». 81. *Badai*[*l*]ier, « bâiller ».
76. *Aveine*, « avoine ». 82. *Baies*, « baies, fruits du laurier ».
77. ***Aveir*, « avoir, bien ».
78. *Aventure*, « hasard ».

73. HOUL. 25a, s. v. לשוף. 0 אִשְׁפִּילְדָא aispilda (it. *ispilera?*) — פ 8 S אִשְׁפִּירָא asprila — s אִשְׁפִּירָא asprila.
74. B. Q. 61b, כּוּעֻזִּיבָה. α β γ p r אִשְׁטָרָא astra — o אִשְׁטָרָקָא astrka (it. *astraca*) — S² o¹.
75. HOUL. 17b, מִכּוּלִישׁ. 0 8 S אֲטַנְבִישְׁט atnbist — פ אֲטַנְטִישׁ attsis — s אֲטַנְבִישְׁט atnvisent — S² אֲטַנְבִישְׁט atnbist.
76. a) PES. 35a, שִׁיבּוּלַת שׁוּעִי. 6 B אֲבִינָא abiina — 27 אֲבִינָה abiinh.
b) PES. 35a, תְּעֵלָא שְׁבִילִי. 6 27 V אֲבִינָא abiina — B אֲבִיצָא abiça.
c) MEN. 70b, תְּעֵלָא שְׁבִירִי. 2 אֲוִינָא auina — w אֲוִינָא auina — B אֲוִיצָא auuica.
77. B. B. 150b, מִמּוֹן. A אֲזִיר azir — S אֲזִייר auuuir — B אֲזִיר auuir.
78. GUIR. 60b, בְּהַנְדָּא. l 3 אֲוִנְטֻרָא auntura — m אֲוִנְטֻרָא auuntra — 17 S אֲוִנְטֻרָא auuntura — u אֲוִנְטֻרֶץ auunturç — 14 V אֲוִנְטֻרָא auuntura — 39 אֲוִנְטֻרָא auuintura.
79. ⁴ER. 104a, כָּלִי בַתְּכַת (ד"ה וּמְטוּפִין). e b 6 38 S o — F בַּסּוֹן basin.
80. a) MEG. 13a, כְּתָלִי. 5 13 S בְּקוּנֵשׁ bkunis — 6 בְּקוּנֵשׁ bkuns — 17 בְּקוּנִים bkunim — E בְּקוּנֵשׁ bkuns — I פְּכִישׁ pkis.
b) HOUL. 17a, כְּתָלִי. 0 פ 8 SI בְּקוּנֵשׁ bkuns — s בְּקוּנֵשׁ bakons².
81. a) BER. 24a, וּפִיחָק. 0 אֲלִירי alri (it. *alare*) — 11 אֲלִירי alari (it. *alare*) — 18 בְּדִלִיר bdlir — S בְּאִלִירי baliir.
b) SAB. 136a, שְׁפִיחָק. e בְּדִלִיר bdlir — i כְּדִלִיר kdliar (pr. *badalbar*) — 16 בְּדִלִיר bdlir — 11 בּוּלְדִיר buldir — 12 o — 50 כְּדִלִיר kdillir — S בִּילִיר biilir. Citation dans R. Ascher (*ad* Nid. 63b) : בְּאִילִירי baillir.
c) NID. 63b, גּוּסָה. μ בְּדִילִיר bdiilir — פ בְּדִילִיר bdillir — ST בְּאִילִיר baliir.
82. a) PES. 56a, דְּפִנָּא וּשְׁיֻכְרָא דְּדִפְנָא. 6 27 B בִּישׁ biis.
b) SOUK. 23a, דְּפִנָּא. 5 6 17 B² בִּישׁ biis — S בְּאִישׁ baiis. V suit S.
c) R. H. 23a, עֵרִי. ד"ה עֵרִי בִּישׁ biisi — λ 5 13 S בִּישׁ biis.
d) GUIR. 69b, עֵרָא. ד"ה עֵרָא. 3 m u 14 17 S בִּישׁ biis — 39 בְּאִישׁ baiis.
e) B. B. 4a, וּדְפִנָּא. ד"ה וּדְפִנָּא. 9 S בִּישׁ bis — B בִּישׁ biis.
^{**f}) PES. 111b, כּוּרְבִישׁ (comm. de Raschbam). 6 ? — 48 בִּישׁ biis — B ?³.
^{**g}) M. Q. 7a, דְּפִנָּא. λ 6 S בִּיר biir — A F H בִּישׁ biis.
^{**h}) B. B. 81a, עֵרִי. ד"ה עֵרִי. S B בִּישׁ biis.

1. La glose suit le mot תקרה.
2. Dans l'S de Munich la glose est vocalisée à la main : בְּקוּנֵשׁ bakuns.
3. 48 a בִּישׁ בִּישׁ שְׁקוּרִין אִילָן כּוּרְבִישׁ, « c'est un arbre qu'on appelle baies ». On peut conjecturer que les mots שְׁקוּרִין בִּישׁ וּגְדֵל בּוּ פִרוּ שְׁקוּרִין, « lor et dont les fruits s'appellent... » ont été omis par homéotéleute (cf. Raschi, Pes. 56a, Souk. 23a, etc.)

83. *Baldemonie*, « nom de plante ».
84. *Balsamo* (ital.), « baume ».
85. *Balsme*, « baume ».
86. *Barbaste*, « Barbastro » (ville d'Aragon).
87. **Barde*, « hache ».
88. *Baste*, « faufileure, bâti ».
89. a) *Bastel*, « bât ».
b) *Bastels*, « bâts ».
90. *Bastir*, « bâtir, faufler ».
91. *Bastons*, « bâtons ».
92. *Batant* « battant (de sonnette) ».
-
83. GUIT. 69a, מִמְרוּ. 3 m u 14 ? — 17 S בלדמוניא bldmunia — 39 בלודדונייא bldrduniia — S² בדמוניא bdmunia — B² שבדמוניא sbdmunia.
84. SAB. 62a, פִּילֹן. e בלוֹשְׁמוּ blismu — : בשְׁמוּ bsmi (pr. *basme*) — I בלשְׁמָא blsma — 11 50 B O (II, 40b, § 84, 14) בלִסְמוּ blismu — 12 בלִגְמוּ bligmu — A בלִסְמוּ blism' — S בלִסְמוּ blismu.
85. SAB. 62a, פִּלְיוֹמוֹן. e s 50 A בלשְׁמָא blsma — : בשְׁמָא bsma — I בלשְׁמָא bslsma — 11 בלִסְמוּ blismu (it. *balsamo*) — 12 בלשְׁמָא bsma — S בלִסְמוּ blism' — V בלִסְמוּ blisma — O (II, 40b, § 84, 14) בלִסְמוּ blismu — 12 בלִגְמוּ bligmu.
86. BÉC. 33b, בְּמוֹסְתֵיקִי. b λ 6 7 12 13 S ברבשְׁטָא brbsta — μ ברבשְׁטָא brbstra — 5 ברבשְׁטָא brbsta — 45 בירבשְׁטָא birbstra — O (II, 35a, § 78, 12) ברבשְׁטָא brbstda.
87. M.Q. 11a, חֶצִינוּ. λ 6 S ברדָא brda — B² דורדור' durdur' (cf. DOLEDOIRE, n° 325).
88. BÉC. 7a, שִׁלָּל. b בְּשִׁטָּא bsta ou basta — λ 5 6 7 45 S בשְׁטָא bsta — μ 13 0 — 12 פֶּשְׁטָא pasta.
89. a) SAB. 52b, מוֹרְדֵעַת. e בְּשִׁטָּל bstl — : 0 — I 11 12 s S D (p. 75, § 105) בשְׁטוּל bstil — 44 בשְׁטוּ bstu (it. *basto*) — 50 בשְׁטוּל bstul — A בשְׁטוּ bstiu³.
b) 'A.Z. 32a, שְׁמוּחִין. v בשְׁטִילֵשׁ bstils — S בשְׁטוּלֵשׁ bstils.
90. a) MEN. 41a, תְּפִירָה וְחֵבָה. 2 B בשְׁטוּר bstir — 4 באשְׁטוּר bastir.
*b) M.Q. 10a, מְפִסִיעַ. λ מִסְטוּר mstir — 6 בשְׁטוּר bstir — A בשְׁטוּר — S o.
*c) M.Q. 22b, שִׁלָּל. λ 6 A D (p. 362) בשְׁטוּר bstir — S באשְׁטוּרוּ bastiri (it. *bastire*).
*d) M.Q. 26a, לְשׁוּלָן. A בשְׁטוּיר bstiir.
91. HAG. 15a, פּוֹלְסוּ. λ בשְׁטוּרֵשׁ bsturs — 5 בשְׁטוּרוּרֵשׁ bsiturit — 6 13 בשְׁטוּרֵשׁ bsturs — E בשְׁטוּנָא bstuna — S בשְׁטוּנָא bstunā (it. *bastonale*) — B בשְׁטוּנָאדי bstunadi (it. *bastonade*).
92. NID. 47a, דּוּג. μ ρ b בטנָא btnt.

1. Le g est très douteux.

2. MEN. 86a, on trouve dans B בלשְׁמָא blsma comme traduction de סְטַנְתָּא. 2 w M : o.

3. SAB. 54a, 11 ajoute, après la glose פּוֹשְׁלָא (v. POSLE, n° 849), les mots suivants: בלעוּ [בשְׁטוּל קופירטא] מוֹרְדֵעַת [בשְׁטוּל קופירטא] וְיֵשׁ מְפִסִיעַ; « Quelques-uns expliquent מוֹרְדֵעַת par bstil kupirta en langue romane. » e : 1 11 12 S o — 44 [בשְׁטוּל] bstil — 50 [פֶּשְׁטוּל] pstil. Le mot qui suit *bastel* dans 11 est l'it. *coperta*, « couverture de cheval ».

93. *Batedure*, « action de frapper ».
94. *Bateil*, « battant (de sonnette) ».
95. *Bateil*, « partie du seuil ou du linteau où la porte frappe ».
96. a) *Batud*, « broyé (en parlant du lin) ».
- b) *Batudes*, « battues et mêlées (en parlant des œufs) ».
97. *Bec*, « bec ».
98. a) *Bechedure*, « action de béqueter, de piquer ».
- b) *Bechedures*, « piqures ».
99. *Becudes*, « qui ont un côté aigu (en parlant des pierres) ».
100. *Beize* (alem.), « alun ».
101. c, d, e, f) *Bendel*, « ceinture, bande ».
- b, g) *Bendel*, « bande servant à bander (un doigt blessé) ».
-
93. SAB. 32a, מחטרא e l 11 במדורא btdura — 10 — k 12 במדורא btrura — t דטרודא dtruda — 50 במדורא batedura — S במדור btdur.
94. a) SAB. 53a, עינבל e במויל btuill — 10 — l 50 במויל btiil — 11 במול btul — 12 במיל btil — S במדיל btdil.
- b) SAB. 58b, עינבל e l במויל btuill — 12 0 — 11 50 במויל btiil — S במדיל btdil.
95. HOUL. 126a, שקף θ ρ s במיל btil — 8 במייל bateiel — S במויל btiil.
96. a) HOUL. 51b, חבוט θ במור btur — ρ בניור bniur — 8 (en marge) s 15 במוד btud — S במודה btudh.
- b) HOUL. 64a, במרופות θ s S במודש btuds — ρ במורש bturs — 8 במודש batudes — S² o.
97. a) B.Q. 17b, חרמוס α β γ ρ S² ביק bik — o o.
- b) B.Q. 55a, קועיה α β ρ r S² ביק bik — γ I ביקו biku (it. *bec[c]o*) — o o.
- c) HOUL. 121a, חרמוס θ ρ s S ביק — 8 בק bak.
98. a) 'A.Z. 4a, תרנגולת פיד של פיקדורא v פיקדורא pikdura (pr. ou cat. *picadura*) — E פיקאדורא pikadura (cat. [?] *picadura*) — S ביקדורא bikdura.
- b) QID. 8ob, נקורים μ נקודרש μ ביקדורש bikdurs — 3 10 ניקדורש nikdurs — n ביקרודש bikruds — F נקנדוש nknuds — B בוקדורש bukders — V ביקרורש bikrurs.
99. a) SAB. 81a, במקורזלות e 50 בקודש bkuds — 1 ביקודש bikuds — l [במקודש] bmkuds — 11 ביקורש bikurs — 12 0 — 44 ביקודיש bicudis — L בקורש bkurs — S ביקוא' bikua'.
- b) SOUK. 36b, מקורזלות 5 בקורש bkurs — 6 ביקודש bikuds — 17 בקורשי bkursi — S T פיקודש pikuds.
100. a) 'A.Z. 33b, צריר « en allemand ». v S בייסא biisa — a t v δ ביישא biisa — 1 בייש biis — A ביישי biisi.
- b) MEN. 42b, צריר 2 בייסא biisa — 4 ביסאי bisai — B בייצא biija.
- c) MEN. 42b, גילא « en allemand » 2 0 — 4 ביסא bisah — B בייסא biisa.
101. a) SAB. 62b, צלצול e בנדל bndil — 1 מנדיל mndil — 1 11 S בנדיל bndil — 12 בגדיל bgdil — 50 בדיל bdil.
- b) 'ER. 103b, צלצול e סבריל sbril — b 6 S בנדיל bndil — F סינטה sinth (esp. [?] *cinta*).

102. *Berçol [?]: voir BREÇOL, til de charpentier taillant par les deux bouts ».
n° 139.
103. Bersedor, « archer ».
104. Besace, « besace, sac de peau ».
105. Besagud, « besaiguë, ou-
106. Besloncs, « oblong, mal arrondi » (en parlant de la tête).
107. Beve, « bave ».
108. Bevrons, « castors ».

- c) PES. 55a, צילצול. 6 B בנדיל bndil — 27 o.
- d) Sor. 8b, צילצול. B בנדיל bndil.
- e) QID. 13a, וורשכו. j בינדילשי bindilsi — μ באנדול bandil — n בנדיוש bendiés — 10 מדילוש mdilus — a w δ בינדל bindl — b c 2 F בנדילש bndilš — A בנדול bndil — B בינדליש bindlis.
- f) B.M. 51a, ורשכי. y 20 S בינדילש bindilš — β ווינדיליש uwindilis — γ בצדולש bçdilš — m בנדילאש bndilas — q כינדילשי kindilis.
- g) ZEB. 19a, צילצול. f כענדל kendl — B בנדיל bndil.
103. HOUL. 60b, בליסטרו. θ ברשדורי brsduri — ρ o — 8 ארבלשטרדור arblstrdur — s ארבלשטייר arblstiir — 15 בבשדור bbsdur — S ברישדור brisdur — S² בלישטרויר blistrir (pr. [?] balestrier)¹.
104. KET. 96a, דסקיא. k Ed. Francfort-sur-le-Mein (1721) משינא tsina — ξ 14 o (dans ξ la place de la glose est en blanc) — 3 S² בישצא bisça — S בשצא bsça — B ביצצא bizça.
105. a) BÉC. 31a, בקרדוב. ד"ה. h בשאגודא bsaguda — λ 7 44 45 בשאגור bsagur — μ בישאגואה bis aguah — 5 שאגור sagur — 6 בשאגוד bsagud — 12 באשגור basgur — 13 נשגור nsgur — S בידגואה bidguah.
- b) BÉC. 31b, דמתני לה. h באשגוד basgud — λ 5 בשאגור bsagur — μ בייזגו biizgu — 6 כשאגוד ksagud — 7 בשגור bsgur — 12 באשגור basgur — 13 נשגור nsgur — 45 בשיגור bsigur — S בידגואה bidguah.
- c) B.M. 82b, קרדום. m בישוגוד bisigud — β נישגאוד nisgaud — γ בישאגוד bisagud — y o — q בישאגואה bisaguah — 20 בישאגואה bisaguah — S כישנואה kisnuah.
- d) BEK. 43b, שקיט חולפניו. ד"ה. 2 כשאגור ksagur — 4 בשגוד bsgud — B בשגוג bsgug.
106. SAB. 31a, סגלגלות. e בשלוגנש bslugns — t 12 o — k בשלונקש bslunks — l בישלונקש bislnoks — 11 50 בישלונג bislung — S בילוני' bilun'.
107. BÉC. 22a, רויא. b S ביבא biba — λ μ 6 בבא bba — 5 בבויא bbuia — 7 ביבוי bibi — 12 נִיבָא néba — 13 בבוי bbur — 45 בבא bava (pr.) — F בליוי bliui (note manuscrite en marge: בבא bba [esp. baba]) — B² באבא baba (it. bava).
108. HOUL. 127a, ביברוי. θ בנדונש bnduns — ρ בברונש bbruns — 8 ביברונש bebruns — s ביברוש bibrus — V T ביברונש bibruns — S בברונש bbruns.

1. Le ms. sa arbalestier, 8 arbalestredor; ces textes représentent peut-être une autre édition, également authentique, du texte de Raschi.

109. *Biere, « brancard pour porter les morts ».
110. Bis, « (marbre) bis, gris »
111. Blanjes, voir TAJES, n° 976, c.
112. a, c, d, e) Blecier, « meurtrir (des olives, des pommes, pour les faire mûrir) ».
- b) Blecier; « blesser (la queue des brebis contre les rochers) ».
113. *Bledas (prov.), « betteraves ».
114. a, b) Breste, « motte de terre ».
- c) **Blestes: « mottes de terre ».
115. Blez [ou Bluz ?], « betteraves ».
116. Boele, « boucle ».
117. Bodeke, « pastèque ».
118. Bodel crestange : voir CRESTANGE BODEL n°
119. Bodel sacelier, « caecum, première partie du gros intestin ».

109. M. Q. 27b, בכליבה. A בוררא biira.
110. a) SOUK. 51b, ה"ה שוישא. 560 — 17 ביש bis — S ביש bis.
- b) B. B. 4a, ירוק. 9 E S ביש bis — B בויש biis.
112. a) SAB. 50b, לפצוע. e l 11 50 בלצויר bliçir — 10 — 12 בלעי דבלעי [i. e.: בלעיד בלעי] bleid — S בלוצויר bliçir.
- b) SAB. 54b, לוחמטן. e 50 S בלצויר bliçir — 10 — 1 בלינור blinir — 11 קלצויר klicir — 12 בלציר bliçir.
- c) SAB. 145a, המופצע. e 50 S בלצויר bliçir — 10 — 1 S בלצויר bliçir — 6 פלוציר pluçir — B בלוציר bliçir.
- d) B. M. 89b, יפריך. m כל צויר kl çir — 3 בלוציר bliçir — 7 q 20 V בלצויר bliçir — 7 בלוצויר bluçir — B בלצויד bliçid.
- e) MEN. 86a, שולקה. 2 ? — w בלצויר bliçir — M בלציר bliçir — B o.
113. SAN. 64a, תרדין. S בלדש blds.
114. a) SAN. 64a, פיסא. S בלשטא blsta.
- b) MAK. 8a, פיסא. v בלישטא blista — B בלישנוא klisnia.
- **c) NAZ. 65a, קססות. 46 B בלישטא blistis.
115. BER. 57b, תרדין. 0 11 בליטי bliti (it. blete) — S בליץ bliç.
116. SAB. 52b, ה"ה שהתקינה. e : l 11 12 50 Ed. Cracovie (1602) בוקלא bukla — S בורלא burla.
117. a) QID. 46b, אבטיה. j בודיקלא budikla — 2 n בודיקא budika — 3 בודיקא budika — 10 בוזירא buzira — F ברונא brina — B בזוקלש bzikls.
- b) A. Z. 30b, אבטיה. v אלבודיקה albudikh (pr. albudeca) — S בלון mlun (it. melon).
- Houl. 50b, סנוא דיבו. 0 שאצלויר saçliir — 9 בודיל שאצלויר budil saçliir — 8 בודל שאצלויר bodel saçliir — s 150 — S בודייל שאצלויר budiiil saçliir.

1. SAB. 18b t a כליון kliin pour traduire תרמוסין, « lupines ». C'est sans doute une faute pour בליץ bliç. Pour le contexte, cf. טברש, n° 1084, e. kl 11 12 50 S: 0.

120. *Boilles* [?], « bouilins, pots servant de nids à pigeon ».
121. *Boleiz*, « champignons ».
122. *Boljole* [?], « botte, faisceau d'herbes ».
123. *Bolzole* [?], « sac de cuir où le berger porte sa nourriture et sur lequel il dort ».
124. *Bon gred*, « (savoir) bon gré ».
125. a, b, c, d, e, f, *h) *Bon malant*, « esquinancie ».
- g) *Bon malant*, « ulcère ».
- *i) *Bon malant*, « plaie qui saigne ».

120. HOUL. 139b, טפוחים. θ 8 s בוילש buiils — ρ בוילוש buiilus — s בוולש buiuls.
121. a) SAB. 108a, פמרויות. e בוליש buliç — ι 11 12 50 o — l בוליוץ buliic — S בוליוון buliun.
- b) QID. 34a, כמהין ופטריות. j 3 B o — μ בוליוץ buliic — n בוליוש buliis — 7 10 בוליום buliim — F בוליש buliç.
- c) 'A. Z. 38a, ארדי. v בולץ bulç — 23 בוליוץ buliic — S בוליש buliç.
- *d) TA'AN. 23a, כמהין ופטריות. 13 40 S בוליוץ buliic — E בולירץ bulirç¹.
122. a) 'ER. 28b, אוזולתא. e בול יולא bol iola — h בול יולא bul iyla² — 6 בול ויל kul uuil — 50 בולן לא kuln la — F פליוולא pliula — S ויל uil.
123. a) SOUK. 20a, כזובלי. 5 (en marge) 17 בולולש bululs — 6 o — S בולזש bulzs — C (ad Kelim, XXVI, 6): בזולוש bzuluis.
- b) YEB. 86b, תרבויל. d כולמלא kulmla — j בוטוליוא butuliiā — E בוטיליא butilia (esp. *botella*) — S בוטיולא butiila — B בשטיולא bstiila.
- c) GUIT. 28a, חמת. 3 S בולזולא bulzula — m בילזולא bilzula — u 17 o — 14 בולצולא bulçula.
- d) B. M. 84b, קולתיה. m בולטא bulta — β o — γ כוזל זולא kuzl zula — γ בולזולא bu lzula — q בולזולא bulzuula — 20 בולזולא bzulza — B בולזא bulza.
124. B. M. 99a, טובת הגאה. m y 20 o — β (en marge) γ בון גריד bun grid — q בון גריר bun grir — S בונדיר bundir.
125. a) BER. 8a, אסכרא. θ בולדיו בונו בולדיו bunu mlditu (it. *bono maladet*[1]o) — 11 בלמנט blmnt — S אוישמראנגלמאנט aiistranglmant.
- b) BER. 40a, אסכרה. θ בון מלנט bun mlnt — 11 בין מלנט bin mlbt — S בון מלאנט bun mlant.
- c) SAB. 33a, אסכרה. e בומלנט bumlnt — k l בונמלנט bunmlnt — i בומלנט bunmln — 11 בון מלנט bun mlnt — 12 o — 34 בומלנט

1. E ajoute פוגגוש פוגגוש שימאש לעו שמעתי לעו שימאש פוגגוש, « et j'ai entendu la traduction en langue romane sitas pungus », c'est-à-dire l'espagnol *setas, fongos* (esp. mod. *hongos*). 13 40 S: o.

2. Dans h une main plus récente a corrigé בול en בול (mot hébreu qui signifie « fève ») ou בל pl (?); cf. la leçon de F.

126. *Borb[il]les*, « bourbouilles, boutons ».
127. *Bordel*, « cabane ».
128. *Bot*, « crapaud ».
129. *Boter*, « bouter, tourner au gras » (en parlant du vin).
130. *Boterel*, « crapaud ».
131. a, b) *Boton*, « bouton (de vêtement) ».
- c, e) *Boton*, « boutons (de vêtement) ».
- d) *Botons*, « boutons, bourgeons ».
132. **Botz*[? prov.] « outre de peau épaisse ».

- buzmlntn — t מלנן בון bun mlntn — 50 מלנטו בון bun mlntu — S בונמלאן bunmlan.
- d) YOM. 84a, לסרונכי. i μ 5 B F מלנט בון bun mlnt.
- e) KET. 30b, סרונכי. k מלנט [בגרוץ] malant — ξ מולן בון bun mln — 3 14 S² מלנט בון bun mlnt :
- f) SOT. 8b, סרונכי. E מלט בון bun mlt — B בזמלנט bzmmlt.
- g) 'A.Z. 28a, עינבתא. v מל בון bun ml — A בונמלאט bunmlat² — S מלנט malant.
- *h) TA'AN. 19b, דאסכרא. 13 40 S בזמלנט bunmlt.
- *i) NED. 41b, בורדס. B מלנט בון bun mlnt.
126. QID. 30b, נומו. j קרישויש krisus — μ בורבירוליש burbirulis — 3 בולבוליש budbirulus — n בורבירוליש bubrilius — 7 בולבוליא bulbulia — 10 (en marge) בורבוליש burbuliis — E פורסיליאש pursilias — F בורבירוליש burbrilius — B בורפיליאש burpilius.
127. a) B.B. 6a, לצרופא. 9 בורדיוול burdiil — S B שרדיל srdil.
- b) MEN. 64b, צרופא. 2 בורל burl — w E בורדל burdl — B בורזיל burzil.
128. NID. 56a, דבוגי. μ S בוט but — φ בוטא buta (it. bot[ta]).
129. BER. 40b, שהקרים. θ I I a S בוטור butir — v s בוטיור butiir — I A פוטייר putiir.
130. 'A.Z. 40a, צב. v בוטריל butril — S כוקוריל kukuril.
131. a) SOT. 15a, חומר. B בוטון butun.
- b) GUIT. 69b, חומרותא. 3 [בושם] busm — m 14 S בוטון butun - u o — 17 [כוסין] kusin.
- c) QID. 9a, חומרי. j μ b c F בוטונש butuns — n בוטונש bituns — 10 בוטונש butins — B בוטיונש butiins.
- d) 'A.Z. 28b, פרי הסנה. v S בוטונש butuns — Ed. Berlin (ca. 1737) 'ביטונ' bitunu' — Ed. Sulzbach (1763) בוטונות butunut — V [בטנים].
- e) ZEB. 88b, קונאות, f B בוטונש butuns.
132. 'A.Z. 34b, אבטא. v o — S בוטין butin.

1. Dans B² la leçon de B s'est corrompue en מלנט בון, au lieu de laquelle on lit dans l'édition de Francfort-sur-le-Mein (1721) מלנט [בגרוץ]; cf. k.

2. Cette glose est donnée par A (t. I, p. 138b), qui cite ce passage dans le 14e chapitre de Sabbath.

133. *Bovier*, « bouvier ».
 134. *Bracier*, « brasser ».
 135. *Bradon*, « partie charnue du bras ».
 136. **Brais*, « bière d'orge ».
 137. *Brais agotodors*, « gouttes qui s'écoulent (de la lie du vase) ».
 138. *Bramors*, « amour excessif » (d'un enfant pour son père).
 139. **Breçol*, [ou *Berç- ?*] « berceau ».
 140. *Breied*, « (pain) broyé, bien pétri ».
 141. *Breiede* [?], « (pain) broyé ».

133. 'ER. 82b, אכרום. e b B² בוביור bubiiir — 6 בוכו לְקִיר buku lkir¹ — 50 בוביר bubir — F בוניור buniir — S o².
 134. SAB. 139b, מטיילון שכו. e : 6 12 o — I ברניור briniir — II ברצייד brçid — 50 כדסייר kdsiiir — S ברשייר brsiiir.
 135. a) BER. 13b, קבורת הזרוע. θ ברון ברזון (pr. *brazon* ?) — II S ברדון brdun.
 b) 'ER. 95b, קיבורת. e ברדון bradon — ho — 6 ברדון brdun — F בדוונה bdrunh — S ברכדין brkdin — B רבדין rbdin.
 c) MEN. 37a, קבורת. 2 קרנרן krnrn — B בדרום bdrum — B² T בדרון bdrun.
 d) 'ARAK. 19b, קיבורא. p ברדון bdrun — B ברדון brdun³.
 136. PES. 107a, פירוומא. a (Pseudo-Raschi): B ברויש bruiss.
 b (Raschbam): 6 שגרים [?] sgrim — 27 ברויש briis — 48 ברויש bris — B o.
 137. SAB. 139b, נצוצות. e אגומדורש briis agumdurs — : 12 o — I אגומדורש briis agutdrus — 6 פונדיריליש pundirilliis — II פונדיריליש pundrilis — 44 פונדיריליש pundiriilliis — 50 ברויש briis agutrus — s איגדדוש aigddus — A אגומדורש agutdurs — S ברויש briis.
 138. SAB. 66b, געגועין. e כדמורש kdmurs — בדמורש bdmurs — I O (II, 42a, § 84, 23) ברמורש brmurs — II כורמעש kurmeç — 12 o — 50 מורש בן brmurs — S ברמורט brmurt.
 139. TA'AN. 22a, ערוסה. 13 40 S ברצול brçul.
 140. a) SAB. 62b, פת עמולה. e 12 o — I בדיואר bdiiar — I בריודי briidi 4 — II בדיוור bdiir — 50 ברייד briid — S ברייאואה briiaiah.
 b) PES. 37a, פת עמולה. 6 o — 27 ברוויין bruiiç — B בריירא briira — O (I, 69a, § 226) בריזור brizir.
 141. BÈÇ. 22b, פת עמולה. b כיאוי kiai — λ 12 בריירא briira — μ בריי brii — 5 6 13 45 o — 7 בריירא breiara — F בריגא briga — S ברייא briia.

1. La leçon du ms. est incertaine. Rabbinovicz (*Diq. Sof., ad loc.*) a lu בופי בופי לקיר bupu lkir.
 2. La glose s'insère entre אכרום et מנהיגי השוורים ורפתא, ד"ה רופתא.
 3. Meg. 24b, le Pseudo-Raschi dans l'Alfasi (Pér. III) traduit של יד גובה par ברוצין brçun. 6 17 S: o — 13 ?
 4. Il se peut que le dernier *i* ne soit qu'un signe de ponctuation.

54461

142. *Bresche*, « rayon de miel ».
 b) *Bresches*, « rayons de miel ».
 143. *Brex*, « berceau ».
 144. *Brides*, « bourses longues à mettre de l'argent ».
 145. a, c, d) *Broche*, « broche, morceau de bois pointu ».
 b) *Broches*, « broches ».
 146. *Broçon*, « bec, goulot (d'un pot) ».
 147. *Broïst*, « brûle ».
 148. *Bronie*, « cuirasse ».
 149. a) *Brosder* [de] *ganbais*, « broderie de pourpoint ».
 b, c) *Brosder*, « broderie ».
 150. ***Buce*, « sorte de navire ».
 151. *Bufet*, « piquette, vin de mars ».

142. a) SOT. 48b, צפחת. B ברשאק brska.
 *b) NAZ. 50a, צפוחית. 46 קרויש קרויש kris kris — B כרוישקרויש kriskris — B² ברוישקרויש briskris.
 143. a) SAB. 58b, ערוסה. e ברויץ briç — 12 o — 11 ברץ brç — 11 בדיוץ bdiic — 50 ברויק brik — S בורצא birça.
 b) SAN. 20b, ערוסה. S ברויץ briic.
 c) 'A.Z. 36b, ערוסה. v בדויץ bdiç — S ברויץ briic.
 144. SAB. 93a, פוגדאות. e 1 11 S ברודש brids — 12 o — 50 כרודש krids.
 145. a) QID. 21b, סול. j ברוקא brucha — 3 7 n 10 B ברוקא bruka — F ברוקה brukh.
 b) MEN. 41a, סוכי. 2 4 B ברוקש bruks.
 c) BEK. 37b, סול. 2 4 29 B ברוקא bruka.
 d) BEK. 51a, סול. 2 כרוקא kruka — 4 B ברוקא bruka.
 146. SAB. 112b, שלאכא. e 1 S ברועון bruçun ' — 1 ברועון bruçun — 11 12 B ברועון brçun — 50 ברעין braçin.
 147. SAB. 21a, מיסנסכת. e 1 50 S ברואישמ bruaist — 12 o — k ברושליר bruslir — t כרושלינט kruslint — 11 [ברושים] brusim.
 148. SAB. 62a, ורדא. e 1 12 A S ברוניא brunia — 1 ברנויia bruniiia — 11 ברניא brnia — 44 בירנויia birniia.
 149. a) BER. 63a, דתלמויותא, מהטא דתלמויותא. 0 ברושדיר brusdir (de, en hébreu) gnbiis — 11 o — S ברושדיר שלגבוויש brusdir (de) gbuiis — I בדושלאר bduslar (esp. broslar).
 b) GUIT. 20a, אנדוכתרו. ד"ה 3 14 17 o — m ברויש דייר briis diir — u כרושיר krusrir — 39 ברודיר brudiir — S ברושדיר brusdir.
 c) QID. 82b, דתלמויותא, מהטא דתלמויותא. μ 'ברוויש' bruiisu' — n ברוש דיר brusdir — 3 ברושיר brusir — 10 'בדושדיר' bdusdi' — B ברושדיר brusdir — V ברושדיר brusdiir.
 150. B.B. 73a, ביצית. n o — S Ed. Lublín (1576) בויעש buç — B בויעא buça.
 151. a) PES. 42b, תמד. 6 B בופיט bupet — 27 בופט bupit — 48 בופוט buput.
 b) MEN. 86a, ושל שמרוים. ד"ה w כופיט kupit — M רופ rip — B o.

1. Dans e on lit en marge ברעין brçun.

152. *Buies*, « entraves, liens (pour les pieds) ».
153. *Buis*, « buis ».
154. *Buretel*, « bluteau, tamis ».
155. *Calateres* (latin, d'après Raschi), « caractères magiques ».
156. **Caline* (ital.), « cendres chaudes ».
157. *Caneler*, « canneler, silonner de rainures ».
158. ***Cap[pe]ro* (ital.), « câpre ».
159. *Caprier*, « câprier ».
160. *Carole*, « vase à vin, avec des tubes auxquels plusieurs personnes peuvent boire en même temps ».
161. b) *Cedre*, « pois chiche ».
c) *Cedres*, « pois chiches ».

152. 'A.Z. 15b, כבליִם. v בוויש buiis — S בוויש buis.
153. a) SAB. 129a, זיונה. e : l S בוויש buiis — II 12 o — 50 הויש hiis¹.
b) R.H. 23a, ברתא. x כוויש kuiis — λ 13 S בוסי busu (it. bos[s]o) — 5 [בוסר] busr.
**c) B.B. 80b, ברתו. S כוויש kuiis — B בוויש buiis.
**d) B.B. 89b, אשכרוע. S אוויש auis — B בווישבל buisbl.
154. SOUK. 20b, נפוותא. 5 o — 6 בורטיל burtil — 17 שארץ sarç (it. *sadaç?) — S בוויטיל buitil.
155. SAB. 103b, בגלמורי. e : l קלטרש kltrš — II קרויטום kritis² — 12 סלטרם sltrš — 50 קרויטש kritš — S קלומורש kluturs.
156. SAN. 39a, בחשא. S קלוגני klini.
157. PES. 74a, שויבו. 6 קנליד knlid — 27 קנלירא knlira — B קנליר knlir.
158. BÉÇ. 25b, צלף. h μ 7 12 45 S o — λ קפרא kpra (it. cap[pe]ra) — 6 13 קפרו kpru³.
159. a) SAB. 110a, צלף. e 50 קפריד kprid — : קפרויס] — l קפריר kprir — II קפרא kpra (it. cap[pe]ra) — 12 o — S קפרויר kprir.
*b) PES. 111b, פרהא. 48 קפריר kprir (dans le commentaire de R. Samuel b. Méir) — B קרפוף krpip.
c) HOUL. 59a, צלף. θ גפרור gprir — o S קרפיר krpir — 8 קפרויר kpriir — s קרפפיר krpipir — 15 קפרויד kpriid.
160. 'A.Z. 72b, קנישקנין. v קדורא kdura — S קרוגלא krugla.
161. a) HOUL. 52a, חיפצו. θ (addition marginale postérieure) צידרוש çidris — ρ סדרש sdrs — 8 o — s צידרש çidrs — 15 ציורש çizrs — S צידרוש çidrus.
b) HOUL. 67b, כליסיון. θ 8 44 צידרא çidra — ρ צינרא çinra — s צדונש çdruns — S צידראש çidrās — C (ad Oukç. I, 6) : צדרא çudra.

1. Yom. 37a, le ms. 5 substitue בוסי busu, c'est-à-dire l'italien bos[s]o, à l'hébreu ברוש, qui se trouve dans i μ et B comme explication de אשכרוע.
2. Cette glose pourrait aussi se lire קרויטו kritit.
3. Pour le contexte des mss. qui donnent la glose, voir le *Diqduqé Soferim*, ad loc.

162. *Cenbes*, « cymbales ». d, e) « enceinte » (de
 163 *Cencron* [?], « calcanéum, ville).
 os du talon » (de bœuf) [?]. 166. *Cenpeil*, « feuillet, troi-
 164. *Cender*, « étoffe de soie ». sième estomac des ruminants ».
 165. a, b, c, *f) *Cengle*, « san-
 gle » (de cheval).

162. a) 'ER. 104a, זמזמוי e צנבש çnbs — h צנבוש çnbis — 6 צינבט çinbt — 38 צי נולש çī nils — F [מישכוש] — S צינבש çinbs.
 b) 'ARAK. 10b, צלצל p צינבש çinbs — B צנבש çnbs — B² צינבאנו çinbanu (it. *cinbano*).
 c) 'ARAK. 13b, עבדו חד עבודתא ד"ה p צינבש çinps — B צינבש çinbs.
 *d) M. Q. 9b, מבלא. 49 צנבש çnbs — S o — λ 6 ? †.
 163. a) HOUL. 76a, s.v. צימת הגידון. θ ρ s 8 u v 44 צנקרון çnkrun — A שנקרון snkrun — S צינקרון çinkrun.
 b) HOUL. 76a, s.v. דפרעו טבחא. θ ρ o — s 8 u v צנקרון çnkrun — S צינקרון çinkrun.
 164. a) *HAG. 16b, סירוקון. 5 ? — λ [של צינדיר] çindir — 6 [בגדו מולת] — 13 B [בגדו מלכות] †.
 b) KET. 85b, מיטנסא. k צינדול çindul — ξ סנדאט sndat (pr. *çendat*) — 3 14 צינדיר çindir — S צינדיל çindil.
 c) QID. 31a, סירוקון. j [סודר] — μ סינדיר sindir — 3 צינדיר çindir — n צנדיר çindir — 7 צנדדו çnddu (it. *çendado*) — 10 נשר nsr (en marge : צינדרו çindru [it. *çendado*]) — t צידול çidul — w δ A צינדול çindul — F סינאר sinar — B צינדר çindr — E סינדר sindr.
 165. a) SAB. 57a, חבק. e צנגלא çngla — † 12 o — 1 50 S צינגלא çingla — 11 סנגלא sngla — s טרגלא trgla — 1 שונגלא singla — A ציגלא çigla.
 b) SAB. 64a, חבק. e l צנגלא çngla — † 11 50 B² צינגלא çingla — 12 o — S 'צינגל' çingl' — B צינגלה çinglh — I סינגא singa (esp. *cincha*).
 c) SAB. 154b, חבק. e צנגלא çngla — † 1 6 S צינגלא çingla — 50 צינגלש çingls.
 d) SOT. 45a, פגוי. B ציגלא çigla.
 e) B.M. 90a, בית פאגוי. β γ y 20 צינגלא çingla † — m פינגדש pingds — q צנגלא çngla — B שונגלא singla — V שונגלא sungla.
 **f) B.B. 78a, קולקוי. S צינגלא çingla — B צינגלש çingls.
 166. a) SAB. 36a, המוסס. e 11 צינפיל çinpil — † שנטופאן sntopan (it. [?]) sentopan) — k צנפיויל çnpuil — 1 צנפיל çnpil — † צנפיויל çnpuil — 12 o — 50 צינפיויל çinpil.
 b) SAB. 152a, קורקבן. e צנפל çnpl — † o — 1 צנפיויל çnpuill — 6 צנפיויל çnpuil — 50 S צינפיל çinpil — E צינפול çinpul.
 c) SOUK. 34a, הובלילא. 5 6 צינפיל çinpil — 17 צינפיויל çinpiil — S צנפיויל çnpuil.

1. Contexte dans 49 : 'צ' : מבלא כעון זוגי ואית דפוי' צ'.
 2. La glose s'insère après le mot לבוש.
 3. Dans 20 l'n est biffé.

167. **Cenpies*, « mille-pieds ». entoure une meule de mou-
 168. **Censier*, encensoir ». lin ».
 169. *Centenier*, « poids de cent 173. b, c) *Cercle*, « cercle ».
maneh [= mines] ». a) *Cercles*, « cercle,
 170. *Cep*, « cep, entrave ». bande ».
 171. **Cepiere*, « fabricant de 174. *Cerens*, « séran, carde qui
 ceps ». divise la filasse ».
 172. *Cerche*, « cerce, bois qui 175. *Cerfoil*, « cerfeuil ».

- d) HOUL. 42a, ה.בוסס. סנפירול snpirl — סנפירל sanpil — 8 צינטפיל
 çintpil — s צינטפול çinpul — 44 צינטיפילי çintipili (it. *centepel*[1]e) — S
 צינפוייל çinpuiil.
 e) BEK. 57b, ה.בוסס. 2 צנפין çnpin — 4 צנפולי çnpuli — E סנפוייל snpiil
 — G צנפיץ çnpiç — B צינטילא çintila — I סנפיליילא snpiliia (cat. [?] *cenpella*).
 167. HOUL. 67b, נדל. 0 8 S o — ס צינפויילא çinpiia — s צינפויילאיש çinpiiais¹.
 168. 'A.Z. 50a, s.v. עולמות. און לה בטלה עולמות. v S o — v שנציו snçiu — A שנשיר
 snsir².
 169. B.M. 87a, קנטויר. m שנמיויר sntiir — β צינטינש çintins — γ סינטיניוד
 sintiniid — y צינטייעל çintiel — q צנטיבייר çntbiir — 20 צינטינר çintnir
 — S צנטינר çntinr.
 170. a) BER. 28b, באסדא. 0 11 47 O (I, 27b, § 49) ציף çip — 18 ריד rid — S
 ציפס çips.
 b) 'A.Z. 15b, סדן. v ציף çip — S ציפ çip — B ציפי çipi (it. *cep*[p]i)³.
 171. PES. 28a, סדנא. 35 צפיורא çpiira — 6 27 B o 4.
 172. B.B. 20b, איצטובלא. n צרקא çarke — 9 צארקאי çarkai — S צוקא
 çrka — B צדקא çdka.
 173. a) 'ER. 102a, בוועגלין. e 6 צרקליש çrklis — 38 קרקליש krklis —
 F צרקל sirkalis — S צרקל çrkl.
 b) MEN. 94b, בוועגל. 2 V צירקלא çirkla — B צירקל çirkl — Z סירקולא
 surkula.
 c) MEN. 94b, בוועגל. 2 ? — B צירקלא çirkla.
 174. a) SOUK. 12b, בוסרק. 5 6 o — 17 פירבא pirba — A ציציין çicjin — S צרויש
 çris — Ed. Amsterdam (1646) T צרויש çrins — Ed. Amsterdam (1717)
 צרביש çrbis — X (fo 10a) צרניץ çrniç.
 b) BEK. 29b, בוסרק. 2 צירויש çiriis — 4 סרניש srnis — B o 5.
 175. SAB. 140b, ד"ה יוקא. e צפויילא çpuiila — 1 6 11 12 50 o — 1 צירפוייל
 çirpuiil — S צירפוייל çirpuiil.

1. La glose suit les mots קורין לוי.
2. Le contexte de la glose, mutilé dans les éditions modernes d'A, est le sui-
 vant : ...כלי מוחתה שקורי' ש' אסור משום כושמשי ע"ז...
3. Dans v la glose est précédée par ובלשון אשכנז ובלע, « en allemand et en
 français », la glose allemande (voir STOK, n° 972) ayant été omise.
4. La glose s'introduit entre סדנא et נגר.
5. La glose se trouve dans le סדנא ד"ה.

176. ***Cerge*, « cerce, bois qui entoure une meule de moulin ».
177. *Cerises*, « cerises ».
178. *Chacide*, « chassie ».
179. *Chailos*, « cailloux ».
180. *Chalces*, « chausses, bas » [?]
181. b, d, e) *Chalçon*, « chausson ».
- a, c, f, g) *Chalçons*, « chaussons ».

176. B. B. 65a, אוצטרובול, *n o* — S צרווא *çriia* — B צרקויא *çrkiia*.
177. a) BER. 57b, גודגדניות, θ II אליונדרי *aliindri* (it. *agliandre* [-ri?]) — S צרודווש *çridiis* — B צרוודיש *çriziis* — B² צרוודיש *çirizis*.
- b) GUIT. 71a, בפורי, l ד"ה ציוש *çuisis* — 3 צרויש *çirisis* — m S צרויש *çriss* ¹ — u צרותת *çritt* ² — 14 צרויש *çiriis* — 17 צרויש *çiris* — c שרוש *srisç*.
178. a) BÉç. 22a, רירא, h' קציר' *kçir'* — λ 13 o — μ קצירה *kçirh* — 5 6 קוצירא *kiçira* — 7 F קצירא *kçira* — 12 כצירא *kçira* — 45 B קצידה *kçidh* — S קצידא *kçida*.
- b) 'A. Z. 28b, רירא, v קסידא *ksida* — S קצירא *kçira*.
- c) NID. 67a, לפלוק, μ ρ S קצידא *kçida*.
179. B. B. 17a, סרעים, n S קיילוש *kiilus* — θ קיילוש *kiilus* — B קוילויש *kuiliis*.
180. SAB. 120a, אנפלוואות, e 50 קלצש *klçš* — t קלצאש *klças* — l קצש *chçš* — 11 44 קלציש *klçis* — 12 [בתוי שוקיים] — S קלצונץ *klçunç*.
181. a) SAB. 10a, פודוכי, e קלצילש *klçils* — t 11 50 קלצונש *klçuns* — k קלצש *klçš* — 12 אלצוש *klçis* — E קאלסוניץ *kalsuniç* (esp. *calzones*?) — B קאלצונץ *kalçunç* — Ed. Cracovie (1602) קאלצונש *kalçuns* — U (8a) קלצנש *klçns* ³.
- b) YEB. 101a, אנפוליא, j קלצון *klçun* — 6^a S קלצון *klçun* — b c קלצא *klça* — A o — O (I, 184b, § 665) קלצה *klçh*.
- c) YEB. 102b, בוקי, j קלצון *klçun* — S קלשונש *klšuns*.
- d) YEB. 102b, בוקי, j קאלצון *kalçun* — S יולצון *iilçun* — B O (I, 184b, § 664) קילצון *kilçun* ⁴.
- e) GUIT. 25a, אנפוליא, 3 u 14 a קלצון *klçun* — m S יולצון *iilçun* — 17 o — c קליטו *klitu* — u w קצון *kçun* — A קלצץ *klçç* — B קילצון *kilçun*.
- f) GUIT. 68b, בוקי, 3 קלץ *klç* — m u קלצונש *klçuns* — 14 E קלצניש *klçniš*.

1. Dans le ms. m on lit en marge la glose allemande קורשן, *kirschen*, « cerises. » l a en marge קירשן *kirschan*.

2. Sur chacun des deux t de la dernière glose une main postérieure a ajouté un ש, c'est-à-dire une s.

3. BÉç. 15a, le ms. λ explique ערדולין par קלצוון *klçuiin*, 13 h μ 12 a s 22 45 S A : o (במטי) ; 6 o (ערדולין) ; 7 (במטי) H (ערדולין) o.

4. Yeb. 104a, A explique במוק par 'קלי' *kli* (éd. Romm : קליה *klih*). b : קלצון *klçun*. j B H (sur l'Alfasi) : o. La glose ne représente peut-être qu'un déplacement de celle qu'on vient de lire.

182. *Chalemels*, « chalumeaux, flûtes ».
 183. *Chalve soriz*, « chauve-souris ».
 184. **Chalz*, « chaux ».
 185. *Chambre*, « chambre ».
 186. *Chanpagne*, « plaine, campagne ».
 187. *Charboncle*, « escarboucle ».

- klçunis (esp. *calçones*) — 17 קלצנוש klçnus — 39 קליטון klitn — S קלצונש kalçuns.
 g) SCHEB. 31a, פרומוקיוני. פרומוקיוני. קלבוניש klbuns — קלצוניש kalçuns — π o — u קלצוניש kalçons — R קלסוניש klsunis (esp. *calçones*) — S קלצוניש klçuns¹.
 182. a) KET. 46b, חלולין. קלאולש klauls — ξ קרמיוולש krmils (pr. *caramels*) — 3 14 A o — b קלמיוויש klmiis — c קלימיוויש klimiis — S קלמיוולש klmils.
 b) 'ARAK. 10a, חלולין. קלמיוולש kalemls — B קלמיוולש klmiils.
 183. a) BÉÇ. 7a, עטלף. קלפא שורויץ klpa suriç — λ 13 45 קלפא שורויץ klba suriç — μ קלפא שורויץ klpa suriç — 5 6 S שורויץ קלפא klba surç — 7 קלפא שורויץ klba surin — 12 קלפא שורויץ klba surii.
 b) SAN. 98b, עטלף. קלפא שורויץ klba surç — S קלפא שורויץ klba suriç.
 c) HOUL. 63a, קיפוף. קלפא שורויץ klba srç — ρ קלפא שורויץ klba surin — s 15 S קלפא שורויץ klba suriç — 8 קלפא שורויץ klava suriç.
 d) BEK. 7b, עטלף. 2 B² קלפא שורויץ klba surç — 4 קלפא שורויץ klba suriç — E B קלפא שורויץ klba suriç.
 184. PES. 75a, גפסוס. 27 קלץ kalz — 6 B o².
 185. MEN. 33b, אינדורנא. 2 ? — B קמברא kmbra³.
 186. a) SAB. 6a, בקעה. e 44 קנפנייא knpniia — ι קנפניויש knpniis — k 1 קנפנייא knpiina — t קנפנייש kkpniis — II קנפנייה knpiih — 12 קנפנייא knpiia — 50 קנפניא knpia — B קנפני' knpni' — B² קנפניא knpniia.
 b) PES. 8b, שבבקה. 6 27 קנפניא knpniia — E o — B קנפנייא knpiia.
 c) B.Q. 81b, שדות ובקעות. α קנפנייא knpiia — β קרפנייא krpniia — γ קנפנייא knpiia — o קנפנייא knpniia — p קנפנייא chapagna — r קנפנייא knpiina — S² קנפנייא knpiina — B² קנפנייא knpniia.
 187. a) 'A.Z. 8b, אינך. v קרבוניקלי krbunkli (pr. *carboncle*) — E o — S קרבוניקלא krbunkla.
 **b) B.B. 75a, אקדה. S V קרבוניקלא krbunkla — B קרבוניקלא krbukla — E קרבוניקלא krbuklas.

1. *M. Q. 10b, 49 a קלשונץ klsunç et A קלצוניש klçins pour expliquer בורו.
 2. La glose suit הוא כיון סיד הוא.
 3. D'après les notes de Darmesteter, 2 portait לוויא luia comme traduction de אינדורנא. Cependant, comme il avait oublié de relever dans l'édition imprimée *loge*, la glose suivante, il paraît que cette leçon de 2 se rapportait plutôt à באכסדרא, רובייתא, et c'est là qu'on la trouvera. Cf. LOGE, n° 653a.

188. *Charbonedes*, « charbon- gniers ».
nées, morceaux de viande grillée
sur des charbons ».
189. *Chardenels*, « gonds ».
190. *Chardons*, « chardons ».
191. *Charpir*, « étirer, effiler,
démêler ».
192. *Chastai[g]nes* « châtai-
gniers ».
193. *Chastenier* « châtaignier ».
194. *Chelenete*, « chenal, gout-
tière ».
195. *Chemise*, « chemise ».
196. *Cheneleus*, nom propre
[« Chananéens »].
197. *Chenevaz*, « canevaz ».

188. ZEB. 2b, צלו. f קרבונדוש krbundis — B קרבוניוש krbuniis.
b) ZEB. 46b, חתיכות צליוות. f קרבונש krbuns — B קרבוניאש krbunias —
B² קרבוניש krbunis.
189. BEK. 45a, צירון. 2 קרונולש krunuls — 4 29 קרדנולש krdnuls — B קרדונש
krduns.
190. SAB. 11b, קוצים. e : k l t 11 12 50 S קרדונש krduns.
**b) B.B., 156b, קוצים. S B קרדונש krduns.
191. a) SAB. 20b, גפץ. e l 11 קרפיר krpīr — קרפייר krpīir — k 50 קרפיד
krpid — t קרפיר karper — 12 0 — S קרפירי krpīri (it. *carpire*).
b) SAB. 73a, בונפץ. e l 11 12 s A S קרפיר krpīr — קרפייר krpīir — 50
קרפיד krpīd.
c) SAB. 81b, מופספס. e l S קרפיר krpīr — קרפייר krpīir — 11 0 — 12 50
קרפיד krpīd.
d) HOUL. 76b, גפציה. θ קרפיד krpīd — ρ 8 s 44 S קרפיר krpīr.
192. a) R.H. 23a, דולבו. x קשמניוש kstniis — λ 13 קשמניו kstnii (it. *castagni*)
— 5 קושמטיו kustti — S קשמאניו kstaniia (it. *castagna*) — T
קשמנייר kstiniir — Ed. Cracovie (1603): קשמניו kstiniina.
**b) B.B. 81a, דולבו. S קשמניוש kstniis — B קשמנייר kiistniir.
193. SOUK. 32b, דולבא. 5 S T קשמנייר kstiniir — 6 קשמניו kstniia (it. *casta-*
gna) — 17 0 — B² קשמניר kstnir — T (ad R.H. 23a) קשמנייר kstiniir.
194. B.B. 22b, מזהילה. n קול kul — 9 קלונתא klunta — 30 קלנטא klnta — t
קניול knila — A קניול knil — S קלנשא klnsa — B קנעלא knela.
195. SAB. 120a, חלוק. e קמיצא kmiça — l 11 50 S קמישא kmisa — 12 44 0¹.
196. SAB. 10a, לודים. e קנילש kanileus (pr. *Canileus*) — קניליב knilib — k
קלנש klns — l קינייליש kiiniilis² — t קינילש kinilbs — 11 קנילש knilbs
canaleus (pr. *Canaleus*) — 12 0 — 50 קנילש knilbs — S קנילש knilns.
197. a) B.M. 51a, בעדרויתא. m β γ קנבץ knbç — y קנבוץ knbuç — q קנבץ
kanevaç — 20 S 0.
b) A.Z. 75a, בעבוץ. v קנבוץ knbuç — S [קנבוים] knbus.
*c) M.Q. 27b, צרדא. λ קנבץ knbç — 6 יינבץ iinbç — A קנבא knba —
S [קנבוים] knbus.

1. Dans l il y a deux lignes au-dessus du k, qui ressemblent à un v sans base.
Ces lignes indiquent probablement que le k a le son ch.

2. Le premier groupe de deux י ressemble quelque peu à un א.

3. La glose suit le mot בעדרויתא.

198. *Cheneve*, « chanvre ». 203. a, c, l, m, t, u) *Chevil*[L]e,
 199. *Chesne*, « chêne ». « cheville, partie du corps ».
 200. *Chevecine*, « têtère, har- b, e, f, h, i, j, k, n, o, q,
 nagement de la tête ». r, s) *Chevil*[L]e, « cheville, tenon ».
 201. *Chevedure*, « cavité, d, g, p, **v) *Chevil*[L]es,
 creux ». « chevilles, tenons ».
 202. *Chevestre*, « licou ».

198. MEN. 15b, קנבוס knba. 2 B קנבא knba.
 199. a) R.H. 23a, בלוטוי x קשנא ksna — λ 5 צירקווא çirkuaa (it. *cerqua*) —
 13 צירקוא çirkua (*idem*) — S צירקווא çirkuah (*idem*).
 b) MEN. 63a, בלוטוי ד"ה 2 w קוישנא kiisna — B קשטניא kstnia (it.
castagna).
 **c) B.B. 8ob, ארדא S קוישנא kiisna — B קיצא kiça.
 **d) B.B. 8ob, בלוטוי S B קוישנא kiisna.
 200. a) SAB. 51b, זבית פגו e קבצנא kbçna (pr. *cauçana*) — : 12 o — 1 קבצינא
 kbçina — 11 קביצאלי kbiçali (it. *cavezzale*) — 50 קביצא kbiça (it.
cavezza) — S קיבצייל kibçil.
 b) B.M. 9a, בית פגיה m קמוצינא chmçina — β קבנטיר kbntir — y o —
 q קביצנא kkiçça — 20 בעינא bçina — B קיבצייל kibçil.
 201. HOUL. 21a, הלל θ קברזורא kbrzura — ρ קרבדורא krbdura — 8 קרוודורא
 kruudura — s קבדורא kbdura — S קיבדורא kibdura.
 202. a) SAB. 51b, אפסר e קבשטרי kbstri (pr. *cabestre*) — : 44 קפישטרו
 kpistru (it. *capestro*) — 1 50 B קבישטרא kbistra — 11 קבישטרו kbistru
 (it. *cavestro*) — 12 קפישטרא kpustra (it. *capestra*) — s בשטרא bstra
 — A בורשטא bursta — S 'קבישטר' kbistr'.
 b) YEB. 46a, ארויסא d B² קבישטרא kbistra — j קאשטרא kashtra — S
 'ק'בישטר' k'bistr' — V קבישטרו kbistri.
 c) QID. 27a, אפסר j n 3 F קבישטרא kbistra — μ קביישטרא kbiistra — 7
 קפיטרא kpi sitra (it. *capestra*) — 10 'קפישטר' kpistr' (it. *capestra*) —
 B קבישטר kbistr.
 d) QID. 81a, אפסרה μ קביישטרא kbiistra — 3 קבישטרו kbistr — n
 קבישטרא kbistra — 10 קפישטרא kpistra (it. *capestra*) — F קאבישטרו
 kabistri (cat. [?] *cabestre*) — B קבשטרא kbstra.
 e) B.M. 8b, מווסורה m β קבישטרא chbistra — y קבישטרו kbistru (it.
cavestro) — q קובשטרא kubstra — 20 o — S קבישטרא kbistra.
 203. a) BER. 54b, בקרסיליה θ קוילי kuuli — 11 קוזלי kuzli — E קבילא kbila
 — S קביליא kbilia.
 b) SAB. 29b, מוגוד e k S קבילא kbila — : קוילא kuila — 11 קיבילויא
 kibilia — 12 קביליא kbilia — 1 34 50 B² קביליא kbilia — t קבילויא
 kbilia.

1. Le *Diqdouqé Soferim* note que la leçon de S se trouve répétée dans le commentaire manuscrit de R. Abraham Ab Bet Din de Narbonne (vers 1110- vers 1178-9), *ad loc.*

204. *Chevrons*, « chevrons (du toit) ».
205. *Chienes*, « moisissures, fleurs de vin ».
206. *Choe*, « choucas, espèce de corneille ».
207. *Cider* [?], « catharre ».

- c) SAB. 54a, כבלא e. קבילא kbila — קביליא kbilia — II קביליא kbilia — I קביליא kbilia — I קביליא kbilia — 12 o — 50 קבילא kbila — S ק'וילא k'uila.
- d) SAB. 67a, סוכי e. : o — II קביליש kbiliis — 12 קביליש kbilis — I קביליש kbiliis — 50 קביליש kbilis — S קיוללש kiulls — B קויבלש kiibls.
- e) SAB. 155a, יתד e. קביליא kbilia — קביליא kuuilia — I קביליא kbilia — 6 קבילא kbila — 50 קבולא kbula — S o i.
- f) 'ER. 8a, סיכתא e. קביליא kbilia — b 6 F קבילא kbila — t קביליא kbilia — 50 קבלא kbila — S קביליא kbilia.
- g) 'ER. 8b, יתודות e. קביליש kbils — b 6 t S קביליש kbiliis — 50 קביליש kbilis — F קביליש kbilis.
- h) 'ER. 78a, יתד e. קביליא kbilia — b 50 — 6 50 B קביליא kbilia — F קביליא kbila.
- i) 'ER. 86a, יתד e. קביליא kbilia — b 50 F S קביליא kbilia — 6 קביליא kbilia.
- j) 'ER. 101b, נגר e. 6 קביליא kbilia — A קבוליא kbulia — F קביליא kbiliis — S קביליא kbiliis.
- k) PES. 26b, כגוד 6. קביליא kbilia — 27 קביליא kbilia — B קביליא kbilia.
- l) HAG. 13a, קרסולו λ 6 קבילא kbila — 5 13 S קביליא kbilia — E קביליא kbilia.
- m) YEB. 103a, אסתוירא j. קיולא chuila — S קבילא kbila.
- n) KER. 5a, יתד k. קביליא kbilia — 3 14 קביליא kbilia — S קביליא kbiliis.
- o) B.M. 30a, כגוד m. קביליא kbilia — y 20 קבילא kbila — β קביליא kbilia — γ q 21 קביליא kbilia — B קבילא kbila.
- p) B.M. 117a, יתודות m. קביליש kbilis — y β o — γ קביליש kbilis — q קביליש kbiliis — S קביליש kbilis.
- q) 'A.Z. 38a, סיכתא v. קבלא kbila — 23 קביליא kbilia — S קביליא kbilia.
- r) MEN. 33a, נגר 2 B קביליא kbilia — B קבילא kbila.
- s) BEK. 8b, סיכתא 2 B קביליא kbilia — 4 קביליא kbilia — E קבילא kbila.
- t) BEK. 45a, איסתמרא 2 4 o — 29 B קבילא kbila.
- u) 'ARAK. 19b, איסתוירא p. קביליא kbilia — B קבילא kbila.
- **v) B.B. 69a, בסיכו n o — B קביליש kbils — S קביליש kbilis.
204. B.B. 3b, הודרו 9. קברונש kbruns — S B קברונש kibruns.
205. MEN. 87a, קמחים 2 w קינש kiins — M קנאש knas (pr. canas?) — B שקוינש skuiins.
206. HOUL. 62a, העורבים θ s 15 S קואה kuah — ρ קאדה kauh (pr. cava) — 8 קואה koah — B קוקיא kukua.
207. GUIT. 69a, ברסם 3 39 צירין çirrin — m ציריר çirir — u צירן çirn — 14 ציר çir — 17 צירי çirii — S צירי çidir — B ציריר çiriir.

1. Cette glose se trouve après les mots : יתד נגר.

208. ***Cigogne*, « outre pour tirer l'eau du puits ».
209. *Cimols*, « bord d'un vêtement ».
210. b) *Cincele*, « moucheron, cousin ».
- a) *Cinceles*, « mouchérons, cousins ».
211. a, c, d) *Civot*, « ciboules, petits oignons ».
- b) *Civot*, « ciboule, petit oignon ».
212. **Clavedure*, « serrure ».
213. a) *Cleide*, « natte, claie de joncs ».
- b, *c) *Cleides*, « nattes, claies de joncs ».
214. a) *Cler*, « clair, brillant ».
- c) *Cler*, « (champ)clair- (semé) ».
- d) *Cler*, « clair, pur ».
- e) *Cler*, « clair, limpide ».
- *f) *Cler*, (crible) « à gros trous ».
- b) *Clers*, « clairs, peu foncés ».

208. B.B. 167a, אורנוקא, E S ציגוניא *çigunia* — B סגויזצא *sguizça*.
209. 'Er. 96b, שיפתא, e h 6 F צימולש *çimuls* — S צימושי *çimusi* (it. *ci-mosse*).
210. a) Souk. 26a, בקו, 5 צינבלש *çinbls* — 6 צינגלש *çingls* — 17 אלנצו *alnçi* — S צינצלש *çinçls*.
- b) HouL. 58b, בקא, θ בלאו צינצו *çnçi blai* — ρ s צינצילא *çinçila* — 8 S צינצלא *çinçla* — 15 o.
211. a) Pes. 34a, בעלים דקים, 6 o — 27 צינוט *çinut* — B ציבוש *çibus*.
- b) BÉç. 25b, בעל, ה ציבול *çibul*, — λ שיבולש *sibuls* (pr. *sebolas* [?]) — μ S ציבוט *çibut* — 5 6 ציבוש *çibus* — 7 ציבוש *çibus* — 12 ציבוטן *çibutn* — 13 ציבוליש *çibulis* — 45 סובוט *sébot* — B ציבולה *çibulh* (it. *cevola* ?) — E צבוט *çbut*.
- c) R.H. 14a, בעלים הסרוסים, x צירוט *çirut* — λ 5 13 o — F צבוט *çbut* — S ציפולי *çipuli* (it. *cipoll[le]*).
- d) B.M. 89a, קטינו, m ציבו לו *çibu lu* — β o — γ סיבוט *sibut* — y ציבוטן *çibutn* — q ציבוש *çibus* — 20 ציבוט *çibit* — S ציבש *çibs*.
212. M.Q. 11a, מנעול, λ 6 קלבדורא *klbdura* — S בלברורא *blbrura*.
213. a) 'Er. 101a, מהצלת, e קלידא *klida* — h קליידא *klaiida* — 6 F קליירא *kliira* — S גלידא *glida*.
- b) B.M. 117a, מהצלות, m S קלידיש *klidis* — β y o — γ קליירש *kliirs* — q קליידש *kliids*.
- *c) BEK. 55b, קנים, של מהצלות, 2 4 o — B קלייוש *kluiis*.
214. a) HouL. 16b, זוגי, θ 8 S קליר *klir* — ρ קילר *kilr* — s קליר *kler*.
- b) HouL. 76b, זוגי, θ ρ s S קלירש *klirs* — 8 קלירש *klaris*.
- c) 'ARAK. 25a, מודק, p קליד *klid* — B קלייר *kliir*.
- d) NID. 31a, ברור, μ S קליר *klir* — ρ קלרו *klru* (it. *claro*).
- *e) TA'AN. 7b, צלול, 13 40 S קלייר *kliir* — E o.
- *f) MEN. 76b, גסה, 2 w M o — B קלייר *kliir*.

215. *Clog*, « clou, furoncle ». 220. *Coçons*, « cossons, petits insectes ».
216. *Cloistre*, « cloître, portique couvert ». 221. *Code*, « coude ».
217. *Closez*, « compartiments ». 222. a, b, c, e, g) *Codoinz*, « coings ».
218. *Çoches*, « souches ». d, f) *Codoinz*, « coing ».
219. ***Cochet*, « chaloupe ».

215. a) SAB. 67a, סימטא. פלורונק plurunk (pr. *floronc*) — 1 11 12 50 קלוג klug — S קלוב klub — B קרוג krug.
- b) KET. 6b, נפח. k קלו klu — 3 14 B קלוג klug.
- c) GUIT. 69b, מורסא. 3 m 14 39 S קלוג klug — u גלוג glug — 17 קלו klu.
- d) 'A.Z. 28a, סימטא. v S קלוב klub — A V קלוג klug.
- e) 'A.Z. 28b, סימטא. v פלוירק pluirk (pr. *floronc*) — S קלוגי klugi — V קלוג klug.
216. SOUK. 17a, וכן חצר. 5 A X (fo 10a) קלושטרא klustra — 6 S קלוישטרא kluiistra — 17 שטרא קלויי straa — B T (Souk. 18a) *Sefer hā-Yaschar* (Berlin, 1898, 197, § 96) קלוישטרא kluiistra †.
217. GUIT. 67a, s. v. אוצר בלום. 3 אוזר קלושון klusun — m u 39 קלושיץ klusić — 14 קלוש klus — 17 o — S קלושייא klusiia.
218. SAB. 20a, עץ יהודי. e שוקש suks (pr. *soc[a]s*) — k l 11 s A S צוקש çuks — † צאקש çaks — 12 עוקש eukš — † שקומש skots — † שוקייש sukiis — 50 אשקומש askuts.
219. B.B. 73a, ביצית ודוגית. n o — S B קוקייט kukiit.
220. a) HOUL. 13a, כנומה. θ בוצונש buçuns — ρ S כוצונש kuçuns — 8 בוצונש buçuns — s קוצונש kuçuns.
- b) HOUL. 67b, זווין. θ ρ o — 8 בוצונש buçuns — s קוצונש kuçuns — 44 בוצונש buçuns — S כוצונש kuçuns.
221. ZEB. 18b, מרפק. f קונדא kunda — B קודא kuda.
222. a) BER. 43b, חבושון. θ 11 קוטוניץ kutunić — S קויינש kuiins — B קודונייש kuduniis — C (Kil. I, 4) קודוניץ kudunić — O (I, 73b, § 256) קדוניץ kdunić.
- b) SAB. 45a, חבושין. e קודויינץ kuduinić — † קוטונייא kutuniia (it. *cologna*) — 1 קדויינץ kduinić — 11 קודונייץ kudunić — 12 o — 50 קודונייש kuduniis — S קויינש kuiiñć — B קודונייש kuduniis.
- c) SAB. 144b, פרושון. e קודוייץ kuduinić — † קודויינש kuduiniis (pr. *codoins*) — 1 קויינץ kuiiñć — 6 B קודונייץ kudunić — 50 קודונייש kuduniis — A קויינש kuiis — S קודויינץ kudiidunć.

1. Men. 33b, 2 introduit après le mot 'לויאי' (*s. v.* רומימתא), la phrase suivante : כעין קלושטרו של גליחים, « comme un *clostro* de moines. » 4 : ? B : o. Cf. ci-dessus, p. 23, n. 3. Le contexte de Souk. 17a qualifie notre glose d'allemande ; les mots « en langue allemande » sont évidemment une interpolation. Ils manquent dans la citation dans T et dans X.

223. *Cog[u]i[l]on[?]*, « litharge, glette ».
224. *Coife*, « coiffe ».
225. b) *Coin*, « coin, pièce de bois ».
- e, f) *Coin*, « coin pour frapper les monnaies ».
- a) *Coinz*, « coins, pièces de bois ».
- c, d) *Coinz*, « coin pour frapper les monnaies ».
226. *Cojet*, « petit bateau, large au-dessus et étroit en bas ».
- Cf. n° 219.

- d) Souk. 31a, פרוש. 6 [חבושין] — 17 קודוניץ kuduniç — A קודניון kudnizin — S קודוניה קודוניה (it. *codogna*).
- e) Bêç. 26b, חבושין. b קודוויניץ kuduiniç — λ קוטוניי kutunii (it. *cotogne*) — μ קודוויניש kuduiniis — 5 6 קוטונייש kutuniis — 7 13 קודונייש קודונייש — 12 קודוניץ kuduniç — 45 קודנייש kudniis — S קוויניץ kuiiñç — B קדוויניץ kduiñç — B² קדונייוו kduniiu (it. *codogno*).
- f) KET. 60b, חבושא. k קרוויניץ kuruiñcin — ξ קודוויניש kuduiniis (pr. *codoins*) — 3 קוטונייש kutuniis — c קודוניש kuduns — A o — S קודניין kurçiin.
- g) SAN. 39a, חבושי. E קודוניץ קודוניץ — S קודוניץ קודוניץ.
223. a) GUT. 69b, מרתכא. 3 קוליגולין kuligulin — m u S קוגילון kugilun — 14 קוגיליון kugiliun — 17 טרנורא טרנורא traura trnudu.
- b) GUT. 86a, מרתכא. l m R קוגיליון kugiliun — 3 קונגילון kungilun — u V קוגילון kugilun — 14 קמיליון kmiliun — 19 קוגיליון kugiliun — 39 קורזלין kurzlin — S קוגיליון kugilun.
224. a) SAB. 57a, שבכה. e 50 O (II, 38b, § 84, 2) קופיא kupia — 1 I קופיאה kupiia — 1 S קויפא kuiipa — 12 o — 44 קופיאה kupiah — B שקופיאה skupiia (it. *scuffia*).
- b) SAB. 57b, שבכה. e קופיא kupia — 1 o — 1 12 S קויפא kuiipa — 11 קויפאה kuipah — 50 Ed. Cracovie (1602) קופיאה kupiia — A שקופיאה skupiia (it. *scuffia*).
- c) SAB. 79a, שבכה. e 1 קופיא kupia — 1 S קויפא kuiipa — 11 קופיאה kupiia — 12 קודיפא kudipa.
- d) SAB. 111b, סבכה. e 11 קופיא kupia — 1 s S קויפא kuiipa — 12 [כמין כובע] — 44 קופיאה kupiah — 50 קופיאה kupiia.
225. a) SAB. 47b, יתדות. e קונייץ kuniic — 1 o — 1 12 קויניץ kuiiñç — 11 קורדין kurdin — 50 קוייכץ kuiikn — S קויניש kuiiis.
- b) SAB. 102b, שופתא. e o — 1 12 קויין kuiin — 11 קויין kuuiin — A קויין kuiiu — S קאינא kaiina — B² קאיניל kauinl — B קאיניל kaiinl — I קוציא kuçia.
- c) GUT. 20a, רישכא. 3 קונייץ kuniic (*sic*) — m קויניץ kuiiñç — u קויין kuiiç — 14 קונייץ kuniic — 17 o — 39 קויין kuiin — S קויניץ kuiiñç.
- d) B. Q. 99b, סיכתא. α p S² קוייץ kuiiç — β קויץ kuiç — γ or קויין kuiin.
- e) B. M. 44a, חותם. m β γ q קויין kuiin — y קונייוו kuniuu (it. *conio*) — 20 קויניון kuiinun — B² קוציץ kuçiç — B קויץ kuiç.
- f) A. Z. 54b, סלע. v S קויין kuiin.
226. a) SAB. 101a, בוצאתא. e 1 קוייט kuiit — 1 קוייט kuiet — 11 קוייט kuiit — 12 o — 44 קוייט kojet — O (II, 4a, § 4) קפיטא kpita.

227. *Coldre*, « coudrier ». 232. *Colomel*, « colonne (d'un
228. *Coledé, maciede*, « coup livre) ».
frappé ».
229. *Coledoir*, « couloire, pas- 233. *Coltre*, « coutre (de char-
soire ».
230. *Coledoire*, « couloire, 234. *Comparage*, [?], « festin ».
passoire ».
231. a) *Coler*, « couler, 235. *Complainz*, « des sons
aller ».
b) *Coler*, « couler, 236. *Comton*, « comte ».
remplir (la mesure) par-dessus
verser ».

- b) MEN. 94b, ספינה רוקדת. 2 ספינה kruit¹ — BZ קוויש kuuis.
227. BEK. 8a, לזו. 2 קולדרוא kuldrua — 4 T קולדרא kuldra — E קורדראן
kurdran — B קורדלא kurdla.
228. HOUL. 45b, טרייה. θ (en marge) מציורא mçiira — ϕ קולווא מציורא kuliia
mçriba — 8 מציודא מציודא kolida mçuda — s קולווא מציודא kulida
mçida — 15 Z o — S מונציור minçiir².
229. GUT. 56b, גרגותנו. 3 קולדוורא kulduiira — m S קולדוור kulduiir — u
קלוזוור kluzuir — 14 קולידור kuliiidur — 17 קולדור kuldir.
230. SOUK. 50a, מסננה. 5 קולדורא kuldura — 6 קולדוורא kulduiira — 17
קולוורא kuliiar — S קולוור kuluiir.
231. a) SAN. 77b, שותת. S קולור kulir.
b) HOUL. 112b, משפיה. θ ϕ s S קולור kulir — 8 קולוור kuliir.
232. GUT. 87b, בדף. 3 קולמיל kulmil — m קולובייל kulubiil — u קולונמוויל
kulunmuil — 14 S קולומיל kulumil — c קולנביל kulnbil.
233. a) SAB. 123b, מהרשה. יתד של קולטורא kultura — 1 50 S O (II,
43b, § 86, 2) קולטרא kultra — 12 o — 44 קולטרו kultru (it. *coltro*).
b) SAB. 157a, מהרשה. ויתד של קולטורא kultura — 1 6 50 B קולטרא
kultra — S 'קולטר' kultr'.
c) B.M. 80a, קנקן. m γ γ S קולטרא kultra — β 20 קולטרו kultru (it.
coltro) — q קולטרא kutra.
*d) TA'AN. 25b, ברך. 13 40 S קולטרה kultrh — V קולטרא kultra.
234. 'A.Z. 14a, טוויג. v קומפרייא kmpriia — S קומפריישיא kumpruiisa.
235. R.H. 34a, גניחות. x קומפליין kumpliin — λ 5 קומפליניץ kumplniic —
6 a s 16 22 o — 13 קומפליניץ kumplniic — A קומפליין kunpliir — S
קומפליינין kumpliinin.
236. SAB. 145b, קומטון. e 1 6 50 B קומטון kumtun.
237. B.B. 88b, יגדוש. S o — B קונבליור kunbliir.

1. Les têtes de *l'r* et *l'n* se joignent.

2. Contexte de la glose dans S : הנה והמיה ראשו בכותל' ק'.
מנה טרייה ק'. Même contexte dans 8, 15, Z.

238. *Conches*, « auges, bassins ».
239. *Confredrie* [?], « frairie, festin ».
240. *Conge*, « auge, baquet ».
241. *Commovre*, « remuer (avec une cuiller) ».
242. *Conplaint*, « plainte ».
243. **Conposte*, « choses (du poisson, etc.) confites dans du vinaigre ou du sel ».
244. *Conreid*, « satisfaction des besoins (d'un être humain, excepté la nourriture) ».
245. *Conreider*, « équiper, pourvoir des choses nécessaires ».
246. *Contiene* [?], « pierre que portent les femmes enceintes, pour se protéger contre l'avortement ».
247. *Contrarier*, « vexer, offenser ».
-
238. B. Q. 61b. אגני α o p o — β y קונקיש kunkis — r קונקש kunks — S² קונייש kuniis.
239. 'A. Z. 11b. חגתא ν קונפרדיא kunpribia — 23 קטלומפרדיאה kotlaumpri diah — S קונפרדיא kunpria¹.
240. HOUL. 46b. משיכלתא θ 44 S קוניא kuniia — ρ קניא knia — s 15 קוניא kunia — 8 קונצא konçe.
241. BÉC. 34a. מוגיס h מובומרא mubumra — λ קונמובורו kunmubiri (it. *commovere*) — μ 5 13 o — 6 קונמבורי kunumbri — 7 קומבורו kumburi — 12 קונברא kunbra — 45 קונמוברא kunmubra — S קומוברא kumubra — B² קול לוי קוך לוי pil (all. *Kochlöffel*).
242. B. B. 9a. מרודים η B קונפליינט kunpliint — E קופלייט kupliit — S קומלאנצט kumlançt.
243. M. Q. 11a. כבשוין λ o — 6 קומפושטו kumpustu (it. *composto*) — S קונפושטא kunpusta.
244. a) GUIR. 12b. פרנסה l 3 קונדייר kundiir — m u S² קונרייר kunriir — t קור נייר kur niir — 14 17 o.
- b) GUIR. 65b. פרנסה 3 39 R S קונדייר kundiir — m 17 O — u קונריי' kunrii' — 14 קורייד kuriid — c קונדדיר kunddir.
245. a) KET. 2a. לפרנס k קונרידיר kunridir — 3 קורנידיר kurnidir — 14 גוורניר guuirnir — B קנרייר knrir.
- b) B. M. 46a. פרנסה m β y o — γ קונדיט kundit — q קונרואר konroër — 20 קונרדייר kunrdiir — S קונדאיר kundair — V קונדרייר kundrir.
246. SAB. 66b. אבן תקומה e קנטנא kntna — i קונטא kunta — I 12 50 קונטנא kuntna — II קונטינא kuntina — s I 16 22 o — 44 קונטיינא kuntiina — A קונטנמא kuntntia — S קוטנא kutana.
247. PES. 66a. במקטרוין 6 קונטרדייר kuntrdiir — 27 קונטראריאר kuntrariar — E o — B קונטנדייר kuntndir².

1. Dans 23 les trois premières consonnes sont douteuses.

2. Dans 27 la glose se trouve en marge.

257. *Corge*, « courge, bâton en arc pour porter un fardeau lourd sur l'épaule ».
258. *Cormes*, « cormes ».
259. *Cormier*, « cormier ».
260. **Cosdre* [?], « coudre ».
261. *Cos[s]es*, « cosses, enveloppes (de fèves) ».
262. ***Costentin noble*, « Constantinople ».
263. a, b, e, g) *Col*, « cotte, tunique ».
- c, d, f) *Col*, « cottes, tuniques ».
264. *Cote*, « cotte, tunique ».
265. *Coton*, « coton ».

257. B.M. 83a, באגרא *m* γ קורויא *kuriiā* — β 20 S o — y קרטיא *krta* — q קורויא *korije* — L קודירו *kudiru*.
258. a) BER. 40b, סולשי *θ* 11 קורמיש *kurmis* — S קולמשי *kulmsi* — C (Kilayim I, 4) קונעיש *kuneis* — O (I, 73b, § 256) קורבש *kurbs*.
- b) SAB. 38a, עוורדון *e* † 11 S קורמיש *kurms* — l קודמש *kudms* (*ā dou-teux*) — 12 o — 50 קודש *kuds*.
- c) SAB. 144b, עוורדון *e* l s 50 AS קורמיש *kurms* — † קורמאש *kurmas* (pr. *cormas*).
259. B.M. 109a, זרדתיא *m* γ 20 S קורמיור *kurmiir* — β קודמיר *kudmir* — y קורמיר *kurmir* — q קורמיור *kormiers*.
260. M.Q. 22b, מאחה *λ* o — 6 D (p. 362) קוסיר *kusir* (it. *cosir*) — S קנשר *knsr*.
261. HOUL. 119a, שרביטום *θ* ρ 8 S קושש *kuss* — s o — V T קושט *kust* — C (*ad Oukç*, I, 5) : גושם *guss*.
262. B.Q. 36b, ד"ה נספ צורו *α* β γ o p S [קושטנמינא] — r קושטנמינן גובלא *Kostentin noble*.
263. a) SAB. 51a, גלופקרא *e* גלופקרא *kutç* (pr. *cotç* ?) — † [צמר גפן] — l 12 50 S קוט *kut* — 11 קוטון *kutun* — s 1 קוטא *kuta* — A קוט' *kut'* †.
- b) 'ER. 14b, סרבלי *e* [היט] — h 6 t 50 F S קוט *kut* — B² קוטא *kuta*.
- c) BÉC. 14b, גלופקרון *h* μ 5 6 12 13 45 S קוט *kut* — λ קוטר *kutr* — 7 קושט *kust* — a s v A קוטא *kuta*.
- d) GUIT. 14a, סרבלי *l* 3 m t u 14 S² קוט *kut* — 17a קוטה *kuth* — 17b o.
- e) GUIT. 35a, גלופקרא *3* m 14 S קוט *kut* — u o — 17 קוט' *kut'* — V קוטא *kuta*.
- f) GUIT. 70b, גלופקרון *l* 3 m u 14 קוט *kut* — 17 o — S קוטא *kuta*.
- g) B.M. 81b, סרבלא *m* (en marge) β γ q 20 קוט *kut*² — γ קוט *kot* — a † I A קוטא *kuta* — S קהוצ *khuç* — B קוצ *kuç*.
264. 'ER. 100b, זיגא *e* h 6 F קוטא *kuta* — S קוטה *kuth*.
265. a) BER. 28b, צמר גפן *θ* 11 47 S קוטון *kutun* — 18 קוטין *kutin*.
- b) SAB. 21a, צמר גפן *e* † k l t 11 S קוטון *kutun* — 12 [קטן] *ktn* — 50 קונטון *kuntun*.

1. Dans 12 il y a un point au-dessus du *t*. Ce point pourrait indiquer la voyelle *o*, ou peut-être signifie-t-il que le mot est écrit en abrégé.

2. Dans q il y a un point au-dessus du *t*. Voir n. 1, ci-dessus.

266. b) *Covede*, « couvée ». 270. *Crenedes*, « entaillées,
a) *Covedes*, « couvées ». dentelées ».
267. *Crac*, « morve ». 271. *Crens*, « crans ».
268. *Cranpe*, « crampe ». 272. *Crespele*, « espèce de
269. *Creide*, « craie ». plante ».

- c) SAB. 110b, עמור גופנא. e : l 12 50 S קוטון kutun — 11 קיטון kitun.
d) 'A. Z. 28b, עמור גופנא. v קוטון kutun — S [צמור גפן].
e) NID. 17a, מילא פרהבא. μ o — ρ t S קוטון kutun.
f) Ibid., פקולין. μ ρ t S קוטון kutun.
266. a) BER. 44a, בריכות. θ קוביש kubis — 11 ... קו. ku (ensuite une lacune)
— S קובי'אש kubii'as.
b) BĒC. 10a, בריכה. h קובידא kobeda — λ קובירא kubira — μ קובי'א
kubii'a — 5 6 7 קובידא kubida — 12 קובידא kobēda — 13 קובודא
kubuda — 45 קובדא kubda — S קוביד kubid.
267. NID. 54b, נייע. μ ρ S קרק krk — 48 אשקלק asklk (pr. esclac[?])
268. a) GUR. 70a, עוית. 3 m 14 B² קרנפא krnpa — u [כד נפולן] kd npln — 17
קריפא kripa — S 'קרנפ' krnp'.
b) HOUL. 51a, שיגונא. θ ρ 8 u 1 15 44 A S קרנפא krnpa — s קדנפא
kdnpa — v גרנפא grnpa.
c) HOUL. 60b, עוית. θ ρ 8 s S קרנפא krnpa — 15 o — E קונפא kunpa.
269. a) SAB. 16b, אדמה. e t 11 קרידא krida — 1 גרדא grda (pr. greda) — k
קרי'אה krii'ah — 1 12 קריידא kriida — 50 קדירא kdira — S o 1.
b) BĒC. 35b, אדמה. h λ 13 קריירא kriira — μ קרי'אה krii'ah — 5 ? — 6
S o — 7 קדיזא kdiiza — 12 קדרה kdrh 2.
*c) TA'AN. 13a, נתר. 13 40 S קריא kria.
270. HOUL. 59b, הרוקות. θ 44 קרדינש krdis — ρ קרניש krnis — 8 קורנורש
kurnurs — s קרינדס krinds — 15 S קרנירש krnirs 3.
271. a) SAB. 46a, חידקי. e l 12 50 S קרינש krins — 11 קרניש krnis — B
קרונש kruns.
b) ZEB. 116b, חריצים. f קרינש krins — B קרניש krnis — E o.
272. a) SAB. 103a, עולשין. e : l 1 קרשפילא krspila — 11 קרישפה krisph — 12 o
— 50 קרישפלא krispla — S 'קרישפל' krispl'.
b) PES. 39a, הונדובי. 6 B קרישפלא krispla — 27 קרישפילא krispila — D
(p. 184) כריספיניווי krispiniui (it. crespigno).
c) HOUL. 128a, עולשים. θ S קרישפילא krispila — ρ קרישפולא krispula (it.
crespola) — 8 קרשפלא kerspele — s קרישפלא krispla.
d) NID. 50a, עולשין. μ ρ קרישפילא krispila — S קרישפלא krispla.

1. Cette glose se trouve après le mot אדמה.
2. MEN. 69b, T א קרי'א krii'a comme une glose allemande[?] pour traduire אדמה. B : o. 2 w : ?
3. Dans s il y a une marque sur l's qui indique peut-être qu'elle est biffée.

273. **Crespes* [?], «(cheveux) crépus».
274. ***Crespo* [esp. ?], «crépu (en parlant des cheveux)».
275. *Cres[s]on*, «cresson».
276. a) *Crestange* [ou -nie ?] *bodel*, «caecum, première partie du gros intestin (du bœuf)».
- b) *Bodel crestange* [ou -nie ?], «caecum».

273. NED. 66b, שעתה דומה לאניצו פשתן (שערה). v קרצפמ krçpt — B o¹.
274. BER. 58b, כובמט. θ II S o — F קרשפו krspu².
275. a) SAB. 109b, תחלי. e: II קרישון krisun — I קרישון kriisun — 12 o — 50 קרשון krsun — S קרישון krisun — I [כרישון] krisin.
- b) SAB. 140a, שחלוימ. e קרישש kris (pr. *cressas*) — I קרישון kriisun — I I 50 A קרשון krsun — 6 II קרישון krisun — 12 o — S קרישון krisun — Ed. Amsterdam (1715): [כרישון] krisin.
- c) 'ER. 28a, שחלוימ. e קרישון kriisun — b F קרשין krsin — 6 קרישון krisun — 50 ברשון brsun — S קרישון krisun — I כבשון kbsun.
- d) YOM. 18b, השחלון. i μ 5 קרישון krisun — B קרשין krsin — B² קרשון krsun³.
- e) YOM. 49a, שחלוימ. i קרשון kresun — μ 5 קרישון krisun + — B קרשון krsun.
- f) SOUK. 39b, כרפס של נהרות. 5 o — 6 קרישין krisin — 17 B קרישון krisun.
- g) B.M. 107a, כתנא דבו תחלי. m β y B² קרישון krisun — γ S קרישון krisin — q קרישון kriesun³ — 20 V [כרישין] krisin.
- h) 'A.Z. 28a, תחלי. v [כרשינים] krsinim — S קרישון krisun — T קרשון krsun.
- i) 'A.Z. 30b, השחלוימ. v קרישון kriisun — S קרשון krsun — T T R. Elhanan קרשין krsin.
276. a) HOUL. 50b, סניא דיבי. θ סניא קרשמוניא krstnia buzil — ρ קרשמוניא krestania bodel — 8 בודיל krsniia budil — 15 קרשמוניא krstunii budil — s 'קרשמוניא' kristnii' budl — 44 בודיל krsniia budil — u I קרשמוניא budil — 44 בודיל krsniia budil — u I קרשמוניא budil — S קרשמוניא budil — S² קרשמוניא budil.
- b) HOUL. 58b, סניא דיבי. θ סניא קרשמוניא budil krstna — ρ בודיל budil

1. La glose suit les mots בזה ברוך זה בזה, qui manquent dans V.

2. Contexte de la glose dans F: [sic] ראשי ששערו [כובמט (sic) ק']

...כנמטא.

3: V suit B. i a en marge la traduction italienne סינאצוני מריס sinaçuni m[a]ris, qui correspond en partie au toscan *senazione*, «cresson», (< lat. *senecionem*). 5 ? μ B: o. *Maris* rappelle le fr. *cresson d'eau*, l'angl. *water-cress* et l'all. *Brunnenkresse*.

4. 5 ajoute ובלעז רובו שינעון «et en langue romaine sinçun (*senazon*).» ajoute: מריס סינאצוני «*snaçuni mris*»: μ B: o. Cf. la note qui précède.

5. R ajoutée postérieurement, à l'encre différente.

277. *Creste*, « crête (du coq) ». 282. *Crocs*, « crochets ».
278. a) *Crevaces*, « crevasses (dans la surface de la viande rôtie) ».
- b) *Crevaces*, « fentes (dans des vases) ».
279. *Cro*, « safran bâtard, carthame ».
280. *Croce*, « crosse, béquille ».
281. **Crocín*, « crochet ».
283. h¹) *Croe*, « safran bâtard, carthame ».
- a, c, d, e, f, i¹, j, k) *Crog*, « safran bâtard, carthame ».
- b, g *¹) *Crog orientel*, « safran ».
- h², i²) *Croi*, « safran bâtard ».

- budil kustniia — 8 בודל קרשטנייא krestniia bodel — s בודל קרישטנייא budl kristnia — 15 בודון קרשטנייא budin krstniia — A דשטיינייא dsitiiniia budl — S בודיל קרשטנייא budil krstniia — O (I, 122b, § 433) בודיל budil.
277. SAN. 105b, כרבלתא, קרישתא krista.
278. a) PES. 76a, פילי, קרבצא krbčs — 27 קרבצא kravačas.
- b) KET. 107b, קרמופנא, קרוואינש kruuains — ξ קריבצא kribčs — 3 קרוויובש kriuuvs — 14 o — S קרוויניש kuruuinis — S² קרוויניש kiruunis.
279. a) PES. 42b, קורטמיו, קרו kro — 27 קרוי krui — B קרוג krug.
- b) PES. 56b, סמיס, 6 o — 27 קרו kru — B קרוג krug.
- c) B. Q. 101b, סמיס, α o קרוי krui — β y o (β a en marge קרן krn) — p קרו kru — r קרון krun — S² 'קרוג' krug' — V קרוגא kruga.
280. YEB. 102a, s. v. קבב הקומע, j S קרוצא kruča — B קרוקא krukā (it. *crocca*).
281. NID. 62a, רמוצא דפרזלא, קרוסין krušin — ρ S o i.
282. PES. 64a, אונקלוית, 6 27 B קרוקש kruks.
283. a) SAB. 89b, סמיס, e 11 12 50 S קרוג krug — איניקו : eniku (it. *emico*) — l קרוג karog.
- b) SAB. 110a, כורכמא רישקא, e 50 S קרוג אורינטל krug oriintl — קרוק אורינטל kruk auriintl — 11 קרוג אורינטל kruk auriintl — 12 o — I קרוי אורינטל kru i auriintl.
- c) MEG. 24b, סמיס, 5 6 13 17 S קרוג krug — a v s v קרוגא kruga — A גיירא giira.
- d) GUIT. 69a, מורוקא, 3 קרוקו krukū (it. *croco*) — m 14 S קרוג krug — u S² קרו kru — 17 קרוקון krukū (it. *croco*) — 39 קארו karu.
- e) GUIT. 70a, קורטמיו, 3 m u 14 S קרוג krug — 17 קרון krun.
- f) GUIT. 70a, מורוקא, 3 m u 14 S קרוג krug — 17 גרוב grub.
- g) B. M. 107b, כורכמא, m קרו אורנטל kru aurntl — β קרוג אורינטל krug auriintl — γ קרוג אורינטל krug auriintl — v קרוג אורינטל krug auriintl

1. Comme dans ρ et S les mots du texte se répètent sans aucune explication, ce qui est contraire aux habitudes de Raschi, il est assez probable que cette glose est authentique.

284. *Croiſel, « lampe ». 286. Crois[s]ant, « (des chiens)
285. Croisol, « lampe ». aboyants ».

- aurminl — q אורמינל כרוג krug oriental — 20 אורינטל gruk
auriintl (pr. [?] *groc oriental*) — S אודמינטל krug audmintl.
h) HOUL. 47b, ד"ה כנשואת, h¹ : ρ 15 S קרוואה kruah — B o — h² : θ 44
קרוויט kruuit — 8 קרוייג croig — s קרוי kru¹.
i) HOUL. 47b, ד"ה כנשואת, i¹ : θ 44 קרוג grug (pr. [?] *grog*) — ρ S קרוג
krug — 15 כרוג krug — i² : 8 קרוייג kroieg — s קרוייר kruuir.
j) NID. 50a, ססויס, μ S קרוג krug² — ρ גרנצא grnça.
k) NID. 51b, ארויע, μ ρ S קרוג krug.
**1) B.B. 38a, כורכמא דרישקא, n o — 9 קרע אורונטיל kre auruntil — S
אורנטיל krug aurntl — B אורינטיל krug auriintl.
284. PES. 11a, גר, 6 27 o — B קרווישיל kruuisil.
285. a) SAB. 21a, לגר, e i קרושול krusul (pr. *crusol*) — k קרושייל krusiil —
1 קרוישל kruisl — t קרושיאל krusial³ — 11 קרוישול krisul — 12 o —
50 קרוישול krusil — S קרויזול kruizul.
b) SAB. 29b, דגר, e קרושול krusul (pr. *crusol*) — t 12 o — k קרוישול
kruisil — l קרויזשול kruisul — t קרושייל krusiil — 11 קרוי שוייל
kru¹ suil — 50 קרושייל krusu¹il — S קרויזול kruizul — Ed. Cracovie
(1602) קרויזיל kruizil.
c) SAB. 120b, גר, e קרושול krusul (pr. *crusol*) — t קרושול krusul — l
קרוישול kruisul — 11 קרוישולי kriisuli — 12 o — 50 קרוי שול kru¹
sul — S קרוישול kruisul — V קרושייל krusiil — O (II, 16a, § 34)
קרוישיל krusil.
d) BÉÇ. 22a, שרגא, b קרוישול kruisul — λ 13 קרוישול krusil — μ S
קרויזול kruizul — 5 קרוישול krisul — 6 קרוי שול kru¹ sul — 7
(déchiré) — 12 קרוישולי kriisuli — 45 קרוי שול kru¹il.
e) BÉÇ. 30b, גר, b קרוישול kruisul — λ 7 קרוי שול kru¹ isul — (λ a aussi
en marge קרוישול krisul) — μ קרויזול kruizul — 5 12 קרוישול krisul —
6 קרוי רשול kru¹ rsul — 13 o — 45 קרוישוייל krusu¹il — S קרויזייל
kruizuil.
f) BÉÇ. 32a, גר, b קרוישול kruisul — λ 5 6 7 12 13 o — μ S קרויזול
kruizul — 45 קרוישוייל krusiil — V קרויזיל kruizil⁴.
g) 'ARAK. 6b, גר, p קרושול krusil — B קרוישול krusul — V קרוישול
krusul.
286. BÉÇ. 14a, כמנבחים, b קולץ ישמוש kuln ismus — λ 5 6 7 13 45 o — μ
קרוישנט krusnt — 12 קרוישנט kruisnt — S קרוישנט krusnt.

1. Cette glose, qui manque dans V, s'insère après les mots ולא כעשבים. Dans
8, p. ex., on lit: אלא כבו קרוייג בלעד.

2. μ ajoute אשכנז בל' שופרן בל' « sufrn (*sofran*) en allemand. » ρ S : o.

3. L'a dans le ms. t ressemble à deux i.

4. MEN. 88b, B a la glose קרוישולייל krusuliis pour expliquer גרות. 2 w M : o.

287. *Crosel, « lampe ». b) Crosta, « (la plaie)
 288. Crosta, voir CROSTER, s'est encroûtée ».
 n° 290b. 291. Crot, « trous ».
 289. a) Croste, « croûte (de sang) ». 292. *Cruvel (pr.), « crible ».
 b) Crostes, « croûtes (sur le poumon) ». 293. Cucu, « coucou ».
 294. Çuete, « chouette ».
 290. a) Croster, « s'encroûter purulente ». 295. Cuiture, « pus, matière (du pain, etc.) ».

287. SOUQ. 29a, שרגא. 5 6 17 A o — s קרושול krusul — S קרושיל kusiil — B קרושויל krusiil.
 289. a) 'A.Z. 32a, גלדי. v קדושטא kdusta — S קרושטא krusta — B קרוחטא kruhta.
 b) HOUL. 46b, גילדי. θ קרושטוש krustus — ρ 8 s S קרושטוש krustus — 15 o — 44 קרושטוש krustis — B קרושטת krust.
 290. a) SAB. 19b, שוקרמו. e קרושמיר krustir — t קרושמיר kursttir — s 1 B² קרושטא krusta — 50 קדושטיד kdustid — A 'קרושט' krust' — S 'קרוסטוי' krusti' — B 'קרושטי' krusti'.
 b) HOUL. 51a, הוגלד. θ 8 1 44 S קרושטא krusta — ρ קיושטא kiusata — s קדושטא kdusta — u קרושמיר krustir — v א קרושט krust — 15 קרושתא krustua¹.
 291. a) HOUL. 9a, נקבום. θ קבום kmt — ρ S קרוט krut — s קנקרוט knkrot.
 b) HOUL. 20b, עיקרי בתים. θ ρ 8 S קרוט krut — s קרוט krot.
 292. SAN. 39a, ארבלא. S קרוביל krubil.
 293. HOUL. 140a, s. v. רבי אליעזר בוחיב. θ רבי אליעזר בוחיב ku ku ku — ρ קוקא kuka — 8 קוקוק kukuk (allem.) — s קוקוק kukuk (allem.) — S קוקוא kukua — T (Houl. 63a, v° בץ קוקו kuku).
 294. a) BER. 57b, קפופא. θ 11 S צואיטא çuaita — I צואיטה çuait.
 b) HOUL. 63a, באות. θ צאטא çata — ρ צוביטא çubita (it. zovetta) — 8 צאיטא çaita — s 15 S צואיטא çuaita — S² צואיטה çuait.
 c) HOUL. 63a, קיפוף. θ ציאטא çuata — ρ ציניא çinia — 8 צאיטש çaits — s ציאטא çiauta — 15 מאיטא taita — S צואיטא çuaita — I צואיטה çuait.
 295. a) SAB. 3a, מורסא. e 1 50 קוויטורא kuiitura — t קו.טורא ku.tura (commencement douteux; trou entre u et t) — 11 o — 12 קטורא ktura — t קלוי klui — k illisible — B קוישמורא kuistura.
 b) SAB. 62b, כיבא. e קויטורא kuitura — t קויטודא kuiituda — 1 50 קוויטורא kuiitura — 11 E קוטורא kutura (it. coltura) — 12 o — S קויטורא kiutura.
 c) SAB. 107a, מורסא. e : 44 50 A S קוויטורא kuiitura — I קויטרא kuiitra — 11 קוטורא kutura (it. coltura) — 12 o.

1. L'u est attaché au t de façon à faire croire que la source de 15 portait simplement קרושתא krusta.

296. *Culier*, « cuiller ». 300. *Dain*, « daim ».
 297. **Curer*, « nettoyer ». 301. *De*, voir FLEMIE, n° 489.
 298. a, c, d,) *Cuve*, « cuve ». 302. *Decharognier*, « déchirer,
 b) *Cuves*, « cuves ». mettre en pièces ».
 299. **Cuveler*, « blanchir, net- 303. *Defroter*, *degrater*, « frot-
 toyer (le linge)[?] ». ter, gratter ».

- d) B.M. 84b, דכּוּא וּכּוּבּא. *m* דכּוּא וּטּוּרָא *utra* : — *y* קוּיטּוּרָא *kuiitur* — β
 קוּלּוּטּוּרָא *kulitura* — γ q קוּיטּוּרָא *kuiitura* — 20 קוּיטּוּרָא *kuitura* —
 L קוּיטּוּרָא *kuitra* — H קוּיטּוּרָא *kiitra* — S o.
 e) HOUL. 47b, מוּגּוּלָא. θ s S² קוּיטּוּרָא *kuiitura* — ρ קוּרּוּטּוּבּוּרָא *kurtubira*
 — 8 קוּיטּוּרָא *koitura* — 15 קמטורא *kmtura* — 44 קוּיטּוּרָא *kuuitura*
 — S קוּיטּוּדָא *kuiituda*.
 f) NID. 55b, לּיחָה סּוּרְחָה. μ קוּיטּוּרָא *kiutura* — ρ קוּיטּוּרָא *kuiitura* — S
 קוּיטּוּדָא *kuituda* — B קוּיטּוּרָא *kuitura*.
 *g) KER. 13a, לּיחָה סּוּרְחָה. 2 B קוּיטּוּרָא *kiitura*.
 296. SAB. 81a, תּוּרּוּד. e : 50 S קוּלּוּרָא *kulīir* — I קוּיּוּלּוּרָא *kuiilīir* — II 12 o.
 297. M.Q. 4b, לּשְׁחוּפּי. 49 A קוּרּוּר *kurir* :.
 298. a) SAB. 88a, גּוּגּוּיָת. e : קוּבּה *kubh* — I קוּבּא *kuba* — II 50 S קוּבּא *kuba*
kuba — 12 o.
 b) SOUK. 45a, גּוּגּוּיָת. 5 o — 6 בּכּרשׁ *bkrs* — 17 קוּפּשׁ *kups* — S קוּנשׁ *kuns*.
 c) 'A.Z. 2b, גּוּגּוּיָת. v קוּבּא *kuba* — E קוּבּה *kubh* — E, éd. Venise (1547)
 קוּפּה *kuph* (it. *cupa*) — S קוּפּא *kupa* (it. *cupa*).
 d) 'A.Z. 30a, קוּבּא. v B² קוּבּא *kuba* — S o.
 299. M.Q. 10b, כּסּוּסּוּי. λ 6 קוּבּלּוּץ *kublīç* — S קוּבּוּלּוּרָא *kubilīr*.
 300. HOUL. 59b, קרשׁ. θ s 15 S דּוּיָן *diin* — ρ יּוּנָן *iinn* — 8 רּוּיְנָא *riino* (it.
daino; toute la glose, l'*r* exceptée, est dans une main postérieure; il
 est incertain si la pointe-voyelle sous l'*r* est un *i* ou bien un *a*) — 44
 דּוּיָן *daiac* — B² דּוּיְנָא *diina*.
 302. HOUL. 19a, מּוּבּלַק. θ 8 דּקּוּרּוּנּוּר *dkrunir* — ρ דּקּוּרּוּנּוּיָא *dkurniir* (it. *deca-*
rogonar ?) — s דּקּוּרּוּנּוּיָא *decliaronier* — 44 דּקּוּרּוּנּוּיָא *dkruniir* — S
 דּקּרנויר *dkrniir*.
 303. ZEB. 54a, חּוּפּף. f דּיפּרוּטּוּי דּיפּרוּטּוּי *dipriti digritir* — E דּגּרּטּוּיִד *dgrtiid* —
 B דּגּרּטּוּיִר דּגּרּטּוּיִר *dprutir dgrntir*.

1. Dans *m* on a ajouté après-coup un *g* sur l'*u*, pour lire גּטּוּרָא *gtra* ou peut-être גּוּטּוּרָא *gutra*.

2. Des fragments de l'édition de Fez de M.Q., conservés à Cambridge, renferment un commentaire qui diffère beaucoup de celui de V. M.Q. 2a, F a le passage suivant : מוּתַקְנָן קְלָקוּלֵי הַמּוּיָם מוּיָם הַמּוּכּוּנְסוּן בְּגוּמּוּת לְשִׁתּוֹת מוּחָן וּנְמַשְׁכּוּן לְתוּכָן וּבִלּוּי רִשּׁוֹת הַרְבּוּיָם וּמְקַלְקְלוּן אֶתְּנָן הַמּוּיָם מִתַּקְנָן וּסְוִמְתּוּן אֶתְּנָן הַחֲרִיצוּן שְׁבָהָן הוּלַךְ הַזָּבֵל לְבוּר וְחֻטְמִיָן אֶתְּנָן מִנְקִרּוֹן כַּעֲיִן שְׁעוּשׁוּן לְבוּר : קוּרּוּר בִּלְעוּ שְׁמוּצִיָאֵן מִתּוּכָן צְרוּוּת וּקְסָמּוּיָם וְעִפּרוּת שְׁנַפּוּלּוּ לְתוּכָן : קוּרּוּר, l'anc. fr. *curer*, dans le sens de « nettoyer ». Ce texte ressemble au commentaire du Pseudo-Raschi sur l'Alfasi (Ed. Romm, f. 1b).

312. *Desenbelir*, « enlever la beauté de qqch. »
313. **Deseverer*, « sevrer ».
314. *Desjalcier*, « déchausser, détacher (les dents des gencives) ».
315. *Desjargier*, « décharger, débarrasser ».
316. **Despiner*, « enlever les épines ».
317. *Destenprer*, « tremper, mélanger d'un liquide ».
318. *Destoltes*, « petits passages, cachettes ».
319. *Desvoltoirs*, « dévidoir ».
320. *Desvuidier*, « dévider ».
-
312. HOUL. 131b, תפאר. θ אשופאיר asupair — ρ אשופאיר asupaur — 8 דאזשבליר דאזשבליר deisebelid — s דישאנבליר disanblir — S אשפיר aspir ¹.
313. TA'AN. 5b, וגבול. 13 S דשיבוריר dsibirir — 40 o — E דשיבוריר dsibirir.
314. SAB. 111a, מרפי. e דשיילציר dsiilçir — 1 11 12 o — 1 דשיורציר dsiilçir ² — 50 דשיילנייר dsiilniir — S דשיילציר dsiilçir.
315. SAB. 73b, פרוק. e דשייגיר dsiigir — 1 12 o — 1 דשיקרייר diskriir — 11 דשרייר dsriir — 50 דשיירייר dsiiriir — S דישקארגייר diskargiir.
316. M. Q. 5a, לקויץ. A דשפציר dspçir.
317. a) SAB. 140a, ממוחו. e דשטנפרייר dstnprriir — 1 6 12 o — 1 דישטנפרייר distnprir — 11 דישטנפרייר distnpirir — 44 דישטינפיריר distinpiri (it. *distenperare*) — 50 דשטנפרייר dstanpered — S דישטיפרייר distipirir.
- b) PES. 35a, הכחה. 6 דשטנפר דstntpr — 27 דשטנסויר dstnsuir — B דישטנפרייר distnprir.
- c) PES. 68a, מיהוי. 6 o — 27 דשדנפרייר dsdnprir — B דשנפרייר dsnprir.
- d) KET. 10b, תמוגנה. k דישטנפרייר distnprir — 3 דישטינפיריר distinpirir — 14 דישטינפרייר distinprir — B דישטנפרייר distnprir.
- e) ZEB. 54a, במחה. f דישטנפרייר distnprir — B אישפרידיר aispridriir.
318. B. M. 99a, נזויתא. m רסטולטא rstulta — β o — γ y דישטולטש distults — q דישטולייט distuliitt — 20 דישטולטש distults — S דשטולש dstuls — V דשטולש dstult.
319. HOUL. 60a, מסתוריתא. θ דישוולטוירש disuultuiirs — ρ דשבויל טוירא dsbul tuiira — 8 דשבוילטווי דשבולטווי dsbultuui — s דשנילטוויירש dsniltuuiirs — 15 השפלא hspla — S דישוולטוירש disuultuiirs.
320. HOUL. 60a, דוללו. θ רישבגיירייר risbgiirir — ρ דשבורייר dsburiir — 8 דישוויירייר rpubuiirid — s דברבוידיר dbrbuiidir — 15 o — E דישוויירייר disuuiirir — S דישבוויירייר disbuiirid ³.

1. Les leçons de θ, ρ, et S sont peut-être dues à une confusion entre תפאר, le lemme, et la glose *desenbelir*. En tout cas on doit noter que תפאר se trouve répété immédiatement avant la glose dans s et 8, pendant qu'il manque à cet endroit-là dans θ, ρ, et S.

2. Les deux *x* après l's ont été ajoutés au-dessus de la ligne.

3. Dans s la troisième lettre est écrite au-dessus de la ligne; elle forme avec le *b* qui la précède une combinaison étrange, qui ressemble un peu à une s, qui a dû figurer dans la source du copiste.

321. *Detroncier*, « tronquer, couper par le bas ».
322. *Devant*, « giron, partie qui s'étend de la ceinture aux genoux, chez une personne assise ».
323. *Doblon*, « gras-double, repli dans le deuxième estomac des ruminants ».
324. *Doisil*, « doisil, trou dans un tonneau ».
325. *Doletoire*, « doloire ».

321. GUIT. 29b, קיפוח. 3 14 0 — m S דטרונצייך dtrunçiir — u טרונצייך trunçiir — 17 דטרונצייך dtrunçiid — 39 רטונייר rtuniir.
322. BÈÇ. 13b, בשולו בגדיו. *b* הפנטי hepanté — λ רבנטי rbnt — μ דורנא durna — 5 6 13 0 — 7 רבנטי ravanta — 12 דבנטר dbntr — S פאנץ panç — 45 דבנטי debant.
323. a) SAB. 36a, [בית הכוסות] עובי. *e* דובלא dubla (pr. *dobla* ?) — ι 12 0 — k 11 50 B דובלון dublun — l רובלון rublin — t רוכלון ruklin.
- b) KET. 76b, בעובי בית הכוסות. *k* ξ 3 14 דובלון dublun — S רדובולין rdubulin.
- c) HOUL. 49a, עובי בית הכוסות. θ ρ s S דובלון dublun — 8 דובלון dublun — O (I, 116b, § 413) דובלן dubln¹.
324. a) B.M. 40b, כרונייתא. *m* רושילויא rusiliia — y β B 0 — γ רווישיל ruiisil — q ? — 20 דרשיל drsil².
- b) B.M. 99b, ברוננייתא. *m* דושיל dusil — β 0 — γ דווישיל duuiisil — y רווישיל ruiisil — q רווישיל ruiisil — 20 מוישיל miisil — S דיש' dius'.
- c) 'A.Z. 59b, ברזא. ν דוזיל duzil (pr. *dozil*) — S רוזייל ruziili.
325. a) BER. 57b, פסל. θ דילדוירא dildiira — 11 דלדוירא dlduiira — S דוליויר duliir'.
- b) SAB. 123b, חצינא. *e* l דולדוירא duldüira — ι דולדירה duldih — 11 דולדורא duldura (it. *doladora*) — 12 0 3 — s דלדור dldur — 44 דולטורא dultura (it. *dolatora*) — 50 0 — A אלדור aldur — S דולוירא duluiira — O (II, 43b, § 86, 2) דולדוירא dildiira.
- c) 'ER. 77b, חצינא. *e* דולדויר דולדויר duldüir — h 50 S דולדוירא duldüira — 6 דילודוירא diludiira — F רולדוירא ruldöira.
- d) BÈÇ. 31a, מגל. *b* דילדוירא dildiira — λ פנגולא pangola (it. *doladora*, *fangola* [?]) — μ S דולוירא duluiira — 5 7 45 דולדורא duldura — 6 דילדורא diladura (it. *doladora*) — 12 13

1. HOUL. 50b, dans un contexte tout à différent de celui de V, A traduit בית הכוסות עובי par 'דובל' dubli'. Cette glose, qui manque dans θ ρ s 15 et S (8?), paraît inauthentique. Le passage, qui s'insérerait après les mots ציפא בהרווחה, à la fin de la page 50b, se trouve encadré dans le Pseudo-Raschi sur le sixième chapitre de B.B. (t. III, f. 202b, éd. Venise; f. 46b, éd. Romm).

2. La glose s'insère après ברזא לשון.

3. Le ms. 12 substituée à la glose la phrase hébraïque : כמין קרדום, « espèce de hache ». Il a en marge la note hébraïque : הוא הגרון הרחב שהגמר מנגר בה, « C'est la hache large dont se sert le charpentier ».

326. **Dolorent*, « (les lèvres) font mal, sont fatiguées ».
327. *Dromel*, « dromadaire ».
328. *Dromont*, « sorte de navire ».
329. *Duchedes*, « duchés ».
330. **Ebedes*, v. EBRES, n° 331.
331. *Ebres*, « diaphragme ».

- duldūiira — 44 פנגלוא דולטורא dultura pnglia (it. *dolatora fung-?*) — B: דאלאורא dalaura.
- e) BÉC. 33b, פסל. *b* 12 13 45 דולדוויירא duldūiira — λ דולדוויירא duldūiira — μ S דולוויירא duluiira — 5 דולדוויירא duldūiira — 6 7 0 — 44 דולטורא dultura (it. *dolatora*).
- f) B. Q. 119a, בעצעד. α p דולדוויירא duldūiira — β y דולטוויירא dultūiira — S 'דולווייר' duluiir' — S: דולדווייר duldūiir.
- g) B. M. 82b, פסל. *m* דולורירא dulturira — y q דולדוויירא duldūiira — β דולאומרא duulaumra — γ דילדוויירא dildūiira — 20 דולדורא duldura (it. *doladora*) — S דולוירא duliirh.
- h) 'A. Z. 16a, הצינו. v דולדוויירא duldūiira — S דולדוריא dulduria.
- i) 'ARAK. 23b, כמעצדן. p דלוויירא dluiira — B דולדורש duldurs.
- *j) M. Q. 11a, בהצינו. 49 דולדוויירא duldūiira — λ 6 S [voir BARDE, n° 87]. Contexte dans 49: 'בהצינו פסל ליעזין ד'.
326. TA'AN. 9a, שיבול. 13 דולורנט dulturnt — 40 דולדורנט duldurint — S דולוראנט dulturant — E o.
327. SAB. 51b, נאקה. e דרובל druml — t s 44 S דרוביל drumil — 1 דרובייל rdumiil — 11 דורביל durmil — 12 דרבייל drmil — 50 דהמבייל dhmiil — A דומייל dumiil.
328. R. H. 23a, גדולה. x דורמונט durmunt — λ 5 13 0 — E S דורמונט drumunt.
329. a) GUT. 8b, פרוורי. l רוקדיש rukdis — 3 t 14 רוקרייש rikriis — m דוקייש dukiis — u דוקרייש dukriis — 17 0 — S: רוקייש rukiis — V רוקרייש rukriis.
- b) GUT. 8b, פרוורי. l 14 דוקדייש dukdiis — 3 S: רוקרייש rukriis — m 17 0 — t דוקריירא dukriira — u דוקרייש dukriis — B: רוקייש rukiis '.
331. a) BER. 44b, יותרת הכבד. θ 11 יורטא לקרני מורטא lkrni murta [it. *la carne morta*] — S איברש aiibrs.
- b) BER. 57b, יותרת הכבד. θ 11 איבריש aiibris — S איברש aiibrs.
- c) 'A. Z. 29a, יותרת הכבד. v בפרשו bprsi — S איברש aiibrs.
- d) HOUL. 38b, חצר כבד. θ איפלש aipls — ρ איבריש aiibris — 8 איבדש aiibds

1. Mak. 10a v a : [sic] סליקום וסליקום דוקירא וסליקום לה הנקרא דוקירא וסליקום וסליקום... כגון סליקום עיר מבצר ויש כפר סמוך הנקרא אקרא : Ici B a : כך קדש העיר... כפרים par פרוודה (ibid.) Notez que Raschi explique (ibid.) דסליקום כך קדש העיר... והצרים הסמוכות לה ונקראות על שמה qui est expliqué par *duchéde* dans les exemples cités dans le texte. Par conséquent la leçon de v, « *duchéde* [écrit dukira] de Seleucia », représente peut-être le texte original de Raschi, mais ce n'est pas certain.

332. ****Eichel**, (allem.), gland ». 336. *Encreis[s]ant*, « dégoûtant, repoussant ».
- 332 bis. ****El[l]era** (ital.), « lierre ». 337. *Encrener*, « faire une entaille, créneler ».
333. *Encensiers*, « encensoirs ». 338. ***Encres**, « (des baisers) trop abondants, fâcheux ».
334. *Enclume*, « enclume ».
335. *Enco[n]brer*, « empêcher, gêner ».

- ebedes — s אֵבֵדֶשׁ ebedes — S אֵיבְרֵשׁ aibrš — So אֵיבְלֵשׁ aiibls — A אֵיבְרִית aibrít¹.
- e) HOUL. 46a, וִיִּתְרַת הַכֶּבֶד, וִיִּתְרַת אֵיבְרֵשׁ aibrš — θ S אֵיבְרִישׁ aibrš — 8 אֵבֵדֶשׁ ebeds — s אֵיבְדֵשׁ aibds — u אֵבֵדֶה באשכנז ebede (en Allemagne) — 15 צִרִיר çir.
332. QID. 47a, אֵלֶּן, j μ 3 n 10 Fo — B אֵיבְלֵשׁ aiikl.
- 332bis. SOUK. 36b, סֹבֵב, 5 6 17 o — S אֵילִירָה ailira.
333. BÈÇ. 22b, עֵרֶדְסָאִית, b אֵינְתִּיכְשִׁירֵשׁ aintiksiirs — λ 5 6 13 o — μ אִנְשִׁנְצִירֵשׁ ansinçras — 7 אִנְצִנְשִׁירֵשׁ ainçnsriirs² — 12 אִנְצִנְשִׁירֵשׁ ainçnsiris — 45 אִנְשִׁנְשִׁירֵשׁ ansnsiirs — S אִנְצִנְצִירֵשׁ ançinçsiirs.
334. SAB. 102b, סֶדֶן, e אִנְגְלוּיָא angluia (pr. *engluje*) — 1 s 1 50 A אִנְקְלוּמָא ankluma — 1 אִנְקְלוּמָא ankulma — 11 אִנְקְלוּיָא ankulia (pr. *enculje* [?]) — 12 o — S אִנְקְלוּמָא ainkluma.
335. SOT. 41b, דְּחָקָא, B אִנְקְוִבְרִירֵשׁ ankuvriir.
336. NID. 47a, בְּחֵלָה בִּי, μ אִינְקְרִישׁוֹנְטֵשׁ aukriiusunt — ρ אִינְקְרִישׁוֹנְטֵשׁ ainkrisnt — B אִנְקְרִישׁוֹנְטֵשׁ ankreisnç.
337. a) SAB. 67a, לִיחְרוֹק, e אִקְרִנְיִירֵשׁ akrniir — 1 12 o — 1 אִנְקְרִנְיִירֵשׁ ankrniir — 11 אִינְקְרִנְיִירֵשׁ aikrniir — 50 אִקְרִנְיִילֵשׁ akrniil — S אִינְקְרִנְיִירֵשׁ aikrniir³.
- b) PES. 85a, הֵיִתְךָ, 6 אִנְקְרִנְיִירֵשׁ ankrniir — 27 (en marge) אִנְקְרִנְיִירֵשׁ ankrniir — B אִינְקְרִנְיִירֵשׁ aikrniir.
- c) B.Q. 98a, צִוּרֵשׁ, α p אִקְרִינְיִירֵשׁ akrinir — β אִנְקְרִנְיִירֵשׁ ankrnid — γ o אִנְקְרִנְיִירֵשׁ ankrniir — r אִקְרִינְיִירֵשׁ aikrniir — S² אִשְׁקְרִנְיִירֵשׁ askrniir.
- d) ZEB. 25b, צִוּרֵשׁ, f אִדְקְרִנְיִירֵשׁ adkrniir — B אִקְרִנְיִירֵשׁ akrniir.
- e) BEK. 34a, פּוּגֵשׁ, 2 o — 4 קְרִצִירֵשׁ krçir — B אִנְקְרִנְיִירֵשׁ ankrniir.
- *f) M.Q. 13a, צִוּרֵשׁ, 49 אִדְאִנְקִירֵשׁ adankir — S o — λ 6 ?
338. TA'AN. 20a, גַּעֲתוֹרֵת, 13 40 (en marge) S אִינְקְרִישׁוֹנְטֵשׁ ainkris — E אִינְקְרִישׁוֹנְטֵשׁ ainkrisi.

1. 8 et s, ici comme dans la glose suivante, ont *ebedes*, forme tirée de *hepat a*. Il se peut que Raschi ait employé cette forme dans une recension de son commentaire autre que celle représentée par les autres textes.

2. La dernière *r* est barrée ; la source de 7 portait sans doute une *r*.

3. PES 75a, on trouve dans B אִינְקְרִנְיִירֵשׁ aikrniir comme traduction de חֲתָנוּ. 6 27 : o.

339. c) **Enfle*, « enfle ». (en parlant des pieds d'une chèvre).
a, b, d) *Enfler*, « enfler ».
340. *Enfondre*, « maladie des animaux, fourbure ».
341. *Engres*, « fiers, durs à vaincre ».
342. *Enjarpled*, « trop étroit ».
343. **Enlacier*, « enlacer, attacher ».
344. *Enmail[l]oler*, « emmailoter ».

339. a) SAB. 134a, זריף, e אינפלייר aiçpliir — אינפלייר anpliir — 1 6 אינפלייר ainplir — 11 אינפולויאד ainpuliad — 120 — 50 אינפליד ainplid — S אינפלייר ainpliir.
- b) Souk. 36a, תפח, 5 אמפלייר ampliir — 6 X (fo 10b) אינפלייר ainplir — 17 אינפלייר aiçpliir — S אינפלה ainplh — B אינפלא ainpla 1.
- c) YEB. 76a, מורף זריף, d j o — S אנפלא anpla — B אופלא aupla.
- d) SOT. 48b, תפוחות, B אפלייר açpliir.
340. a) SAB. 53b, שאחזה דם, e אפונדרא anpundra — 1 o — 1 12 אפונדרא apundra — 11 אינפדרא ainpdra — s אפונדרא anpundra — 1 אפירה anpira — 50 אינפונדרא ainpundura — A אנפוזדא anpuzda — S אפונדרא anpudura.
- b) B. Q. 47b, התריז, α אינפונדריא ainpundria — β y אפונדיר apundir — o אינפורייר ainpurir — p אינפונדרא inpundre — r אישפונדיר aispundir — S אנפודדא anpurda.
- c) B. M. 97a, והביל, m אפונדרר anpudrr — β S o — γ אינפונדיר ainpundiir — y אינפונדירר ainpundiir — q אפונדיר anpundir — 20 אינפונדירר ainpurri 2.
- d) BEK. 33b, שאחזו דם, 2 o — 4 אנפוראר anpurar (pr. enfo[n]dar ?) — B אפונדיר apundur.
341. BÉC. 25b, עזים, b אינגריש aingrirs — λ μ γ S אנגרייש angris — 5 אינגריש aingris — 6 13 E o — 12 אפגרייש apgris — 45 איגריש aiigrs.
342. BEK. 40b, קצרות ברוחב, 2 o — 4 אנגרפלייר angrpliir — 29 אנגרפליד angrplid — B אנקפליד anklid.
343. 'A. Z. 14b, מויבק אבוק ביה, v אילשייר ailsiiir — S o.
344. a) SAB. 129b, מולפפין, e אמלולוייר ainmluliir — אמלולויאר amlulliar (pr. amalolhar [sic]) — 1 אממילוליר anniilulir — 6 11 12 o — 50 אממילוליד ainmiilulid — A אבאלולוייר abaluliir — S אממילויזד anmliuiz.
- b) SAB. 147b, לפופי, e אנלמלוייר anlumliir — אמלולאר amlular (pr. amalolar [sic]) — 1 אממילולוייר anmluliir 3 — 6 o-44 אממילולוייר anmiluliir — 50 אממילולוייר ainmiilulir — s אממילוטיר amilutir — S'אנמללטיי' aunmlutiir'.
- c) SOT. 11b, משפח, E אימלוליר aimlulir — B o.
- d) B. M. 74a, לפופי, m אמלולר amlulr — β אמולוייר amuliir — γ אמוליד amulid — y q אמוליר amulir — S אמולידיר amulidir.

1. V suit S.

2. Cette glose s'introduit après le mot נתחבם. γ y q portent *enfonder*.

3. L'n est écrite au-dessus de la ligne, et sur une l qu'elle est sans doute destinée à remplacer.

345. *Enmangied*, « (ceux qui) ont mangé abondamment ».
346. *Enmesler*, « emmêler ».
347. *Enpeigne*, « empeigne ».
348. *Enpeindre*, « pousser, enfoncer ».
349. *Enpeser*, « empeser ».
350. *Enplastre*, « emplâtre ».
351. **Enpledure*, « farce, hachis ».
352. *Ensalvagir*, « agir en sauvage » (à l'égard de quelqu'un).
353. b) *Ensoble*, « ensouple, rouleau sur lequel on monte

345. QID. 62a, תאכלו. j F B o — μ — n אַבְמַנְיִיד *aunmniid* — 3 ? — n אַבְמַנְיִיד *ebmanjer* — 10 אִימְנִיִיד *aimniid* †.
346. a) SAB. 21a, מוסכסכת. e אַנְמַשְׁלִיִיר *anmsliir* — k אַנְמַשְׁלִיר *anmslir* — † 12 o — 11 אַנְמַשְׁלִיר *anmslir* — l אִנְמַשְׁלִיד *ainmslid* — t אַנְמַשְׁלִיִיר *enmesler* (en marge) — 50 אַנְמַשְׁלִיד *anmslid* — S אַנְמַשְׁלִיר *anmslir* — 8
- b) HOUL. 17b, מסוכסכת. θ אַנְמַשְׁלִיר *anmslr* — ρ S אַנְמַשְׁלִיר *anmslir* — 8 אַנְמַשְׁלִיד *anmsld* — s אַנְמַשְׁלִיר *anmesler* — 44 אִנְמַשְׁלִיר *enmseler*.
347. a) BER. 43b, פנתא. θ אַפְּצָא *aḥpca* — 11 אִינְפִּצָא *ainpca* — a s אִינְפִּינְיָא *ainpinia* — v S אַנְפִּינְיָא *anpinia* — A אִינְפִּצְוִיָא *aicpçia* — E אִינְפִּינְיָא *ainpia* — B² אַנְפִּינְיָא *anpinia*.
- b) SAB. 60b, פנתא. e l 12 אַנְפִּינְיָא *anpiina* — † o — 11 אִינְפִּצָא *ainpca* — 50 אַפְּצָא *aḥpnia* — S 'אִינְפִּינְיָא *ainpiin'* — B² אִינְפִּינְיָא *ainpiina*.
348. 'Er. 102b, דוחקין. e אַנְפִּדְוִירָא *anpdiira* — 6 o — F אִינְפִּירָא *ainpira* — S אַנְפִּינְדְרָא *anpiindra*.
349. a) B.M. 60b, לכסוכסי. m y אַנְפִּשְׁוִיר *anspiir* — β אַנְפִּשְׁוִיר *anspir* — γ אַנְפִּשְׁוִיר *anspiir* — q אַנְפִּשְׁוִיר *anspiir* — 20 o — 42 אַנְפִּשְׁוִיר *anspiir* — S אַנְפִּרְוִירָא *anpriir*.
- *b) M.Q. 10b, כסוכסו. 49 אַנְפִּרְשִׁיר *anspir* — A אַנְפִּרְשִׁיר *anspir* — T אַנְפִּרְשִׁיר *anspiir*.
350. a) B.Q. 102a, קלוגביא. α β p אַנְפִּלְשְׁטְרָא *anplstra* — γ אַנְפִּלְשְׁטְרָא *anplstra* — o אַנְפִּלְשְׁטְרָא *anplstda* — r אַנְפִּלְשְׁטְרָא *anplstra* — S² אַנְפִּלְשְׁטְרָא *anplstr*.
- b) ZEB. 18a, רטייה. f אִינְפִּלְשְׁטִיָא *ainplstia* — B אִינְפִּלְשְׁטִיָא *aiplstra*.
- c) NID. 20a, קילור. μ אַנְפִּלְשְׁטִירָא *anplstura* — ρ אִוְשְׁפִּלְטִיר *auspltru* — t אִינְפִּלְטִיר *ainpltr* — 48 אִינְפִּלְשְׁטִיר *ainplstri* — S אַנְפִּלְשְׁטִיר *anplstr* — I אִינְפִּלְשְׁטִיר *ainplstr*.
- d) NID. 58b, קילור. μ S אַנְפִּלְשְׁטִירָא *anplstra* — ρ אַנְפִּלְשְׁטִירָא *anplstra*.
351. PES. 74a, כוליותא. 6 27 o — B אִינְפִּלְדִּירָא *ainpldura*.
352. HOUL. 58b, אומרא. θ אַנְשְׁלִיִיר *ansliir* — ρ אִוְשְׁלִיִיר *aunslbir* — 8 אִוְשְׁלִיִיר *ansabiliar* — s אַנְשְׁלִיִיר *anslir* — 15 o — S אִוְשְׁלִיִיר *ainsliid* — V אִוְשְׁלִיִיר *ainsliir*.
353. a) SAB. 113a, כובד העליון והתחתון. e l 50 S אַנְשׁוּבְלָשׁ *ansubls* — אַנְשׁוּבְלָשׁ *ansublas* — 11 12 o — 44 אַנְשׁוּבְלָשׁ *anstals*.

1. La glose s'introduit après le mot נשבעים. μ introduit le mot נאכלים avant la glose.

la chaîne, dans un métier à tisser ».

a) *Ensobles*, « ensouple et ensoupleau [cylindre sur lequel s'enroule l'étoffe, à mesure qu'elle est tissée] ».

354. *Enter*, « enter, greffer ».

355. *Entonedoir*, « entonnoir ».

356. *Entorter*, « tourner, former » (les pains).

357. *Entrail*, « partie graisseuse des intestins du bœuf, entourée par le petit intestin ».

358. *Entremetre*, « s'occuper de ».

- b) SAB. 151b, אביסנא, e אנשו דלא ansu dla — 6 50 0 — 1 אינשבלא ainsubla — S אינשבלש ainsubls.
354. a) PES. 55b, מרכיבין, 6 אמור atir — 27 אצמור açtir — B איכמור aiktir — V אינטיר aintir.
- b) R.H. 9b, מרכיב, x A אמור antir — λ אנצמור ançtir — 5 13 אינצמור ainçtir — a s 16 22 0 — S אינשמור ainistir.
355. a) SAB. 78b, משפך, e אמנדוויר antunduiir — 1 0 — 1 אמנדוויר atunduiir — 11 אינטרייור aintriiur — 12 אינטונדוויר aintunduir — S אינטודוויר auntudiir.
- b) 'A.Z. 72a, משפך, v אמואיר antuair — a v אנטוניר antunir — t v אנטונור antunur — 6^a אנטונטו antuntu — A אנטוטור antutr — S טרייטור triiur.
356. a) 'Er. 81a, עריכה, e אנטירטור antirtiir — b איצטורטור aiçturtur — 6 F אינטורטור ainturtir — 50 אנטורטור antortur — S o¹.
- b) PES. 48b, בוקמפת, 6 0 — 27 B אנטורטור anturtir.
- c) MEN. 50b, עריכתן, 2 טורטור turtir — 4 טורביר turbir, *corrigé en marge en*: אנטונטור antuntir — w אנטורטור anturtir — B אטיוניר atunir — Z אנטישטור antistir.
357. a) GUT. 69a, כנתא, 3 אינטדיל aintdil — m אנטווידל antiidl — u S אנטרויל antriil — 14 39 אינטריל aintril — 17 אטריל atril.
- b) HOUL. 48b, כנתא, θ ρ אנטרויל antriil — 8 s אינטריל aintril — u v אינטרויל aiintril — 1 44 אינטרויל aintriil — A אינטרויל aintrul — S אנטרויל antriil².
- c) HOUL. 113a, הכנתא, θ אינטכל aintkl — ρ u v A אינטרויל aintril — 8 I אינטרויל aintriil — s S אינטרויל antriil — S אנטרויל antriil.
- d) BEK. 30a, כנתא, 2 0 — 4 B אנטרויל antriil.
358. B.M. 28b, מטפל, m אנטרמיטור antrmitir — β אינטרומיטור aintrimitir — γ אנטרמטרא antarmatra — y 0 — q 'אנטרמיטור' antrmitir' — 20 אנטרמיטרא aintrimitra — b אנטרמיטרא antrimitra — B אנטרמיטרא ansmitra.

1. Le lemme עריכה, suivi par *entorter*, s'insère entre המום et שמויפה, ד"ה עריבתה.

2. HOUL. 93a, dans un passage qui paraît interpolé, s traduit כנתא par אנטרויל antril; A אצמדיל açtdil; u אינטרויל aintril; v אינטרוי aintri; I אנטרויל antriil; θ ρ 8 S: o.

359. *Entretail*[l]ier, « s'entre-tailler, se blesser en se heurtant les pieds l'un contre l'autre » (d'une bête qui marche).
360. *Enuier*, « ennuyer, importuner ».
361. *Enveisiez* [?], « égarés ».
362. *Erbe p[o]licaire*, « pulicaire, herbe aux puces ».
363. *Erbe savoniere* [?], « sa-ponaire ».
364. *Eres*, « arrhes ».
365. ***Erich* (alem.), voir VENE, n° 1050.
366. *Eriçon*, « hérisson ».
367. *Esbaneier*, (ou *-nier* ?) « se promener ».
368. *Esbe* [?], « hysope ».
369. *Escagnes*, « écheveaux ».
370. b, c, d) *Eschace*, « échasse ».
- a) *Eschaces*, « échasses ».

359. SAB. 54b. לגזורא. e תלייר tliir — 12 o — 1 אינטריליר aintrilir — II אינטריליר aintriliir — 44 אינטריליר aintriliir — 50 אנטריליר antritild — S אנטריליר anturtliira.
360. BER. 32a. שהחלהו. θ II E o — 18 אנוירכו anuiirku — S אנויר anuiir.
361. YOM. 86a, שובבים. 1 6 B o — μ אנווישורש anuziisurs — 5 ? — E (> H ?) אבריץ abriç¹.
362. SOUK. 12b, שווקרו. 5 פליקרא airba plikra — 6 אירבא פליקרא airba plikra — 17 o — S ארבא פליקרא arba plikra².
363. a) SAN. 49b, בורית. S אירבנו שבנרויא airbnu sbunriia.
*b) KER. 6a, s. v. כדשינא. 2 אירבא שטנרוא airba stnria — B שנוטיא airbh snutia.
364. B. M. 48b, ערבון. m 20 ארש ars — β γ o — γ P (159a) אירש airs — q אירשא erese — S אירש aiirs.
366. SAB. 54b, קופר. e I איריצון airiçun — 1 o — II ריצו riçu (it. rix[ç]o) — 12 איריצון airiçun — 44 50 היריצון hirçun — S I היריצון hriçun — A היריצון hriçin.
367. a) YOM. 19b, רהפג. i אישבנייר isbanier — μ אשבנייר asbniir — 5 B o 3.
b) MEG. 28b, מטיולין. 5 ? — 6 [איש תמיד] ais tmid — 13 [בתוכו תמיד] btuku tmid — 17 אשבנור asbnir — A אישפצייר aispciiir — S ? — V [שם].
368. SAB. 128a, אברתא. e 50 אישבא aisba — 1 שרבייה srbiih — I אישבה aisbh — II אישכא aiska — 12 o — S אישנא aisna.
369. HOUL. 60a, דוללו. θ אישקנייש aiskniis — ρ אשקנא askina — 8 15 s S אישקנייש askniis⁴.
370. a) SAB. 66b, קישורי. e II 12 T B² אשקצש askçs — 1 אשקצש eskaças — I

1. La glose s'insère après le mot רשמות.

2. L'introduit entre *erbe* et *p[o]licaire* le mot שקרוין, « qu'on appelle, » qui se trouve dans les éditions modernes.

3. La glose s'insère après מעניוך.

4. Dans 15 la glose est précédée par le mot קנטרנרוקהן kntrnruckhn.

371. *Eschalded*, « échaudé, pâtisserie ».
372. *Eschalder*, « échauder, passer à l'eau chaude ».
373. *Eschalfaison*, « fièvre chaude ».
374. *Eschalfer*, « échauffer, enflammer (l'œil) ».
375. *Eschaloinés*, « échalotes ».
376. *Eschançon*, « échanson ».
377. *Eschapins*, « chaussures légères ».
378. *Escharbot*, « escarbot ».
379. **Esc[h]arpet* [?], « escarpin, chaussure légère ».
-
- 50 אשקצא askça — S 'אשקצא askça' — O (II, 42a, § 84, 22) אשקינא askina.
- b) YOM. 78b, קב. *י.אשקצא* aikçka — *μ.אוישקצא* aiiskça — 5 B אשקצא askça.
- c) YEB. 102b, בקב. *י.אשקינא* aikkina — S O (I, 184b, § 664) אשקינא askina.
- d) 'ARAK. 19b, קב. *פ.אשקצא* askça — B אשקנצא asknça.
371. PES. 36b, חלוט. 6 אשקלדור askldir — 27 אשקלרור asklrir — B אשקלדור askldir.
372. 'A.Z. 75a, חולטן. *ν.אשקלדור* askldir — S אשקלור asklir.
373. a) BÉÇ. 22a, קדהתא. *ב. S אשקלפישון* asklpiisun — *λ.אשקלפישון* asklpiisun — *μ.ο* — 5 *אשקלפיטץ* asklpiç — 6 7 *אשקלפישון* asklpiisun — 12 *אשקבישון* askkbisun — 13 *שקלפישון* sklpiisun — 45 *אשקלפיסון* asklpiisun — F *אשקלפישון* asklpiisun — B *עיתקלפישון* eitklpiisun — V *איתקלפישון* aitklpiisun.
- b) HOUL. 59a, קדהתא. *θ.אשקלפישון* asklpiisun — *ρ.אשקלפישון* asklpiisun — 8 *ο* — s *אשקלפישון* aschlpiisun — 15 *אשקלפישון* asklpiisun — E *אשקלפישון* asklpiisun — S *אשקלפישא* asklpisa — S² *שקלפישון* sklpisun¹.
374. 'A.Z. 28b, קדהתא. *ν.אשקלפייר* asklpiir — A *אשקלפיר* asklpir — S *אשלפיר* aslpir.
375. QID. 52b, בצלום. *י. B ο* — *μ.אשקלויינש* asklwiins — 3 n? — 10 *אשקלוינש* asklwiins — F *אשקאלוניאש* askalunias (esp. *escalunias*)².
376. a) SAN. 104a, כושקה. S *שקיצון* skiçun — B *ο*.
- b) SAN. 104b, קלסתר. S *אשקנצק* asknçk.
377. PES. 51a, קורדקיסון. 6 27 *אשקפונש* askpins — B *אשקפונש* askpuns.
378. a) 'A.Z. 28b, חיפישתא. *ν.אשקרובט* askrbt (pr. *escaravat*) — S O (IV, 43a, § 150) *אשקרובט* askrbut.
- b) HOUL. 67b, חפושית. *θ. S אשקרובט* askrbut — *ρ.אשקרובט* askrbt (pr. *escaravat*) — 8 *אשקרובט* askrbot — s u v I *אשקרובט* askrbut — A *אשקרובורט* askrburt.
379. TA'AN. 12b, אפנתא. 13 *אשקפוט* askput — 40 *אשקנפט* asknpt — S *אשקפוט* askrput.

1. *TA'AN. 14a, 40 insère, entre היכוך et נתחכך כמו בלעז: אוקלפישון בלעז: כמו נתחכך et היכוך. 13, S: *ο*. Ici *échalaison* veut dire « échauffaison, éruption cutanée ».

2. La glose s'insère avant le ה"ה מאן אהלך.

380. a, b, d, e, f, h, *i) *Eschelete*, « sonnette, clochette ».
 c, g) *Escheletes*, « sonnettes, clochettes ».
381. *Eschelons*, « échelons ».
382. a) *Esclaire* « rend (la peau) brillante ».
 b) *Esclairier*, « rendre (la peau) brillante ».

380. a) SAB. 53a, דוג. e אישקילא *aiskila* (pr. *esquela*) — : o — I אישקילומא *aiskilita* — II אישקילום *aisklit* — 12 50 אישקילומא *asklita*.
 b) SAB. 54b, בזוג. e 12 50 אישקילומא *asklita* — : o — I אישקילומא *aiskilita* — II אישקילום *aisklit* — 44 אישקילומא *aiskluta*.
 c) SAB. 66b, וזוגין. e 12 אישקילומש *aisklits* — : o — I אישקילומא *asklta* — II אישקילומש *askulais* — 50 אישקילומש *askluis* — S אישקילומש *aisklits*.
 d) SAB. 110a, מבלא. e 50 S אישקילומא *asklita* — : אישקילומא *askilta* — I E אישקילומא *aisklita* — II אישקילומר *aiskliitr* — 12 o.
 e) B.Q. 17b, דוג. α p אישקילומא *asklta* — β אישקילומא *asklita* — γ אישקילומא *askluta* — o o — r S² אישקילומא *aisklita*.
 f) SAN. 67b, מבלא. E אישקילומא *aiskliita* — S אישקילא *askila* (pr. *esquela*) — V אסקדא *askda*.
 g) ZEB. 88b, דוגין. f אישקילומש *aisklits* — B אישקילומש *aikçlits*.
 h) 'ARAK. 10b, מבלא גורגדנא. p B אישקילומא *aisklita*.
 **i) B.B. 145b, מבלא. S אישקילומא *aisklith* — B אשקלנא *asklna*.
381. a) SAB. 60a, בשליבותיו. e אישקילומש *askluis* — : 50 S o — I אישקילומש *aiskiilus* — II אישקילומש *askluns* — 12 אישקילומש *asklius* (pr. *escalhos?*)¹.
 b) 'ER. 77b, חזוקין. e h o — 6 אישקילומש *askliuns* (pr. *escalhons*) — 50 אישקילומש *askiiluns* — F אישקילומש *asklunis* (esp. *escalones*) — S אישקילומש *askluniis*.
 c) 'ER. 77b, שליבות. e אישקילומש *askluis* — h אישקילומש *askliis* (cat. *escales*) — 6 אישקילומש *askliuns* (pr. *escalhons*) — 50 אישקילומש *askiiluns* — F אישקילומש *asklunis* (esp. *escalones*) — S אישקילומש *asklunis*.
 d) B.M. 25a, מעלות. m אקלונש *akluns* — β אישקילש *aiskls* (cat. *escales*) — γ 20 B² אישקילונש *askluns* — γ אישקילש *aisklis* (cat. *escales*) — q אישקילונש *aischluns* — B אישקילונש *askulinus*².
 **e) B.B. 59a, חזוקין. n o — S אישקילונש *askiiluns* — B אישקילונש *askluniis*.
382. a) PES. 43a, במעדן. 6 אישקילומא *askliia* — 27 B אישקילומא *askliira*.
 b) MEG. 13a, וימעדן. 5 ? — 6 13 S o — 17 אישקילומא *askliir* — F אישקילומא *askliir*.
 c) KET. 59b, שיעדן. h אישקילומא *askliira* — ξ אישקילומא *askliir* — 3 אישקילומא *askliir* — S אישקילומא *askliuir*.

1. Dans la plupart des textes cette glose se place après le mot סימוליון et avant le mot בקולב; dans II elle se place après le mot למכור et avant le mot בערסה.

2. V suit B.

- c) *Esclavier*, « rendre (la figure) brillante, belle ». relever (des vêtements) ».
383. *Esclater*, « éclater, se briser par éclats ». 387. b) *Escos*, « (du lin) secoué, nettoyé ».
384. *Escluse*, « écluse ». a) *Escost*, « secoua ».
385. *Esclulent*, « barrent par une écluse ». 388. b, c, d, e, f, g) *Escove*, « balai ».
386. *Escorcier*, « raccourcir, a) *Escoves*, « balais ».

383. a) YOMA. 20a, שפּקעו. 5? — אױשקלטייר aiskltir — μ aiskltiir — B o.
- b) ZEB. 83b, פּוקעוין. f 'אשקלמױ asklti' — B אױשקלמױ aiskltir.
- c) HOUL. 90a, פּוקעוין. θ פּוקעוין אױשקלמױ aiskltir — ρ אױשקלמױ aiskltiir — 8 אשקלמױ askltt — s אשקלמױ asklms — S אשקלמױ asklnt¹.
384. GUIT. 73a, סכּו. 3 אשקולשא askuulsa — m אשקולש askuls — u אשקולשא askluza — 14 אױשקולשא aiiskulsa — 17 o — c אשקולשא askuluza — 39 אשקולשא askluns — A אשקולשא askluna — S 'אשקולש' asklus¹ — S² אשקולשא asklusa.
385. B.M. 24b, סכּו לױה. m אשקלזאט askluzat — β אשקלזיש asklisis — γ אשקלזיש asklusent — y אשקלזיש asklisins — q אשקלזיש asklust — 20 אשקלזיש asklins — B נשנש nsns.
386. ZEB. 18b, סױלקן. f אשקוצייר askučiir — B משקורצייר mskurčiir.
387. a) B.M. 114b, נפץ. m B אשקושט askust — β o — γ אקושיש akussi — y אשקודיר askudir (pr. *escodir*) — q אשקוטט askutt — S אשקוטט askut.
- b) HOUL. 51b, נפּיץ. θ ρ 8 15 אשקוש askus — s אשקוד askud — S אשקושא askusa².
388. a) SAB. 124b, מוכבדוּת. e : l 50 אשקובש askubs — 11 אױקובש aukibs — 12 o — 44 אױשקופיש aiskupis — S אשקובץ askubç — éd. Amsterdam (1648) אשקובא aiskuba.
- b) SOUK. 29b, חופיא. 5 סקופא skupa (it. *scopa*) — 6 אשקופא askupa (it. *escopa*) — 17 S אשקובא askuba.
- c) SOUK. 32a, חופיא. 5a s S אשקובא askuba — 6 אױשקופא aiskupa (it. *escopa*) — 17 A אשקובא aiskuba.
- d) MEG. 18a, טאמיתא. 5 13 אשקובא aiskuba — 6 S אשקופא aiskupa (it. *escopa*) — 17 אשקובא askubh.

1. Dans s on devrait peut-être lire *ט-t* au lieu de *נש-ns*. La recension représentée par s, 8, S portait probablement *esclatant*, « éclatant ». Le ms. c, dans un passage (Yeb., Pér. VIII, fo 34a) qui correspondrait à 75a ou 76a de V, a les mots suivants : *פציע דכא תרו מולױ משתמע מױ שנפצעו או נדכױ (sic) בױצױ פציע* au sens de « fendre, diviser en éclats ». j S : o.

2. Dans 8 la glose a été ajoutée dans une rature.

389. *Escover*, « balayer, nettoyer ».
390. *Escraif[g]ne*, « hutte, chambre souterraine ».
391. *Escrin*, « coffre, cassette ».
392. *Escume*, « écume ».
393. *Escurel*, « écureuil ».

- e) B. Q. 96a, חופיא. $\alpha \beta y p r S^2$ אשקובא askuba — o שקובא skuba (it. *scova*) — I אישקובא aiskuba.
- f) 'A. Z. 75a, לולבין. v אשקובא askuba — v בלייש bliis — S אשקופא askupa (it. *escopa*).
- g) NID. 65a, לולבים. μ אשקובא askuba — ρ אישקובא aiskuba — S אישקובא aiiskuba.
389. B. Q. 94a, תפאר. αo (addition récente: 'משקו' msku) — βy אשקמו askmr — o אישקוביר askubir — $p o$ — r אישקוביר aiskubir — S^2 אישקוביר aiskubiir.
390. a) 'Er. 102b, דות. e אשקריינא askriina — 6 אישקריינא aiskriina — F אישקריינא aiskriina — S אשקדיינא askdiina — V אישקדיינא aiskdiina.
- b) R. H. 27a, דות. x אשקריינא askriina — $\lambda \varsigma$ צישטרנא ς istirna (it. *cisterna*) — 13 o — A אישקריינא aiskrii ς a — S צישטרנא ς istrna (it. *cisterna*).
391. a) SAB. 62a, קופסא. e 12 50 אשקרון askrin — i אשקרון askrin — I אשקרון askrin — II אישקרייניש aiskriiniis — 44 אוסקרייניו aiskriiniiu (it. *iscrigno*) — A אקרון akron — B 2 אישקרייני aiskriini — S אישקריינא aiskriina — I אישקריינא aiskriiina.
- b) YOM. 37a, קלפי. i μ I אשקרון askrin — ς אישקרייניו aiskriiniin (it. *escrigno*) — B אשקרון askurn.
- c) YOM. 75b, קופסא. i E אשקרון askrin — μ אישקרון aiiskrin — ς אישקרייניא aiskrinia (it. *escrigna*) — B אשקרון askrin.
- d) MEG. 26b, קמטרא. ς אשקרייניא aiskrinia (it. *escrigna*) — 6 אשקרייניו aiskriinii — 13 S אשקרייניו aiskriinii (it. *escrigno*) — 17 אשקרון askrin — a o — A אשקרון askrin.
- e) YEB. 46a, טפסא. d אשקריין askriin — j אשקריין aiskrin — S אשקריין askrin.
- f) B. M. 42a, קרמליותא. m q 20 S אשקרון askrin — β אשקרייניץ aiskriinic (it. *escrigno*) — γ אשקדיין askduin — y אישקרייניו aiskriinii (it. *escrigne*) — B 2 אשקרייני askriini — B אשקרא askra.
- *g) TA'AN. 31a, 'בקופס'. 13 S אישקרייניו aiskriin — 40 אוסקריין aiskrin — E [בלומר בארגז].
392. a) BÉC. 29a, אופיא. b ς 6 13 S אישקובא aiskuma — λ אישפומא aispuma (it. *ispuma*) — μ אוישקובא aiiskuma — 7 illisible — 12 o — 45 אשקובא askuma — E אשפומה aspumh (esp. *espuma*).
- b) YEB. 8ob, רתהות. d יש קובא is kuma — j S אשקובא askuma — b אישקובא aiskuma.
- c) B. M. 61b, ורתיה. m o — $\beta \gamma$ S אשקובא askuma — y I אישקובא aiskuma — q 'אשקום' aiskum' — 20 אשפומא spluma (it. *spluma*).
- d) 'A. Z. 26a, אופיא. v אשקובא askuma.

- 393 bis. *Esdarnele*, « ivraie ».
 394. *Esenbrajier*, « ébrancher ».
 395. *Esfiler*, « s'effiler, se défaire fil à fil ».
 396. *Esfreier*, « frotter (l'effigie d'une monnaie), l'effacer ».
 397. *Esgrati[g]nier*, « égratigner ».
 398. *Esgronir*, « gronder, réprimander ».
 399. *Esjaliere*, « escalier ».
 400. *Esjarde*, « écailles ».
 401. *Esjareter*, « couper les jarrets ».
 402. *Esjecs*, « échecs ».
 403. *Esjevelede*, « échevelée ».

- e) 'A.Z. 70a, אופיא. v a v t v A S אשקומא askuma.
 f) HOUL. 105b, אופיא. 0 8 s S אשקומא askuma — ρ אסקומא askuma — E אשקומא aiskuma.
 **g) B.B. 89b, קצף. S B אשקומא askuma — E אשקומא aiskuma.
 393. a) SAN. 91a, ענבר. S אשקורול askurul — E אשקוריל askuril.
 b) 'A.Z. 68b, ענבר. v אשקורול askurul — S אשקורל askurl.
 393bis. PES. 35a, שינניתא. 6 27 אשדרנלא asdrnla — B אשדרנלא asdrnla.
 394. a) SAB. 109b, אפשיחה. e אשנבריור asnbriir — t II 12 50 o — I אשנבריור ansbriir — S אישבראנקיור aisbrankiir.
 b) BĒÇ. 33b, כמפשה. h אשנברור asnbrir — λ אישנבזיר aiisnbzir — μ אישנבריור asmbriir — 5 6 7 13 o — 12 אישביטור aiisbitir — 44 אישבזיר aiisbzir — 45 אישנבדור aiisnbdir — S אישבריור aiisbriir.
 395. MEN. 42a, נסתר. 2 אשפלור asplir — 4 אושפילד aispild — B אנפלילור anplilur.
 396. B.Q. 98a, השף. α p אשפריר asprir — β אשפדור aspdur — γ r S אשפריור aspriir — o אשפלני' asplni'.
 397. a) YEB. 76a, מזרח זרוף. d אישגרטינור aisgrtinir — j אגרטיניור agrtiniir — S אשגרטינא asgrtina.
 b) QID. 35b, גדודה. j אגרטיניור agrtiniir — μ אשגרטיניור asgrtiniir — 3 אישגרטיור aisgrtir — n אשגרטינור asgrtinir — 7 10 אשגרנטיור asgrntir — F אישגראטינאר aisgratinar (cat. *esgratinar?*) — B אשגרטינר asgrtinr.
 c) HOUL. 62a, במסמ. 0 אישגרטינר aisgrtinr — ρ אשגרטיניור asgrtiniir — 8 אשגרטינר esgratiner — s אשגרטינור asgrtinir — 15 אישגרנטיור aisgrntir — S אשגרטינר asgrtinr.
 398. SAN. 41b, נזה. S אשגרניור asgrunir.
 399. QID. 40b, מדרגה. j אישקליירא aiiskliira — 3 אשיליידא asilliida — n אישיליירא asilliira — 7 אישקלוט aisklut — 10 אשקלונא askluna (it. *escalona*) — E אשילוייה asiluih — F אשיליירח asaliirh — B אשילוייה asuluiia.
 400. NID. 51b, לבושא. μ ρ אשיירדא asiirda — S אייקרדייץ aiikrdiç.
 401. 'A.Z. 11a, עקרוץ. v אקשטור akstir — S אפוגרימט apugrimt.
 402. KET. 61b, נדרשור. k אשויקש asiiks — ξ אשויקא asiika — 3 אשקקי askki (it. *escacchi*) — S אשקויש askiis — B אשקקיש aiskkis.
 403. KET. 15b, פרוע. k אישויבלור aisiiblira — ξ אשפליד asplida — 3 אשטבלור astblira — 14 o — c איקובליאה aikibliah — S איצטויבלידה aiçtiiblidh.

404. *Esloide*, « éclair ».
405. *Eslois[s]edure*, « (luxation), endroit du déboîtement d'un os, jointure ».
406. a) *Eslois[s]iede*, (un pied, une main) « sortie de sa jointure ».
- b, d, e) *Eslois[s]ier*, « luxer, déboîter ».
- c) *Eslois[s]iez* « (ayant un pied) déboîté ».
407. *Eslorjier*, « faire glisser ».
408. *Esmeler*, « devenir aigre » (en parlant de miel).
409. *Espaldon*, « paleron, omoplate d'animaux ».
410. *Esparges*, « asperges ».

404. BER. 59a, ברקא, θ אשלוורה asluirra — II אשלוירא asliira — S אשלוידא asluida — S² אשלוידא asluuida.
405. a) B.Q. 92a, שפא, α אשלווישדורא ausluisdura — β אשלוויש דורא asluis dura — γ אשלווישדורא asluisdura — o o — p אשלווישדורא usluisedure — r אילר וישאורא ailr iisaura — S² אשלוויש דוכא usluiv sduka.
- b) MAK. IIb, לשפא, ν אשלווישדורא asluisdura — B איש לווישדורא ais luisdura.
406. a) SAB. 147a, נפרקה, e אשלושדא aslusda — ι אשלווישדורא asluisdura — I אושלושדא aislusida — 6 o — 44 אשלווישיר asliisir — 50 אשלווישירא asluisira — A דלוויציר dluiçir — S אלווישיר aluiisir.
- b) SAB. 148a, שנוא ליה ידה, e אשלווישיר asluisir — ι o — I אושלושיר aislusir — 6 אושלושיר asulsir — 50 אשלווישיר asluisir — S אשלושיר asluisir.
- c) SOT. 10a, שפו, E שולוישין suliisin — B אשלוויש'י asluisi' — V אשלוויש' asluisiis.
- d) BEK. 40a, שנשכוסה, 2 B o — 4 אשלושיר aslusir — T אושלושיר aisluisir.
- e) BEK. 43b, שמוט, 2 אשלושיר aslusir — 4 אלושיר alusir — B אשלווישיר asluisid.
407. SAB. 134a, ולושרקיה, e אשלאוריר aslaurir — ι אשלאוריר aslaurir — I אושלאוריר aislaurir — 6 II 12 50 o — S I אשאלדיר asauldir.
408. B.M. 38a, והדבוש, m (en marge) γ אשמליד asmlid — β שמליר smlir — γ אושמליד aismlid — q אישמליר aismlir — 20 אשמיר asmir — B אשמליר asmlir.
409. a) PES. 84a, גף הכתף, 6 אשפלדון aspldun — 27 אשפלדון aspldun — B אשפרלון asprlun.
- b) HOUL. 54a, כפא דודא, θ אישפלדון aspldun — ρ אשפלדון aspldun — s S אשפלדון aspldun — 8 אשפלדון aspldun — 15 אשפל דין aspl din.
- c) HOUL. 98b, כף של רד, θ אשילרון asilrun — ρ אשילדון asildun — 8 s S אשפלדון aspldun.
- d) HOUL. 134b, כף של רד, θ אישפלדון aspldun — ρ s S אשפלדון aspldun.
410. SOUK. 39b, שיוטין, 5 אישפראש aispras — 6 (ajouté au-dessus de la ligne)

411. *Esparvier*, « épervier ». 415. *Espie*, « clou (des chaus-
 412. *Esped*, « épieu ». sures) ».
 413. *Espekte*, « épeautre ». 416. *Espig*, « aspic, lavande
 414. *Espenir*, « épanouisse- spic ».
 ment » (de la vigne). 417. *Espingle*, « épingle ».

פּינּוּקְלִי pinukli (it. *finocli*) — 17 אישפרואש *aispriaus* — S אישפרוש *aisprus*.

411. *a) SAN. 20b, גונדו, 51 אשפרווי *aspruii* — B o 1.
 b) HOUL. 42a, הַבֶּץ, 0 v S אשפרווי *aspruir* — ρ אשפרווי *aspruiri* — 8 אשפרווי *esparver* — 44 אשפרר *asprur* — s שפרווי *spruir* — u אשפרווי *aspruiir* — A שפרווי *spruuir* — V אשפרווי *aspruuir*.
 c) HOUL. 63a, בֶּץ, 0 אישפרווי *aispruur* — ρ S אשפרווי *aspruuir* — 8 אשפרווי *asparvir* — 15 אשפרווי *aspruid* — s S T אשפרווי *aspruir*.
412. B.M. 84a, פּיגוּן, m אשפּיר *aspiir* — β אשפּיד *aspid* — γ S אשפּיר *aspir* — γ אשפּיזא *aspiza* — q אשפּיר *auspiir* — 20 אשפּיד *aspid*.
413. a) PES. 35a, גולבו, 6 אישפּלמא *aisplta* — 27 אשפּלמא *asplta* — B אישפּילמא *aispilta* — V אשפּילמא *aispilta*.
 b) MEN. 70b, גולבא, 2 אשפּלמא *aiplta* — w אשפּלמא *asplta* — B אשפּילמא *aspiilta*.
414. PES. 52b, סמדר, 6 27 B אשפּנור *aspnir* ?.
415. 'ER. 100b, עוקצא, e b o 3 — 6 אשפּיפּיא *aspiipia* — F אישפּימא *aispita* — S אשפּיא *aspia*.
416. a) BER. 43b, חלפי דיבא, 0 II ספּיקא *spika* (it. *spica*) — S אשפּיג *aspig*.
 *b) KER. 6a, שכולת נרד, 2 אישפּיג *aispig* — B שפּיגא *spiga* (it. *spiga*).
417. a) SAB. 52b, ד"ה אלא לענון שבת, e אשפּינלא *aspinla* (pr. *espinla*) — 1 o — I אשפּיגרא *aspiigrla* — II אשפּנגלא *aspngla* — 12 אשפּיגלא *aspigla* — 50 אישפּינגלא *aispingla* — S אישפּיגלא *aispigla*.
 b) SAB. 52b, ד"ה בגלמי, e אשפּינלא *aspinla* (pr. *espinla*) — 1 o — I אשפּיגלא *aspigla* — II אישפּונגלא *aispungla* — 12 50 אשפּינגלא *aispingla* — S אישפּינגלא *aispingla*.
 c) SAB. 57a, נקובה, ד"ה שאינה נקובה, e אשפּילנא *aspilna* (pr. *espinla* ?) — 1 אישפּונגלא *aispungla* — I אשפּילגא *aispilga* — II אישפּונגלא *aispungla* — 44 אישפּינגלא *aispingla* — s שפּינגלא *spingla* — I אישפּנלא *aispnla* — A שפּונגלא *spingl* — S אישפּיגלא *aispigla* — 50 O (II, 40a, § 84, 10) אשפּינגלא *aispingla*.
 d) SAB. 156b, מכבנתא, e o — 1 אשפּינלה *aspinlh* (pr. *espinla*) — I (lacune) — 6 אישפּינגלא *aispingla* — S נושקא *nuska* — L בלעז *blacz*

1. Contexte de la glose : [ל"א גונדו בץ א].

2. Kid. 54b, n a la glose אשפּנור *aspnir* comme explication de סמדר ; le mot français s'introduit après הפּח, ד"ה סמדר, הפּח. La forme postérieure אושפּנאיר *aispnuair*, *espanoir*, se trouve dans μ. Comme j 10 B et F omettent la glose, son authenticité reste sujette à caution. Le ms. 3 n'existe plus.

3. Dans e la place de la glose est laissée en blanc.

418. *Espinle* [?](*allem.*), « vis de pressoir ».
419. a) *Espointe*, « élancement, douleur poignante ».
- b, c) *Espointes* [?], « élancements ».
420. *Espointier*, « briser la pointe (d'une broche) ».
421. *Espondes*, « bords du lit ».
422. **Estables*, « espaces occupés chacun par un cheval dans une écurie ».
423. *Estadera* (*ital.*), « balance ».
424. *Estain*, « étain ».

- איספינגליז *aispingliz*, *en langue romane*, nuska — 50 O (II, 39a, § 84, 4)
 אספינגלא *aspingla* ¹.
418. 'A. Z. 60a, גלגל *v* אשכנז אשפילגא *en allemand* aspilga — S
 אשפילגא *aisplga*.
419. a) Guit. 69b, גורא. 3 אשפונייטא *aspuniita* — m u אשפויינטא *aspuiniita*
 — 14 אשפילנטא *aisplnta* — 17 איישובוניינטא *aiisbuniinta* — 39
 אישפוניינטא *aispuniinus* — S אשפונטא *aspunta* (*it. espunta*) ².
- b) 'A. Z. 28b, שמרדה *v* אשפונייט *aspuniit* — S O (IV, 43a, § 150) o.
- c) 'A. Z. 28b, דיצא *v* אשפויינטש *aspiints* — S אשפוננט *aispunnit* — O
 (IV, 43a, § 150) אשפונט *asput* — P (21b) אשפויינט *apiiint*.
420. Bêç. 28b, שרנרם *b* אפוינטיר *apuintir* — λ 13 אישפונטייר *aispuntiir* — μ
 אישפויינטא *aiispuiinta* — 5 אשפונטיר *aispuntir* — 6 o — 7
 אשפויינטיר *aispuiintiir* — 12 אשפויינייר *aispuiiniir* — 45 אשפוייטור
aspiitur — S אשפויינטיר *aspuintiir*.
421. a) 'Er. 15b, ארוכות *e* אשפונדיירש *aspundiirs* (*pr. espondieras*) — *b*
 אשפונטש *aspunts* — 6 אשפונדוש *aispundus* — t אשפונדש *aspundrs*
 — 50 אשפונדוש *aspundus* — F אישפינוש *aispinus* — S אשפונדש
aspunds.
- b) Souk. 15a, ארוכות. 5 אשפונדש *aspunds* — 6 אישפונדש *aispunds* —
 17 o — a אשפודוש *aspudus* — 1 אשפודש *aspuds* — A אישפונדא
aispunda — S אשפונדיש *aspundis* — X (*fo 10 a*) אישפניש *aispnis*.
- *c) M. Q. 27a, הארובו. A 'אשפונדיש' *aispundis'* — (A, éd. Romm,
 אישפונדישא *aispundisa*).
422. SAN. 21b, ארוות. 51 אצבלש *açbls* — B o ³.
423. SAB. 60a, בערסה. e 12 אשתריירא *astriira* — 1 o — 1 אשתדירא *astdiira* —
 11 אישתרילא *aistrila* (*it. estadela*) — 50 אישתדירא *aistdira* — S
 אישתריירא *aistriira*.
424. a) R. H. 24b, בעץ. x אישטיון *aistiin* — λ 13 אישטיונו *aistiinu* — 5
 אישטיוני *astiinu* — S שטיוני *stiinu*.
- b) MEN. 28b, בעץ. 2 o — B אשטיון *astiin*.
- **c) B. B. 89b, בעץ. S אשטם *astm* (*pr. estam* ?) — B אשטיון *astiin*.

1. V suit L.

2. Dans 39 on pourrait aussi lire, moins probablement, אישפונייטש *aispuniits*.

3. La glose s'insère avant הברלה.

425. *Estainboc*, « bouquetin ».
426. *Estalon*, « appeau, oiseau qui sert à attirer les autres ».
427. *Estanc* [?], « étang ».
428. a, b) *Estele*, « éclat, morceau de bois ».
- c) *Esteles*, « éclats, morceaux de bois ».
429. a, b, e) *Estencele*, « étincelle ».
- c, d) *Estenceles*, « étincelles ».
430. *Estende* [?], « filtre (pour le vin, toile [?] qui couvre l'ouverture d'un vase) ».
431. *Estende[il]lier*, « s'étirer, s'étendre ».

425. a) R.H. 26b, ועל. x שמיין ביה *astiin bih* — λ אשתנבוק *aistnbuk* — 5 13 a T אשטנבוק *astnbuk* — A אישטנבוק *aistnbuk* — S שמיין בוק *stiin buk* (all. *steinbock*).
- b) HOUL. 59b, צבי. θ אישטנבוק *aistnbuk* — ρ 15 v S אשטנבוק *astnbuk* — 8 אשטניבוק *astainboc* — s B שמינבוק *stiinbuk* (all. *steinbock*) — u A אשמינבוק *astiinbuk* — 44 אשטנבוק *astnbiku* (it. *estanbecco*) — S² שטנבוק *stnbuk* 1.
426. SAN. 25a, ארא. S אשתלוין *astluun* — Y (fo 114b, en marge) אישמלוין *aistluun*.
427. SAN. 82b, באגמים. S E אשמיין *astiin* (pr. *estain* [?])
428. a) SOUK. 32a, אופתא. 5 o — 6 אישמילא *aistila* — 17 אשמילנא *astilna* — S אשמילא *astila*.
- b) BÉC. 22a, בקעת. h אישמלן *aistln* — λ 13 אישמילא *aistila* — μ אימיילא *aiitiila* — 5 6 12 S אישמילא *aistila* — 7 (déchiré) — 45 אשמילא *astéla* (pr. *astela*) — F o.
- c) SAN. 81b, גזירין. S אשמלש *astls*.
429. a) SAB. 21b, גץ. e † אשטנצילא *astnçila* — k אישטנצילא *aistnçila* — l אישטנצילא *aitnçila* — t אשטנצילא *astçila* — 11 12 o — 50 אישטניצילא *aistnçila* — S אישמינצילא *aistnçils*.
- b) B, Q. 62b, גץ. α p אשטנצילא *astnçila* — β y אשטניצילא *astniçila* — o אישטניצילא *aistniçila* — r אישטניצילא *astnçila* — B טנציל *tnçil* — S אישטנצילא *aistnçil*.
- c) B. M. 47a, ניצוצות. m אישטנצילאש *astnçilas* — y β o — γ S אשטנצילא *astnçils* — q אישטנצילאש *aistnçils* — 20 אשטנלש *asntls*.
- d) B. M. 85b, בומוטו. m אמוש צילש *amus çils* — y אישטניצילאש *aistnçils* — β אשטנצילאש *astnçils* — γ אישטניצילאש *aistniçils* — q אישטנצילאש *aistnçila* — 20 אמושכנולש *amusknils* — E סינטיליאש *sintillias* (esp. *centellas*) — S אישטנכיליאש *aistnkiliis* — V אישטנצילאש *aistnçiluis*.
- e) B. B. 26a, גץ. n אשטנצילא *astnçila* — 9 o — 30 אישטניילא *astniila* — S אשטנצילא *astnçilh* — B אישטניילא *aitnçila*.
430. SAB. 137b, כמשברת. e 6 11 12 o — † אינטרדא *aintrda* — l 50 S אשמנדא *astnda*.
431. a) 'Er. 100a, גיתלן. e אשטנדייליר *astndiilir* — h אשטנדייליר *astndiilir*

432. *Esterles*, « cordons, lacets ».
433. *Esternuder*, « éternuer ».
434. *Estoble*, « éteule ».
435. ***Estols*, « étal ».
436. *Estomaq[ue]*, « orifice, ouverture (de la panse) [?] ».

- 6 o — s אשנדליר astndliir — A אישנדריל aistndril — F אשנדליר אשנדליר — S אשנדליר אשנדליר¹.
- b) 'A. Z. 70b, אבצרו קמצרנא, אבצרו אשנדליר astndliir — S אשנדליר אשנדליר (pr. *estendilar* [?])².
- c) NID. 63a, מפחק, אשנדליר astndliir — S אישטרויליר aistrilliir — B² אישטרויליר aistdliir — T אשטרויליר astrilliir — Citation dans Aschéri, *ad loc.* (éd. B) : אשנדליר astndliir³.
432. a) SAB. 92a, שנצין, אשטרויליר astrilliir — אשטרויליר astrilas — I אשטרויליר astrls — II 12 o — 50 אשטרויליר estarlas — S אשטרויליר astuldç.
- b) YEB. 102a, שינצו, אישטרויליר aistrilliir — b אשטרויליר astrus — c אשטרויליר astrls — S אשטרויליר astrl.
- c) B. M. 26a, שנציה, אישטרויליר aistilas — אשטרויליר aistluis — אשטרויליר attdla — אשטרויליר ansluis — q אשטרויליר esteriles — 20 אשטרויליר aistdla — B אשטרויליר astdla.
- d) NID. 13b, שנצום, אשטרויליר astrls — אשטרויליר artls — t אשטרויליר aistrils — S אשטרויליר asrlts.
433. a) BER. 24a, ונתעמש, אשטרויליר astrnutir (it. *esternutir*) — אשטרויליר aisturnutir (it. *esternutir*) — 18 אשטרויליר asturndir — 28 אשטרויליר astrnudir — S אשטרויליר atrnuir — B² אשטרויליר strnudr (it. *stranudar*).
- b) BER. 57b, נעמוש, אשטרויליר aistirnutir (it. *esternutir*) — II אשטרויליר aistirnutir (it. *esternutir*) — S אשטרויליר aistrnuair — B² אשטרויליר astrnudr (it. *estranudar*).
434. a) SAB. 20b, גבבא, אשטרויליר astubla — אשטרויליר astblh — I B² אשטרויליר aistubla — t אשטרויליר astulka — II אשטרויליר askuiliium — 44 אשטרויליר aistupla (it. *estopla*) — 50 אשטרויליר astubla — S אשטרויליר aitubla — B אשטרויליר ais tubla⁴.
- b) SAB. 36b, גבבא, אשטרויליר astubla — אשטרויליר astubulah — II אשטרויליר ais tubla — 12 o — S אשטרויליר aistubla.
435. B. Q. 23b, מוסחתא (s. v. תיב אמוסחתא). אשטרויליר astuls.
436. HOUL. 50b, אוסתומכא, אשטרויליר aistumka — אשטרויליר astumka —

1. BER. 24a, S² אשטרויליר aistrilliir comme traduction de שגיהק, pris dans le sens de « s'étirer ». θ II 18 28 : o.

2. Pour מתמוגג אנו v a מתמוגג אנו.

3. V suit S.

4. L'édition de Berlin et de Francfort-sur-l'Oder (1734), suivie par d'autres éditions modernes, y compris V, porte : אשטרויליר « en allemand *Stubla* ». Cette leçon est une corruption de אשטרויליר « ב"ל » en français *aistubla*, qu'on lit dans des éditions antérieures, après B².

443. *Estrang[u]i[l]on*, « esquinancie ».
444. *Estr[il]le*, « étrille ».
445. *Estr[il]lier*, « étriller ».

- c) SAB. 150b, קש. e אשטרים astrim — י o — 1 אישטריים aistriim — 6 50 אשטריים astriim — S אשטריצא astriça.
- d) GUIT. 69a, גולא. 3 m u אישטריים astriim — 14 אישטריומא aistriioma — 17 אשראי asrai — 39 אשטריומא astriioma — S אישטריים aistriis.
- e) HOUL. 52a, תיבנא. θ אישטרויש aistriis — ρ אשטיום astiis — 8 [שיריים] siriim — s אשטריים astriim — 15 אישטריים aistriim — S אישתרום aistrim.
443. a) YOM. 84a, לסרנכו. i B אשטרגליון astrngliun — μ אשטרגליוזון astrngliuzun — 5 אישטרגוליון astrngulion (it. *estranguglion*) — F אטרוגוליון atrugiliun.
- b) GUIT. 69a, להינכו. 3 אישטגיליון aistgilliin — m אשטרינגליון astrniiglun — u אישטרגליון astrnglun — 14 אישטרגליון astrngulion (it. *estranguglion*) — 17 אשטרונגליון astrunglin — 39 אשטרונגיליון astrungliun — S אשטרגיליון astrngiilun — B² אשטרונגליון astrngulion (it. *estranguglion*)¹.
- c) GUIT. 69a, לפתוחי. ד"ה. 3 17 o — m אשטר נגיליון astr ngiilun — u אשטרגליון astrnglun — 14 אישטרגליון astrngulion (it. *estranguglion*) — 39 אשטרונגיליון astrngiilun — S אשטרונגיליון astrngiilun — B² אישטרגליון astrngulion (it. *estranguglion*)².
444. a) SAB. 147a, מגררת. e אשטרוילא astrila — י אשטרויליא asirilia — 6 S אשטרוילא astriila — 44 אשטרויליא strilia (it. *striglia*) — 50 אשטרויליא astirilia (en marge)³ — s אישטרוילא aistliir — A 'אשטרוילא astlii'.
- b) SAB. 147b, מגררת. e ארושלא arisla — י אשטרויליא astrilia — I אשטרוילא aistriila — 6 o — 50 אשטרוילא astriila — S אשטרוילא astril.
445. a) PES. 11b, במקדון. 6 אשטרוילר astrliir — 27 אישטרוילר istrelir — B אשטרוילר astrliir.
- b) BÉC. 23a, ובקדון. b λ 5 13 S אישטרוילר aistriliir — μ אישטרוילר aiistriliir — 6 אשטרוילר astrliir — 7 אשטרוילר asuiliir — 12 אשטרוילר astrliir — 44 אישטרוילר aistriliir — 45 אישטרוילר estriilir — B² שטרויגל בלשון אשכנז *strigil* en allemand.

1. L'indication de V que cette glose est בלשון רומי, « en langue de Rome », est une erreur pour כורזי בלשון, « dans la langue de mon maître », le rabbin Isaac ben Juda, comme le démontrent les leçons, p. ex., de 3 et de m.

2. TA'AN. 27b, E a la glose אשטרויליון astrullin pour expliquer האסכרה. C'est une forme corrompue de *estranguillon*. 13 40 S: o. E diffère entièrement de V dans ce passage.

3. Dans 6 on a écrit d'abord, dans une écriture à peine lisible maintenant, אישטרוילר assliir (première s fort douteuse), de même que toute la phrase depuis מתגררון. Après on a biffé cette phrase et introduit une autre, renfermant la forme que nous donnons dans le texte.

446. a, b, c) *Estreint*, « res-serre ».

d) *Estreint* [?], « res-serré ».

447. *Estrich*(allem.), « couche de terre (argile) que l'on étend sur le plancher de l'étage supérieur de la maison ».

448. *Estroheil*, « tourbillon ».

449. *Estudeler*, « choisir (la meilleure) tige (d'entre les autres) ».

450. *Estuve*, « étuve, salle de bains ».

451. b, d) *Esveiede*, « dé-tournée du chemin, égarée ».

c) B.M. 60b. מוקפתא. *m* איצטרייליר *aictriliir* — β אישטרויליר *aistriliir* — γ אשטרויליר *astiliir* — y אשטרויליר *astliir* — q אישטרויליר *aistriilir* — 20 o — 42 אשטרו וילא *astri ilia* — S אשטרויליר *astliir* 1.

446. a) PEs. 40a. צומתן. 6 אישטרוינט *aistriint* — 27 אשטרוינט *astriint* — B אשטרוינט *astriinb*.

b) HOUL. 57a. צומת הגידון. θ 44 אשטרוינט *aistriint* — ρ אשטרוינט *astriina* — 8 S אשטרוינט *astriint* — s אשטרוינט *astriina* — 15 אש אשטרוינט *astriinta* — B אשטרוינט *astriinta*.

c) HOUL. 93b. כעצמת צמית. θ כעצמת אשטרווינט *aistruuins* — ρ אשטרווינט *aistruuint* — 8 אשטרווינט *istreniet* — s S אשטרווינט *aistriint* — 44 אשטרווינט *aistriinir* (it. *estrinjer* [?]).

d) HOUL. 111a. צומתו. θ אשטרווינט *aistriint* — ρ אשטרווינט *aistriinis* — 8 אשטרווינט *asutriins* — s S אשטרווינט *astriint* — S² אשטרווינט *astriint*.

e) HOUL. 112b. קבוימי. θ ρ o — 8 s אשטרווינט *astriint* — S אשטרווינט *astriit* — S² אשטרווינט *astriint*.

447. a) B.M. 116b. מעזובה. *m* איסטורא *aistura* — β γ o — γ אשטרויק *aistrik* — q V אשטרויק *aistrik* — a אשטרויק *estrich* — t v A אשטרויק *aistrik* — S אשטרויה *astrih* 2.

b) B.B. 20b. מעזובה. *n* S B אשטרויק *aistrik* — 9 אצטרוין *actrin* 3.

448. HOUL. 86a. רווחת. θ אשטרויביל *aistrubil* — ρ אשטרויבול *aistrubul* — 8 S אשטרויביל *asturbuil* — s אשטרויבול *astrubil* — B אשטרויביל *astrubiil*.

449. Yom. 47a. וזורותנו. *i* אשטודלייר *astudliir* — μ אושטודלייר *aiistudliir* — 5 אשטודיליר *aistudilir* — B o 4.

450. 'A.Z. 28b. ד"ה הכוימו לסילוא. v אשטובא *astuba* — S o 5.

451. a) SAB. 156a. פרוצות. e t 6 50 o — l אושוויר *asuuir* — B אושוויה *asuuiia*.

1. M.Q. 10b, T, qui se sert d'un commentaire semblable à A, cite, *s.v.* « דלסרוקי פוסיא, « étriller des chevaux ». Nous y avons affaire à une corruption de *estre[il]liir*.

2. B a 'אשטרו'.

3. 9 et *n* disent correctement que la glose est allemande.

4. Dans μ la glose est précédée par les paroles suivantes : הורזתני בין הברור

שבה.

5. La glose, précédée par כעין, suit גופו כל שמהכום.

- a, c) *Esveier*, « se détourner du chemin, s'égarer ».
452. **Esvertin*, « vertige[?] ».
453. *Esvolant* [?], « s'envolant, se répandant [?] ».
454. *Evangiles* [?], « évangiles ».
455. b) *Faisol* [?], « haricot, faséole ».
- a) *Faisols* [?], « haricots, faséoles ».
456. *Fais[s]ple*, « ceinture, bande dont on entoure les jambes ».
457. *Falcil[l]e*, « faucille ».
458. *Faldestol*, « siège pliant ».

- b) SOT. 12a, השובבה. E אשודרא asidra — B o.
- c) B. M. 77a, ואימרו. m ב אשיור asir — y 20 S o — γ 'אשיוד' esiaid' — q אשוואגיר asuuagir 1.
- d) SAN. 51a, זונה. S אשווידא asuuida — B אשווירא asuuirā.
452. PES. 111b (Raschbam), צרדא. 48 אשוורטין asuurtin — 6 27 ? — B o.
453. HOUL. 105a, מופעפעיין. θ ρ אשבולש asbuls — 8 אשלבוט aslbut — s אשבולנט asbulnt — S אשמלנט astlnt (corrigé en ms. dans l'exemplaire de Munich en : אשבולנט asbulnt).
454. SAB. 116a, און גילויג. e (rature) — אאונילוש auunilus — 1 אווגילאש auugilas — 11 12 50 V o — S אונגילא augila 2.
455. a) 'Er. 28b, פולין. e פוישולש puiisuls — b פוישולש puiisls — 6 פויבש pibis — 50 פשול psul — F בשולש bsuls (cat. *fesols* ?) — B: פוישולש piisuls — S o.
- b) R. H. 13b, פול המערי. x פוישול piisul — λ o — 5 13 פשולי psuli (it. *fasole*) — F פשולש psuls (cat. *fesols* ?) — S פאזולי pazuli (it. *fasole*).
456. a) SAB. 113a, פסקיא. e פוישולש piisuls — 1 11 50 S פוישולא piisula — 12 o.
- b) SAB. 120a, ספרקין. e 1 פוישולא piisula — א פוישונא piisuna — 11 פוישל piisl — 12 o — 44 פוישוליש piisulis — 50 S פוישולש piisuls.
- c) PES. 11a, פסקווא. 6 פוישולא piisula — 27 B פוישלא piisla.
- *d) NED. 55b, פסקיא. v ניצילא niçila — B פוישולא piisula.
457. a) B. M. 84a, ומגל קעין. m פצילה pçilh — β γ פלציליא plçilia — y 20 o — q פלציליא plçiila — S פלצילא plçila.
- b) HOUL. 15b, מגל קעין. θ פלציל plçil — ρ 8 s פלצילא plçila.
458. a) SAB. 79a, דלובקאות. e פדשטול pdstul — א פרשטול prstul (pr. *farestol*) — 1 פלרשטול prlstrl 3 — 11 פלמטישטור pltustur — 12 פלרשטול plrstul — 50 פלדוישטול pldistul — S פושדטוייל pusdtuill.
- b) SAB. 119a, תנתקא. e 1 50 A O (II, 10a, § 18b) פלדשטול pldstul — א

1. Cette glose se trouve dans le ד"ה ואומר, après le mot תמרוי.

2. Voici le contexte de ce passage fameux, d'après 1 : ר' מאיר : מכורוי הם . קרו להו לספרו המינון און גילויג לפי שהם קורין אותן אוונולאש פולוספא .

3. La première l a été ajoutée après coup, au-dessus de la ligne, entre l'r et l's.

459. *Falves*, « fauves ».
460. *Fanc*, « boue, fange ».
461. **Fangiede* [?], (champ) « couvert de boue ».
462. *Fasole* [?], « haricot, fasséole ».
463. *Faveler*, « bavarder, babiller ».
464. *Fein*, « foin ».
465. **Falje* (?), « feugère ».
466. b, f, g, l, m) *Feltre*, « feutre ».
- a, c, d, e, h, i, j, k, n) *Feltres*, « feutres ».

- prstul (pr. *farestol*) — 11 פלרושטול plrustul — 12 [שורחן] — s פלדשטול pldstil — S פשמדול pstdul.
- c) SAB. 138a, כסא מרסקל. e 1 50 פלדשטול pldstul — t פרשטול prstul (pr. *farestol*) — 1 פלדושטוויל pldstuiil — 6 פלדו שטול pldu stul — 11 פלדשטול pldstul — 12 o — H sur l'Alfasi, ed. Vilna פלדשטול pldstul — S פלדשטוויל pludstuiiil — O (II, 34a, § 78, 8) פלדשטול pldstil.
- d) BEÇ. 25b, גלודקי. b פלדשטול pldstul — λ פלדשטור pldstur (it. *faldostor*) — μ פלדשטור pldstur (it. *faldostor*) — 5 פלדושטורו pldsturo (it. *faldostoro*) — 6 פול דושטור pul dustur — 7 פלדושטור klrustur (it. *faldostor*) — 12 פללשטול pllstul — 13 פלדושטור pldistur (it. *faldistor*) — 45 פלדשטול parestol (pr. *farestol*) — S פלדוויסטול pldiistul 1.
- e) KET. 77b, הנכטי. k פלראשטור plrastur — ξ o — 3 פלדשטור pldstur — 14 פלדשטור pldstur (it. *faldostor*) — S פלשטיל plstil.
- f) MEN. 96b, דולבקי. 2 פלדשטול pldstul — B פלדשטור pldstur.
- g) HOUL. 124a, מושב. θ פלדשטור plndustur — ρ פלדושטור pldstur (it. *faldostor*) — 8 פלדשטוד paldstud — s פלשטיל plstul — S פלדאשטור pldstura (it. *faldastora*).
- h) NID. 68a, מרשטקו. μ פלדשטול pldstul — ρ o — S פלדושטול pldstul.
459. HOUL. 136b, שחופות. θ מלבישו mlbisi — ρ s פלבש plbs — 8 בלביש blabis — S פלנש plns.
460. ER. 19a, מיט. e פנגי pange (pr. *fange* [?]) — b פון puk — t S פנק pnk 2 — 6 פנק pank — 50 פנק fanec — F סנק snk — B פנגו pngu (it. *fango*) 3.
461. M. Q. 6b, ממונגת. A פנגורא pngura.
462. a) MEN. 30b, פול המצרו. 2 פאשלא pasala — B פאסולא pasula — B פאזולא pazula.
- *b) M. Q. 13b, פול המצרו. 49 פשולא psula — S o — λ 6?
463. ARAK. 16b, פמיט. p פלאוליר plauliir — B פוליר pulir.
464. BEK. 38b, תבן ומספוא. 2 4 o — B פיצא piça — B פיין pen.
465. SOUK. 12b, שושו. 5 6 17 o — S פלוייא pliiia.
466. a) SAB. 48a, רלדון. e 12 50 פלטרש pltrsh — t o — 1 פולטרש piltrsh — 11 פלטרש pltrish — B פלטרש pltri (it. *feltri*) — S פלטרש pltr'.

1. HAG. 26b, 6 a פולדא שטולו pour traduire פלדושטול ; c'est l'ital. *faldastolo*. La glose s'insère après עור ומיכסה עור. λ 13 S : o.

2. Dans t la glose est soudée avec l'abréviation רבל, qui la précède.

3. V suit S.

467. c) *Feltred* « (de la laine) feutrée ». b) *Feltrez*, « (enfant dont le membre viril est) couvert, comme feutré, de chair ».
 a) *Feltzer*, « coller (des cheveux) l'un à l'autre, les feutrer ».

- b) SAB. 57b, לבד. e : 50 פלמרא pltra — 1 S פולמרא pultra — 11 פילמרו piltru (it. feltro) — 12 (lacune).
 c) SAB. 118a, לבדון. e פלמרש pltrs — 1 פולמראש piltras — 1 50 פולמרש pltrs — 11 פולמרוש piltris — 12 o — S 'פולטר' pultra — B² פולמרא pultra.
 d) SAB. 124b, לבד¹. e : 1 פלמרש pltrs — 11 Ed. Cracovie (1602) פולמרא piltra — 12 o — 44 פולמרו piltri (it. feltri) — 50 S פלמרא pltra².
 e) SAB. 146b, לבדון. e 1 50 S פלמרש pltrs — 1 פולמרש pltrs — 6 פולמרוש piltris.
 f) Yom. 69a, נכמא. i 5 פילמרו piltru (it. feltro) — μ פלאמרא platra — B פלמרא pltra.
 g) BÉC. 15a, נכמא. b 12 פולמרא piltra — λ 5 13 פולמרו piltru (it. feltro) — μ פלאמרא platra — 6 פלמרו pltru (it. feltro) — 7 פלמרו plitru — 32 פלמרא feltra — 33 פולמרא filtra — 45 פולמרו peltre — S פלמרא pltra — O (II, 144a, § 341) פולסטא pilsta.
 h) YEB. 102b, לבדון. j פאמרא patras — b פלמרש pltrs — S פלמראש pltras.
 i) B.Q. 93b, נכמו. α p פלמר pltr — β r פלמרש pltrs — γ פלמרוש pltris — o פלמרוש piltris — S פלמרוש pltris — B פלמרו pltir.
 j) B.Q. 119b, נכמו. α p פלמרש pltrs — β γ פלמרוש pltris — S² פלמרש pltris.
 k) B.M. 84b, נכמו. m פלמרו pltri — γ β פלמרוש piltris. — γ פלמרוש piltris — q פלמרא plstre — 20 o — S פלמרש plstr.
 l) B.M. 113b, לבד. m פלמרו pltri — β q B פלמרא pltra — γ פלמרו piltri — γ פלמרו pltir — S פולמרא pultra.
 m) ZEB. 95a, ד"ה והרכין. f פלמרש pltrs — B פלמרא pltra.
 n) BEK. 29b, נכמו. 2 פלמרש pltrs — 4 פלמרוש peltris — B פולמרש piltris.
 467. a) BER. 58b, פתווי ראש. θ 11 פלמרוש piltrir — F פלמרוש pluitir — S פלמרו pltdir.
 b) SAB. 137b, המסורבל. e פלמרוש pltrdiç — 1 פלמרו pltrin — 1 פלמרוש plstric — 6 12 o — 11 פלמרו prlic — 44 50 פלמרוש pltric — S פלמרו pltri.
 c) HOUL. 30b, מסובך. θ פלמרוש plitrid — ρ פלמרוש plitirir — s S פלמרו pltrir — 8 פלמרו pltrid.

1. Il faut noter que les mss., comme l et 44, qui portent le pluriel, ont לבדון et non לבד.

2. V suit l'éd. de Cracovie.

468. *Feltrin* [?], « (chapeau) de feutre ».
470. *Fendre*, « fendre ».
469. *Fendedure*, « fente, fissure (d'une cicatrice) ».
471. *Fenogré*, « fenugrec (plante) ».

468. a) SAB. 138b, סוויאנא. e פלטרין pltrn — i פילטרי piltri — I פלטרין pltrç — 6 פלטרין pltrin — II פלטרין pltriç — 12 50 o — 44 פילטרו piltru. b) 'ER. 102b, כיפה. e 6 פלטרין pltrin — F פילטרו piltru — S פלטרי pltri. c) SOT. 49b, כיפה. B פילטרא piltra. d) HOUL. 138a, כיפה. θ סלטרין sltriç — ρ פלטרין pltrin — s פלטריוא pltria — S פלטרין pltriç.
469. KET. 75a, זלקת. k 3 פינדורא pindura — ξ פצוידורא pçiidura (correction postérieure en marge : 'פנידור' pnidur) — 14 o — c פינדאורא pindauro — S פינדורא pindrura.
470. HOUL. 11a, פלו. θ בטרי btri — ρ פנדרא pndra — s פַּנְדְּרָא fandre — S פּרְטִיר prtir — Z פנדיר pndir (esp. fender ?)
471. a) SAB. 109b, רוביא. e פניגריג pnigrig (pr. fenegreg) — i פניגריג pnigrig (pr. fenegreg) — I פינוגרי pinugri — II פנוגריקו pnugriku (it. fenogreco) — 12 [עשב] — 50 פוטגרי pitgri — S פינגרי pingri — I פניגרי pnigri. b) SAB. 110b, שבלולתא. e פטגרי ptgrg (pr. fenegreg) — i פריגרי prigrig (pr. fenegreg) — I פינוגרי pinugri — II פינוגריקו pnugriku (it. fenogreco) — 12 o — 50 פוטגריא pitgria — S פנגריל pngril — Ed. Cracovie (1602), פנגריג pnigrig (pr. fenegreg ?) c) BÉC. 3b, תלתן. h בתלן ki ngru — λ פטרצי pitrci (corrigé en marge en פינו גריקו pit griku (it. feno greco) — μ פניגריק pnigrik — 5 6 13 פינו גריקו pinu griku (it. feno greco) — 7 פנערי pneri — 12 קינגרו kingru — S פינוגרי pinugri. d) R.H. 12b, התלתן. x פיניגדי pinigdi — λ 5 13 פינו גריקו pinu griku (it. feno greco) — S פיניגרי pinigri — F 'פניגרי' pnigri'. e) YEB. 81a, תלתן. j פיניגרי pinugri — d S פיניגרי pnigri. f) GUT. 69a, שבלולתא. 3 m 17 S פיניגרי pinugri — u פנגריי pngrii — 14 o — 39 פוטגרי pitgri: g) B.Q. 81a, תלתן. α p r פיניגרי pinugri — β פיניגריא pinugriah — γ פיטגריא pitgriah — o פינו גריי pinu grii — A פנגרי pngri — S פנגדיא pngdia — B פנגריא pngria — I פיניגרי pnigri. h) 'A.Z. 38b, שבלולתא. v פיניגרי pnigrig (pr. fenegreg) — 23 פינוגרי pinugri — S פנגריא pngriia — I 'פניגרי' pnigri'. i) ZEB. 72a, תולתן. f פנוגרי pnugri — B פינוגרי pinugri — I פנקליק pnuklik. j) MEN. 42b, שבלולתא. 2 4 פנגרי pngri — Citation dans les *Haggahot Maimoniot*, *Hilkot çitit*, Péreq 2 (Ed. Berlin, 1864), p. 91a פנגרו pngru — B פנגריא pngria.

I. 7 ajoute סטורי « et il me semble que c'est sturi », forme apparentée avec ou corrompue de l'it. *satureia*, « sarriette ».

DARMESTER-BLONDHEIM. — *Gloses françaises de Raschi*.

472. *Ferges*, « chaînes, fers ». 477. *Fernjes* [?], « franges ».
 473. *Fermail*, « agrafe (pour fermer le col de la chemise) ». 478. *Fer[r]age*, [?], « fourrage en vert, froment et orge n'ayant pas encore monté en tiges pleines ».
 474. *Fermail[l]e*, « gageure ». 479. *Fievre*, « fièvre ».
 475. *Fermance*, « caution, gage ». 480. b) *Fig[u]e*, « orifice (sphincter) de l'anus ».
 476. *Fermedures*, « fermetures ».

- k) NID. 19a, תלתן פִּינוֹגְרִי μ penogr \acute{e} — ρ פִּינוֹ גְרִיקוּ pinu griku (it. *feno greco*) — t פִּנְגְרִי pngr i — S פִּנְגְרוֹל pngril — B פִּנְגְרִיג pngrig (pr. *fene-greg*).
472. 'A.Z. 15b, שֵׁלֶשְׁלֹאֵת, פְּרוּיֵשׁ ν priis — S פְּרוּיֵשׁ pruiis.
 473. SCHEB. 6b, כִּבְתָנִי ζ o — μ פּוּרְמוּיֵל purmuil — π פּוּרְמוּיֵל prumil — u פֶּרְמָל fermal — 24 S פּוּרְמוּיֵל prmiil — 37 פּוּרְמוּיֵל pirmiil.
 474. SCHEB. 31a, הַבּוֹרֵא, פּוּרְמוּיֵל ζ הַבּוֹרֵא prmiila — μ פּוּרְמוּיֵל prmilun — π פּוּרְמוּיֵל prmlia (pr. *fermalba*?) — u פּוּרְמוּיֵל prmiila — S פּוּרְמוּיֵל prmiilh.
 475. B.M. 48b, עֵרְבוֹן, פּוּרְמוּנְצָא m γ 20 prmn ζ a — β γ o — q פּוּרְמוּנְצָא ferman ζ e — S פּוּרְמוּנְצָא prmn ζ '.
 476. BÉC. 31b, הַתְּמוּת, פּוּרְמוּדוֹשׁ b pirmdus — λ פּוּרְמוּדוֹשׁ prmidus — μ o — 5 פּוּרְמוּיֵשׁ pdimius — 6 פּוּרְמוּדוֹשׁ pirmidrus — 7 פּוּרְמוּדוֹשׁ pirmduris — 12 פּוּרְמוּדוֹשׁ prmdurs — 13 פּוּרְמוּדוֹשׁ pirmdurs — 45 פּוּרְמוּדוֹשׁ pirma durs — S פּוּרְמוּדוֹשׁ prmduris.
 477. a) SAB. 134a, גִּרְדוֹן, פּוּרְמוּיֵשׁ e primis (pr. *fremjes*) — t 12 o — l פּוּרְמוּיֵשׁ pindis — 6 פּוּרְמוּיֵשׁ piirnis — 11 פּוּרְמוּיֵשׁ piirns — 50 פּוּרְמוּיֵשׁ pidniis — S פּוּרְמוּיֵשׁ piind ζ .
 b) Souk. 9a, הַגְּרֵדוֹן, פּוּרְמוּיֵשׁ ζ 6 o — 17 פּוּרְמוּיֵשׁ priis — S פּוּרְמוּיֵשׁ priis.
 c) B.M. 7a, כִּרְכֶּשֶׁת, פּוּרְמוּיֵשׁ m pidns — β γ פּוּרְמוּיֵשׁ pirnis — q פּוּרְמוּיֵשׁ pudns — 20 פּוּרְמוּיֵשׁ prmiis (pr. *fremjes*) — t פּוּרְמוּיֵשׁ priinss — A פּוּרְמוּיֵשׁ priinus — B פּוּרְמוּיֵשׁ brniis.
 d) MEN. 31b, גִּרְדוֹם, פּוּרְמוּיֵשׁ 2 pinrs — B פּוּרְמוּיֵשׁ pindis — B 2 פּוּרְמוּיֵשׁ pidnis 1 .
 e) MEN. 42b, גִּרְדוֹן, פּוּרְמוּיֵשׁ 2 pinrs — 4 פּוּרְמוּיֵשׁ pinrs — B פּוּרְמוּיֵשׁ prins — B 2 פּוּרְמוּיֵשׁ pidns — B 3 פּוּרְמוּיֵשׁ pirnis 2 .
 f) BEK. 8b, גִּרְדוֹן, פּוּרְמוּיֵשׁ 2 pinrs — 4 פּוּרְמוּיֵשׁ prns — E פּוּרְמוּיֵשׁ prnsi — B פּוּרְמוּיֵשׁ pidns — V פּוּרְמוּיֵשׁ pins.
 478. 'A.Z. 20b, שֵׁהַת, פּוּרְמוּיֵשׁ ν priah — S פּוּרְמוּיֵשׁ pirina (it. *fer[r]aina*).
 479. GUIT. 69b, צִמּוּרֵי, פּוּרְמוּיֵשׁ 3 piura — m פּוּרְמוּיֵשׁ piara — u פּוּרְמוּיֵשׁ piuura — 14 פּוּרְמוּיֵשׁ piuura — 17 פּוּרְמוּיֵשׁ pizura — S פּוּרְמוּיֵשׁ piuuri.
 480. a) SAB. 81a, תַּחְתּוֹנוֹת, פּוּרְמוּיֵשׁ e l S I pigs — t פּוּרְמוּיֵשׁ pigs — 11 פּוּרְמוּיֵשׁ pugs — 12 o — 50 פּוּרְמוּיֵשׁ piis.

1. V suit B.

2. V suit B.

a) *Fig[u]es* [?], « fics, excroissances (à l'anus) ».

480 bis. a) *Fisle*, « (mesure) contenant des choses lâchement empilées, entassées sans être soumises à la pression ».

b) *Fisles*, « (des cendres) lâchement empil[es] ».

480 ter. *Fiveles*, « fermoirs, anneaux minces en verre ».

481. c, d) *Flacede*, « flétri fané ».

a, b) *Flacedes*, « flétris, fanés ».

482. *Fladon*, « flan, disque de métal préparé pour en faire une pièce de monnaie ».

483. *Fladon* [?], « pelle (qui sert de van) sans le manche ».

b) 'A.Z. 28b, פּוּקעָא v פּוּגוּ pigo — S פּוּגָא piga — O (IV, 42b, § 150) פּוּגָא pig.

480bis. a) MEN. 7a, טּוּפּוּפָא 2 פּוּשְׁלָא fis(e)le — B פּוּשְׁלָא pislā.

b) HOUL. 51b, טּוּפּוּף 8 גּוּשְׁלָא gsls — ρ פּוּשְׁלָא psls¹ — s S o — 15 פּוּשְׁלָא pislā².

480ter. QID. 9a, הוּבּוּרֵי j פּוּבּוּלָאשׁ pubilas (pr. *fuvelas*) — μ פּוּוּלָאשׁ pauils — n פּוּבּוּלָאשׁ pibašes — io פּוּוּלָאשׁ piulīs — F פּוּבּוּלָא pibls — B פּוּוּלָא purils.

481. a) PES. 39b, כּוּוּשׁוּן 6 פּוּצְדָאוּ plçadu — 27 פּוּצְדָשׁ plçds — 48 פּוּשְׁמַרְשׁ plstrs — B פּוּצְדָאוּ plçdau.

b) SOUK. 31a, כּוּוּשׁוּם 5 פּוּדּוּשׁ pldis — 6 פּוּצְדּוּשׁ plçdis — 17 פּוּצְרוּשׁ plçris — A פּוּשְׁמַרְוּוּא plstriia — S פּוּצְדּוּשׁ plçdis.

c) SOUK. 33b, כּוּוּשׁוּה 5 פּוּנּוּיִשְׁמַרָא plniistra — 6 פּוּצְדּוּה plçida — 17 פּוּצְדָא prçda — A פּוּשְׁמַרְוּוּא plistria — S פּוּרוּיָא plria.

d) B.B. 16b, כּוּוּשׁי n פּוּדּוּנָא plidna — 9 פּוּצְרָא plçra — S פּוּצְרָא çlda — B פּוּטּוּיָא pltia.

482. a) BER. 47b, אַסּוּמוּן 6 פּוּלְדּוּן puldun — 11 בּוּלְצוּן bulçun — S פּוּלְדּוּן plzun (pr. *flaxon* ?) — C (*ad* Ma'aser Scheni, I, 2) : פּוּלְדּוּן pldun.

b) 'ER. 31b, אַסּוּמוּן e h 6 o — 50 F פּוּלְדּוּן pldun — S פּוּלְטּוּן pltun.

c) PES. 35b, אַסּוּמוּן 6 פּוּלְדּוּן pladun (la première lettre et les deux dernières à peu près effacées) — 27 פּוּלְצוּן plçun — 48 פּוּלְדּוּן pldun — B פּוּלְטּוּה plath.

d) B.M. 44a, אַסּוּמוּן m פּוּרוּן plrun — y β 20 B פּוּלְדּוּן pldun — γ פּוּלְדּוּן puldun — q פּוּלְדּוּן flādun.

e) B.M. 47b, פּוּלְסָא m y β S פּוּלְדּוּן pldun — γ פּוּלְדּוּן plādun — q פּוּלְדּוּן flādun — 20 פּוּלְדּוּן pldin — O (III, 41b, § 145) פּוּלְדָא plda.

483. B.M. 105a, כּוּוּנָם m β γ q 20 פּוּלְדּוּן pldun — y o — S פּוּלְדּוּן pldin.

1. ρ a פ' חוּבּוּצוּי, donnant par erreur le lemme de la glose PESELS (n° 800), qui se trouve quelques lignes plus loin, où il s'écrit dans ρ אַוּבּוּצוּ !

2. La glose se présente dans le טּוּפּוּפָא ד"ה לא נהוילא, après le mot טּוּפּוּפָא.

491. *Flochier*, « peigner, carder ».
492. *Fodrez*, « fourré ».
493. *Foi[*l*]jed*, « teinture violette faite avec l'orseille ou par elle ».
494. *Foisil*, « briquet, pièce d'acier pour faire du feu ».
495. *Foison*, « foison, abondance ».
496. *Folcel*, « filosselle, bourre de soie ».
497. *Folcel*, « touffe de poils ».
498. *Foledures*, « foulures, actions de fouler ».
499. *Foler*, « fouler ».
500. *Folons*, « foulon ».

491. a) B. Q. 99a, גרדא. α p פּלוּקײר plukiir — β y o o — r S: פּלוּקײר plukir¹.
 b) B. M. 112a, גרדא. m y 20 פּלוּקײר plukiir — β פּלוּקײר plukir — γ פּלוּקײד plukiid — q פּלוּקײר pluchiir — S פּלוּקײר plukiir.
492. SAB. 60b, תפרו. e פּוּרְדִיץ pordeç — ι o — l 11 פּוּרְדִיץ pudriç — 12 פּוּרְדִיץ pudrinn — 50 פּוּרְדִיץ pudriç — S פּוּרְדִיץ pudriç.
493. 'A. Z. 28b, גדא. v פּוּחִילת puhlit — S פּוּחִילת puiliid — O (IV, 43a, § 150) פּוּחִילת puiliid.
494. ZEB. 116b, במורא. f פּוּשׁוּל puisul — E פּוּשׁוּל piusl — B פּוּשׁוּשׁוּל puisuil.
495. a) YEB. 63a, ברכה. d פּוּישׁוּן puisun — j פּוּישׁוּן puizun — E פּוּישׁוּן puisun — S פּוּישׁוּן plisun.
 b) SOT. 10a, ברכה. B פּוּישׁוּן puisun.
 c) B. M. 42a, ברכה. m V פּוּישׁוּן puisun — β y o — γ פּוּישׁוּן puisin — q פּוּישׁוּן puizun — 20 B פּוּישׁוּן puisun.
496. a) SAB. 20b, גושקא. e פּוּלִיל pulil — ι פּוּלִיצײר pulçiiir — k פּוּלִיצײל pulçil — l פּוּלִיצײוּל pulçuiil — t פּוּלִיצײל pluçil — 11 פּוּלִיצײל pulçil² — 12 o — 50 פּוּלִיצײל pulçil — S פּוּלִיצײל puluiil.
 b) MEN. 39b, כלך. 2 פּוּלִיצײל puliçil — 4 פּוּלִיצײל pulçil — B פּוּלִיצײל pluçil.
497. HOUL. 126b, בקולקלון. θ ϵ פּוּצײל puçil — 8 פּוּלִיצײל fulcel — s פּוּצײשׁ pluçis — S פּוּלִטְרִיץ pultriç.
498. B. Q. 99a, במשושׁו. α β r פּוּלְדוּרשׁ puldurs — y פּוּלְדוּרוּשׁ puldurus — o o — p פּוּלְדוּרשׁ fuldurs — S פּוּלְרִאשׁ plaras.
499. a) B. M. 112a, לבוּמְשׁו. m פּוּלוּויר pluuir — β 20 S פּוּלִיר puliir — γ פּוּלִיד pulid — y פּוּלִיר puliir — q פּוּלִיר pulir.
 *b) TA'AN. 29b, כּשׁוּרְסִין. 13 40 פּוּלִיר puliir — B פּוּרְלִיר purliir.
500. a) SAB. 11b, סורק. e פּוּלוּשׁ plunus — ι פּוּלוּשׁקֵשׁ pliskas — k פּוּלוּן pulun — l 12 פּוּלוּשׁ pluns — t 50 פּוּלוּשׁ pulns — 11 פּוּלוּשׁ pluks — S פּוּלוּרשׁ pulurs.
 b) B. Q. 119a, סורק. α p סוּלוּשׁ suluns — β פּוּלוּשׁ pluns — y פּוּלוּשׁ plunus (le deuxième u a été inséré après-coup) — S: פּוּלוּשׁ piluns.

1. B. Q. 99a, en marge à côté de פּלוּקײר, p a אשכנז 'בלש' וולקן « walken en langue allemande ». α β y o r S : o.

2. Dans 11 le l est écrit au-dessus de la ligne, entre l'u et le ç.

501. *Fondre*, « fondre ».
502. a, b) *Fondri*[*l*]e, « effondrilles, sédiment ».
- c) *Fondri*[*l*]es, « effondrilles, sédiment ».
503. *Fondud*, « fondu » (en parlant de la graisse).
504. *Fontaine*, « fontanelle ».
505. *Fonz*, « fond ».
506. a) *Forcele*, « le creux du cou (d'un animal) ».
- b) *Forcele*, « les deux petites côtes qui se trouvent chacune d'un côté de la trachée artère (d'un animal) ».
507. a, b, c, d, e, *h) *Forche*, « fourche ».

501. HOUL. 120a, המכההו. θ פינדרא pindra — ρ 8 S פינדרא pundra — s פינדרא fundra¹.
502. a) HOUL. 97b, קיפה. θ פרוגדלויא prugdliia (pr. frondalha)[?] — ρ פורגדלויא purgdliia (pr. forndalha?) — 8 פונדלויש prundliis — s פונדרילא fundrila — S פונדרילא pundrila².
- b) HOUL. 120a, הקדורה. θ פונדרולויא pindruliiia — 8 פונדרילא pundrila — s פונדרילא fundrila — S פונדריילא pundriila — S² פונדריילא pundiila.
- *c) NED. 52a, קיפה. B פונדלירש pundlirs.
503. SAB. 21a, במהותך. e פונדוד paundud — o — k פונדו pundu — l t פונדור pundur — 11 50 פונדוד pundud — 12 סונדר sundr — B פינדרא pundra.
504. 'ER. 95b, ד"ה רופף. e S פינטינא puntina — h פונטירא puntira — 6 פונטילא puntila — F פטיליא ptilia.
505. a) GUT. 79b, שוליים. 3 פונדץ pundeç — m S פינץ punç — u פונין punin — 14 17 o — 39 פוש fos.
- b) ZEB. 25b, בורק, שולי. f o — B פוניו puniu — B² פונדו pundu (it. fondo).
- c) NID. 3b, שולים. μ פאנץ pañç — ρ פוניץ puniñç — t S פונץ punç.
506. a) PES. 74b, הלל הצואר. 6 B פורצילא purçila — 27 פורצילא forcela.
- b) HOUL. 45a, צלעות. θ 8 S D (p. 393) P (215a) פורצילא purçila — ρ פורצילא purçila — s פורצילא furcila — 15 על צילא el çila.
507. a) SAB. 92b, כילגז. e l 11 50 S פורקא purka — i פורקא porka — 12 o.
- b) SAB. 122b, כילגז. e 11 12 1 44 A S פורקא purka — i פורקה purkh — 1 פורקא purcha — s פורצא purça — 50 פורקא pirka.
- c) SOUK. 14a, עתר. 5 6 o — 17 S T פורקא purka.
- d) BEÇ. 30a, עתר. h λ μ 5 6 12 13 S T פורקא purka — 7 o — 45 פורק purk.
- e) MEG. 16b, זקיפא. 5 6 13 17 a v A S פורקא purka — s פירקא pirka — v פראקa prka.

1. Cf. FONDUD, no. 503.

2. HOUL. 120a, S traduit קיפה par פונדריילא pundriila (S²: פינדריילא pundiila) ρ s 8: o. Les mss. expliquent קיפה par פורמוא par l'araméen.

- g) *Forches*, « fourches » . 511. *Forgon*, « fourgon, instrument pour attiser le feu » .
 f) *Forches*, « potence » . 512. *Forjedor*, « instrument pointu (en fer) » .
 508. *Forchiesdes*, « (cornes) fourchues » . 513. a) *Forjier*, « percer » .
 509. **Forfais*, « tu fais du mal » . b) » , « se curer les dents » .
 510. *Forferex* [?], « tussilage [?] (plante) » . c, d) » , « fouiller » .

- f) 'A.Z. 18b, זקופא, פורקש purks — S פורקא purka.
 g) MEN. 94b, סנופון, פורקש purks.
 *h) TA'AN, 20a, עתר, פורקא purka.
 508. HOUL. 59b, מפיצלות, פורקידש purkids — פ 0 — 8 44 פורקורש purkir — s S פורקיוורש purkiirs — u פורקיוויש purkiis — A פורקיוויש purkriis
 509. TA'AN. 19a, בותחמא, פורפיוש purpiis.
 510. a) PES. 39a, מרוויחא, פופרין pupric — 27 פורפיון purprij — B פופרין pupric — Q (107b) צירפוליוו çirpuliuu (it. *cerfoglio*) — Q ms. de New York, anno 1294 (fo 192b) פורפיוו purpii — Q ms., *ibid.*, an. 1386 (fo 66a) פורפיוו purpiir — Q ms., *ibid.*, an. 1391 (fo 122a) פורפיוו purpiia.
 b) *IBID.*, מרוויחא, פופרין pupric — 27 פורפיון purprij.
 511. a) SAB. 143a, אוד, פודגין pudgin — 1 פורגון purgun — 6 פורקון purkun — 50 S פורגון purgun.
 b) BÉÇ. 33a, אוד, פורגון purgun — λ 5 6 7 13 פורקון purkun — 12 פירמן pirmin — B פורגין purgin.
 c) HAG. 4b, אוד, פורקון purkun — E פירגין pirgin — F ערוגין erugin — T (*ad* BEK. 27a) B פורגון purgun — Z (*ad* BEK. 27a) פורגין purgin.
 d) BEK. 27a, מוסא, פורגון purgun — T פורגא purga.
 512. SAB. 90a, רבועא דפרולא, פורידור puridur — 11 0 — 12 פוריוודור puriuidur — 50 פורמי דוויר purmi duir — S 'פוריוודור' puriuidur¹ — B פוריוודורא puriuidura¹.
 513. a) SAB. 130a, וקרן, פורויר puriir — 1 פויריד puriirid — 1 פורויר puruiir — 6 11 12 0 — 50 פוריד purid².
 b) BÉÇ. 33a, לחצון, פורויר puriir — λ פורדויר purdiir — 5 פורדור purdir — 6 13 0 — 7 פוריד purid — 12 פוריוו puriia — S פורגיוו purgiir.
 c) B. Q. 17b, גובר, פורויר puriir — β γ פודוילי pudiiili — 0 0 — פורוילור purilur.
 d) 'A.Z. 35a, מופקפון, פורויר puruiir — S פורויר puriir.

1. Cf. CROCIN, n° 281.

2. SAB. 49a, au lieu des mots ד"ה ונקרו את, ונקרו לשון ניקור עינים בלעז פורויר puriir (50 : מוהר de V, on lit dans 11 פורויר puriir) : e : 1 12 S : o.

514. a) *Forme*, « forme (pour le pain de proposition) ». (pour les chaussures) ». 515. b) *Fos[s]ed*, « fossé ».
 b) *Forme*, « moule (où l'on fait croître des cédrats, pour leur donner une forme artificielle) ». a) *Fos[s]ez*, « fosse ».
 516. tous, excepté j) *Fos[s]oir*, « houe, marre ».
 j) *Fos[s]oirs*, « houes, marres ».

-
514. a) SAB. 141b, אומום. e : l 6 II 44 50 פורמא purma — 12 [דפוס] — S פורמה purmh.
 b) SOUK. 36a, דפוס. 5 0 — 6 17 s S פורמא purma — A פורמ' purm'.
 c) MEN. 94a, דפוס. 2 0 — B T פורמא purma.
 515. a) SOUK. 49a, וקב. 5 6 0 — 17 E פושון pusin — S פושיון pusiin.
 **b) B. B. 107b, חרוץ. S פושו pusi — B פושיוור pusiir.
 516. a) BER. 57b, כור. θ II פושיר pusir — S פשוור psur.
 b) SAB. 102b, מרא. e פשוויר pusuiir — פויושור puiisur — I A פשוויר psuiir — II פשוויר piisur — 12 0 — 50 פויושווור puiisuiir — S פשוור pusur — I פשוויר ptiir.
 c) SAB. 124b, כור. e פשוויוור puisuiir — פויושוד piisud — I פשוויר pusuiir — II 12 50 0 — S פשוור pusur.
 d) 'ER. 77b, מרא. e h פויושור puiisur — 6 צפיר צפיר (it. *zappa* ?) — 50 פשוויר psuiir — F פשוור pusiur — S פשוויר pusiir.
 e) YOMA. 84a, מרא. i μ פשוויר pusuiir — 5 פשווירש pusuiirs — B פשוור pusuir.
 f) MEG. 28a, מרא. 5 פויוש puiis — 6 13 0 — 17 פויושוור upuiisur — S פויריש puris.
 g) GUT. 32a, מרא. 3 u S² פשוויר pusuiir — m 14 17 0 — 39 פויושור puiisur — S פשוור pusiir.
 h) GUT. 70a, מרא. 3 S פשוויר pusuiir — m פשוויר pisuiir — u פשוויוור puiisuiir — 14 פשוור pusiir — 17 0.
 i) B. K. 27b, מרא. α p פשוויר pusiir — β γ פושיר pusir — o V פשוור pusiir — r פשואר pusaur — B פשוויר pusuiir — S² בושוויד busuiid.
 j) B. M. 36a, מרויהו. m פשוור pusur — γ β פשוור pusiir — γ פשווירש puiisuiirs — B פשוויר pusiir — q פשווירש pusuiirs — 20 פשווירש puiisurs — V פשוויר pusuiir¹.
 k) B. M. 69b, מרא. m פשוור psur — γ β פשוויר pusiir — γ מויושור tiisuir — q S פשוויר pusuiir — 20 פשוור pusur.
 l) B. M. 82b, מרא. m פשוודור pusidur — γ 20 פויושור puiisur² — γ מויושור tiisur — q פשוויר pusuiir — β S פשוור pusiir.

1. Dans *m* on trouve après la glose פשוויתו pusuiitu, que le scribe a biffé ensuite.

2. Par erreur, le ms. 20 unit le mot hébreu כור avec la glose פויושור.

517. a) *Freier*, « frottement ». immédiatement du tonneau ».
 b, c, **d, *Freier*, « freier ». 522. *Friçons*, « frissons (qui précèdent les menstrues) ».
 518. *Freim*, « frein ». 523. a) *Frit*, « il frit » (passé défini [?]).
 519. *Freis*, « orfroi, bandeau brodé d'or ». b, c) *Frit*, « frit » (participe passé).
 520. *Frenjes* [?], « franges ». 521. *Fresc* [?], « (vin) frais, tiré

- m) B. M. 103b, מרא. *m* פּוּצוּר puçur — *y* פּוּיִשׁ puis — β פּוּיִשֵׁר puisir — γ פּוּשׁוּיִר pusuiir — 20 פּוּיִשׁוּר piisur — S פּוּשׁוּיִר pusuir — B פּוּשׁוּיִר pusiir.
 n) 'A. Z. 15b, והדקר *v* פּוּיִשׁוּר puisur — S פּוּשׁוּר pisiur — T פּוּשׁוּיִר psuiir — T R. Elhanan : פּוּשׁוּר pisur.
 o) 'A. Z. 16a, מרו. *v* פּוּיִשׁוּר puisur — S פּוּשׁוּיִר pusiur.
 p) 'A. Z. 28a, מרא. *v* פּוּשׁוּיִר pusiur — S פּוּשׁוּיִר pusiir.
 q) BEK. 8b, מרו. 2 פּוּיִשׁוּר puisur — 4 o — E פּוּשׁוּיִר pusiir — B פּוּשׁוּיִר pusiir.
 *r) TA'AN. 21b, מרא. 13 S פּוּשׁוּיִר pusiir — 40 פּוּשׁוּיִר pusiir — E פּוּשׁוּר puisur¹.
517. a) BER. 6a, מהופיא. θ II E o — 25 פּרִיִד priid — S פּרִיִר priir.
 b) ZEB. 14b, שׁוּיִף מוּשֵׁף. f פּרִיִד priid — B פּדִיִר pdiir.
 c) NID. 48b, נוּשֵׁף. μ ρ 26 פּרִיִר priir.
 **d) NAZ. 42a, חוּפֵף. 46 פּרִיִג frig — B פּרִיִד prid — B² פּרִיִר prir.
 518. SAB. 51b, בּפּגו. e l 12 פּרִיִים priis — ι [רסן] — II פּרִימוּ primu (it. *fremo* [?]) — 44 רִימוּ...riimu (it. *fremo* [?]) — 50 פּרֵן pren — S פּרִיִים priim.
 519 SAB. 59b, כּלִילֵא. e 50 O (II, 39b, § 84. 5) פּרִיִים priis — I פּרִיִשׁ aupriis — II פּדִיִשׁ pdiis — 12 o — S פּרִינֵשׁ prins — B פּרִיזֵשׁ prizs.
 520. B. M. 60b, תּוּמו. *m* S פּרִנִיִשׁ prniis — β פּרִינִישׁ prinis — γ 20 פּרִינֵשׁ priins — *y* פּרִנֵשׁ prns — q פּרִנֵּיִשׁ franjes — 42 פּרִנִּישׁ prnius — a פּרִנֵשׁ pruns.
 521. BER. 51a, חו. θ II Citation dans *Orhot Hayyim* (Florence, 1750), fo 32d פּרִיִשְׁקוּ prisku (it. *fresco*) — S פּרִיִשְׁקוּ priisk — B² פּרִיִשְׁקוּ prisk — D (p. 121) פּרִיִשְׁקוּ prisku (it. *fresco*).
 522. NID. 63a, צַמְרָמוּרוֹת. μ פּרִיִשׁוּנֵשׁ prisuns — ρ פּרִיִצׁוּנֵשׁ piçuns — S פּרִיִצׁוּנֵשׁ piçuns.
 523. a) 'Er. 28b, מִוּגְנו. e h 6 50 S פּרִיט prit — F פּרִיטוּ prito (esp. *frito*) — B² פּרִיט pris².
 b) QID. 44a, מִגְנו. *j* o — μ n פּרִיט prit — 3 פּרִיטוּ pritu (it. *frit*[t]o) — 10 פּרֵשׁ prs (au-dessus de la ligne : פּרִיט prit) — F פּוּלֵא piila (cat. *pabella* [?]) — B פּרִיזֵרֵא prizra.
 c) SAN. 21a, הַבְּרוּיָה. E S פּרִיט prit.

1. *TA'AN. 25a, E traduit מרא par פּוּיִשׁוּר puisur. 13 40 S : o.

2. V suit S.

524. *Froit*, « crapaud ».
525. *Fromier*, « s'agiter ».
526. a) *Fronces*, « fronces, plis des vêtements ».
- b, d) *Fronces*, « rides ».
- c) *Fronces*, « plis, parties pliées du corps (comme les aisselles, etc.) ».
527. *Froncier*, « froncer, faire des plis ».
528. *Frontal*, « ornement du front, diadème ».
529. *Froter*, « froter ».
530. *Fueil*, « teinture faite avec l'orseille ou pabelle ».
531. *Fusel*, « fuseau ».
532. ***Gabel* [allemand], « fourche ».
533. ***Galbena* [ital.], « galbanum ».

524. NID. 56a, דבוגי. μ פרויט פרויט — ρ S פרויט pruiit.
525. a) YEB. 97a, דובב, $j o$ — S פרוטה prith.
- b) SAN. 90b, דובב. S פרונומויר prunmiir — B פרונומויש prunmiis.
526. a) SAB. 147a, כופלוי, $e l$ פרונעש prunçs — † פרונעש prunçs — 6 50 o — S פרונעיש prunçis.
- b) B.M. 87a, קמטוי, $m \gamma 20$ פרונעיש prunçis — β E פרנעאש prnças — y רונענדוריש runçduris — q S פרוענש prunçs.
- c) NID. 42b, קמטוי, μ פרונש prunss — ρ פרוניש prunis — S פרונעש prunçs — I פרונעאש prunçs.
- d) NID. 47a, קמט, μ פרונש prunss — ρ פרוענש prunçs — b פרונעאש prunça — S פרונעש prunçs.
527. a) BÉç. 23a, קמורא בידו, $h \mu a s$ פרונעיר prunçir — λ פרנעיר prnçri — 5 פרונידץ prnidç — 6 o — 7 12 פרונעיר prunçir — 13 פרונעיר prinçir — 45 פרונשיר prunçir (pr. fronsir ?) — v פרוניעיר prniçidr — A פרונעיר prnçir — S פרונעיר prunçir — B אפרונעיר auprunçir.
- *b) M. Q. 10b, קיטורי בורי, $\lambda 6 49 o$ — A פרונעיר prunçir — S פרונעיר prunçir.
528. SAB. 57b, אפוזיוני, e פרנטל prntl — 12 50 פרונטל pruntl — † o — 1 פרונטל purntl — 11 פרונטלי pruntli (it. frontale) — S פרונטיל pruntil ¹.
529. B. Q. 80b, חוכוך, α פרוטיר frotir — $\beta y o o$ — p פרוטר froter — $r S^2$ פרוטיר prutir.
530. GUIT. 19b, דנרא, $3 m u 14$ פוייל puil — 17 פלייל pluil — 39 פוליויל puliul — S פוייל puilli.
531. a) SAB. 122b, כוש, e פוישול puisul — † l פוישול pusiul — 11 פוישיל puisil — 12 o — 44 פוישיל puisil — $s B^2$ פוזיל puzil — 50 פוישיל pušil — S פוישיל pusil.
- b) SOUK. 37a, כוש, $5 6 o$ — 17 פוישיל pušil — S פוזיל puzil.
532. B.M. 83a, בדיגלא, $m \beta \gamma q 20 o$ — S « en allemand » גבלא gbla.
533. KER. 6a, חלבנה, 2 B גלבנא glbna.

1. † substitue à la glose la phrase: שעשויין מן הזהב על המצה. [sic] אפוזיוני... אבל סבכה.

534. *Gales*, « noix de galle, galles du chêne ».
535. *Galme*, « galbanum »
536. *Ganbais*, « pourpoint rembourré ».
537. *Ganz*, « gants ».
538. *Garance*, « garance ».
539. **Garantie*, « garantie ».
540. *Garbeil*[*l*]es, « larves du taon ».
541. *Garmaise*, « Worms ».
542. *Girofle*, « girofle ».
543. *Glace*, « glace ».

534. a) SAB. 104b, עפעצים, e l 11 50 S גלש gls — 1 גאלש gals — 12 o.
 b) 'ER. 3a, עפעצים, e h t 50 גלש gls — 6 S גלא gla — F גליאש glias (pg. *galbas* ou esp. **gallas*) — B גלאש glas.
 c) PES. 53a, כמילין, 6 27 גלש gls — B גליש glis.
 d) MEG. 19a, עפעצים, 5 6 13 17 a s v גלש gls — v 1 קלש kls — A גאלש gals.
 e) SOT. 17b, עפעצים, B גליש glis.
 f) GUIT. 11a, עפעצין, l 3 m t u 14 17a a c w δ A S² גלש gls — 17b o — u גאלש gals.
 g) GUIT. 19a, עפעצים, 3 m u 14 17 c S² גלש gls — 39 גאלש gals.
 h) SCHEB. 42a, עפעצין, ז גליאש glias (pg. *galbas* ou esp. **gallas*) — μ t גאלש gals — π v δ A S גלש gls — u גלש gals.
 i) MEN. 31b, עפעצין, 2 B גלש gls.
535. GUIT. 69a, חלבנותא, 3 גלייא gliia — m 39 S גלמא glma — u גלכעא glkça — 14 גלונא gluuna — 17 גמלא gmla.
536. SAB. 120a, קלבוס, e קלבוס knbçis — 1 מבוויש mbiisi — 1 גבוויש gubuiis — 11 גרבוויש grbiis — 12 44 50 גנבוויש gnbiis — S גנבוויש ignbiis.
537. MEN. 35a, בתו יודים, 2 גונשא gunsa — B גטן gtn — B² גוונטי guunti (it. *guanti*) — V גוטן gutn.
538. SAB. 66b, פראה, e 1 12 50 A L גרנעא grnça — 11 רוייה ruiih grnça — S 'גרבינ' grbin' — B [גרסין] r.
539. B.Q. 103a, פנחויא, α גראנטיא grantia — β y o r S² o — p גראנטיא grantie.
540. HOUL. 67b, דרני, θ גרבלויש grbliis — ρ s גרביילש grbiils — 8 גרבליש grblis — S² גרבייליש grbillis.
541. BÈC. 24b, ולערב אסרוין, h גרמישא grmisa — λ 6 7 12 45 גרמישא grmsa — μ גרמיזא grmiiza — 5 ? — 13 גורמישא guurmsa — A וורמישא uuirmsa — S 'גרמייש' grmiis' — T גרמיזא grmiza — 44 וורמישא uurmsa.
542. GUIT. 68b, הילפא יומא, 3 m 39 S גירופלא girupla — u גירופא girupa — 14 גירופולא grupula (it. *garofola*) — 17 גירופילא girupila.
543. a) BER. 18b, דברדא, θ גלעא glça — 11 גלאשו glasu (pr. *glas[s]o*) — E גילאדה giladh (cat. *gelada*) — S 'גלאעא' glaça'.

1. V suit L. Meg. 24b, A a גרנישא grniisa comme explication de קוצה. 6 13 17 S: o.

2. La glose suit le mot חווק.

544. *Glaçons*, « glaçons, morceaux de glace ».
545. **Glaïd*, « glaïeul, sorte de plante ».
546. *Glaire*, « glaire, humeur visqueuse ».
547. *Glaise*, « glaise, argile grasse ».
548. b, d, e, h) *Glant*, « gland, fruit du chêne ».
- a, f) *Glant*, « glands ».
- c) *Glanz*, « gland ».
- g) *Glanz*, « glands ».
- i, j) *Glanz*, « glandes ».

- b) SAB. 51b, ברד. e גלנצא glnca — s l i 12 50 S W (§ 235) גלצא glca — i 11 o — A גלינא glina.
- c) B. B. 20a, ברד. n S גלצא glca — 9 o — B גלשא glsa.
544. BER. 59a, גלודו, גלודו. θ גלצונש glçuns — 11 o — S גלצויש glçis.
545. NID. 65b, שיפא. μ ρ o — S גליוד gliid.
546. a) HOUL. 46b, עב...משקה. θ גלידא glida — ρ 15 S גליורא gliira — 8 גליורא glaira — s גלריא glria — O (I, 112a, § 411) גלירא glira.
- b) HOUL. 50a, שורקא דמעוויא. θ ρ 15 S גליורא gliira — 8 גליורא gleire — s גלידוויא gliiia — i גלידוויא gliiia — 44 I גליודא gliida.
- c) HOUL. 117b, רוטב. θ ρ s S גליורא gliira — 8 גליורא glaire.
- d) HOUL. 120a, לחה. θ ρ קליורא kliira — 8 גליורא glaire — s S גליורא gliira.
- e) NID. 29a, מטנפות. μ ρ S גליורא gliira.
547. BÉÇ. 35b, אדמה. h 12 גלישא glisa — λ 5 7 13 S גליישא gliisa — μ גלידא glida — 6 o.
548. a) R. H. 23a, s. v. בלוטו. x גלש gls — λ 13 גלנרא glnra (it. *glanda*) — 5 גלנדא glnda (it. *glanda*) — S גליאנדא gliandh (it. *ghlianda* [sic]).
- b) GUIT. 59a, פויסתקא. 3 גלנא glna — m 17 V גלנט glnt — u 39 גלנץ glnç — 14 גלנדא glnda (it. *glanda*) — S גנלט gnlt.
- c) GUIT. 69a, s. v. לחינכו. 3 גלנש nlns — m u 14 39 S גלנץ glnç — 17 גלנץ rglnç — B² גלנט glnt¹.
- d) GUIT. 69a, פויסתקא. 3 o — m u 39 S גלנט glnt — 14 גלנש glns — 17 גלנץ glnç.
- e) QID. 47a, אלוך. j n 10 F גלנט glnt — μ גלאנט glant — 3 גלנאט glnat — B אגלנט aglnt.
- f) 'A. Z. 14a, פוירו דארוא. v a v i A S גלנט glnt — v גלש gls — δ גלנטא glnta — T גלנין glunin.
- g) MEN. 63a, בלוטו. 2 w גלנץ glnç — B גלניץ glniç.
- h) HOUL. 12b, אלוך. θ גלנאט galanat — ρ 8 גלנט glnt — s גלנץ glnç — S גלאנץ glanc².

1. V suit B². B a 'גלנ' gln'.

2. Dans θ les points-voyelles ont peut-être été ajoutés après-coup.

549. *Gleste*, « motte de terre ». ries ou ouvrages faits au métier,
 550. ***Glonç* [?], « glands ». aux dessins en relief ».
 551. *Gloon*, « morceau de bois fendu ». 555. *Gorg*, « engin de pêche qu'on construit en enfonçant des pieux dans l'eau, et en y faisant des haies de joncs ».
 552. *Glud*, « colle ».
 553. *Gome*, « gomme ».
 554. *Gonelesches* [?], « brode- 556. *Governail*, « gouvernail ».

- i) HOUL. 18b, חיטוי. $\theta \rho$ S גלנץ glnc — 8 גלנט glnt — s גלנץ glanc — A גלנד glnd — V גלאנץ glanc.
 j) HOUL. 45b, פולין. θ S גלנץ glnc — ρ גלפץ glpc — 8 גלנץ glanc — s גלנץ glanc¹ — 15 גלנטי glnti.
 549. SAB. 81a, הפאיוס. e : l 50 S גלושטא glista — 11 12 o.
 550. B.B. 80b, s.v. בלוטו. S B גלונץ glunç.
 551. a) SAB. 98b, אמטוי. e גלואן gluan — 12 o — 1 50 S גלואון gluaun — 11 גלובו glubu (it. [?] *gluvo*).
 b) MEN. 32a, אמטא דסיפרי. 2 גלואון gluaun — B גלועין gluein.
 c) MEN. 63a, כלבוס. 2 w גלואין gluain — B גלואון gluaun.
 552. a) SAB. 78a, דבק. e l 12 גלוד glud — 1 גלור glur — 11 גלודר gludr — 50 גלודיד gludid — S גלזייר gluziir.
 b) SAB. 78b, דבק. e l 11 12 50 S גלוד glud — 1 גלוד glud — 1 גלודי gludi.
 c) PES. 42b, פוורא. 6 27 B גלוד glud.
 d) PES. 42b, דבק. 6 27 B גלוד.
 e) R.H. 27a, דבק. x A F S גלוד glud — λ גליר glir — 5 13 גליד glid.
 f) SOT. 17a, דבק. B גליד glid.
 g) MEN. 34b, דבק. 2 גילור gilur — B גלור glur — V גלוד glud.
 h) HOUL. 52a, דבוק. θ 8 S גלוד glud — ρ 15 s גלור glur — V גלודא gluda.
 553. a) SAB. 23a, שרף. e : k l t 11 12 50 B T גומא guma.
 b) SAB. 104b, קומא. e : l 11 12 50 S גומא guma.
 *c) MEG. 18b, קומא. 17 גומא guma. 5 ? — 6 13 S o ?.
 *d) KER. 6a, צרי. 2 B גומא guma.
 554. SOUK. 10a, סדינין המצויירין. 5 סדינין גלידיש glidis — 6 17 o — A גלושקא gliska — S גלינסקש glinsks.
 555. B.Q. 81a, s.v. קלע ופרום שלא גורג. x גורג gurg — β גורג gurg — y גורגו gurgi — o גרוג grug — p גורג gorg — r גורגא gurga (cat. *gorga*) — S I גור gur.
 556. B.M. 87a, מוורדיא. m y o — β כברשיל kbrsil — γ גוברצויל gubrçuil — q גובריל gubril — 20 גובירניר gubirnir — S גובארנייל gubarniil — B גובירנייל gubiriniil — B² טימון timun — V גובירנייל gubiriniil³.

1. Dans s il y a un δ d au-dessus de la ligne et entre l'n et le ç.

2. Cette glose se trouve après les mots שרף אילן. 13 a גומא, corrigé plus tard en קומא, au lieu de קומא.

3. L'exemplaire de B² qui se trouve dans la *Stadtbibliothek* de Francfort sur Mein porte la leçon indiquée dans le texte ; celui de New York répète la leçon de B.

557. *Gradil*, « gril ».
 558. *Gradi*[*l*]*e* [?], « gril ».
 559. *Grafie*, « style (pour écrire) ».
 560. *Gramenter*, « pratiquer la nécromancie, la magie ».
 561. **Gram*[*m*]*atica* [lat. ? ital. ?], « latin ».
562. **Grange*, « grange ».
 562 bis. *Grater*, « gratter ».
 563. *Gratuise*, « déchets de laine qui tombent (des étoffes) au foulage ».
 564. *Gratusier*, « gratter ».

557. a) 'ER. 101a, ביעתא, וכן ד"ה וכן ביעתא, e b 6 F V גרדיל grdil — S גריל gril — T גראיל grail.
 b) PES. 74a, אסכלא, 6 גרטיול grtil — 27 גרציל graçil — B גראולש grails.
 c) BÉç. 32b, אסכלא, h גראדיל gradil — λ 7 12 גרדיל grdil — μ גרילויא griliia — 5 קרדיל krdil — 6 גרטיול grtil — 13 גריוול grüil — 45 גרוביל gribil — S גראילא graila — B גראדלא gradla — B² גראדילא gradila¹.
558. a) 'A.Z. 75b, אסכלא, v גרדילא grdila — a v δ גריוול grüil — t 6a גריל gril — A גדיל gdil — S גרדילה grdilh — V גירדלא girdla.
 b) ZEB. 97a, אסכלא, f 'גרד' grd' — B גרדילוי grdili — B² גרדילא grdila².
559. a) QID. 21b, מכתב, j n B גריופא griipa — μ גרפויא grafia — 3 גרפויא grpiia — 7 10 גרפויאה grpiah — F [גרפי] gupi (cat. *grafi*?).
 b) SCHEB. 4b, מכתב, z גרופה griph — μ גריופא griipa — π גרופי' gripi' — u B גרופא gripa — 24 גרפי grpi (cat. *grafi*) — 37 S גרפויא grpiia.
 c) 'A.Z. 22b, מכתבא, v גרפין grpin (pr. *grafin* [?]) — S גרפויא grpia.
560. NID. 17a, האוחזים אה העינים, האוחזים גרמאנטיר grmantir — ρ S גרמנטיר grmntir — t גרמנטיוור grmntiir.
561. 'A.Z. 10a, ד"ה כתב ולשוך, v ? — S o — E גראמטיקא gramtika³.
562. B.M. 60a, גורן, m β γ 20 S o — γ גרנייא grniia — q 'גרני' grni'⁴.
563. a) SAB. 147a, בתגרוון, e:l i גרטיור grtiir — 6 44 50 A S גרטיור grtir — s גרטיץ grtiç — Ed. Cracovie (1602) [גרטי].
 b) QID. 22b, גרדו, j גראטיור gratiir — μ גרטיילא grtila — 3 n F גרטיור grtir — 7 גרשנו grsnu — 10 'גרטי' grti' — b Ω 2 גרטיור grtiir — c גרטיור gritiir — B גרדחטר grdht — V גראטר gratr.
 c) B.Q. 119a, מוכון, α β γ p גרטווישא grtuiuša — S o — B² 'גרנוויש' grnuis'⁵.
564. HOUL. 25b, גרר, θ גרטווישור grtuisiir — ρ גרטווישור grtu iisr — 8 גרלמישור grlmiisir (au-dessus de la ligne, main postérieure: גרטיור grtir) — s גרטווישור grtusir — S גרטווישור grtusiir.

1. V suit B².
2. V suit B.
3. Pour d'autres textes où cette glose se rencontre, cf. D. S. Blondheim, *Les Parlers judéo-romans*, XXXIV, n. 1.
4. La glose suit le mot התבואה.
5. La glose se trouve entre הכובס et מתני'.

565. *Gravele*, « gravier ».
 566. *Gred*, « reconnaissance, gré ».
 567. **Grenier*, « grenier ».
 568. *Gresle*, « grêle, eau congelée tombant en grains ».
 569. *Greve*, « raie, séparation des cheveux ».
 570. *Grifon*, « griffon, oiseau ».
 571. *Grue*, « grue ».
 572. *G[u]ernon*, « lèvres d'animaux (moustaches ?) ».
 573. *G[u]esde*, « guède ».

565. a) SAB. 8b, רַקֵּק, e l t 12 50 גַּרְבּוּלָא grbila — : גַּרְבְּנָא grbna (pr. *gravena*) — k קַרְבּוּלָא krbilia — 11 גַּרְבִּינָא grbina (pr. *gravena*) — B גַּרְוּוּלָא gruuila.
 b) SAB. 100b, רַקֵּק, e l 12 50 S גַּרְבּוּלָא grbila — : גַּרְבִּיילָא grbiila — 11 גַּרְבּוּלָא grbula.
 c) 'ER. 43a, רַקֵּק, e גַּרְבִּינָא grbina (pr. *gravena*) — h F גַּרְבּוּלָא grbila — 6 S גַּרְבֵּלָא grbla — 50 גַּרְבֵּילָא grbelai¹.
 d) HOUL. 27b, רַקֵּק, θ s S גַּרְבּוּלָא grbila — ρ גַּרְבּוּילָא nrbiil — 8 גַּרְבֵּילָא gravelo (it.).
566. a) SAB. 63b, מַיְבּוּתִיךְ, e l גְּרִיר grir — : 12 o — 11 בּוֹן גְּרִיד bun grid — 50 גְּרִיד grid — E גְּדִיא gdia — S הַגְּרִיא hgria².
 b) BÉÇ. 29b, מַיְבּוּתִיךְ, h 13 גְּרִיד grid — λ 12 S גְּרִיר grir — μ גְּרִי grii — 5 גְּרִיד grud — 6 7 o — 45 גְּרִיר greiir.
 c) KET. 85b, חִידוּק טוֹבָה, k חִידוּק גְּרִיר grdir — ξ o — 3 S גְּרִיד grid — 14 גְּרִיד gred.
567. B.M. 60a, מַגְרָה, m β y 20 S o — γ q גְּרִייר grniir 3.
 568. a) B.B. 20a, כַּפּוּר, n כַּפּוּר גְּרִישָׁא grisla — 9 S o — B גְּרִישָׁאן grišlan.
 b) 'A.Z. 54a, גּוּר, v גּוּר גְּרִישָׁא grisla — S גְּרִישָׁא grusla.
569. SAB. 60a, ד"ה חֹלְקָת, e גְּרִילָא grila — : 12 o — 1 גְּרִיּוּא griua — 11 קְרִינָא krina — 50 גְּרִיּוּא griuua — A S גְּרִיּוּא griiua.
570. HOUL. 25b, s. v. פֶּרֶץ לַעֲזוּפּוֹת, θ פֶּרֶץ גְּרִיפּוֹן gripn — ρ 8 s S גְּרִיפּוֹן gripun 4.
 571. QID. 44a, כַּרוּכִיא, j כַּרוּכִיא גְּרִיּוּיָה gruiiah (pr. *gruia*) — μ 3 n 10 F B Citation dans Kamhi, *Radicum liber* (סִים) גְּרִוּיָה gruah.
572. SAB. 129b, שַׁפְּמוֹ, e שַׁפְּמוֹ גְּרִיּוּיָן guriinç — : גְּרִיּוּשׁ gius — 1 גְּרִיּוּרְנָן guiirnç — 6 11 12 o s — 50 גְּרִינָן grnin — S גְּרִיּוּיָנוּן gruiinoun.
573. a) B.Q. 101b, קִצְעָה, α o p גְּיִישָׁא giisra — β y o (β a en marge : גְּיִישָׁא)
1. B.M. 26b, m a [גַּרְבִּיילָא בַּלְעַ], « grbiila en fr. » pour [אַרְבֵּילֵי כְּבוֹהַ] γ y 20 B o — q ?
 2. L'h doit s'attacher au mot טוב qui précède, dont elle a été séparée par une faute de copiste. Le ms. 11 omet le mot טוב ou טובָה.
 3. La glose suit le mot טובָה.
 4. Dans θ une main postérieure a ajouté un u entre p et n.
 5. Dans 11 נִיב et dans 12 בּוּרָא נִיב remplacent la glose. Dans e et l le mot נִיב est inséré après la glose.

574. a, b) *Haldrobe*, « bosse (de chameau) ».
 c) *Haldrobes*, « bosses (d'hommes) ».
 575. a, b, c, d, e, g, h, i, j) *Hanche*, « hanche ».
 f) *Hanches*, « hanches ».
 576. *Haneton*, « hanneton ».
 577. *Hanfens* (allem.), « oseilles ».
 578. *Harpe*, « harpe ».

- giisra) — r גיִישַׁרָא giisra — S 'גִּייר' giir' — B 'גוּד' guud' — V גוּדָא guuda :
 b) NID. 50a, קוצה, קוצה. μ S גיִישַׁדָא giisda — ρ גוִישַׁרָא guisra — B גוִישַׁרָא guitra.
 574. a) SAB. 54a, חוטרות. e l 44 S הִלְדְּרוּבָא hldruba — : 12 o — 11 [גבנון] — 50 הִלְדְּרוּ hldru — A ווִלְדוּרָא uuldura².
 b) HOUL. 122a, חטרות. θ הִלְדְּרוּבָא hldrubh — ρ הִלְדְּרוּבָא hldruba — 8 הַלְטְרוּבָא haltrube — s הִלְדְּרוּבָא hldruba.
 c) BEK. 43a, חטרות. 2 הִלְדְּרוּנֵשׁ hldruns — 4 הַלְטְרוּבוּשׁ hltrubis — B הִלְדְּרוּבֵשׁ hldrubs.
 575. a) SAB. 152a, קליבוסת, ד"ה זו קליבוסת, e [הקנה] hknh — : 6 E אַנְקָא anka — 1 50 S הַנְּקָא hnka.
 b) GUIT. 69b, קליבוסת, 3 m u 14 17 S הַנְּקָא hnka.
 c) GUIT. 69b, קליבוסת, 3 o — m u 14 17 S הַנְּקָא hnka.
 d) ZEB. 18b, קליבוסת, f B הַנְּקָא hnka — V אַנְקָא anka (it. anca).
 e) HOUL. 11a, עצם מן האליה, θ ρ s S הַנְּקָא hnka — 8 הַנְּקָא hanka — S² הַנְּקֵשׁ hnks.
 f) HOUL. 50a, עצמות האליה, θ ρ 44 S הַנְּקֵשׁ hnks — s הַנְּקָא hnka — 8 הַנְּקֵשׁ hnks — S² הַנְּקָשׁ hnkas.
 g) HOUL. 54b, עצם האליה, θ ρ 8 s 15 S הַנְּקָא hnka — 44 אַנְקָא anka (it. anca).
 h) HOUL. 59a, עוקץ, θ ρ 8 s 15 S² הַנְּקָא hnka — u הַנְּצָא hnça — v A קַנְצָא knça — 44 S אַנְקָא anka (it. anca).
 i) HOUL. 93a, עצם, θ s u 44 S הַנְּקָא hnka — ρ 8 A אַנְקָא anka (it. anca) — v הַנְּקֵשׁ hnks.
 j) HOUL. 93a, עוקץ, θ ρ s u 1 S הַנְּקָא hnka — 8 אַנְקָא anka (it. anca) — v הַנְּקֵשׁ hnks — A 'אַנְקָא ank' (it. anca).
 576. 'A.Z. 28b, גמלונית, v S הַנְּטוּן hntun — O (IV, 43a, § 150) הַבְּטוּן hbtun.
 577. SOUK. 39b, ירבוזין, 5 o — 6 (ajouté au-dessus de la ligne) הִינְפְרוּשׁ hinpris — 17 הַנְּפְרוּשׁ hnprs — S הַנְּפֵלֵשׁ hnpls.
 578. 'ER. 103a, מינו כלי זמר, e הַדְּפָה hdph — 6 הַרְפָּא hrpa — F o — S אַרְפָּא arpa (it. arpa).

1. Meg. 24b, A a גיִירָא giira comme traduction de סטיוס. 6 13 17 S: o.

2. † substituée à la glose la phrase suivante: מתוך [sic] בשר עלה [sic] גבו שעור אמה ועליו עושון המודעת שהוא כר הגמל או סרנא [sic] או אופני המשווא [sic] בשוליותה....

579. *Haterel*, « nuque, partie postérieure du cou ».
580. b) *Helme*, « heaume ».
a) *Helmes*, « heaumes ».
581. *Heriçon*, « hérisson ».
582. *Herneis*, « suite d'une armée, serviteurs chargés du ravitaillement ».
583. *Homlon*, « houblon ».
584. **Hoses*, « guêtres, chausses ».
585. *Humer*, « humer, avaler en aspirant ».
586. *Iedre*, « lierre ».

-
579. a) SAN. 52b, עורף, S קברויל ktril.
b) 'A. Z. 25a, עורף, v o — E ארטיוול artiiil — S המרויל htril.
580. a) ZEB. 88b, כובעו נצרים, f הילמוש hilms — B הוילמוש hiilms.
b) HOUL. 18b, קולמוס, θ 8 S הילמא hilma — ρ אילמא ailma — s הילמא helma — S² הלמא hlma.
581. a) B. B. 4a, ולא, 9 E הירצון hrīçun — ST (*ad Sab.* 54b) הירצון hirçun — B הרצון hrçun.
b) HOUL. 122a, אנקה, θ ρ הירצון hirçun — 8 הירצון hireçun — s הירצון hrīçun.
582. KET. 3b, אוספרווא, k S² הירנויש hirniis — 3 קירנש kirns — 14 הורבויש hirbiis.
583. a) SAB. 107b, כשותא, e : l 11 50 S הומלון humlun — 12 המלון hmlun.
b) SAB. 139a, כשותא, e l 6 11 12 50 s המלון humlun — : המלן hmln — A הומלון humln — S הומלון humlun.
c) 'ER. 28a, כשות, e 6 הומלון humlin — b 50 S הומלון humlun — F הומלון humlun i.
d) KET. 60b, כשות, k † c S הומלון humlun — 3 הומלון humlin.
e) GUIT. 69a, כשותא, 3 m u 14 39 S הומלון humlun — 17 ומלון umlun.
f) B. M. 42b, כשותא, m הומלון humlin — β γ 20 B הומלון humlun — y הומלון hulmun — q הומלה humlh².
g) HOUL. 47b, כשותא, θ s 15 44 S הומלון humlun — ρ הומלון humlin — 8 הומלון homlon.
*h) M. Q. 12b, כשותא, λ 6 v S הומלון humlun — A הומלון humln.
584. NED. 55b, אנפליא, v הודש huds — B הודש huss.
585. a) BER. 62a, שרוף, θ S הומיר humir — 11 o.
b) PES. 28a, ושרוף, 6 V הומיר humir — 27 הומיר humer — 35 הומיר hu mid — B הומיר humir.
c) 'A. Z. 29b, שרוף, v הומייר humiir — S הומיר humir.
*d) KER. 22a, שרוף, 2 הומר humr — B הומיר humir.
586. a) SOUK. 9b, קיסוס, 5 6 אינרא ainra (it. *enara*) — 17 אדרווא adriia (pr.

1. Le scribe de *ha* écrit deux *l*, dont il a ensuite biffé l'une ou peut-être toutes les deux.

2. β et γ ajoutent אשכנזי בשלשון, « en allemand ».

DARMESTER-BLONDHEIM. — *Gloses françaises de Raschi*.

587. *Ira[*g*]ne*, « araignée ». 592. *Jalemels*, « chalumeaux,
588. *Jabe* [?], « jabot ». flûtes ».
589. *Jafreite*, « armoire ». 593. **Jalice*, « calice ».
590. *Jaines*, « moisissures,
fleurs de vin ». 594. *Jalencie* [?], « jaunisse ».
595. *Jamant* [?], « aimant,
591. *Jaldiere*, « chaudière ». oxyde de fer ».

- adreja* [?]) — I B² אודרא *aidra* — S אידר' *aidr'* — I אילדא *ailda* (pr. *elra*),
רא יודרא *iidra* (esp. *yedra*) — X (f° 9b) איריירא *airira* ¹.
b) Souk. 11a, קיסוס, אינרא *ainra* (it. *enara*) — 6 אוודרא *aiidra* — 17
אודרא *aidra* — A 'אויר' *aiir'* — S אורא *aira*.
587. a) Sab. 77b, סממיות, e י ארניא *arnia* (pr. *aranha*) — I אירוינא *airiina* — 11
אורניא *aurtia* — 12 o — 50 אירינא *airiça* — S איראנייא *aiiraniiah*
(pr. *eranha*).
b) Souk. 52a, בוכיא, 5 6 o — 17 אידנייא *aidniia* — E 'ארננייא' *araniia'*
(esp. *araña*) — S איריניא *airinia*.
588. HouL. 56b, זפק, θ 8 (en marge) s ייבאי *iibai* — ρ יירא *iira* — 8 (texte)
ייבן *iibn* — 15 ייבא *iiba* — 44 גבאצו *gbaçu* (it. *gavaç[ç]o*) — B o ².
589. a) Sab. 32a, ארנא, e פרויטא *priita* — י ופרויטא *upriita* — k יופרוי
iiprii — l ויפרייטא *iipriita* — t 50 ויפרייטא *iipriita* — 11 o — 12 ויפרייטא
iipriita — S פרויטא *priita*.
b) 'ARAK. 32a, מגדלות, « en allemand » : p יופרטייא *iiprtiia* — Z ירפטא
irpta — B o.
590. Sab. 139b, קמחים, e S יונש *iins* — י 12 o — l קאנש *chanus* — 6 44
ייניש *iinis* — 11 ווינש *uiins* — 50 יונש *iinus*.
591. B.M. 70a, דודא, m גילדירא *gildiira* — β יילדירא *iildira* — γ יילדידא
iildida — y o — q קאלדירא *kaldiira* — 20 קלדירא *kldiira* — S קלדירא
kldira.
592. 'A.Z. 47a, חלילון, v יילמלש *iilmmls* — S למילש *lmils*.
593. 'A.Z. 50a, כלי, v S o — l v A גליצא *gliça* ⁴.
594. a) BER. 25a, ירקון, θ יילנסיה *iilonsiah* — 11 יילנסיה *ilonsiah* — 18
יילנסייא *iitlusiia* — 28 מלנסיה *mlnsiħh* — S גלניצה *glniçh*.
b) YOM. 84a, ירקון, i יילנסיה *iilnsiah* — μ יילנסיה *iilnsiah* — 5
יילנסיה *iilnsiah* — B o — F אלגזה *algizh* ⁵.
595. SAN. 107b, שואבת, S יומנט *iumnt* — E יומאנט *iimant* — B קלמינטה
klminth — Ed. Bâle (1581): קלאמיטה *klamith* (it. *calamita*) ⁶.

1. V suit B².

2. La glose précède le mot כרס.

3. Tous les mss. qui donnent la glose, excepté k, ajoutent après *jafreite* le mot בלעז, « en langue romane, » qui manque dans le texte imprimé.

4. Le contexte de la glose est mutilé dans les éditions modernes; le voici : אין לה וכן כלי שקורי' גליצא אין משמשין בו לע"ז במלה עולמית.

5. La glose s'insère après le mot בוריקות.

6. L'éd. de Bâle est citée dans le *Diqdougé Soferim*, ad loc.

596. *Jardons*, « chardons ».
 597. *Jaret*, « jarret (de la femme) ».
 598. *Jarpir*, « étirer, désagréger (de la laine, à la main) ».
 599. a) *Jas[s]e*, « châsse (d'une balance) ».
 b) *Jas[s]e*, « châsse, coffret ».
 600. *Javanz*, « chat-huant, espèce de hibou ».
 601. *Javelles*, « javelles ».
 602. *Jencives*, « gencives ».
 603. *Jenjevre* [?], « gingembre ».
 604. *Jenoil*, « genou ».
 605. *Jenoilles* [?], « genouillères, guêtres ».

596. a) SAB. 144b. קרדונש e 50 יירדונש iirduns — קרדוש krdus — I S קרדונש krduns — 6 o.
 b) B. Q. 119a. קרדונש. α β γ ρ יירדונש iirduns — v קרשטא krst — A קרשטא krsta — S² קרדונש krduns.
 597. NID. 58a. קפץ הירך והשוק, קפץ הירך וירט μ ρ μ יירט iirt — S ייריט iiriit.
 598. B. Q. 93b. נפץ. α ρ יירפיד iirpid — β יירפיד irpid — γ o יירפיר iirpir — r קרפיר krpir — S² יירפיר irpir.
 599. a) SAB. 60a. העץ הארוך, e l II 12 50 S יוּשָׁא iisa — i o.
 b) SOT. 48b. אוּשָׁנוּ, E יוּשָׁא iisa — B מִשָּׂא msa.
 600. BER. 57b. קריא, θ יבניץ ibniç — II יבניץ iinbiç — S יבניץ iibniç — I יבנא içba.
 601. MEN. 71a. צבותים, 2 w יובולש iibuls — B יובוליש iibulis.
 602. a) B. Q. 83a. גיבו, α ינציבש inçibs — β יונציבש iunçibs — γ ינציבש iuçibs — o צינובש çinibs — p r יונציבש iinçibs — S² יינציבש iiniibis.
 b) 'A. Z. 28a, ככו, v ינביץ inibç (pr. *gengivaç*) — S T זינציבש zinçibs — T R. Elhanan יונציבש iunçibs.
 c) HOUL. 59a, הנכין, θ s 44 S T יונציבש iinçibs — ρ ינציבש içgibs — 8 ינציבש jencives — 15 ינציבט iinçbt — T (dans S²) יינציבש iinsibç.
 d) BEK. 35a, החיטות החיצונות, 2 צנבש çnbs — 4 גינציבש ginsibs — B 'ינציב' inçib' — B² זינציבה zinçibh (it. *zenziva*) — V ינציבה inçibh.
 e) BEK. 37a, החיטין, 2 ינציבש uinzihs — 4 יינציבש iinzihs — 29 יינציבש iiniibis — B T ינציבש inçibs.
 *f) M. Q. 28b, מככא, 49 יינציבש iinibas (pr. *gengivas*) — S o — λ 6 ?
 603. a) SAB. 65a, דנגבולא, e l יינציבש iinibra — i 12 o — II 50 יינציבש iniibr — I זינציבש zinzihbri — S גינציבש giginbra — Ed. Giustiniani (1550, D. S.) זינציבש zinzihbri (it. *zenzero*) — Ed. Cracovie (1602) גינציבש ginzihbri.
 b) PES. 42b, דנגבולא, 6 גינציבש ginzbra — 27 זינציבש zingabra — B יינציבש zinzihbri.
 604. HOUL. 42b, ארכובה, θ S יינציבש iinuill — ρ יינציבש iinul — s יינציבש iinul — 8 יינציבש jenoial.
 605. SAB. 120a, פרגוד, e l יינציבש iinuliis — i ולנש iluns — II יינציבש iiniliuris — 12 o — 44 יינציבש iiniliuris — 50 יינציבש iiniliuris — S יינציבש gnuliis.

606. *Jenol*, « ligament cervical (des animaux) ».
607. *Jesne*, « chêne ».
608. *Jes[s]es*, « gesses (espèce de pois) ».
609. *Jevstredure* [?], « chevêtre, licou ».
610. *Jirons*, « girons, pans du vêtement (d'une femme) ».
611. *Joindre*[?], « apprenti ».
612. ***Jo[i]nture*, « jointure (des os) ».
613. *Jonc*, « jonc ».
614. a, b) *Jonchieres*, « engins de pêche faits de joncs ».
- c) *Jonchieres*, « fromages ».

606. a) PES. 83b, אלל iibul — 27 יצול jeçol — 48 יאל ial — B o.
 b) HOUL. 121a, מרמקא riibul — 8 יבול jebol — s יינול iinul — S ייבול iibul.
607. PES. 74a, אלון iisna — 27 קוישנא kiisna — B וישנא iusna.
608. SAB. 143a, אפונין e S וישן iiss — י וישן iisn — l וישיש iisis — 6 o — 50 וישיש jaises.
609. SOT. 45a, בית פגוי B בשמידורא bstdidura.
610. NID. 56b, בצדו הבגד μ ρ S יורונש iuruns 1.
611. a) GUIT. 58a, שוליא 3 רוויודרוץ ruuidriç — m אינדרון aindrin — u יונדריין uundriin — 14 וונדריץ uundriç — 17 o.
 b) MAK. 8b, שוליא v [עבד] — B ווינדרינו iuiindrinu.
612. MAK. 21a, פרק v יונמורא iuntura — B יונטר iuntr.
613. a) 'ER. 58a, מוגג e יונק jonc — b 50 A S יונק iunk — 6 יונק jonc — F יונק iunku (esp. *junco*).
 b) SOUK. 16a, גמיו 5 יונק iunk — 17 יונקי iunki (it. *junchi*?) — S יונק iunk.
 c) SOUK. 20a, גמיו 5 S יונק iunk — 6 יונק jonc — 17 יונקי iunki (it. *junchi*?) — A גונק gunk.
 d) 'A.Z. 75a, גמיו v o — S יונק iunk.
614. a) SOUK. 13b, ד"ה דארבני 5 6 17 o — A גונקיאירש gunkiairs — S יונקש iunks.
 b) GUIT. 60b, אהרוי 1 אבכרויש abkriis — 3 יונקי iunki (it. *junchi*) — m יונקרויש iunkris — u יונקירש iunkirs — 14 יונקש iunks — 17 o — c יונקרויש iunkriis — 39 אינקיידש ainkeids — S יונקירש iunkiirs.
 c) B.M. 89a, חלב m חרויצו יונקירש iunkirs — β רוקוטא תיניוקי ובלעז tinilki et en langue romane rkuta (it. *recota*) — γ יוקירש iukirs — y רוקוטא ובלעז tinilki et en langue romane rikuta (it. *ricot*[f]a) — q אנקירש ankiirs — 20 יונקירש iunkirs — B o 2.

1. M. Q. 26a, A a 'ירוש' irus' (éd. Romm: ירושה, irush) giro[n]s[?], pour traduire הכותנים. Contexte: כענין שלוקטין המתנים ו'בלעז' ל"א סולמות.

2. SAB. 95a, ד"ה המבחץ, S a אנקיוודש (faute pour יונקירש iunkiirs, *jonchieres*). e 1 11 12 50: o. D'après V, cette glose désigne le petit-lait; il est

615. *Joteles*, « espèce d'herbes ».
 616. ***Jumeles*, « jumelles, montants du pressoir ».
 617. *Jusarme*, « guisarme, sorte de hallebarde ».
 617 bis. *Kniboses* [?] (allem.), « genouillères, guêtres ».
 618. *Laces* [?], « lacs (à prendre des oiseaux) ».
619. *Laiserde*, « lézard ».
 620. *Laiteron*, « laiteron » (plante).
 621. *Laiton*, « suc laiteux d'herbes ».
 622. a, b, c, d) *Laitug[u]*, « laitue ».
 e) *Laitug[u]es*, « laitues ».

615. 'ER. 28a, פּעפּעוּיִן e ioteles — *h* וּמְלֵשׁ iuteles — 6 S יוטליש iutlis — 50 וּמְלֵשׁ iutlis — F רוטילש rutilis — B² יוטליט iutlit — O (II, 66a, § 131, 2) וּמְלֵשׁ iutlis¹.
 616. B. B. 67b, כְּלוּנְסוֹת u o — S ווימילש iimils (pr. *jemelas* ?) — B ווימילין iumilin — Ed. Lublin (1576, citée dans *Diq. Sof.*) ווימילש iumils.
 617. a) SAN. 30b, ארוין iusrma. S יושרמא iusrma.
 b) SAN. 41a, ארוין iusrma. S יושרמא iusrma.
 617 bis. SAB. 120a, פּרַגוּד e kinhuss — קייהו שאש i kiihu sas² — 1 קצרוש קצרוש kçru ss — 11 50 קינדוש kinduss — 12 o — 44 קיטרש kitrrs — S קני הוזן kni huzn.
 618. SAB. 90b, גישיש e 12 o — לוינויש lists (lecture douteuse) — I לוינויש liinuiis — 11 לצייש lçiis — 50 לינויש liniis — S ליצש liçs — B² ליצש lçs³.
 619. HOUL. 122a, למא 0 ρ לוישירא liisira — 8 לוישרא liisra — s יושרדא lisrda — S לוישירדא lisiirda.
 620. SAB. 90a, החלבעין e o — פירולא perola (it. *ferola*) — 1 12 50 לויטרון liitrun — 11 ליטרי litri (pr. *laitre* ?) — S לטרון ltrun⁴.
 621. PES. 39a, שרף 6 27 B לייטון liitun.
 622. a) PES. 39a, חסא 6 לטוקא ltuka (it. *lat[luca]*) — 27 לייטוגא liituga — B לטוגא lituga — D (184) לטוגא ltuga (it. *lat[luca]* ?).
 b) 'A. Z. 10b, חסא v לטוגא litugh — E לטוגא litugh — S לייטוגא liituga.

cependant probable que nous y avons affaire à une glose marginale mal placée qui veut dire, ou : « panier fait en jonc pour préparer des fromages, » ou bien « fromages ».

1. V suit S. O ne cite pas Raschi expressément.
2. Dans e et i cette glose est qualifiée de « grecque » (ובלשון יונו ק').
3. V suit B.
4. i a le contexte suivant : החלבעין פ"ו ב"ה [= בעל הערוך] זרע עשב כמוין : ויהו מין פירולא ביצה ומיבשון אותה לרחוץ בו הידום והוא מין פירולא. Cf. *Arouk*, éd. Kohut, III, 394b.

623. *Lame*, « lame ». 627. *Latin*, « latin ».
 624. *Lanpe*, « lampe ». 628. *Lazre* [?], « laser ».
 625. *Lanterne*, « lanterne ». 629. *Lazur*, « azur ».
 626. *Lates*, « lattes ».

- c) 'A.Z. 11a, חזרת. v ליטוגא lituga — E ליגוגא liguga (esp. *lechuga*) — S ליוטוגא liituga.
 d) 'A.Z. 48b, הזורין. v ליוטוגא liituga — a v δ A S לטוגא ltuga.
 e) BEK. 57b, הזורין. 2 ליוטוגש liitugs — 4 ליטוגש litugs — E ליטוגא lituga — G ליוטונאש liitunas — B 'לטוג' ltug' — V לטוגא ltuga.
 623. SAB. 59b, טס. e לנדא lnda (pr. *landa*) — 1 [בעין ציין] — I למה lame — II למה Imeh — 12 o — I לאמא lama — 50 A S למה lma — V O (II, 39b, § 84, 5) לימא lima.
 624. a) SAB. 23a, עששית. e לנטירנאš lntirnas — k לונפא lunpa — I A S לנפא lnpa — t לטרנא ltrna — II לינטירנאš lntirnis (cat. *lenternes*) — 12 o — 50 לינטירנא lntirena (cat. *lentrena*?) — B לנטירנא lntirna.
 b) SAB. 44a, עששית. e לנפדא lnepda (pr. *lanpeda*) — 12 o — 1 s S לנפא lnpa — II לנאפנא lnapna (it. *lanpana*) — 50 לנכדא lnkda (pr. *lanpeda*?)
 625. a) BER. 25b, בעששית. θ II S לנטירנא lntirna — 18 לנטרא lntra — A לנטירנא lntirna — a s v לנטירנא lntirna.
 b) BER. 53a, עששית. θ II v S' לנטירנא lntirna — A לאנטירנא lantrna — a s לנטירנא lntirna — S 'לאנטירנא lantirn' 1.
 c) SOUK. 29a, פנס. 5 17 S לנטירנא lntirna — 6 o — E לינטירנא lntirna (esp. *linterna*).
 d) R.H. 24a, עששית. x לנטירנא lntirna — λ 5 13 לנפנא lnepna (it. *lanpana*) — S קנדולה kndilh (it. *candela*).
 626. a) YOM. 16a, דפו עין. i לטאס lattas (pr. *lattas*) — μ לאטאš lats — 5 לטיש ltis — B לטיש lts.
 b) SOUK. 9b, קבו הגג. 5 6 17 o — D (p. 306) לאטאš latis — S לטיש lts.
 627. SAB. 103b, כיון דאיתא ד"ה. e : I II 12 50 B לטין Ltin ?
 628. a) SAB. 140a, חלתית. e : 1 s 1 A S לזרא lzra — 6 II לזור lzru (it. *lazaro*?) — 12 o — 50 לזרא lira.
 b) 'A.Z. 35b, חלתית. v a v t v 1 δ A S לזרא lzra.
 c) HOUL. 58b, חלתית. θ ρ s 15 44 S לזרא lzra — 8 (en marge, main italienne) לזרא lzara (it. *lazara*?) — A לזור lzur.
 629. HOUL. 47b, s.v. ככוחלא. θ s 15 S לזור lzur — ρ [חזור] — 8 לזור lazur — 44 לזור laz[ç]ur[r]o (it.).

1. Pour SAB. 23a, où certains textes donnent la glose *lanterne* comme traduction de עששית, v. le n° 624a.

2. 'A.Z. 10a, Ea, הלטין שמדברין בו הגלחים : ד"ה כתב ולשון, « le latin que parlent les prêtres ». Pour d'autres sources de cette expression, cf. D.S. Blondheim, *Les parlers judéo-romans*, XXXIV, n. 1. v : ? S : o.

630. c) *Lemois[s]el*, « peloton de fil ».
 a, d) *Lemois[s]el*, « pelotons de fil ».
 b) *Lemois[s]els*, « pelotons de fil ».
631. *Lemos[s]el*, « peloton de fil ».
632. *Leng[u]e Surie*, « langue syriaque ».
633. a, c) *Lenti[l]os*, « (homme) semé de taches blanches (lentilles) ».
 b) *Lenti[l]oses*, « (mains) semées de taches blanches ».
634. b) **Lentre* [?] « lente, œuf de pou ».
 a, c) *Lentres*, « lentes, œufs de poux ».
635. *Lesche*, « laiche ».

630. a) HAG. 12a, פקעות, λ 6 המווישל Imuiisil — 5 למרוישל Imriisil — 13 S lumisiil — E o.
 b) 'A.Z. 17b, קובורו, v. לימווישל limuüisils — S לימוישל limsils — E למרוישל Imusiilas.
 c) HOUL. 95b, קובורא, θ. לימווישל Imuiisil — ρ למרוישל lumiisil — 8 לימוישל limusiil — s לישויל lusiil — S לימווישויל limuiisil — s
 d) HOUL. 138a, פקעות, θ. לימווישויל limsüil — ρ לימווישויל Imuiisil — s לישויל lusiils — 8 לימוישל lu msil — S לימווישויל limuiisil — B לימוישל Imusiil.
631. a) MEN. 41b, פקעת, 2 4 לומנא lumna — B למרוישל Imusil.
 b) BEK. 22a, פוקה, 2 לימוישל lumsil — 4 פושור pusil — B למרוישל Imusil.
632. a) PES. 61a, סורסו, 6 B לינגא שורווא linga suriia — 27 לינגא שורווא lenga suriia.
 b) SOT. 49b, סורסו, B לינגא שורווא linga suriia.
633. a) BER. 58b, בהקנים, θ II לינמוינסי lintiinusi (it. *lentijinosi*) — a o — s לינמוולש lintuuls — v לינמוולש luntuls — A לעט לויט lçt luit — F לינמוילוש lintiliusu (pg. *lentilhoso*) — S לינמוילוש lintilius — B לינמוילוש lintiliis — V לינמוילוש lintilius.
 b) MEG. 24b, בהקניות, 5 13 S לינמויש lintiis — 6 לינמויש litiins — 16 לינמוילוש lintuliius — 17 לינמוילוש lintuluss — a v לינמוילוש lintulus — s לינמוילוש lintula — A לינמוילוש lintuluds.
 c) BEK. 45b, בוקה, 2 B o — 4 לינמוילוש lintilus — Z לינמוילוש lintils.
634. a) 'A.Z. 3b, ביצי כינים, v. אלינדי aliñdi (pr. *alende*?) — E לוודרויש liidriis (esp. *liendres*) — S לינמוילוש lintris.
 *b) TA'AN. 22b, אינבא, 13 40 S לינדווא lindina (it. *lendenä*) — T לנדא lnda.
 **c) NAZ. 39a, אינבא, 46 לינדיניש lindinis (pr.-cat. *lendenes*) — B לינמוילוש lintris.
635. a) SOUK. 16a, שופא, 5 6 s I S ליסקא liska — 17 o.
 b) SOUK. 20a, חילת, 5 6 17 ליסקא liska — S ליסקא lska.

1. Dans le commentaire sur SAB. 107a (t. I, f. 76b, éd. Salonique), E cite cette glose sous la forme לינדרוש liindris.

636. *Letron* [?], « laiton [?] ». 640. *Limace*, « limace ».
637. *Letuarie*, « électuaire ». 641. **Limaçon*, « limaçon ».
638. *Leule* [?], « lulette ». 642. ***Limato* (ital.), « limon ».
639. a, c, d, f, g) *Lice*, « lice, fil muni d'une maille, où passe un fil de la chaîne ». 643. *Limaz*, « maladie de l'œil ».
- b, e, h) *Lices*, « lices ». 644. *Lime*, « lime ».
-
- c) SOT. 49b, חילית. B לישקא liska.
 d) 'A.Z. 75b, צבתא. v לשקא liska — S לישקא liska.
 e) HOUL. 16b, סימונא דאגמא. θ רושקא ruska — ρ 8 s S לישקא liska.
636. MEN. 28b, גסטרון. 2 ליטרון litrun — Z לימפרון limprun — B לייטרון liitun.
637. a) BER. 36b, המלתא. θ למוארא ltuara (it. *lattoara* ?) — II למואריא ltuaria — S לימוארייוו lituarii (it. *let[luario]* ?) — Citation dans *Sefer Rabiab*, I, 80, 5-6: לימואריא liituaia.
 b) YOM. 81b, הימלתא. i לימואריאה lituariah — μ לימיווראה lituiirah — B ליימוריהגה liiturigh.
638. 'A.Z. 29a, אוסתומכא דליבא. v ליבולא libula — S ניבלא nibla.
639. a) SAB. 66b, נירא. e l II 12 50 S ליצא liça — i ליצה liçh.
 b) SAB. 73a, בתי נרוך. e l 12 S ליצש liçš — i 44 A ליציש liçis — II ליצא liça — 50 ליצניש liçnis — s ליציש liçis.
 c) SAB. 105a, בנירה. e i ליץ liç (pr. *litç*) — I 11 12 50 S ליצא liça — A ליצא liiça — S ליציש liçis — B ליציש liçis.
 d) SAB. 105a, הנירא. e i l II 12 50 S O (II, 30b, § 65) ליצא liça — C (Kélim XXI, 1) ליצו liçu (it. *liç[ç]o*).
 e) B.Q. 119b, נרוך. α p לינש liins — β ליגוש ligus — γ ליגוש lugis — S ליציוץ liçiiç.
 f) 'A.Z. 28b, ברקא. v ליצא luça — S ליצא liça.
 g) 'A.Z. 28b, ברקא. v ליצא liça — S לייצא liiça.
 h) HOUL. 90b, נרוך. θ ליציש liçis — ρ ליציש lisis (corrigé en ליציש liçis) — 8 ליינש liins — s ליצש liçš — E ליצץ liçç.
640. a) SAB. 77b, שבלול. e לימץ limç (pr. *limatç*) — i לימאץ limaç (pr. *limatç*) — l 12 S לימצא limça — 11 o — 50 לימצון limçun.
 b) HAG. 11a, חומט. λ 5 6 13 Citation dans *Tosefot R. Isaïe de Trani, ad loc.* לימצא limça — S לימגא limga (it. *lumaga* ?).
 c) HOUL. 122a, חומט. θ ρ S לימצא limça — 8 s לימצון limçun.
641. M.Q. 6b, שבלול. λ o — 6 בובולו bubuli (it. *bovolo*) — F [sic] לימוצ limuç — S לימצון limçun — Citation dans *Tosefot R. Isaïe de Trani* (HAG. 11a) לימצון limçin.
642. M.Q. 4b, שורטון. λ לימטו limtu — 6 (lacune) — S o.
643. a) 'A.Z. 28b, משקדו חלדוני. v לימון limç — S לימון limin — O (IV, 43a, § 150) לימון limun.
 b) BEK. 38a, חלדון. 2 4 לימן limn — B לימון limun.
644. a) SAB. 52b, בשופינא. e l II 12 50 S לימא lima — i o.

645. a) *Limede*, « limée ».
 b) *Limer*, « limer ».
646. *Limon*, « limon, boue ».
647. *Limons*, « limons du lit ».
648. *Linoel*, « fil de lin, ficelle ».
649. *Lischier*, « repasser (au fer chaud) ».
650. ***Lista* [pr. ou it.], « li-sière (d'un tissu) ».
651. *Litieres*, « couches, jonchées (de caillles par terre) ».
652. *Loces*, « lumières (chandelles, etc.) ».

- b) B. Q. 98a, בשופינא. α β γ ο p r S² לימא lima.
 c) HOUL. 25b, בשופינא. θ ρ S² I לימא lima — 8 לימא lima — s לימ' lim' 1.
645. a) SAB. 52b, בשופא. e לימרא limra — 12 L o — 1 S לימרא limda — 11 לימרידה limiidh — 50 לימרידה limida 2.
 b) 'A. Z. 75b, שפה. v לימור limr — D (p. 164) לימא lima.
 646. a) BER. 60a, שרמון. θ 11 לימנדו limtu (it. *limato*) — S לימון limç.
 b) 'ER. 99b, שורמון. e F B לימון limun — b לימוס limus — 6 ליס lis — S o.
 c) PES. 68a, שירקא דמעיא. 6 27 B לימון limun.
 d) SAN. 75a, מונא. E S [נימוק] nimuk — L¹ לימון limun — L² o 3.
 e) ZEB. 116b, שורמון. f o — E ליגון lgiun — B לימון limun.
647. SAB. 43a, ארובות. e 12 o — 1 11 לימוניש limunis — 1 S לימוניש limuns — 50 לימוניש limuns.
648. a) SAB. 64a, והמשיחה. e ליניול liniul (pr. *linbol*) — 1 ליניול liniuil (pr. *linbol*) — 1 ליניול liniuil — 11 וויל uuil — 12 o — 50 ליטויל litiil — S ליציאל lcial.
 b) SOUK. 36b, משיחה. 5 6 22 a s o — 17 ליניול liniul (pr. *linbol* ?) — A ליצל lçul — S ליכוויל likuiil — X (fo 11a) לינוויל linuul.
 c) R. H. 22b, משיחה. x לינויל liniil — λ 5 13 o — S לינוני lunçi.
 d) GUT. 78b, משיחה. c לינאל linal — 3 לינוויל linziil — m 39 לינוויל linuul — u לינוויל ltiil — 14 ליצל lçul — 17 o — S ליצל liçul.
649. a) KET. 10b, גיהוץ. k 3 14 ליסקייר liskiir — B ליסקייר liskiir.
 *b) TA'AN. 29b, גיהוץ. 13 40 S ליסקייר liskiir — a ליסריר lisrir — A ליסריר lisdir.
 *c) M. Q. 24a, גיהוץ. λ 6 B o — s ליסקיר liskir — v ליסקור liskur — A ליסקיר likiir.
650. SAB. 105a, האימרא. e 11 12 50 S o — 1? — 1 ליסמא lista.
 651. YOM. 75b, במשיחון. i ליטיריש litieres — μ ליטיריש liitiriis — 5 ליטיריש litiiris — E ליטיריש litiras (esp. *literas*) — B ליטיריש litrids.
 652. SAB. 22b, נרות. e k 1 50 S ליציש luçs — t ליציש luçis — 11 o — 12 ליוציש liuçs — B ליציש luçs 4.

1. Dans S on a ajouté un נ (a) écrit à la main. V suit S².
2. V suit L.
3. J'indique par L¹ et L² les deux manuscrits dont parle L sur ce passage.
4. V suit B².

653. a) *Loge*, « loge, galerie ouverte ».
 b) *Loges*, « loges, galeries ouvertes ».
654. *Lonbardie*, « Lombardie ».
655. b) *Lonbel*, « lombe (d'animal) ».
 a) *Lonbels*, « lombes (d'animal) ».
656. *Lor*, voir *LOR APARTENEMENT*, n° 48.
657. *Lor*, « laurier ».
658. *Lorier*, « laurier ».
659. *Luisant*, « luisant, brillant ».
660. *Lumesels* [?], « pelotons de fil ».
661. **Lupine* [?], « lupin ».
662. *Luzie* [?], « emplâtre pour l'œil ».

653. a) MEN. 33b, באכסדרא רומייתא, 2 לוייא luiia — B לוייא luiai¹.
 **b) B.B. 61a, s. v. בדקא הלילה. n אלשמלא alsmla — S לוייש luiis — B לודרש ludrs.
654. BÈÇ. 33a, ד"ה מון המום, b ה 12 45 לונברדיאה lunbrdiah — λ 13 לונגוברדיאה lungubrdiah (it. *Longobardia*) — 5 לונגורדיאה lunguardiah — 6 לונגברדיאה lungbrdiah — 7 לונגברדיאה lngubrdiah (it. *Langobardia* ?) — S לונברדיאה lumbrdiah.
655. a) HOUL. 93a, מתנים, θ u S לונבילש lunbils — ρ לונבלש lunbls — 8 לונבליץ lunblç — s לונבויש lunbiis — A לונבליש lunblis.
 b) HOUL. 93a, ראש המתן, θ ρ s u 44 S לונביל lunbil — 8 לונבל lunb — v A לוביל lubil.
657. a) PES. 56a, דפנא, 6 27 V לור lur — B לוד lud.
 b) R.H. 23a, ערו, x לוד lid — λ 13 לורו luru (it. *lauro*) — 5 לור lur — S לורו luiru (it. *lavero* ?).
 c) B.B. 4a, עץ ערמונים, 9 לורי luri — S B לור lur.
658. a) SOUK. 23a, דפנא, 5 לור lur — 6 לורור luurir — 17 S לורור lurir.
 b) GUIT. 69b, עראה, 3 לודייר ludiir — m u S לורייר luriir — 14 לור lur (pr. *laur*) — 17 לאורו lauru (it. *lauro*) — 39 לוריד lurid.
 *c) M. Q. 7a, דפנא, ד"ה λ 6 S o — A F לורייר luriir — H לור lur.
 *d) M. Q. 10b, דפנא, A לומיר lumir.
 **e) B.B. 81a, ערו, S O — B לורייר lriir.
659. 'ARAK. 10b, מבורק, p לוישנמא luiisnta — B לוישנמא luiisnt — B² לוצינטו luçintu (it. *luzento*).
660. a) SOUK. 9a, הסוסן, 5 6 o — 17 לומישייל lumiisil — S לומישייש lumsiiis.
 b) B. Q. 119b, פקעיות, α p לומישיייל lmisiiis — β γ לומישיייל lumisiil — S² לומישיייל luisiil.
661. NED. 58b, לוף, B לופינא lupina.
662. a) SAB. 18a, קולוד, e l 11 S לוזיא luzia² — 1 לוזיא luuia — k 12 לודיזיא ludiia — t 50 לודיא ludia — V לוזא luza — O (II, 2a, § 2) לוזיזיא luziia.

1. Cf. ci-dessus, p. 23, n. 3.

2. Dans l on a biffé la glose לודיא et écrit le mot אוקלירא aikliire (*éclairé*) en marge à côté.

663. *Mac*, « pavot ». boire en *madre* (bois veiné) ».
 664. *Macecre*, « boucherie (abattoir et boutique) ». 668. *Madriç*, « matrice ».
 665. *Maciedes* [?], « battues (dans l'aire) ». « taie (dans l'œil) ». d) *Mail*[l]e, « maille (de cuirasse) ».
 666. *Maçug*[u]e, « massue ».
 667. *Madernes*, « coupes à

- b) SAB. 76b, קולור. e : 50 לוזיא luzia — 1 לוזייה luziia — 11 12 o — S לודייה ludiia.
 c) SAB. 108b, קילודין. e l 44 S I לוזיא luzia — 1 לויטא luta — 11 לוזייה luziia — 12 לודא luda — 50 לווייה luia.
 663. a) PES. 35a, כלניתא. 6 מק mk — 27 o — B' מוק' mk'.
 b) R.H. 13b, פרגין. x [מקבל] mkbl — λ 5 13 F מק mk — S מוק' mku (it. *maco*?)
 664. BÈÇ. 28a, באמלוי. b מאצקרא maçkra — λ 6 מעילוי mçilu (it. *mazell[lo]*) — μ [מעיקרא] meikra — 7 מעקרא mçkra — 12 13 S o — 45 [מסקנא] mskna.
 665. SOUK. 14a, בוססות. 5 6 o — 17 מעיידש mçiids — S מרציאש mrçias — B מרציאה mrçiah.
 666. SAB. 63a, אלה. e l 12 50 מעוגא mçuga — 1 מועוגא muçuga — 11 מעא mça (it. *maç[ç]a*) — A מאשוואה masuah — B מעוקא mçukh (it. *maç[ç]uca*) — S מציאה mçiah (d'après *Diq. Sof., ad loc.*)².
 667. a) KET. 65a, שופרוי. k מדירנש פליודרין mdirns pliidrin (all. *vled[e]rin*) — ξ מדינרש mdinrs — 3 מדירנש mdrins — S מדירניש mdirnis — Ed. Francfort sur-le-Mein (1721) מדירניש פליודרין mdirnis pliidrin (all. *vled[e]rin*).
 b) MEN. 28b, אלכסנדרים. 2 אדרנש adrns — B מדרנש mdrns.
 668. a) SAN. 33a, אם. S מדירניו mdriçu (it. *madriço*) — V מטריצה mtriçh (it. *matriza*).
 b) HOUL. 48a, שלפוחית. θ מרויץ mriiç — ρ S מרויץ mriç — 8 s מיוודיץ miidriç — 15 o — 44 מדירש mdris.
 c) HOUL. 54a, אם. θ ρ 8 S מדירוץ mdrîç — s מרויץ mriç — 15 מדירנין mdrinn — 44 מדרי madré (it. *madre*).
 669. a) SAB. 78a, ברקות. e מיוולא tiila — 1 S מיוולא miila — 11 12 מליא mlia — 50 מלירא mlira.
 b) GUIT. 69a, ברוקתו. 3 מילא mila — m 39 S מיוולא miila — u מאיוולא maiila — 14 S² מלוויא mliia (it. *maglia*) — 17 o — B מיוולא tiila.

1. La glose s'insère entre באמלוי et ונמכרין, s. v. פסלוי.
 2. SAB. 63a, avant les mots שרגא גמ' 11 a les mots קופל מעא, expliquant קופל par mça, it. *maç[ç]a*. Cette glose se retrouve dans l'*Aruch*, s. v. אלה I. eil 12 50 S : o.

670. *Mail*[l]pler, « emmailloter ».
671. *Maiseles*, « boucheries (boutiques) ».
672. *Mais*[s]elers, « (dents) mâchelières, molaires ».
673. *Mais*[s]eles [?], « (dents) mâchelières, molaires ».
674. a, c, d, **f) *Mait*, « hu-
che, partie du pressoir où l'on met le raisin ».
- e) *Maiç*, « huche, partie du pressoir ».
- b) *Maiç*, « pétrins ».
675. **Maitinet*, voir *PER MAITINET, n° 795.
676. *Maiç*, voir MAIT, n° 674.
-
- c) B. M. 78b, נהדרותא, m מויל miil — β γ 20 מוילא miila — y מויליא miilia — q מאילא maiila — S מוליוא mulia.
- d) B. B. 9b, קליפה, 9 מלווא mliia — E מאליוא maliia (esp. *malla*) — S מוילא miila.
- e) BEK. 38a, עעב, 2 4 מוילא miila — B מויל miil.
- f) BEK. 38b, ברקא, 2 B מוילא miila — 4 o.
670. SAB. 66b, לפופי, e מוללויר mlulir — i o — l מויללויר miilulir — 11 מויללויר ainmiilulir ainpsiir — 12 מויללויר miilur — 50 אינמילויר ainmi lu lid — S אנמללמלויר anmltuir.
671. HOUL. 95a, מקולין, θ S מוושלש miisils — ρ מוושלוש miisilis — 8 מזלווש mziluis — s מוושלוש miisils¹.
672. BEK. 39a, בתאימות, 2 מושלוש misls — 4 מושוילש msilils — 29 מוושלוש miisils — B מוושלוש miinslirs — B² משלוש msilrs.
673. a) BER. 56a, ככו, θ 11 משלויר msilri (it. *mascel*[I]ari) — S מאשלויר maslirs — B² משילארו msilari (it. *mascel*[I]ari).
- b) BEK. 35a, הגדולות, 2 השניום misls — 4 מושלוש miisilirs — B מושלוש miisilirs — B² מאסילארים masilaris — V מושלוש miisilirs.
- c) BEK. 37a, פנימות, 2 פנימות miisils — מושלוש mislrs — 29 מושלוש miisilrs — B מושלוש minsilrs.
674. a) PES. 15a, גת העלונה, 6 גת מייט miit — 27 מייט maiit — B מייט miiti.
- b) PES. 30b, אגנו, 6 27 B מייט miic — 35 מייט miit.
- c) A. Z. 55a, עדשים של גת, γ S C (ad Toh. X, 8) מייט miit — B מייט miis.
- d) A. Z. 75a, והעדשים, γ S W (§ 161) מייט miit.
- e) MEN. 48a, עדשים, 2 4 מייט miic — B מייט miic².
- **f) B. B. 67b, מלפחא, n o — S B מייט miit.
675. a) SAB. 109b, חמטין, e i l 11 מלנץ mlnç — 12 [חבורת] — 50 o — S מלנץ mlanc — B מלנץ malnc.

1. HOUL. 132b, s explique מפתחא par עליו קבוע לקצב עליו בשר מוושול בל' miisil, *maisel*. θ ρ S: [הגות], 8: ?

2. *TA'AN. 25a, on trouve dans E מייט miit comme explication de אגנא « pétrin »; la glose s'insère entre עריבה et la phrase suivante. 13 14 S: o.

677. c) *Malant*, « ulcères, plaies ».
 a, b, d, e, f, g) *Malanz*, « ulcères, plaies ».
 678. ***Males*, « sacs en cuir ».
 679. *Mal[e]veid*, « fièvre chaude ».
 680. *Malve*, « mauve(plante) ».
 681. **Mangedure* [?], « mangeoire ».
 682. *Manier*, « manier, tâter ».
 683. *Mantel*, « manteau ».

- b) QID. 81a, כיבו, מלאנץ mlanc — 3 מלניג mlnig — n 10 מלנץ mlnç — F מלפץ mlpç — B ולנץ ulnç.
 c) B. Q. 83b, צמהוין. α β γ ο ρ S² מלנט mlnt — r מללנט mlnt — v מלנש mlns — A מאלני malni.
 d) SAN. 101a, צמהוין. E S מלנץ mlnç.
 e) HOUL. 46b, מכות. θ מליש mlis — ρ 8 מלנץ mlnç — s מגלנץ mglnç — 15 מלנט mlnt — 44 מלש malas — u מלאנץ mlanc — A מלנן mlnin — S מלנש mlns.
 f) HOUL. 48a, צמהוין. θ ρ S 44 D (p. 399) S מלנץ mlnç — 8 מלנץ malanc — v 1 מלנט mlnt — A [מלעויל].
 g) HOUL. 48a, צמהוין. θ מלנץ mlnc — ρ 8 s מלנץ mlnç — A מלנט mlntn.
 678. PES. 17b, מרצופין. 6 B o — 27 מליש malis¹.
 679. a) BER. 32a, אשתא דגרכו. θ מלוי mlui — 11 מולי muli — 18 o — S מלוייר mluiir.
 b) SAB. 67a, אשתא צמורתא. e מלוויד mluiid — t מלייוד mliiud — 11 12 o — l מלמור mlmiir — 50 מלויי malevai — EB מלוי mluii — S [חולי].
 c) PES. 25b, אשתא צמורתא. 6 מלוי mlui — 27 B מלוי mluii.
 d) 'A. Z. 28a, אשתא צמורתא. v מלנייר mlniir — S מלוויד mluiid — O (IV, 42a, § 148) מלוו mluué.
 680. SAB. 35b, אדאני. e t מלוא mlua — k l S מלווא mluaa — t מלווא mlua — 11 מלווא mluah — 12 o — 50 מלוא malva — A מלוואש mluaas.
 681. M. Q. 10b, אקורפוטא. λ מניימ mniim¹ — 6 מניידור mniidur — S מנייטורה mniituh (it. manjatora).
 682. HOUL. 9a, במשמשא. θ ρ S מנייר mniir — s מנייר manier².
 683. a) SAB. 101b, סרב, מנטל mntl — t 1 11 50 מנטיל mntil — 12 o — S מונטיל mntil.
 b) SAB. 120a, מקטורן. e מנטל mntl — t 11 12 44 50 S מנטיל mntil — 1 מנטוויל mntuüil.
 c) MEN. 41a, סרבא. 2 4 מנטיל mntil — E מאנטוויל mantiil — B [מנטיל] — V מנטל mntl.

1. Contexte de la glose : ... שנמאוי מ' : של עור שלועזין מ' :

2. Dans l'exemplaire de S à Munich la glose est vocalisée à la main ainsi : מנייר manier.

684. *Marche*, « frontière ». 687. *Mar[r]ubie*, « marrube ».
 685. *Maresc*, « marais ». 688. *Martel*, « marteau ».
 686. *Mar[s]chalciés*, « écuries, étables ». 689. *Martrine*, « martre ».

684. a) 'Er. 45a, לִסְפָּר. e 6 s A F B² מִרְקָא mrka — b נִרְקָא nrka — 50 יִרְקָא yirka — S [עיר] ¹.
 b) YEB. 48b, לִסְפָּר. d מִדְקָא mdka — j מֵאִרְקָא marka — S מֵרְחָא mrlḥa — B מִרְקָא mrka.
 c) B. Q. 83a, לִסְפָּר. α β γ ο ρ S² מִרְקָא mrka.
 d) SAN. 2a, בִּסְפָּר S מִרְקָא mrka.
 685. a) YEB. 121a, אֲנַמָּא. j ב מְרִישְׁק מְרִישְׁק mrisk — S מְרִישְׁק mrsk — V מְרִישְׁט מְרִישְׁט mrst.
 b) B. M. 74a, בִּיעָא. m γ y מְרִישְׁק mrsk — β מְרִישְׁק mrsk — q מְרִישְׁק mrsk — 20 'מְרִישְׁק' mrsk' — S מְרִישְׁקָא mrska.
 c) SAN. 5b, בְּעֵעִים. S מְרִישְׁק מְרִישְׁק mrisk.
 d) SAN. 96a, בְּעֵעִי מִים. S מְרִישְׁע מְרִישְׁע mrse — B מְרִישְׁקוּ מְרִישְׁקוּ mrsku (it. *maresco*?) — E מְרִישְׁק מְרִישְׁק mrsk.
 e) SCHEB. 16a, בְּעֵעִים. ζ מְרִישְׁיִן מְרִישְׁיִן mrisin — μ מְרִישְׁיִן מְרִישְׁיִן mriisk — π ο — u מְרִישְׁק מְרִישְׁק mresk — 24 מְרִישְׁק מְרִישְׁק mrisk — S מְרִישְׁקָא מְרִישְׁקָא mriska.
 *f) TA'AN. 22a, אָגַם. 13 40 S מְרִישְׁיִן מְרִישְׁיִן mrsik.
 686. SAN. 21b, ד"ה אִיצְטַבְּלֵאִת, מְרִקְלִצְיָא מְרִקְלִצְיָא mrklčias — S [לְמֵאֲחֵל] — B o ².
 687. a) PES. 39a, תְּמַכְתָּא. 6 I B H (sur l'Alfasi) מְרִבּוּיָא מְרִבּוּיָא mrubiia — 27 מְרִבּוּיָא מְרִבּוּיָא mrunia — s מִירְשׁ מִירְשׁ mirs — D (p. 184) מְרִבּוּיָא מְרִבּוּיָא mrubiiah — I רְבָנִי רְבָנִי rbanu (esp. *rábano*).
 b) 'A. Z. 29a, אֲגַדְנָא. v מְרִבּוּי מְרִבּוּי mrubi (pr. *mar[r]ubi*) — S מְרִבּוּיָא מְרִבּוּיָא mrubia.
 688. a) SAB. 102b, קִרְנָם. e I II 50 S מְרִטִיל מְרִטִיל mrtil — : מְרִטִיל מְרִטִיל martel — מְרִטִייל מְרִטִייל mrtuuil — 12 o — s מְרִטִיל מְרִטִיל murtil — A מְרִטִיל מְרִטִיל mirtil.
 b) SAB. 122b, קִרְנָם. e מְרִטִיל מְרִטִיל mrtl — : I II 44 50 S מְרִטִיל מְרִטִיל mrtil — 12 [מְכָה בְּפִטְיִשׁ].
 c) MEG. 25a, מְרִזְפָּתָא. 5 S מְרִטִיל מְרִטִיל mrtil — 6 I 7 o
 d) B. Q. 98a, קִרְנָסָא. α p S מְרִטִייל מְרִטִייל mrtiil — β γ ο ρ S² מְרִטִיל מְרִטִיל mrtil.
 e) HOUL. 25b, בְּקִרְנָם. θ מְרִטִייל מְרִטִייל mrtilu (it. *martel*[I]o) — ρ 8 S מְרִטִיל מְרִטִיל mrtil — s מְרִטִיל מְרִטִיל martel — S² o ³.
 f) HOUL. 58b, קִרְנָם. θ ρ 8 S מְרִטִיל מְרִטִיל mrtil — 15 s מְרִטִיל מְרִטִיל mrtl.
 689. a) BER. 57b, קִפּוּד. θ I I מְרִטְרִיצִי מְרִטְרִיצִי mrtiḥi — S מְרִטְרִינָא מְרִטְרִינָא mrtina — I מִיּוּמִין מִיּוּמִין miimun — Citation dans l'*Eç Hayyim* de Jacob b. Juda de Londres (*Festschr.* de Steinschneider, p. 204) מְרִטְרִינָא מְרִטְרִינָא mrtina.
 b) HOUL. 52b, נְמוּיָא. θ s מְרִטְרִינָא מְרִטְרִינָא mrtina — ρ u v 44 A S מְרִטְרִינָא מְרִטְרִינָא mrtina — 8 מְרִטְרִינָא מְרִטְרִינָא mrtina — 15 מְרִטְרִינָא מְרִטְרִינָא mrtina.

1. B² insère les mots בְּלַעַי מִרְקָא « *marche* en français » avant le mot [עיר] de S, de sorte qu'il donne la glose deux fois. On trouve מִרְקָא mrka aussi dans l'éd. Romm de l'*En Jacob*.

2. La glose, précédée par וְבִוּוּ, s'insère après מִסִּימִים.

3. Cette glose se trouve immédiatement avant le מוֹדָר ד"ה.

690. a) *Mas[s]es*, « masses (de verre) ».
- b, c) *Masses*, « masses (de fer) ».
691. ***Mast*, « mâst ».
692. **Matinet*, voir PER MAITINET, n° 795.
693. b) *Maton*, « masse (de levain) ».
- a) *Matons*, « petites masses de chaux, pétries avec de l'eau ».
- c) *Matons*, « caillebottes, masses de lait caillé ».
- d, e, f) *Matons*, « morceaux (de terre glaise du potier, dont il fait des vases) ».
694. *Menaisons*, « diarrhée, dysenterie ».

690. a) SAB. 154b, עששיות. e l 6 50 B מישש mss¹ — i o — S [?] [מיכיש] mms²
- b) YOM. 34b, עששיות. i מישש mases — μ משייץ msiiç — 5 B² משייץ msiiç — B מישש msis.
- c) 'A. Z. 16a, עששיות. v ששש mss.
691. a) NAZ. 55a, איסקריא. 46 מישט mast — B מישט mst — B² פושט pust.
- b) B. B. 73a, אסקריא. n בלשון אשכנז מישבום msbum (*masbum*) en allemand — S B מישט mst.
- c) B. B. 161b, מכותא. S o — B משמא msta.
693. a) SAB. 8ob, ביצת הסוד. e : l 11 50 ממונש mtuns — 12 o — S ממונש mtuns.
- b) PES. 45b, כופת. 6 27 B ממון mtun.
- c) PES. 65a, הביצון. 6 27 (en marge) B ממונש mtuns — 48 ממונונש muntunes.
- d) BÉÇ. 15a, ביצת הגיר. h ממונש matonasa — λ ממונש mutuns — μ 5 6 13 45 S ממונש mtuns — 7 ממונש mtuins³ — 12 ממונש matons. — 33 ממונש matons.
- e) SOT. 11b, הביצים. E ממונש mtuns — B o 4.
- f) B. M. 72b, ויצר של ויצר. m ממונש mutuns — β γ 20 S ממונש mtuns — y ממונש mtunis — q ממנש matns — B מענונש meunts.
694. SAB. 53b, כרשינון. e ד"ה שאכלה כרשינון. e מנישוש mnisus (pr. *menaisos*) — i 11 22 o — l מויונש miiisuns — 12 מנוש mnus — 50 מנישוש mniisus (pr. *menaisos*) — A טרינקוויש trinkiis — S מנייונש mniizuns.

1. Sous l'*m* et la première *s* dans 6 il y a des lignes horizontales légèrement inclinées en bas à gauche, de sorte que la leçon de ce ms. est peut-être masas.

2. V suit B.

3. Le passage qui renferme la glose dans 7 se lit ainsi : ונעשה כמו ביצה היוצרי' מוטיט בלעז עב קרוי ביצה ממונש. On a donc inséré une phrase dans laquelle se trouve מוטיט mutit (probablement une altération de ממונש mtuns) comme explication de 'היוצרי' (sic) ביצה. h λ μ 6 12 13 : o. 5?

4. Cette glose se trouve dans le ד"ה סדן.

695. *Menestrel*, « officier, ser-viteur ».
696. *Mente*, « menthe ».
697. *Menton*, « menton ».
698. *Menusier*, « émincer, couper en morceaux ».
699. ***Mer betée*, « la Mer Morte, le lac Asphaltite ».
700. *Merciers* [?], « merciers, marchands de menus objets ».
701. *Merediers* [?], « merisier [?] ».
702. *Mereles*, « jetons, fragments de bois ».
-
695. a) SAB. 49a, קסדור. e l מנשטרל mnstrel — 12 0 — 11 מנשטיל mnstl — 50 מנשבודיל mnsbudil — S I מנישטראל mnistral.
- b) SAB. 148a, דיולא. e מנשתרל mnstrel — 1 0 — 1 6 S מנשטרל mnstrel — 50 מנישמדל ministdl.
- c) SAB. 154a, פורסי. e S מנשמרל mnstrel — 1 0 — 1 מנשריל mnsril — 6 מנישטרייל mnistril — 50 מנשמריל mnstmril.
696. a) SAB. 128a, גיניא. e מנטא mnta — 1 11 50 A S מוינטא minta — 12 0¹ — B מוינטאי mintai.
- b) SAB. 140a, אמיתא. e I מנטא mnta — 1 6 11 s A B מוינטא minta — 12 0² — 50 מוינטא mintra.
- c) SAB. 140a, גיניא. e l מנטא mnta — 1 2 B 0 — 6 11 50 A מוינטא minta.
- d) GUIT. 69b, גיניא. 3 14 17 39 S מוינטא minta — m u מנטא mnta — V מינטה minth.
- e) 'A. Z. 29a, גיניא. v מנטא mnta — S מוינטא minta.
697. a) BER. 24b, סנטון. θ 11 O (I, 37a, § 98) מוינטון mintun — 18 מונטל munto — 28 מונטון muntun — S מנטון mntun.
- b) SCHEB. 3a, בסנטר. ξ π 24 S מונטון muntun — μ מאנטון mantun — u מנטון mntun.
- c) NID. 23b, סנטר. μ סנטון mantun — ρ מוינטון mintun — S מנטון mntun.
- **d) MAK. 20a, הסנטר. v מנטון mntun — 6^a A מונטון muntun — B מנטון mntn.
698. BER. 39a, פרמונה. θ מנוציור mnuçiir — 11 מנוצייר mnuçiir — S מנושיור mnusiir.
699. PES. 28a, יום הבלה. 6 27 35 B 0 — L (>V) מיר בטיאה mir btiah.
700. SOUK. 30a, אונכרי. 5 6 0 — 17 מרצריש mrçris (pr. merçaris?) — S מרציש mrçis.
701. GUIT. 69a, פרויא. 3 מריירש miriirs — m מריירש mriirirs — u מריירא mrsidra — 14 מריירש miriids — 17 מידידיש mididids — 39 מריירא mriiria — S מדייריידש mdiirids — B מדייריירש mdiirirs 3.
702. a) QID. 21b, באוסקונדרי. j מריליירש mriiirs — μ n F מרילש mrils — 3 מריליש mrilis — 7 אדנטלש adntls — 10 מנדלש mdls — B מריליש mriils.

1. 12 remplace cette glose et no. 917a par la phrase : פיגס מוני (sic) גינא עשבים.

2. 12 remplace cette glose et la suivante par אמיתא גיניא עשבים.

3. V suit B.

703. *Merkaze* (all.), « singe à queue ».
704. *Mesg[u]e*, « petit-lait ».
705. *Mestier*, (« en notre langue »), « armoire ».

- b) SAN. 25b, פספסין *mriliis* — b A מרילש *mrils* — t מרילש *mrilš* — v מרלש *mrils* — S מרליש *mrliš* 1.
703. BEK. 8a, קיפוך, 2 E B מורקצא *mrkça* — 4 מורקצא *mirkça* — B² מער קאץ *mer kaç*.
704. a) PES. 42a, נסויבי דחלבא, 6 27 B מושגא *misga*.
- b) B.M. 68b, בנסויבי, m כספא *kspa* (pr. **caspa* ?) — β γ מושגא *misga* — γ 20 S מושגא *msga* — q מִשְׁגָּא *mesge* — I (s. v. תתרו *suairu* (esp. *suero*)).
- c) 'A.Z. 30b, נסויבי דחלבא, v מושדונא *misduna* — S מושגא *misga* — B מיהגא *mihga* — V מושגא *msga*.
- d) 'A.Z. 35a, נסויבי דחלבא, v גשפה *gsph* (pr. *gaspa*) — S מושג' *misg'* — V מושגא *misga*.
- e) 'A.Z. 35b, נסויבי, v t v δ מושגא *msga* — a v מענגא *menga* — A מוסקא *mska* — S מושגא *misga*.
- f) HOUL. 114a, במי הלב, θ ρ o — 8 s מושגא *msga* — S מושגא *misga*.
- *g) NED. 51b, קום, B מושגא *msga*.
705. a) SAB. 32a, ארנא, e t II משטיוור *mstiir* — k S משטיר *mstir* — l 50 מישטיוור *mistiir* 2. — 12 משטיוורי *mstiiri* (it. *mestiere*?).
- b) SAB. 106a, במגדל, e II 50 S משטיוור *mstiir* — i 12 o — l מישטיוור *mistiir*.
- c) 'Er. 14b, במגדל, e מישטיוור *mistiir* — h 6 F משטיוור *mstiir* — t מישטר *mistr* — 50 S משטיר *mstir* — B מנשטיר *mnstir* (esp. [?] *menester*).
- d) 'Er. 30b, במגדל, e h משטיוור *mstiir* — 6 50 S משטיר *mstir* — 36 משטר *mstr* — F משתיוור *mstiir*.
- e) 'Er. 34a, במגדל, e 50 משטיוור *mstiir* — h משטיר *mstir* — 6 מישטיר *mistir* — F משתיוור *mstiir*. — S o 3.
- f) PES. 8a, במגדל, 6 27 B משטיוור *mstiir*.
- g) BÉC. 24a, במגדל, h 5 6 7 13 45 משטיוור *mstiir* — λ משניור *msniir* — μ ריוושטיוור *riiistiir* — 12 משתיוור *mstiir* — S מישטיוור *mistiir*.
- h) HAG. 15b, במגדל, λ משטר *mstr* — 5 משטיר *mstir* — 6 13 S משטיוור *mstiir*.
- i) 'A.Z. 69a, דולבקי, v a t A משטיוור *mstiir* — v משטיר *mstir* — v מושטיוור *mstuiir* — I משטיוור *mstuir* — S משניור *msnuir*.
- j) HOUL. 125b, תיבת, θ 8 S משטיוור *mstiir* — ρ משעיוור *mseiir* — s משטיר *mstir*.
- k) 'ARAK. 32a, במגדלות, p משטיר *mstir* — B Z משטיוור *mstiir*.

1. *NED. 25a, v traduit מוסקונדרי א *mriliis* par מריליש B : O.

2. Au lieu de ובלשונינו « et dans notre langue », l a ובלשון זה « et dans cette langue ».

3. Cette glose s'introduit après le mot המגדל, dans le נתכוון ד"ה.

706. *Metal*, « métal ». coupées en petits morceaux ».
 707. *Mez*, « hydromel ». a, b) *Mincier*, « émincer,
 708. *Mil*, « millet. » couper en petits morceaux ».
 709. *Mincedure* [?], « des bet- 711. *Minie*, « minium ».
 teraves émincées ». 712. *Miredoir*, « miroir ».
 710. c) *Minciedes*, « émincées, 713. *Mochier*, « moucher ».

706. MEN. 28b, גַּסְמֵרוֹן 2 מטל mtl — B Z מוּטַל mitl.
 707. BEK. 45b, דְּבֵשׁ 2 מוּיץ miç — 4 מוּיִן miin — B מוּיל mil — V מוּיד mid.
 708. a) BER. 37a, אֹרֶז 0 11 0 1. — S T מוּיל mil.
 b) B. M. 40a, אֹרֶז. m γ 20 B מוּיל mil — β (en marge) y מוּיִל miil — q מוּיִל mil.
 709. GUIT. 69a, פִּירוּמָא דְסוּלְקָא 3 39 מַנְצוּדְרָא mncudra — m O — u מוּצְדוּרֵשׁ miçdurs — 14 מוּנְצוּיִר minuçiir — 17 דְנְצוּרָא dnçiura — S 'מַנְצוּדוּר' mncindur' — S² מַנְצוּדוּרָא mncindura².
 710. a) SAB. 74b, דְּפֵרוּם 5 1 50 S מוּנְצוּיִר minçiir — : מַנְצוּיִר mncçiir — 11 מוּנְצוּיִר mncçiir — 12 o.
 b) BEÇ. 17b, רֶסֶק. h מוּנְצוּיִר minçiir — λ דְּמַנְצוּיִר dmnçiir — μ מַנְצוּיִר mnçiir — 5 דְּמַנְמִיר dmmir — 6 דְּמִינְצֵר dminçr — 7 מוּנְצֵר minçr — 12 S מוּנְצֵר minçir — 13 דִּמְיִנְצוּר diminuçur — 45 מוּנְצֵר minçiir.
 c) HOUL. 31a, מוּפְרָמֵי 0 מַנְסְדִישׁ mnsdis — ρ S מוּנְצוּיִרֵשׁ minçiirs — 8 מִנְסֵדֵשׁ mensesdes — s מַנְצוּיִרֵשׁ mncçiirds — 44 מוּנְצֵר minuçr (it. *minuz*[ç]ar).
 711. a) SAB. 104b, סְקֵרְתָא. e : L מוּיָנִיא minia — l מוּיָנִיא minia — 11 [מוּיִן] — 12 o — 50 מוּיָנָא mina — S אִימְנִיא aimnia — B² אִמְנִיא aminia³.
 b) GUIT. 19a, סְקֵרְתָא. mu 14 39 מוּיָנָא mina — 17 מוּנְיִו mniu (it. *minio*?) — S² מוּיָנִיא miniau (it. *minio*)⁴.
 c) BEK. 58a, סְקֵרְתָא. 2 G מוּצָא miça — 4 o — B מוּצָא mçia.
 712. a) SAB. 149a, מְרָאָה. e l 6 מוּרְדוּיִר mirduiir — : 50 o — 44 מוּרְדוּיִר mirduiir — S מוּרְדוּיִר miruaiir.
 b) 'A. Z. 29a, מְרָאָה. v מוּדְרוּר midrur (pr. *mirador*) — S מוּרְדוּיִר mirduiir.
 c) HOUL. 16b, מְרָאָה. 0 מוּרְדוּיִר mrduiir — ρ 8 S מוּרְדוּיִר mirduiir — s מוּרְדוּר miruaur.
 713. a) SAB. 90a, מוּחְסוּיִן. e : l 11 50 S מוּקִיִר mukiir — 12 o — 44 אִיִּסְמוּקִיר aismukri (it. *ismoc*[ç]are).
 b) BEÇ. 22a, לְמַחֹט. h מוּשְׁקִיִר muskiir — λ μ 5 6 7 13 S T מוּקִיִר mukiir — 12 מוּקִיִר mokier — 45 מוּקִיץ mukiç — a מוּצוּיִר muçiir —

1. Ces deux manuscrits substituent à la glose la phrase hébraïque, דוּמָה לְחֶטֶה, « il ressemble au blé ».

2. V suit S².

3. V suit S.

4. m et 39 ont un n surmonté d'un signe : 2.

714. *Modle* [?], « modèle », parlant d'olives ramollies).
(de contrat de divorce ; un contrat de divorce en blanc). -720. a) *Molse*, « mousse » (plante).
715. *Mof[il]lier*, « mouiller ». b) *Molse*, « duvet ».
716. *Moiol*, « jaune de l'œuf ». 721. *Morier*, « mûrier ».
717. *Mole*, « meule (à aiguiser) ». 722. *Morsels* [?], « bouchées ».
723. *Morsillant* [?], « mangeant par petites bouchées ».
718. *Moles*, « tenailles, pinces ». 724. *Mortier*, « mortier (à piler) ».
719. *Mols*, « mous » (en ler) ».

s מוציר muçir — A אובציר aubçir — F מוקיר mukir — B² מוקאר mukar (it. *mocar*).

c) SAN. 67b, מונפץ. E מוקיר mukir — S מוקייר mukiir.

d) MEN. 107a, מוחטפין. 2 o — Z מוקאר mukar (pr. *mocar*) — B ממוקיר mmukid — B² ממוקיר mmukir.

714. ZEB. 3a, מופוס. f מזלא מזלא — B מולל mull.

715. B.M. 85b, אשטר. m y 20 I מוליר muliir — B מוליר mulir — ג מוליד מוליד muliid — q מויליר muililr — S מולית מולית muliit (ou דת -ut) — B מוליר מוליר muliur — E מוליר מוליר muliar (cat. *mollar*?).

716. a) 'A.Z. 40a, חלמון. v מויוויל מויוויל muuiiuli — δ A מויה muia — S מויוול מויוול muuil.

b) HOUL. 64a, חלמון. θ מזול מזול mzul — ρ מויוולי miuili — 8 מויוול מויוול muuiul — s S מויוול muuil — 44 מויוול muuil.

717. 'A.Z. 75b, אבן של נפחים. v S מולא mula.

718. YEB. 43a, מלקט. d j מולש muls — S מנלש tnls.

719. a) 'A.Z. 39b, מגולגלון. v S מולש muls.

b) 'A.Z. 40b, דרפי טובא. v S מולש muls¹.

720. a) SAB. 20b, זאדא. e ι l 12 S מולשא mulsā — k' מושא musa — ι מוש mus — ι ι מולש' muls' — 50 אושא ausa.

b) HOUL. 56b, נוצה. θ מושלא musla — ρ 'מולש' muls' — 8 s מולשא mulsā — 15 מולשא sulsā — S מולש muls.

721. SAB. 67b, תות. e ι 2 S מורייר muriir — ι o — l מוריד murid — ι ι מודיו mudii — 50 מורייד muriid.

722. SOUK. 26a, תרת או תלת. 5 מורשוליש mursulis — 6 מורשוליש mursiliis — 17 o — S מורשוליש mursiils — T מורשול mursil.

723. SAB. 140b, ליבעע בצעני. e ליבעע מורשוליש mursilids — ι 12 50 o — l מורשוליש mursiilant — 6 ι ι מורשיל mursil — S מורשוליש mursliunt.

724. a) SAB. 77b, אסיתא. e l 50 S מורטייר murtiir — ι מורטייאר murtiir — ι ι o — 12 מרתייר mrtir.

b) 'Er. 87a, אסיתא. e מרטייר (pr.) mortar — h מורטייר murtiir — 6 50 S מורטייר murtir — F מוכטייר muktiir.

I. YEB. 80b. c a מול mul, mol « mou », pour traduire לקוי. j b S : o ; V [רך].

725. a) *Mostede* [?] (du poisson) « moîte, frais ».
 b) *Mostedes* [?] (des pierres) « humides, chargées d'eau ».
 726. a) *Mostnice*, « espèce de plastron ou bavette pourvue de cordons pour l'attacher autour du cou, et ornée d'or ».
 b) *Mostnices*, « colliers [?] ».
 727. a, b, d, e) *Mote*, « motte (de terre) ».
 c) *Motes*, « mottes (de terre) ».
 728. *Motel*, « masse (de levain) ».
 729. *Mudel* [?] « muselière ».
 730. **Murfetne* [?], [all.], « sablière, poutre posée horizontalement sur un mur pour porter la toiture ».
 731. a) *Musg[u]e*, « musc ».
 b, c) *Musg[u]e*, « muguet, maladie de la bouche ».

- c) 'ER. 102a. אסותא. e S בורטייר murtiir — 6 38 F B בורטייר murtiir †.
 725. a) BÉC. 24b, מפולמים. — b) מוויטמא muista — λ 5 6 7 מוויטמא mustiia — μ מוויטמא muistas — 12 מוויטמא muistra — 13 0 — 45 מוויטמא mstda — S מוויטמא muista — B אמי ami.
 b) HAG. 12a, מפולמות. λ מוויטמא muistris — 5 מוויטמא muistris — 6 מוויטמא muistrit — 13 S 0 — E מוויטמא muistrin.
 726. a) SAB. 59b, מנקמא פארי. e l 50 S מוויטמא mustniça — † 12 0 — 11 מוויטמא mstniça.
 b) QID. 9a, ה'ה חומרי. j מוויטמא mustnint — μ 0 — n מוויטמא mustniina — 10 מוויטמא mustnias — c מוויטמא mustniins — F מוויטמא mustniis — B 'אויטמא austni' †.
 727. a) PES. 62b, קלא. 6 27 B מוויטמא muta — E מוויטמא muth †.
 b) R.H. 25a, קלא. x λ 5 13 S מוויטמא muta.
 c) B.Q. 69a, קוויזות. α p מוויטמא motes — β מוויטמא mu sstp — γ מוויטמא mutunis — 0 מוויטמא mtuns — r S² מוויטמא muts.
 d) B.Q. 92b, קלא. α p 0 — β γ 0 r S² מוויטמא muta.
 e) B.M. 30b, קלא. m β γ q 20 מוויטמא muta — γ מוויטמא mot — B מוויטמא mrta.
 728. HOUL. 129a, כופת שאור. θ ρ S מוויטמא mutiil — 8 מוויטמא muta — s מוויטמא mtun.
 729. SAB. 51b, בזמבא. e מוויטמא mudl — † 0 — l 44 מוויטמא mudiil — 11 12 50 מוויטמא muriil — S מוויטמא muzil.
 730. B.B. 6a, אפריזא. 9 מוויטמא murpint — S B 0.
 731. a) BER. 43a, ממושק. — θ מוויטמא musgu — 11 מוויטמא musku † — S מוויטמא musga.

1. V suit S.

2. Les mss. c et 10 et l'éd. F mettent la glose après le mot בורטייר; j et n s'accordent avec V en le mettant après le mot פיבלש.

3. Dans 27 la glose se trouve en marge.

4. Cette leçon de 11 est douteuse. Voici ce qu'on lit dans le ms. : הויץ

732. **Nafradura* [prov.], « blessure ». 736. *Neele*, « nielle » (gravure).
733. ***Narbone*, « Narbonne ». 737. *Neele*, « nielle » (plante).
734. ***Naveta* [prov. ou ital.], « navette (de tisserand) ». 738. *Neeler*, « nieller » (graver).
735. *Neel*, « nielle » (gravure). 739. *Nesples*, « nèfles ».
740. *Nitre*, « nitre [?] ».

b) B.M. 85a, צפירנא *m musg'* — β 20 o — γ y q B מושגא *musga* 1.

c) 'A.Z. 28a, צפידנא *v musga* — S O (IV, 42a, § 148) מישגא *misga*.

732. SAN. 109b, פצע *S nprdura* — E o.

733. HOUL. 90b, ומשמונים ושתים ריבוא *θ ρ 8 S o* — s נרבונא *nrbuna* 2.

734. SAB. 96b, בוכיאר *e l II 12 50 S o* — t נבויטא *naveta* 3.

735. a) GUIT. 7a, s. v. כלילא *3 t 14 S 2* נויל *niil* — m נוילא *niila* — u כויל *mil* — 17 כויל *kail*.

b) HOUL. 25b, s. v. לכרכר *θ 8 s S* נויל *niil* — ρ נילא *nial* — S 2 ניל *nil*.

736. SOT. 49b, s. v. אבן של בלח *B נאילא naula*.

737. a) BER. 40a, קצה גזילא... מילא *θ mila...gzila* — II מילא... מילא *mila...* niila — S מילא *niila* 4.

b) PES. 35a, שיעניא *6 מילא neila* — 27 B מילא *niila*.

738. SAB. 18a, ד"ה גפרות *e ד"ה niilr* — t k II נויל *niil* — I צליר *clir* (glose en marge, à peine lisible) — t כלויר *nliir* — 12 נויליד *niilid* — 50 תוילד *teled* — S נויליר *niilir*.

739. GUIT. 71a, s. v. בפיו *nsplsi* (et en marge : מישפלין *misplan* [all.]) — 3 נושפלוש *nisplis* — m u S נושפלוש *nispls* — 14 נושפלוש *nispuls* (pr. *nespolas*) — 17 נושפלוין *nsplin* — c נפלאש *nplas* — V נושפלה *nisplh*.

740. a) SAB. 89b, נתר *e nitri* (pr. *nitre*) — t נטרה *nitrh* — l II 12 50 V נטראה *nitra* — S נטראה *nitrah*.

הוץ ממושק מושגא בלעז שהוא... Le copiste de II a donc substitué au mot hébreu מושק une forme מושקן.

1. 'Er. 41b, S explique הדרוקן *musga, musg[u]*, « maladie de la bouche ». e h 6 50 E F : o.

2. Contexte de la glose : [לימוד בני ג'] העוסקות בה.

3. Contexte de la glose : ...בלע[ן] כלי שקנה...

4. θ et II ont le contexte suivant : [הוא זרע שהורה דומה לפלפל ונמצאת בין החטים] ורבותינו פירשו מילא אבל שמעתי שהוא מין זרע שזרעין אותו [נוילא *niila* la forme corrompue] בארץ ושמואל [וקורין אותו נוילא *niila* la forme corrompue *mila*, La leçon de Raschi est remplacée par la forme corrompue *mila*, et on a ajouté à la fin la glose *niila*, dérivée p.-ê. de l'*Aroukh*, s. v. קצה, et qui peut représenter une forme italienne *nijella*].

741. a, b, c, d, e, f, **h) *Nosche*, « broche, fermoir ».
 *g) *Nosches* [?], « broches, fermoirs ».
 742. *Nuisement*, « tort, dommage ».
 743. *Nuitum* [?], « lutin ».
 744. **Nutiun* [?], « lutin ».
 745. *Obledes*, « oublies, pâtisseries ».
 746. *Oiseles*, « oseilles ».

b) SAN. 49b, נתר. S ניתרא nitra.

*c) M. Q. 17b, נתר. 49 ניתרא nitra — S o — λ 6 1 ?

741. a) SAB. 54a, כבינתי. e l 11 12 50 S נושקא nuska — i o.

b) SAB. 57a, עיר של זהב. e l 11 12 s 1 50 S O (II, 39a, § 84, 4) R. Ascher, W (§ 239) נושקא nuska — A מסקא tska.

c) SAB. 62a, מוכנתא. e l 11 12 50 s A O (II, 39a, § 84, 4) W (§ 239) נושקא nuska — r נושקלא nuskla (pr. noscla) — B נושקאה nuskah — S' נושקא' nuska' 2.

d) YOM. 25a, בכוליא, i μ 5 B נושקא nuska.

e) GUIT. 15a, כבינתי. l קא... (marge enlevée)...ka — 3 u 14 S2 נושקא nuska — m 'נושק' nusk' — 17a [הפיץ] — 17b o — 39 נושקלא nuskla (pr. noscla ?).

f) SCHEB. 6b, כבנתו. ζ μ 37 S נושקא nuska — π נושקל niskl (pr. noscla ?) — u נושקא noske — 24 נושקא iuska.

*g) M. Q. 12b, שורון. λ o — 6 בוקי buki — S נושקי nuski (it. nusche) 3.

**h) B. B. 151b, כבינתי. S B T (ad B. B. 156b) נושקא nuska.

742. MEG. 11a, שמונה. 5 ? — 6 [נמוי שמונה] — 17 נויישובנט nuiismnt — E נודמנט kudmnt — 13 S [שנמנה].

743. BEK. 44b, בן נפילים. 2 o — 4 o (l'espace en blanc) — 29 ? — B נוייטום nuiitum — V נוייטון nuiitun.

744. ME'IL. 17b, תמליון. 2 טייון ttiun — E o — B Z (correction de T) נוייטון nutiun — T למטוך lmtuk.

745. a) BER. 41b, פת שגלושה עם תבלין. θ אובלודיש aubludis — 11 אובלוריש aubluris — a אובלרויש aublriis — v אובלדיויש aubldiis — s אובלייש aubliis — A אובליש aublis — S אובליאש aublias — O (I, 51a, § 149) אובליא ablias.

b) BER. 42a, להמנות. θ אובלודיש aublids — 11 אובלודיש aubldis — a s אובליודיש aubliids — v אובלדיויש aubldiis — A אובליויש aubluiis — S אובליאיש aubliaiis — B2 אובליאיש aubliias — T U (5a) אובליאיש aublias — Citation dans R. Ascher אובלניו aublniu — O (I, 51a, § 149) אובילש aubils.

746. SOUK. 39b, ורבויון. 5 o — 6 (ajouté au-dessus de la ligne) אוישריש auislis — 17 אוישרלוש auisilis — S אויודלש auidils.

1. Contexte dans 49 : נתר מיון אדמה שמכבסין הימנה ולעזון נ' : « espèce de terre avec laquelle on lave (des vêtements) ».

2. Cf. aussi 417d.

3. Il y a deux points sur l'i de *nuski* dans S; on a interprété ces points comme des marques d'abréviation; et par conséquent nous avons le נושקיא nuskia de V.

- 754 bis. a) *Ortie*, « ortie ». 756. *Osereid*, « oseraie ».
 b, c, d, e, f, g) *Orties*, 757. *Osieres*, « osiers ».
 « orties ». 758. *Ostoir*, « épervier ».
 755. *Or[u]gue*, « roquette 759. **Ovredure* [?], « linteau,
 (plante) ». ce qui est au-dessus d'une porte ».
-
- 754 bis a) SAB. 20b, שברא. e 11 50 אורטייא aurtiia — אורטייה aurtiuh — k
 אורטידוס aurtidus — l t S I אורטיאה aurtiah — 12 o — V אורטיא
 aurtia.
 b) SAB. 152a, הילפי. e 1 B אורטיאש aurtias — 6 50 אורטייש aurtiis —
 E אורטיגאש aurtigas (esp. *ortigas*) — S אורטיאש autias 1.
 c) B.M. 23b, חלפי. m γ q 20 אורטיאש aurtias — γ אורטיאש autias — β
 אורטיש aurtis — B אורטיא aurtia.
 d) SAN. 44a, הילפי. E אורטיגאש aurtigas (esp. *ortigas*) — S אורטיאש
 aurtiias.
 e) SAN. 103a, חרולים. E אורטיגאש aurtigas (esp. *ortigas*) — S אורטיגאש
 aurtigs (pr. *ortigas*).
 f) HOUL. 62b, חלפי. θ ρ s אורטייש aurtiis — 8 אורטייש ortiuias 2. —
 15 אמטייש amtiis — S אורטיאש aurtias.
 g) HOUL. 110a, חלפי. θ אידטיישו aidiitsi — ρ אורטיישו aurtiisi — 8
 אורטיישו aurtiis — s אורטיאש aurtias — S אורטייש aurtiis.
755. a) SAB. 109a, גרגירא. — e l 12 50 S אורוגא auruga — אורוגו aurugu —
 11 רוקא ruka (it. *ruca*).
 b) 'Er. 28a, גרגיר. e אירוגא airuga (pr. *eruga*) — b 50 F S אורוגא
 auruga — 6 o.
 c) Yom. 18b, הגרגיר. i μ 5 אורוגא auruga — B אורוגא aruga.
 d) SOUK. 39b, גרגיר של אפר. 5 6 S אורוגא auruga — 17 או רוגא au ruga.
 e) GUIT. 69b, בגלילא. 3 m אורגא aurga — u אורוגא auruna — 14 39 S
 אורוגא auruga — 17 או רוגא au ruga.
 f) 'A.Z. 10b, גרגירא. v אירוגא airuga (pr. *eruga*) — E אורוגא auruga —
 S רוקא ruka (it. *ruca*).
756. a) SOT. 12b, אגם. E אושיידיר ausiidir — B o.
 b) QID. 72a, ארבת תניינא. j אורשיר aursir — μ שלנש slçs — 3 אושריר
 ausrir — n אושרידו ausridi — 10 אושרייר ausriira (ou אד-, -da) —
 F שאלזירא salzira (cat. *salçada*?) — B אושרא ausra.
757. 'Er. 34b, אורבנין. e אושיירש ausiirs — b אושראש ausras — 6 אורזיש
 auzris — 36 אורזיש auzriis — 50 אושראש ausiras — F אוששייש aus-
 siis — ST אושריש aursris.
758. HOUL. 42a, הגם. θ S² אוסטוויר austuuir — ρ אסטורי asturi (it. *astore*) —
 8 אוסטוויר ostoir — s אוסטור austur — u S אוסטוויר austuuir — v
 אוסטוויר astuuir — 44 אסטור astur (it. *astor*) — Citation dans *Bet*
Yosef (*Yoreh Déab*, § 57, éd. 1564) : אסטור (esp. *aztor*?)
759. M.Q. 11a, s.v. הפתח. λ 6 אברדורא aubrdura — S אוברטור aubrtur.

1. V suit B.

2. Une main italienne postérieure a inséré au-dessus de la ligne dans le ms. 8 le mot אורטיקא aurtika (it. *ortica*).

760. *Ovrez*, « (des étoffes) ornées de dessins de couleurs ».
761. *Padrastres* [?], « parâtres, beaux-pères ».
762. *Pail*[l]ole, « paillettes, parcelles d'or ».
763. *Pais*[s]els, « échalas, pieux pour soutenir des céps de vigne ».
764. *Pais*[s]ion, « épilepsie ».
765. *Pal*, « pieu, poteau ».
766. *Pal*-[?], « palis, clôture ».
767. **Palaisin* [?], « paralysie ».
768. *Palastre*, « pièce, morceau (pour le raccommodage) ».
-
760. a) SAB. 22a, בקרמים. e l אוברויץ aubrîç — t אוברדויץ aubrđiç — k ברודשיץ brusdiç — t אובירויץ aubiriç — 11 12 50 o — S אוברויץ aubriiç.
- b) SAB. 45a, קרמים. e : l 11 אוברויץ aubrîç — 12 הוברויץ hubriç — 50 אוברויינא aubriina — S אוברויינא aubriina.
- c) Souk. 10a, קרמיון המצוויורון. 5 אוברויץ aubrîç — 6 o — 17 אוברויינ' aubriin' — A אוברוא aubria — S אוכרויין aukriin — V אוברויין aubriin.
- d) Bêç. 30b, קרמיון. h 12 אוברויץ aubrîç — λ אברה aubrē — μ S אוברוייץ aubriiç — 5 6 o — 7 אובריר aubrir — 13 אוברוייץ aubriiç — 45 אובריר aubirn — B² טפוצאריאה tpiçariah (it. tap[pe]lax[aria]).
- e) B.M. 60b, קרמיון. m אוברוייץ aubriis — y מוברץ mubrç — β q 42 S אוברוייץ aubriiç — γ אוברוייץ aubiiç — 20 אוברוייץ aubriiç.
761. Sor. 42b, פאפו. E פדרשטרוש pdrstrus (esp. *padrastros*) — B פרשטרא prstra.
762. KET. 67a, מכולא. k פלוילא pluila — ξ פוליוולא puliaula — 3 פילולא piliula — S פאלא pala.
763. a) B.M. 103b, בקנים. m פורגילש purgils — β פוישיל piisil — γ פוישילש piisilš — y פויש פויש plis — q פילש pils — 20 פוישולש piisuls — S פוישיל pusil.
- **b) B.B. 69a, קגון המוחולקין. — n o — S פוישילש puislis — B פאשילש pasils.
764. KET. 60b, s. v. בני נכפו. — k פוישימוון piisimun — ξ פישאון pisaun — 3 פוישוון piisun — S פוישוואן piisiaun.
765. 'Er. 34b, קונדס. e o - h פאל pal (*bis*) — 6 פל pal — s פול pul — 50 o — F פאלa pala (esp. *pala*) — S o — B² פלי plu (it. *palo*)¹ — Ed. Giustinian (Venise, 1550) פלוקש pluks².
766. 'Er. 72a, במסופם. e פלפום plpus — h פל pl — 6 S o³ — 50 פלפויט palpet — s A פויש plis — F פלם pls.
767. PES. 111b, רוה פלאג. a (Raschi [?]): B פלשדין plsdin.
**b (Raschbam): 6 B מוורשוין muursin — 27 פלוישוין pliiisn.
768. MEN. 33b, טלה. 2 B פלשטרא plstra.

1. V suit B².2. Citée d'après le *Diqdouqé soferim*, qui dit que cette leçon se retrouve dans l'édition de Bâle (1580).

3. La glose s'introduit entre דמו et במסופם ד"ה אף.

769. b, c) *Palde*, « pâle ». 773. b, c) *Panil*, « panic,
a, d) *Paldes*, « pâle ». panis ».
770. **Pale*, voir PALDE, n°769. a) *Paniz*, « panic, panis ».
771. *Palete*, « palette, petite 774. a, c) *Paon*, « paon ».
pelle [?] ». b) *Paon salvage*, « coq de
772. *Pance*, « panse, premier bruyère [?] ».
estomac des ruminants ».

769. a) PES. 39a, כנספון [כל ירק שפנין] 6 27 B פֶּדֶשׁ plds.
b) SOT. 12a, וירקקה. E פֶּדֶא plda — B o 1.
c) SCHEB. 6b, דוהה. ז פֶּדֶא plra — μ 24 37 S פֶּדֶא plda — π פֶּלֶדֶא pulda — u (en marge) פֶּא pa — B פֶּדֶתֶא pldta — V פֶּלִיתֶא plita.
d) NID. 19a, דוהה. μ ρ פֶּדֶשׁ plds — t פֶּלֶשׁ pls 2.
771. BÉC. 11b, ציר. b 12 פֶּלֶמֶא plta — λ μ 13 בֶּלִיתֶא blith — 5 בֶּלִיתֶא blita — 6 7 פֶּלִיתֶא plith — 45 פֶּלִיתֶא peleta — a v פֶּלִיתֶא plitia — A פֶּלִיתֶא plitia — S פֶּלִיתֶא plita.
772. a) SAB. 36a, הכרם. e t k l t 11 50 פֶּנְצֶא pnça — 12 o — S פֶּנְצֶא pnça.
b) SOUK. 34a, הכרם. — 5 6 o — 17 B² פֶּנְצֶא pnça — S פֶּנְצֶח pnçh.
c) HOUL. 42a, הכרם. θ ρ 8 s 44 S פֶּנְצֶא pnça.
d) HOUL. 42b, כרם. θ ρ 8 s 15 S פֶּנְצֶא pnça.
e) HOUL. 49a, הכרם. θ ρ s 15 S O (I, 116b, § 413) פֶּנְצֶא pnça — 8 פֶּנְצֶא pnça.
f) HOUL. 50b, סנוא דובו. θ ρ 8 s 15 44 S פֶּנְצֶא pnça 3.
g) HOUL. 50b, והכרם. θ ρ 8 s 15 44 u S פֶּנְצֶא pnça — A פֶּנְצֶח pnçh 4.
h) HOUL. 93a, הקרב s. θ (en marge) s u v 1 A פֶּנְצֶא pnça — ρ 8 S o.
773. a) BER. 37a, דוהן. θ פֶּנִילִיוּ [אן] פֶּנִילִיוּ milliu (it. *miglio*) [ou] pniliu (it. *paniglio*?) — 11 פֶּנִיקְלוּ [אן] פֶּנִילִיוּ milliu (it. *miglio*) [ou] pnikla (it. *paniclo*) — S פֶּנִיץ pniç.
b) R.H. 13b, דוהן. x פֶּסִיל psil — λ 13 מִילִיוּ milliu (it. *miglio*) — F פֶּנִיל pnii — S מִילִיוּ milliu (it. *miglio*).
c) B.M. 40a, דוהן. m γ 20 פֶּנִיל pnii — y β פֶּנִיל pnii — q פֶּנִיל pnii — B פֶּטִיל ptii.
774. a) B.Q. 55a, טוּזֶא. α ρ r פֶּוּאוּן puaun — β o פֶּאוּן paun — y פֶּאוּוּן pauun (it. *pavon*) — S² פֶּוּאוּוּן puuauun (it. *pavon*). — V פֶּוּאוּן puuan 6.

1. La glose s'insère avant בִּינִיָּה ד"ה.
2. NID. 62a, μ a la glose פֶּלֶא pla, *pale*, pour expliquer דוהה, « pâle ». ρ S : o.
3. La glose est précédée par l'article hébreu, ה. Dans 8 elle est insérée au-dessus de la ligne, de même que דוּבִי, le mot précédent.
4. HOUL. 93a, avant les mots תַּתִּי מִתְּנִי קַרְבַּ פֶּנְצֶא, s a la glose פֶּנְצֶא pnça. θ ρ 8 S : o.
5. La glose n'indique que la situation du mot sur lequel porte la glose. De fait, les textes qui le donnent n'ont pas סוּף הַקֶּרֶב, mais שְׁקוּוּיִן (A הכרם) בְּסוּף כֶּרֶם פֶּנְצֶא.
6. Dans r le deuxième u est écrit au-dessus de la ligne. SAB. 130a, 5c insère בֶּלְעִנִי (pguni) פֶּגוּנִי מוּסָא פֶּגוּנִי entre עוֹפּוֹת et נֶאֱמַר. C'est l'italien *pagone* « paon ».

775. *Pape, « bouillie ».
776. Parasovix, « parfait, universel » (en parlant d'une règle).
777. Parche, « cuir rouge ».
778. *Parlediz, « bavardage, comméragé ».
779. Pasmer, « se pâmer ».
780. Pastede, « pâte (pâtisserie) ».
781. *Paulus, « (saint) Paul ».
782. Paveil, « sorte de jonc ».
783. Pedruge, « petites pierres ».
784. *Peitrail, « poitrail, partie du harnais qui se met sur la poitrine de l'âne ».
785. Peitral, « poitrail, partie du harnais qui se met sur la poitrine de l'animal ».

- b) HOUL. 63a, דוכופת. θ פואון שלוויא puaun sluuia — ρ o — s פאון שלווגא paun sluuga — 8 פאון שלבויא paon slbiia — 15 פאון באויא puain sl baia — S פאון שלבויא puaun slbiia — B² פאון שלבויא puuan (it. pavon ?) slbiia.
- c) HOUL. 116a, מווסא. θ ρ s 8 פאון paun — S פאון puaun.
775. PES. 39b, דתיקא. 6 27 B o — A פפא ppa.
776. ZEB. 4b, מלא, פראשביין pruasbi — B פראשביין prasbiin.
777. a) PES. 42b, לבא, פורקא purka — 27 פורקא prka — B סרכא srka.
- b) HOUL. 28a, לכא, זרטיק θ זרטיק zrtik — ρ S פורקא prka — 8 פורקא parka — s פורקא parke.
778. NID. 66a, דימת (עירוד), μ ρ o — S פרלדוין prldic.
779. a) SAB. 9b, יתעלפא. e : פשמיר psmiir — k l t 11 12 B² (V) פשמיר psmir — 50 פשמיד psmid — B פשמ' psmi'.
- b) GUIR. 69b, פורחא דלויבא, פשמיר psmiir — m פשוויר psuiir — u 39 פשמיר psmir — 17 נשמיר nsmir.
- c) NID. 69b, יתעלפא. μ ρ o — 48 פאבלשמיד ablsmid (pr. ablasmed, « s'évanouit ») — S פאשמיר pasmiir.
780. PES. 74b, טפליה, פשמירא pstira — 27 פשמירא pasteda — B T U (138c) פשמירא pstida.
781. 'A. Z. 10a, כתב ולשון, פאולוס paulus.
782. a) YOM. 78b, שעם, פויי pugi — μ פויי pugi — 5 o — A פנווי pnuui — B פויי puui — I פווייל puuil.
- b) SOUK. 16a, שופא, פויי puui — 6 A S o — 17 פווייל puuil — s פויי puui.
- c) SOUK. 20a, שופא, פויי puui — 6 פרוי prui — 17 פרווי kuui — A פווי puuai — S פווייל puuil.
- d) YEB. 102b, שעם, פויי puui — S [וגבו] — B [וגבו] — O (I, 184b, § 664) פויי tui.
- e) 'A. Z. 75a, שופא, פווייר puuir.
783. NID. 8b, רשושון, פרודייא prudia — ρ t פידרוויא pidruia — S פרוויא prdua.
784. B. B. 78a, חבק, פטוריל pturil — B פוטוריל putril.
785. a) SAB. 53a, במסרכין, פטרל pitrl — 44 פטורלי piturli (it. pet[lorale])
1. SOUK. 20b, S traduit שעם par פווייל puuul. 5 6 17 : o.

786. *Peiz* [?], « poix ». 789. *Peleg*[u]e [?], « la pleine mer ».
 787. *Pele*, « pelle ».
 788. *Peled*, « pelletée ».

- I פיטריל pitril — II פטרור pturl (it. *pet[t]oral*) — 12 o — 50 פיטרל pitral — S פיטראל pitral¹.
 b) SAB. 64a, קולקלו. e 50 פיטרל pitrl — I פיטראל pitral — I פיטראל pitral.
 786. B.M. 40a, בזפת. m [והיון בולע] uhiin — y β 20 (20 : בלע) [מיוון בלעז] miiç — γ [מיוון בוליע] miin — q ? — B o².
 787. a) SAB. 122b, רחת. e 11 12 50 s A פלא pla — I פלה plh — I פילא pila — I S פאלא pala (it. *pala*) — 44 פאלה palh (it. *pala*).
 b) Souk. 13a, דוקרנים (expliqué par דקר). 5 6 o — 17 פלש pales (cat. *pales*) — S פלא pla.
 c) Bêç. 2a, דקר. h פל pl — λ (en marge) פלו palo (it. *palo*) — μ פאלא pala — 5 6 7 12 13 s פלו plu (it. *palo*) — a פושור pusur — v פול pul — A פולא pula — S פילא pila.
 c bis) YEB. 64a, עתר. d S T (ad Souk. 14a) פלא pla — j o — E פאלא pala (esp. *pala*).
 d) B.Q. 60a, רחת. α S² פלייא pliiā — β γ o r פלא pla — p פלייא paliia — S פיילא piila³.
 e) B.M. 103b, זבילא. m פיליה pilih — β γ y 20 פלא pla — q פילא pele — S פאלא pala (it. *pala*).
 f) B.M. 105a, הרחת. m γ y S פלא pla — β פלא pala (it. *pala*) — 20 פלא pala (it. *pala*) — q פילא pele.
 g) B.B. 24b, רחת. n 9 30 פלא pla — S "פלאי plai" — B פלה plh.
 h) 'A.Z. 15b, בזורה. v B T פלא pla — S פלה plh⁴.
 *i) TA'AN. 21 b, זבילו. 13 40 S פלי pli (it. *pale*) — E פלא pla — B "פלי pli" — V פליא plia⁵.
 *j) TA'AN. 25a, בוטא. 13 40 o — S 'פלאי plai' — V פאליא palia.
 *k) TA'AN. 25a, בורדה. 13 40 S פלא pla.
 788. BER. 8a, דיבולא. θ II פלודא plida — S פלאדא plada [it. *palada*].
 789. a) SAB. 19a, פולגום. e 1 11 12 פלגא plga — I פלנא plna — k o — t 50 פולגא pilga — 44 B² פילגו pilgu (it. *pelago*) — V פולגם pilgs — O (II, 3a, § 3) פלמו plmu⁶.

1. Dans l'exemplaire de B du Jewish Theological Seminary à New York il y a un ך (u) inséré à la main entre t et r.

2. La glose s'insère entre בזפת et כופרא.

3. V suit S².

4. V suit B.

5. Comme la majorité des textes ont *pale*, forme italienne du pluriel, et comme le lemme araméen dans le commentaire est également au pluriel, il se peut que le texte français primitif portait *peles*.

6. Le scribe de I a écrit d'abord פלגוא plgua, qu'il a remplacé par la leçon dans le texte.

790. *Peletre*, « pyrèthre ».
791. *Pelote*, « pelote, boule ».
792. *Pelote rodonte*, « pelote ronde ».
793. *Penail*, « penne, plume ».
794. *Pendantz*, « cordons qui servent à attacher (a) un manteau, (b) une ceinture ».
795. **Per maitinet* [sic], *per maitinet*, « de grand matin, de grand matin » (c.-à-d., de très bonne heure).
796. **b) *Perche*, « perche, morceau de bois ».
- a) *Perches*, « perches ».
797. *Perdriz*, « perdrix ».

- b) 'Er. 41b, שלולית הים. e פלגא plge -- b פליגא pliga — 6 פילגא pelega — 50 F פלגא plga — S פילגא pilga.
790. a) Guit. 69a, חומתי. 3 S פילטרו piltru (it. *pilatro*) — m פילטרא piltra — u פילטרא piritra — 14 o — 17 פרשא prsa — 39 פליתרא plitra.
- b) Guit. 69a, דהומתי. 3? — m פולטרו pultru (it. *pilatro* [?]) — u פלטה plta — 14 S פילטרו piltru (it. *pilatro*) — 17 מילטרא militra — 39 o.
791. a) Sab. 78b, כדור. e 11 50 פילוטא piluta — : פילוטא piluth — 1 12 S פלוטא pluta.
- b) Souk. 36a, כדור. 5 6 o — 17 S. X (f. 10b) פלוטא pluta — A פלוט' plut'.
- c) San. 68a, כדור. S פלוטא pluth.
- d) 'A. Z. 40b, כדור. v S פילוטא piluta — δ v A פלוטא pluta — v פלוט' plut.
792. HouL. 64a, כדור. θ פילוטא דודונתא piluta dudunta — ρ פילוטא דורגרא piluta durnra — 8 פילוטא רודונתא pelota rodonta — s פילוטא piluta rdunta — S' T פלוטא pluta.
793. Yom. 84a, גדפא דאווז, i O (IV, 42a, § 148) פנוול pniil — μ 5 o — B כנויל kniil.
794. a) Sab. 59b, מפרחיותא, e פנדנץ pndnç — : [שכיפריח] — 1 פנדנץ pndnç — 11 פינדרוץ pindriç — 12 o — 50 פינדנטי pendanet — S פינדצא pindça — O (II, 39b, § 84, 7) טרק trk.
- b) Sab. 111b, חומיון. e פנדיץ pndiç (pr. *penditç*?) — : פונדין pundin — l פנדנץ pndnç — 11 פרונטיץ pruntiç — 12 o — 44 פינדרוץ pindriç — 50 פנדוץ pnduç — S פינרונץ pinrunç — B פינדונץ pindunç — Ed. Cracovie (1602) פינדונס pinduns.
795. Pes. 59a, פרמיטנט פרמיטנט per-maitinet permatinet 2.
796. a) R. H. 22b, כלונסות. x פרקש prks — λ 13 [עצים] — 5 o — S פורטקו pirtki (it. *perteche*).
- **b) B. B. 99b, פורא. S פירקא pirka — B פורקא purka.
797. a) Ber. 39a, פרגוות. θ E S פרויץ prdiç — 11 S פרויץ prdiç.
- b) B. Q. 55a, פסונו. α β p פרויץ prdiç — γ פרויץ perdiç — o S פירדיץ pirdiç — r פירדוץ pirdhuç — S פירדין pirdrin.

1. Le ms. v donne la glose comme étant allemande!

2. Contexte de la glose : בבקר בבקר ומשמ' בראשית של בקרום כאדם : ש' ובתמיד...

798. *Persches* [?], « pêches ». mancement de la chaîne, bout
 799. **Pertuçar* [ital., ou **per-* de fil qui sert à attacher la chaî-
tucer, fr.], « percer ». ne à l'ensouple ».
 800. *Pesels*, « pois [?] ». 804. *Pikedure* [?], « piqûre,
 801. **Petru*[s], « (saint) Pier- commela morsure d'un serpent ».
 re ».
 802. *Pic*, « pic (instrument 805. *Pile*, « pile, tas ».
 de fer) ». 806. *Piler*, « pilier ».
 803. *Piece*, « penne, com- 807. **Pilon*, « pilon, instru-
 ment pour piler ».

798. a) SAB. 45a, אפרסקין e פרשקש prskš — 10 — 1 S פיקש pikš — 11 פירשוקי pirsiki (it. *persiche*) — 12 פשמקוש pstkis — 50 פרשט prst (pr. *presset* ?) — B פורקש pirkš — Ed. Cracovie (1602) פירסקי pirsiki (it. *persiche*).
 b) BÉC. 26b, אפרסקין b פרשקום prskš — λ 5 פירצוקא pirczika (it. *per-*
zica?) — μ פירקאש piirkas — 6 פירקש pirkš — 7 פשקט pskt —
 12 כשבש ksbs — 13 פירסקיש pirkis — 45 פירשקט prskt (pr. *preschet* ?)
 — S פשקיש pskis — B פרשקיש prskis — B פירסיגי pirsigi (it.
perseghe)¹.
 799. TA⁴AN. 20a, נקדרה. 13 40 פירטוצר prituçr — S פירטוצר pirtuçr — E o.
 800. HOUL. 52a, חיובין θ (en marge ; addition postérieure) פישולש pisils — ρ
 פשולש psils — 8 o — s פישולש psilis — 15 S פישולש pisils.
 801. 'A.Z. 10a, ד"ה כתב ולשון, v ? — S o — E פירטור pitru'.
 802. a) BER. 28b, פמיש θ 11 o — 18 S פיק pik — E פיקו piku (esp. *pico*).
 b) SAB. 102b, פמיש e : 1 s פוק pik — 11 פורקי purki — 12 o — 50
 פורק purk.
 803. SAB. 105a, בית נירא e : 11 50 O (II, 30b, § 65) פיצא piça —
 1 S ליצא liça — 1 פיצא peçe — 12 o — C (ad Kelim XXI, 1) פיינא
 piina.
 804. 'A.Z. 30b, נוקורי v פוקדורא pikdura — S o.
 805. 'A.Z. 40b, הפתק v פוילא piila — S פילה pilh.
 806. a) 'ER. 5a, לחי הבולט, ד"ה e פילייר piliir — b F פילאר pilar (esp.
 [?] *pilar*) — 6 50 פילייר pilir — t פיליה pilih² — S o.
 b) 'ER. 9b, עמוד e פילייר piliir — h t 6 פילייר pilir — 50 פיליד pilid —
 F פילאר pilar (esp. [?] *pilar*) — S פלייר pliiir.
 807. SOUK. 35b, בוכנא 6 17 S T o — A *Mahzor Vitry* (p. 431) פילון pilun —
Siddour Raschi (§ 293) פילור pilur.

1. KET. 112a, ξ a le mot פרשגא prsga (pr. *persegā*?) pour expliquer אפרסקי (le ms. porte : בלע' פרשגא והו פרשקו והו). h 14 S² : o. 3 : ?

2. Cette glose se trouve après les mots בשום הידוק בשום. Elle est précédée par : וכאן קורין לו בודו (diagramme) Dans t (d'où j'emprunte cette citation), le mot לו et la glose ne forment qu'un mot, par erreur de scribe.

808. *Pin*, « pin (arbre) ».
809. *Piretre*, « pyrèthre ».
810. ***Pison* [esp.], « pilon » [?].
811. d) *Pla[ig]nant*, « se plaignant, se lamentant ».
- a, b) *Plaindre*, « se plaindre, se lamenter ».
- c) *Plaindres*, « lamentations, gémissements ».
812. *Plaine*, « rabot (outil) ».
813. *Plais[s]ier*, « ployer des

808. a) R.H. 23a, תורניתא. x פיו piu — λ 13 S פינייא piniia (it. *pigna*) — 5 פיניי pini (it. *pigne*) — T (ad 'A.Z. 14a) פין pin *
- b) Gurr. 57a, תורניתא. 3 u S פון pin — m[עץ] — 14 פירי piri (en marge פיין פיין piin) — 17 o — E פיין piin.
- **c) B.B. 80b, תורניתא. S V פון pin — B ופין upin *
809. Nid. 51b, והחיותא. μ פורטרא pirtra — ρ פורטה purth — S פיטרטא pittra.
810. TA'AN. 28a, עלוי. 13 40 S o — E פישון pisun.
811. a) KET. 60a, גונה. k פלוינדרא pliindra — ξ פלוידרא pliindra — 3 o — S פלוינדרא pliindria.
- b) B.Q. 80a, גונה. α o r פלוינדרא pliindra — β γ o — p פלוינדרא plaindre — S פלוינדרא pliindra.
- c) HOUL. 51b, גנוחותיה. θ s S פלוינדרש pliindrs — ρ פלוינדרא pliindra — 8 פלוינדרש plindres — 15 פלוינדרש pligts — 44 פלוינדרש piilndrs — B פלוינדרש plindris.
- d) TEM. 15b, גונה. 4 פלאניינש planiins (pr. *planbens*) — B פלנייט plniit.
812. a) SAB. 48b, רהויטנו. e פלנא plna (pr. *plana*) — : 1 11 S פלוינא pliina — 12 o — 50 פלנייא plniia (pr. *planha*).
- b) SAB. 58b, רהויטנו. e B² פלוינא plina — : 1 11 50 פלוינא pliina — 12 (lacune) — S פלוינא plin' — V פלינה plinh.
- c) SAB. 97a, מולקט ורהויטנו. e : 1 50 S פלוינא pliina — 11 o — 12 פוינגא piinga — V פלוינה pliih.
- d) QID. 35b, מולקט. j μ n 7 10 B פלוינא pliina — 3 פלנייא plniia (pr. *planha*) — F פלניא plnia (pr. [?] *planha*).
- e) QID. 35b, רהויטנו. j פלוינא plina — μ n 7 10 B פלוינא pliina — 3 F פלנייא plniia (pr. [?] *planha*).
- f) B.Q. 119b, רהויטנו. α p S² פלוינא pliina — β γ o.
813. a) 'ER. 34b, כבושו כבושו כבושו. e פלויטור plistiir — h פלשטור plstir —

1. SAB. 90a, S a פיו piu (L פוינא piuna), *pin*, comme explication de תורניתא. e : 1 11 12 : o ; 50 [עץ].

2. La leçon de S se répète, d'après le *Diqdouqé Soferim*, ad loc., dans le commentaire de R. Abraham Ab Bet Din de Narbonne (vers 1110-vers 1178-9).

3. On lit dans 12 : פוינגא רהויטנו מורא קורין מורא, « On appelle מולקט מולקט מורא (corruption de *radelora*, « rabot » [Ar., éd. Kohut, VII, 260 b ; 302 b ; I, 53a], qui dans les Abruzzes (Finamore) = *radimadia*) et רהויטנו piinga » (cf. l'ital. [dans les Abruzzes] *pianga*, « pietra pianeggiante larga e poco spessa (Finamore) »).

- joncs, des branches d'arbres, pour former une haie, un enclos ».
814. b, d) *Planche*, « planche ».
- a, c, *e) *Planches*, « planches ».
815. *Plaster*, « plâtrer ».
816. *Plastre*, « plâtre ».
817. b) *Plat* [ou *Plaz*], « plat ».
- a) *Plate*, « platte ».
818. *Plate*, « lingot ».
819. *Pleiede*, « pliée ».
820. *Pleiediz*, « pliable, flexible ».

- 6 פלשיר plšir — 36 פלי שוב pli sib¹ — 50 פלוישור pliišor — F[כאילו] — S o.
- b) Bêç. 33b, ב"ה הוה מפשה, ב"ה פלוישור pliišr (pr. *platsar*) — פלוישור pliišir — 5 44 45 פלוישור pliišir — 6 o — 7 פלוישור pliišr — 12 פלוישור pliišra — 13 פלשור pliišr — S פלוישור pliišir.
- c) B.M. 108b, ד"ה או רוכבא דדוקלא, פלוישור pliišir — β γ פלוישור pliišir — γ q 20 פלוישור pliišir — S פלשור pliišr².
814. a) Souk. 51b, לווחין, 5 S פלנקש plnks — 6 פלנקש plnkes — 17 פלנקש plnkas — E פלנקא plnka.
- b) YEB. 103a, לוחתא, j S פלנקא plnka — b פלנקש plnks — c פלנקא plnka³.
- c) B.M. 117a, לווחין, m S פלנקש plnks — β γ פלנקש plnks — q פלנקש plnks.
- d) B.B. 21a, גבולא, n פלנק' plnk' — 9 S פלנקא plnka — B o⁴.
- *e) M.Q. 12a, לימודים, 49 פלנקש plnks — S o — λ 6? 5.
815. YEB. 63a, שפוץ, d פלמשורא plmštra — j פלשור plštir — ES פלשור plštir.
816. HouL. 123b, מפולה, θ ρ s S פלשורא plštra — 8 פלשורא plastra.
817. a) 'A.Z. 40a, כד, v t v δ A פלטה plta — a v פלטה pluta — S פלטה pltra.
- b) HouL. 64a, כד, θ ρ פלץ plç — 8 פלטה plat — s פלטה plt — S פלטה plta — V פלטה pluta.
818. a) B.Q. 96b, נסכא, α β o p r S פלטה plta — y פלטה plsa.
- b) B.M. 26a, נסכא, m סלטה slta — β γ 20 פלטה plsta — γ t A B פלטה plta — q פלטה platenes⁶.
- c) MEN. 107a, נסכא, 2 o — B פלטה plta.
19. 'A.Z. 51b, מקופלת, v פיילורא piillira — S פליידא pliida.
820. MEN. 88b, של פרקים, 2 ? — w כל ורין kl iriç — M פליירי pliiri — B o.

1. Il y a des points au-dessus des deux i dans 36. Au-dessus de la ligne on lit כלשיר klsir.

2. B, suivi par V, substitue à la leçon de S פלשור pliišir.

3. QID. 81a, μ ajoute, après ברוחב נהר קצר המובל ברוחב נהר, dans נקט מצרא ד"ה נקט מצרא, שקורין פלנקא, plnka, planche. 10 FB : o. n ?

4. La glose s'introduit après קצרא לוח, s. v. גבולא.

5. Contexte dans 49 : למודים נסרים של עין שלוועין פ'.

6. B.M. 47a, m a פלטה pltah pour expliquer אסימוץ. La glose s'insère après פולסט dans le מפיץ לאפיד ד"ה. γ β γ 20 B : o — q ?

828. a) *Point*, « points (avec l'aiguille) ».
 b) *Point*, « point (avec l'aiguille) ».
 c) *Poinz*, « points (avec l'aiguille) ».
 829. *Pointe*, « pointe (d'aiguille) ».
 830. *Pointor*, « instrument de fer, dont une extrémité est pointue et l'autre à deux pointes; les copistes s'en servent (pour marquer les lignes) ».
 831. a, b, c) *Pointure*, « piqure (de flamme) ».
 d) *Pointure*, « tacheture, marques ».
 e) *Pointures*, « piqures ».
 832. ***Pointurer*, « piquer la chair, tatouer ».
 833. *Poinz*, voir POINT, n° 828 c.

828. a) SAB. 73a, תפירות. e l 50 פוינטא puiint — S o — 11 פוניטא puiit — 12 פוינטא puiins — 44 פונטי punti (it. *punti*)¹.
 b) YEB. 5b, תכופה. j פוינטא puiinta — d פוצט puçt — S פוינטא puiint.
 c) B. Q. 119b, חבוין. α p פויניץ puiinç — β שוינט siunt — γ שויניץ siinuç — S² יפויניץ ipuiinç².
 829. a) SAB. 52b, עוקצה. e l S פוינטא puiinta — i (הראש הדק) — 11 פוינטא puiinta — 12 סוינטא suiinta — 50 פוניטא puiiita — V פונטא punta (it. *punta*).
 b) SAB. 123a, עוקצה. e l 11 s S פוינטא puiinta — i פריטא priita — 12 (en marge) טיינט tiint — 1 פונטו puntu — 50 קיינטורא kiintura — A פונטיך puntin.
 c) HOUL. 48b, חודה. θ s 44 פונטא punta (it. *punta*) — ρ פועיטא pueita — 8 פונטא punta (it.) — 15 o — S פוינטא puiinta — B פונטה punth (it. *punta*).
 830. SOUK. 32a, הימנך. 5 פונטייר punttir — 6 17 פוינטר puiintr — s פונטור pontor — a פונטר puntr — A פוינצור puiinçr — D (p. 316) S פוינצור puiçtur.
 831. a) KER. 39b, ריבדא. k פוינטורא puiitura — ξ פונטודא puntuda (pr. *pontura*) — 3 o — 14 [הכאה שלהקות דם] — S פונטויירא puiiira.
 b) SAN. 93b, ריבדא. S פוניורא puiiura — E פונמרא punmra.
 c) 'A. Z. 27a, ריבדא. v פונטורא puntura (pr. *pontura*) — S פוינדרא puindra.
 d) HOUL. 57a, ניקוב. θ פונטור puntur — ρ פויטרא puiitra — 8 פוינטורא puiintura — s פונטורא puntura — 15 פוינטורא puiintura — S פוינטורא puiintura.
 e) NID. 67a, ריבדו. μ פוינטורא puiintura — ρ פונטורש punturs (pr. *ponturas*) — S פוינטורש puiinturs — V פוינטורט punturt.
 832. MAK. 21a, כתובת קעקע. v פוינטורייר puiinturiir — B פוינטורייר puiinturir.

1. Cette glose s'insère avant le מנת לתפור ד"ה על מנת לתפור.

2. La leçon de β est douteuse ; après coup on a dû substituer un p à l's.

840. b) *Pomel*, « pommette, ornement de chandelier ».
 a) *Pomels*, « pommettes (partie de la joue) ».
 841. *Ponton*, « grand tonneau ».
842. *Popedes*, « paquets de lin sérancé ».
 843. *Poplier*, « peuplier ».
 844. *Porceint*, « ceinture ».
 845. *Porche*, « vestibule, pièce devant une maison ».

- b) Yom. 18b, חגלוגות. *i* 5 פולפייר pulpiir — μ פולפיר pulpīr — פולפור בורר pilpur.
 c) Souk. 39b, חגלוגות. 5 פלפיר plpir — 6 פולפיר pulpīr¹ — 17 פולפייר pulpiir — S פולפיד pulpīd.
 d) R. H. 26b, פרפחיני. *x* פולפייר pulpiir — λ 5 13 S פורקלי purkkli (it. *porcac[c]le*).
 e) Meg. 18a, פרפחיני. 5 13 S פורקלי purkkli (it. *porcac[c]le*) — 6 פוליוקר puliokr — 17 פולפייר pulpiir.
840. a) 'A. Z. 30b, רומני דאפי. *v* פומילש pumils — S פומילא pumila.
 b) Men. 28b, נפתור. 2 B פומל puml.
841. R. H. 27a, פיטס. *x* פוטיון putiin — 5 λ V פונטין puntin — 13 o — S פונטון puntun — Ed. Cracovie (1603) סונטון suntun.
842. a) B. M. 21a, אפיצי. *m* : *et dans notre langue* פופיאש pupias — β γ o — q b פופיאש pupias — 20 בורפרש morpras — B פופיר pupir.
 b) Houll. 51b, בוורי. θ פרש prs — ρ פופיריש pupiris — 8 (en marge) טפדש tpdš — s S פופידש pupids — 15 שפידש spids².
843. Guit. 68b, חילפא. 3 17 39 S פופלייר pupliir — m 14 [צפצפה] — u סופלייאר supliiar.
844. a) Sab. 13b, סינר. *e* פרצינט percint (pr. ?) — ι פרשנייט prsnit — k פורצינש purçins — l פורציויט purçiit — t פירשייננו pirsiiinu — 11 o — 12 פורצינטט purçintt — 50 פורצינטא purçinta — B² פורציונש purçiins — S פורציוינט purçiint.
 b) Nid. 13b, פמלנא. μ פורציוינט purçiint — ρ פורצנט purçent — t פורציונש purçins — S פורציונט purçint.
 *c) Ned. 55b, פלינא. *v* פורצט purçt — B o³.
845. a) Ber. 22b, קילעא. θ נ...פ (trois lettres effacées) p...a — 11 o — S פורקא purka — B² פורטיגו purtigu (it. *portego*).
 b) Souk. 3b, אכסדרא. 5 17 S פורקא purka — 6 o — V פורטקא purtka (it. *porteca*).
 c) Souk. 8b, בות שער. 5 A S X (f. 8b) פורקא purka — 6 פורמא purta (it. *porta*) — 17 פורטו purtu (it. *porto*).
 d) B. Q. 19b, קולעא. α β γ o פורקא purka — S פוקא prka — p r ?

1. Dans 6 on a inséré en marge le mot italien פורקלי purkkli, c'est-à-dire *porcac[c]le*.

2. Dans θ une main postérieure a ajouté פו pu au commencement de la glose.

3. Cette glose se trouve après le mot סינר.

846. *Porels* [?], « poireaux ». 850. *Paste*, « ponte, quantité
847. *Porje*, » vestibule, pièce d'œufs que l'oiseau porte en une
devant une maison ». fois dans ses entrailles ».
848. *Port*, « port (de mer) ». 851. *Posterne* [?], « poterne,
849. *Posle*, « croupière ». petite porte ».

- e) B.B. 11b, בית שער. *n* פּוּרְקָא poreka — 9 S V פּוּרְקָא purka — B פּוּרְקָא purk'.
- f) 'A.Z. 24a, קוּלְעָא. *v* פּוּדְתָא pudta — 23 פּוּרְקָא purka — S פּוּרְקָא purka.
846. a) BER. 9b, כְּרַתִּי. *θ* 44 פּוּרִישׁ puris — 11 פּוּרִישׁ purs (pr. *pors*) — S פּוּרִישׁ puriis.
- b) SOUK. 34b, כְּרַתִּי. *ς* 6 o — 17 פּוּרִישׁ puris — *s* 1 פּוּרִישׁ puriis — A פּוּרִישׁ purs (pr. *pors*) — S פּוּרִי puri (it. *por[r]i*).
- c) BÉC. 17b, קְפֻלֹּטוֹת. *h* פּוּרְנִי purni — *λ* 5 פּוּרִישׁ puris — *μ* פּוּרִישׁ purii — 7 כּוּרְשִׁי kursi — 6 פּוּרִישׁ purus — 12 פּוּרְשִׁי pursi — 13 45 פּוּרִישׁ purs (pr. *pors*) — S פּוּרִישׁ puriis.
- d) B.B. 18b, כְּוִוִּשׁוֹן. *n* B פּוּרִילֵשׁ purils — 9 S פּוּרִיוּלֵשׁ puriils.
- e) 'A.Z. 10b, כְּרַתִּי. *v* o — E פּוּרִישׁ purs (pr. *pors*) — S פּוּרִישׁ puris.
- *f) KER. 15b, קְפֻלֹּט. 2 B פּוּרִישׁ purs (pr. *pors* ?).
847. PES. 72b, קוּלְעָא. 6 o — 27 פּוּרְטָא purta (it. *porta*) — B פּוּרִיטָא puriia.
848. a) 'ER. 41b, לְנִמְל. *e* *h* פּוּרְטִי purt — 6 S פּוּרְטוֹ purtu (it. *porto*) — 50 פּוּרְטִי port — *s* A פּוּרְטָא purta — F פּוּרְטוֹ puairtu (esp. *puerto*).
- b) YOM. 38a, לְנִמְלָה. *i* *μ* פּוּרְטִי purt — 5 B פּוּרְטוֹ purtu (it. *porto*).
- c) YOM. 77a, וּפְרוּזָתָא. 5 ? — *i* פּוּרְטוֹ porto (it. *porto*) — *μ* B פּוּרְטִי purt — E פּוּרְטוֹ purtu.
- d) R. H. 23a, פְּרוּזָתָא. *x* פּוּרְטִי port — *λ* 5 13 S פּוּרְטוֹ purtu (it. *porto*) — E פּוּרְטִי purt.
- e) MEG. 6a, אֶקְרָא. 5 13 E S פּוּרְטוֹ purtu (it. *porto*) — 6 o — 17 פּוּרְטִי purt.
- f) 'A.Z. 34b, גְּמִוּלָא. *v* פּוּרְטִי port — *a* *v* פּוּרְטוֹ puarut — *δ* *t* *v* פּוּרְטָא purta — 1 A S פּוּרְטִי purt.
- g) HOUL. 95b, נִמְל. *θ* פּוּרְטִי port — *ρ* 8 *s* S פּוּרְטִי purt¹.
- h) NID. 67a, נִמְל. *μ* *ρ* S פּוּרְטִי purt — V פּוּרְטוֹ purtu (it. *porto*).
- *i) M. Q. 10b, אֶקְרָא. 49 'פּוּרְטִי purt' — S o — *λ* 6 ?²
849. a) SAB. 53a, רְעֻזָּה. *e* פּוּשְׁטִילָא pustla — 11 o — 1 12 S פּוּשְׁלָא pusla — 50 פּוּשְׁלָא pulsila.
- b) SAB. 54a, בִּטְוּלָמְלָת. *e* 1 12 44 *s* S פּוּשְׁלָא pusla — 11 פּוּלְשָׁא pelsa — 50 פּוּלְשָׁא pulsa — A בִּשְׁטִילָא bstla.
850. HOUL. 58a, שִׁוְחָלָא. *θ* *ρ* 8 *s* 15 44 S פּוּשְׁטָא pusta — V פּוּשְׁטָה pusth.
851. B.M. 33a, בִּשְׁפִישׁוּם. *m* *q* o — *β* *γ* פּוּשְׁטִרִינָא pustrina — *γ* פּוּשְׁטִרְפּוּן pustirpun — 20 פּוּשְׁטִרְנִיץ pustrniç — B פּוּשְׁטִיר pustir.

1. On a ajouté en ms. des points-voyelles dans l'exemplaire de S de Munich; on y lit פּוּרְטִי port.

2. Contexte dans 49: 'אֶקְרָא נִמְל פ':

852. *Pote*, « patte ».
853. *Prembre*, « presser ».
854. a, *e) *Pres[s]e*, « presse, deux longues planches entre lesquelles on place les vêtements à presser, et que l'on serre ».
- b, *c) *Pres[s]e*, « presse » (sans indication précise du sens).
- *d) *Presse*, « pressoir (pour les dattes) ».
855. ***Pres[s]e [?]*, « bâton qui s'élève et descend dans les métiers des femmes (liais ?) ».
856. b) *Prived*, « familier, accoutumé ».
- a, d, e) *Privez*, « familier, intime ».

852. HOUL. 52b, סחופיה. θ s 15 פוטא puta — ρ בטא batta — 8 פונטא punta — S פלוטא pluta †.
853. a) SAB. 82a, לומר, e פרמברא perembre — : ספרומיר sprimir (it. *spremer*) — l פרומברא primbra — 11 פרמיקא primika — 12 פרומביבא prumbiba — 50 פרומבא primba — S פרוומברא priimbra.
- b) BÉC. 32b, מוכבשין. h o — λ 5 13 פירמברא pirmbra — μ 6 o — 7 פרומברא prumbra — 12 פרומבדא primbda — 45 פימברי pimbrī — 44 S פרומברא primbra.
- c) YEB. 102a, דהים. j b c פרומברא primbra — A o — S פרוומברא briimbra.
- d) SAN. 76b, כבש. S פרמיר prmiir (pr. *premer*) — V פירמיר pirmir.
854. a) SAB. 141a, מוככש. e 6 S פרישא prisā — : פרמסא prmsa (pr. *premsa*) — l פרישא prese — 11 פרווישא priiisa — 12 o — 44 פרישא peresa — 50 פרישא presa — s פורשא pursa — A פרש' prs'.
- b) YEB. 69b, מוככש. d b S פרישא prisā — j c A o †.
- *c) TA'AN. 15a, מוככש. 13 40 S פרישא prisā.
- *d) M. Q. 10b, במכבש. A פרישא prsa.
- *e) M. Q. 23a, מוככש. λ 6 פריסא prisā — A פרישא prisā — S [פירוש] piru' — B [פירוש] pirus.
855. SAB. 105a, מצוביתא. e : l 11 12 50 o — B פרישא prisā.
856. a) 'ER. 47a, גם. e פריבין pribiz — h פרוויטץ privatz(pr.) — 6 So — 50 פריבעץ priveç — F פרוויץ pruuç †.
- b) SOUK. 21a, גסא. 5 6 o — 17 פרווייד pruiid — S פרוויי pruiui.
- c) KET. 28a, גויסו בהדדי. k פראוץ prauç — ξ פרווייץ pruiðç — 3 פרווייץ piriic — 14 פרווייץ pruiiic — c פריבעץ pribç — S² פרווייץ pruiuiç †.

1. Les deux dernières lettres dans 8 ont été ajoutées postérieurement par une main italienne.
2. Dans j la place de la glose est laissée en blanc, et suivie de la formule 'בל, « en langue romane. »
3. La glose s'insère après ד"ה גם בה, וברוצה לה.
4. KET. 85b, c traduit ביה דגיס, « intime, familier », par פרוויץ piruiç. k ξ 14 S : o. 3?

864. *Pui*, « colline, hauteur ». 869. *Rafne*, « radis ».
 865. *Punaise*, « punaise ». 870. *Rail*[li]er, « avoir la diar-
 866. *Puteis*, « putois ». rhée (en parlant d'une vache) ».
 867. *Rabaz*, « espace entre le 871. *Raiol*, « bois à extrémité
 bord intérieur du seuil et l'en- pointue dont se servent les tisse-
 droit où s'arrête la porte ». rands pour séparer les fils de la
 868. *Rabdes*, « (eaux) torren- trame, avant de passer la navette
 tueuses ».

- e) B. Q. 116b, דורמסקנון. α o p 1 פרוגש pruns — β פרוניש prunis — γ פרוניש pdinis — S² [פרושי] prusi' 1.
 f) B. M. 60a, שיסקי. m פרוניש purnis — γ β γ q 20 a t A S I פרוגש pruns — 42 פרוגש prnus.
 864. SAB. 26a, סולבא דצור. e l פווי puui — t כוי sui — t פווייל puuiil — 11 12 50 o — 41 פווי puui — S פוויאיה puuiaiah.
 865. NID. 58b, פשפש. μ פונייש puniis — ρ o — S פונישא puniisa.
 866. a) PES. 9b, ברדלם. 6 פוטוייש putuiis — 27 פוטוייש putiis — B פיטויישו putuiisi 2.
 b) YOM. 84a, דאפא. i 5 פוטוייש putiis — μ פוויטוט puuitut — B פוטוייש putuiis.
 c) B. M. 24a, ברדלם. m פוטואש putuas — β פוטוייש putiis — γ b q פוטוייש putuiis — γ פוטוייש putuiis — y פוטוייש putuiins — 20 פוטוייש putuiis — B פוטוייש putuiis.
 d) B. M. 93b, ברדלם. m β γ q S פוטוייש putuiis — γ פוויטוט titut — 20 o — V פוטוייש putiis.
 e) SAN. 15b, ברדלם. S פוניוויש punuius — B פוטוייש putuiis — Citation dans T, ad BEK. 8a, éd. Bomberg : פוטורש puturs ; éd. Vilna : פוטוש putus — T (ad SAN. 15b ; bis) Z, ad BEK. 8a : פוטוייש putiis.
 867. PES. 85b, ד'ה בון האגף. 6 o — 27 B רבץ rbç.
 868. a) 'A. Z. 39a, רדופי. v דברש dbrs — 23 דש . . . ds — S דבדבש dbdbs.
 b) 'A. Z. 75a, רודפין. v דבדש dbds — S ריבדש ribds.
 869. 'A. Z. 11a, צנון. v S רפנא rpna — E רבנא rbna.
 870. B. M. 90a, מתרות. m רולויר ruliir — β דליר dlir — γ דוילד diild — γ רולויר diilir — q רולויר railer — 20 הילר hilr — B רולר riulr.
 871. a) SAB. 75b, כרכר. e l 50 S ריול riul — t דויל diul — 11 דויל diiul — 12 דויל duil.
 b) SAB. 81a, כרכר. e ריול riul — t דויל diul — l ריול ruil — 11 ריול ruuil — 12 B o — 50 ריול riul — A ריול riizl.
 c) SAB. 122b, כרכר. e l 50 ריול riul — t 11 44 ריול riul — 12 o — A ריל rcl — S רייל rail.
 d) 'A. Z. 49b, כרכר. v ריול riul — S דויל duilu.

1. V résout l'abréviation : [פרושים] !

2. Dans B la glose est précédée par אלנמוס, l'arabe النمس, *an-nims*, « ich-neumon, furet. »

872. *Ranper*, « ramper ». 876. *Recuit*, « (il) recuit, remet (le métal) au feu ».
873. **Rastroire*, « racloire, ra-doire, planchette qui sert à faire tomber ce qui s'élève au-dessus du bord d'une mesure ». 877. *Red*, « radeau ».
874. *Rebracier*, « retrousser ses manches ». 878. *Redegier*, « soutirer (du vin), tirer au clair ».
875. *Receder*, « gémir, se lamenter ». 879. *Redo[g]nier*, « rogner ».
880. *Redoil[L]e* [?] « rouille ».

872. a) 'ER. 21a, מטפס. e רנפּוּר rnpfir — b רנפּוּר rnpir — 6 גרפּוּר grpir — t ונפּוּר unpir — 50 F דנפּוּר dnpir — S קרפּוּד krpīd.
- b) 'ER. 100a, מטפס. e רפּוּר rpiir — b רנפּוּר ranpeier — 6 o — s רנפּוּר rnpir — F [ועולה] — S דנפּוּר dnpir.
873. B.B. 89b, מחק. S דשמוּרָא dstiura — B רשמוּרָא rstuiira.
874. a) SAB. 9b, משוקשור בין כתפיו. e רבצוּר rbçür — t דבנמוּר dbntiir — k דבורצוּר dbirçir — l רבצוּד rbçīd — t רבצוּ' rbçī' — 11 ברצוּר brçür — 12 o — 50 ריברצוּד ribrçīd — B ברצוּרָא brçüira.
- b) SAB. 52b, ולקשור בה בין כתפיו. e רבצוּר rbçür — t o — l ברצוּר rbçür — 11 דוברצוּדור dubrçādur (pr. *rebraçador*) — 12 דברצוּר dbrçür — 50 רבדאצוּדור rbdāçdur (pr. *rebraçador*) — S 'ברצוּר' brçüir' — B^a ברצוּרָא brçüira.
875. R.H. 34a, כמולול. x דונדוּר dundiir — λ ריçוּר riçür — 5 13 ריçדוּר riçdir — 6 o — S ריçדוּר riçdir.
876. B.M. 84a, מושיעורם בכבשן. m דוקיוּנו dukiinu — β y ריקוּיוּי rikuiis — γ רקוּיוּי rkuuit — q 'דקוּי' dkuui' — 20 רקנוּיט rkniit — Sזוּ דקוּינוּ dkiinu.
877. BER. 28b, באסדא, en français: 0 רידוּ ridi — 11 רירוּ riri — 18 רוד rid — 47 קד kad — S רדוּיל rdiil (pr. *radel*).
878. B.Q. 115b, שפוי. α p רדוּר rdiir — β רודיד riidid — γ דודור diidir — o דרוּר driir — S^a רודוּר rudiir.
879. a) SAB. 146b, כוחתך. e 44 50 רדוניּר rduniir — t o — l רדוּינוּי rduiniir — 6 רודוניּר ruduner — S רוניּר runiir — V רונגוּר rungür.
- b) ZEB. 94a, קיצוע. f רדוניּר rduniir — B דדוּינוּי dduiniir.
880. a) SAB. 52b, הלודה. e רוביל rubil (pr. *rovil*) — t 50 o — l 12 דדוּילָא dduila — 11 ררוּליאדה rruliadh (pr. *redolhada* ?) — S ראוּירָא ruaiirah.
- b) SAB. 102b, הלודה. e רוּילָא ruila — t רולא rdula — l רדוּייל rduiil — 11 12 רדוּילָא rduliia — 50 רדוּיילָא rduiila — S ראוּייל ruaiil.
- c) YOM. 38b, רקבובות. i V רדוּילָא rdulia — μ דרוּלוּר drulüir — 5 רדוּילָא rudilia — E o — B רדוּליָא rduliia.
- d) SAN. 14b, החלילו. S דדוּילָא dduiila.

1. La deuxième ר est au-dessus et un peu à gauche du ב.

2. R.H. 27b, A א ריטצמיר ritçtir (probablement *receder*, « gémir »), pour traduire הברה. x λ 13 BF: o.

881. *Redois[s]edure*, « blessure, (clayonnage) qui enveloppe et écorchure (sur le dos des bêtes retient ensemble les olives ou les raisins sous la poutre dans le pressoir) ».
882. *Redois[s]ier*, « blesser (écorcher) le dos (d'un âne) ».
883. *Redondel*, « fémur, os de la cuisse ».
884. *Redorte*, « sorte de treillis ».
885. **Refoler*, « fouler de nouveau ».
886. *Refrait*, « mélodie ».

- e) NID. 4a, חלודה. μ . רדוליהא rduliah — ρ רדוליא rdulia — t רדוליהא ruiiliah — S רדולירא rdulira.
- *f TA'AN. 8a, מ'שתכין עליו ד'ה. 13 S רדוליהא rudilia — 40 רדוליהא rudliia.
881. a) SAB. 76b, כתית. e רדווישדורא rduiisidura — t 12 o — l רדווישדורא druiisidura — 11 רדווישדורא ridusiidura — 50 דווישדורא duiisidura — S 'רדווישא' rduiisa'.
- b) SAB. 154b, כתיתא. e l 50 רדווישדורא rduiisidura — t 6 o — S רדווישדורא rduiisidura.
- c) QID. 81a, סקבא. μ . דרוויש druiis — 3 דורשדורש dursdurs — n 10 רדווישדורא rduiisidura — F דרווישדורא druiisidura — B דרווישדורא druiisidura.
- d) B. M. 38b, כתישא. m מישורא dri msura — β γ רידווישיר ridusiir — γ 20 רדווישדורא druiisidura — q מווישורא muiisura — B אוישרא aiiira.
882. a) YEB. 120b, במסקוב. j דרווישוייר druiisiiir — S דאשור dasir.
- b) B. M. 27b, במסקב. m דרווישין dduiisin — β γ רידווישיר riduiisir — γ דרווישיר dduiisir — q דרווישוייר druiisiiir — 20 דמירשיו' dmirsii' — B דרווישיר duruiisir.
883. a) PES. 85a, בקולית. 6 o — 27 דרונדיל drundil — B דרונדיל ddundil — V דרונדיל rdundil t.
- b) HOUL. 119a, קולית. θ קולית randiil — 8 רונדיל rondel — s o — S רונדיל rdundil — I רונדיל ridundil.
884. a) SAN. 26a, עקל. E רימורטא riturta (esp. *retorta*) — S דדורטא ddurta.
- b) 'A. Z. 75a, גורגו. v דרוטש rduts — S ריבטי ributi — V ריבטי ribusi.
- c) NID. 65b, עקלום. μ . רדורטא rdurta — ρ דדורטש dudurts — S דורטש rdurts.
885. M. Q. 23a, כגרא. 49 רפוליר rpulir — S o — λ 6? :
886. YOM. 38a, פרק בשור. i רפריינט refrait — μ רפריינט rpiinnt — 5 רפריינט rpiinnt — B o.

1. HOUL. 93b, ρ substitue à פנומי ד'ה la phrase suivante : פנימו סמוך קולית. On y a durduil comme explication de קולית « fémur. » θ 8 s S : o.

2. Contexte dans 49 : כגרא דסרבליא ר' כסרבלי ו'שן שתקנהו ענין חדשים : עני גרורה.

887. *Regresil*[l]er, « se contracter, se plisser ».
888. *Reides*, « raide, dur ».
889. *Reilles*, « barres (transversales) qui relient les parties d'une porte ».
890. ***Reimes*, « rames ».
891. *Reims*, « rames ».
892. *Reitwage* (all.), « voiture pour transporter les personnes ».
893. *Resine*, « résine ».
894. ***Rest*, « vomitif [?] ».
895. a) *Rest*, « réunion d'oiseaux égorgés, enfilés à une ficelle, un lien ».
- b) *Rest*, « ficelles, liens ».

887. MEN. 35a, יגלוזיר ורגלוזיר *rglusliur* — B דגרוזיר *dgrzliur* — W (§ 209) 'ריגיוזירזיר *rigiurizliur*'.
888. a) HOUL. 43b, בותקשה *θ* דבריש *dbris* — ρ דוריש *duris* — 8 ריודש *reides* — s דורשיר *dursir* — 15 o — S דורש *diirs* — B דדויש *ddiis*.
- b) HOUL. 46 b, מתקשה *θ* S דירש *diirs* — ρ ררש *rrst* — 8 ריודש *riids* — s רידיר *ridir* — 15 רמש *rmst* — 44 ריודש *riids*.
- c) HOUL. 48b, קשה *θ* דגרש *dnrs* — ρ S דירש *diirs* — 8 ריודש *raides* — s ריודיש *riidis* — 15 o.
889. 'Er. 101a, גשמה *e* רלויש *riilis* — *b* 6 S דלויש *diliis* — F o.
890. B.B. 73a, מושמות *n* o — S רוימיש *riimis* — B רויב' *riim'* — Ed. Lublin (1576) ריימש *riims* — V ריימא *riima*.
891. KET. 85a, עוגון *k* ξ 3 S ריימש *riims* — 14 רימש *rims*.
892. a) Guit. 55b, רוספק *3* דיטווגא *dituuga* — m רייטווגין *riituugin* — u ריטווגא *rituag* — 14 טידווגא *tiduuga* — 17 דטווגא *dtuuna* — 39 רייטווגין *riuugn* — S ריטווגא *rituga*.
- b) B.M. 73b, גזרחקא *m* ריטווג' *rituug'* — β רייטווגא *riituuga* — γ דייטווגא *detwaga* — y ריישווגא *riisuuga* — q רייטא ורגא *rete wage* — 20 o — S רייטווגין *riituugn*.
893. a) SAB. 133b, קלבא *e* רשינא *rsina* — t דשינה *dsinh* — I S I רישינא *risina* — 6 דישינא *diisina* — 11 50 ריישינא *riisina* — 12 o¹.
- b) BÉç. 33b, זפת *b* רישנא *risna* — λ 5 (en marge dans 5) 6 7 12 13 45 S ריישינא *riisina* — μ ראשנא *rasina* — T (*ad* SAB. 146a) ריישנא *riisna* — O (II, 35a, § 78, 12) דיישמינא *diistina*.
- c) B.Q. 85a, קלבא *α* β o p ריישינא *riisina* — y ריישנאי *riisnai* — r דישינא *diisina* — S² ריישינה *riisinh* — V רשינא *rsina* — I רישינא *risina*.
894. SAB. 123b, אפיקמיוזין *e* t II 12 50 S o² — I רוישט *rest* z.
895. a) HOUL. 4a, דקרווא *θ* ריטש *rits* — ρ רישט *rist* — s רוישט *rest* — S רייכט *riist* — S² רוישט *riist*.
- b) HOUL. 95b, חרוזין *θ* ריטש *rits* — ρ דישטי *disti* — 8 רישט *rist* — s רוישט *riist* — S רישטיש *ristis*.

1. Dans e une main postérieure a inséré וי ii, entre r et s.

2. Contexte de la glose : ... אפיקמיוזין קיאה ר' שותה מושקה ומקיא ...

896. *Restreint*, « (il) se contracte, se serre ». « se rétrécit, se contracte » (ou « rétréci, contracté »).
897. *Retors*, « retors, retordu ». 899. **R[h]enus* [lat.], « Rhin ».
898. a) *Retraire* [?], « rétracter, contracter ». 900. *Riedre gardes*, « arrièregardes ».
- f) *Retraist*, « se rétrécit, se contracta ». 901. *Ristes*, « paquets de lin sérancé ».
- b, c, d, e, g, h, i, j) *Retrait*,

896. SAB. 37b, בעצמבוק. e דשטרוינש dstriins — ד שטרויט dstriit — I 50 רשטרוינט rstriint — II ספירט spirt — 12 o — S רטרויט rtriit.
897. SAB. 28a, שזורן. e כשורשמ ksurst — t k l t II 50 S רטורש rturs — 12 V דטורש dturs — 34 רטורו rturu — B² רטורט rturt.
898. a) ZEB. 53a, חומר. f o — B דנרויירא dnuriira.
 b) SAB. 120a, במחרך. e רטרויט rtriirt — ד שטרויט srtriis — I רטרויט rtriirt — II רטרוינט rtiisint — 12 o — 50 S רטרויט rtriit.
 c) SOUK. 23b, כווצא. 5 6 o — 17 רויטיש riitis — S רטרויט rtriit — B² דטרויט dtriit 1.
 d) GUIT. 57a, גמדא. 3 רטרויטא rtriita — m 17 o — u רטרויט rtriit — 14 ריטרוט ritrit — E דלרויט dluriis — S דטרויט dtriit — B דיטרויט ditriit — V דויטרויט ditrius.
 e) GUIT. 57a, סולד. 3 u רטרויט rtriit — m 17 o — 14 דיטרויד ditriid — E דטרויט dtriis — S דטרויט dtriit — V דיטרויט ditriis.
 f) B. Q. 85b, צמותה. α p רטרויט rtriist — β γ רטרויטש rtriits — o ריטרויטש riitriist — r רויטרויט rriitrist — S² רשטרויט rstriit — V דשטרויט dstriit.
 g) HOUL. 43a, גמדא. θ דטרויט dtriis — ρ דויטרויט ditriis — 8 רטרויט retarait — s רטדיר rtdir — 15 o — 44 דטרויט dtriit — S רטרויט rtriit — S² רטרויט rtriir.
 h) HOUL. 43b, כויץ. θ דטויש dtiis — ρ רטרויט rtriit — 8 רטרויט retrait — s S רטרויט rtriit — 15 o — B² רטרויט rtiis 2.
 i) BEK. 39b, כווצן. 2 דטרויט dtris — 4 רויטרוש riitirs — B רטרויט rtriirt.
 j) NID. 3a, כויץ. μ רטרוינט rtriint — ρ הטרויט htriit — t S רטרויט rtriit — B דטרויט dstriit.
899. M. Q. 11a, בעקה. λ ד"ה מותג' בעקה. λ קינז kins — 6 רינז rinus — S קינז rinus.
900. Yom. 68b, דורכאות גרדש. i ריידירי riidiri grds — μ דירא גרדש dire gardas — 5 ריידירי riidri grds — B ריידירגדש ridrigrds.
901. a) SAB. 17b, ארישט. e l 50 רישט rists — t k II o — t 12 44 רישטיש ristis — S ארישטא arissa.
 b) SOUK. 12b, ארישט. 5 6 17 o — A ריטש rits — S רישטא rista — X (f. 10a) ארישט arstis.

1. V suit S.

2. V suit B².

902. *Rivieres*, « cours d'eau, ruisseaux ».
903. **Roche*, « roche ».
904. *Rode*, « roue ».
905. *Rodeles*, « rouelles, tranches minces coupées en rond ».
906. *Rodil*, « rouille » (sur l'argent ; aspect de l'argent noir-ci ?).
907. *Rodognedures* [?], « rognures (de cuir) ».
908. *Rodognier*, « rogner ».
909. *Rodonte*, voir PELOTE RODONTE, n° 792.
910. *Rois*, « rauque, rude (le son de la trompette) ».
911. *Roise*, « routoir, lieu où l'on rouit le chanvre ».
912. *Romè*, « Rome ».
913. a) *Ronce*, « ronce ».
b) *Ronces*, « ronces ».

c) B.M. 21a, אביצו, « en allemand » : *m* רישטץ ristç — *y* β B רישמא ristā — *q* רישטש rists — 20 רשמיט rstit — *b* רישמאנש ristans².

902. R.H. 24b, אפיקום. *x* דיכורש dikirs — λ 13 0 — S ריברוש ribris.
903. NID. 8b, צונבא. *μ* רוקא rucha — ρ t S [סרע].
904. SAB. 44b, מוכני. *e* 0 — *i* 50 רודא ruda — 1 רואה roe — 11 רודה rudh — 12 S [אופן].
905. KET. 61a, גרגלידו. *h* דורולש durils — ξ דודילש rudils — 3 רודליש rudlis — S מירידא mirida.
906. SAB. 65a, שוכתא. *e* רודיל rudil — *i* 12 0 — 1 50 רודויל rudiil — 11 דדויל dudiil — B רויל ruil — S אזיל azil.
907. B.Q. 119b, קיצועין. *α* רודוניש rudunis — β *y* רדויריש rduiiris — *p* רודוניש ruduniis — S דונייריש duniiris — S² דונייריש duniuris — B רונייריש runiuris.
908. B.Q. 66b, שקצען. *α* רודונייר ruduniir — β דרנייר druniir — *y* רדנדר rdundur — 0 רידנייר riduniir — *r* דרנייר druniir — S² דרמיר drumir.
910. R.H. 27b, צרוך. *x* דויש duis — λ 5 F S רוייש ruiis — 13 0 — A ראקש rauks.
911. B.M. 75b, משרה. *m* S רויישא ruiisa — β *y* 20 0 — γ רויישא roiese — *q* דויישא doise.
912. a) BÈC. 24b, ולערב אסורין. *h* μ 12 45 S רומא ruma — λ 67 13 44 T [רומי] rumi — 5 ?
b) QID. 71a, s.v. עיסה. *j* n 10 F רומא ruma — E רומה rumh — B רוב' rum' — V רומאט rumat.
- **c) B.B. 52a, s.v. אבא. S [רומי] rumi — B רומא ruma.
913. a) SAB. 7a, הויבוי. *e* רומצא rumça — *i* רומאי rumai — *k* 1 t 50 רונצא runça — 11 12 0 — B רורצאי rurçai.
b) SAB. 109b, הגים. *e* רוצצש ruççs — *i* 12 0 — 1 11 50 רוצנש ruçns — S רונצץ runçç.

1. Le ms. β, au lieu de dire « en allemand, » dit אשכנזי 'בלעזי ובל', « en langue romane et en allemand. »

2. *NED. 48b, le ms. v a la glose רישמיט ristit pour expliquer כיכוי. Le con-

914. a, b, d) *Ros*, « rouge (figure d'un homme) ».
 c) *Ros[s]e*, « (terre) rouge ».
 915. *Rose*, « rose ».
 916. *Roter*, « roter ».
 917. *Rude*, « rue (plante) ».
 918. **Ruse*, « engin de pêche ».
 919. *Sac*, « quantité de raisin, d'olives, qu'on mettait en une fois sous le pressoir ».
 920. *Sadree*, « sarriette ».
 921. *Salje*, « sauge ».
 922. *Salmuire*, « saumure ».

914. a) BER. 58b, גוהור. θ F S רוש rus — II O¹.
 b) BER. 59b, גוהורי. θ II O — S רוש rus².
 c) 'A.Z. 33b, שהימו. v B רושא rusa — S שורא sura.
 d) BER. 45b, סימבוקא. 2 o — 4 29 B רוש rus.
 915. GUIR. 68b, ורדא. 3 m u 14 17 רושא rusa — 39 רוזא ruza — S רוטא rusa.
 916. BER. 24a, שגיהק. θ II רוטיר rutir — 18 נוטליר nutlir — S רוטייר rutiir.
 917. a) SAB. 128a, פיגם. e : I 50 Ed. Amsterdam (1715) רוזא ruda — II B³ רוטא ruta (it. *ruta*) — 12 o — A רוזו rudu — S רוזא ruza (pr. *ruza*)³.
 b) 'ER. 34b, פגם. e h 6 S רוזא ruda — 50 רודה ridh — F רוטרא rutra.
 c) SOUK. 39b, פיגם. 5 6 (en marge dans 6) 17 רוטא ruta (it. *ruta*) — S רוזא ruza (pr. *ruza*) — B רוזא ruda.
 d) 'A.Z. 28a, פיוגנא. v S רוזא ruda.
 918. M.Q. 11a, אוהרו. λ 6 o — S רושא rusa.
 919. a) B.M. 105a, אוליא. m β γ q 20 S שק sk — γ שק sk.
 b) 'A.Z. 55a, תפוח. v S שק sk.
 920. a) SAB. 128a, צתרו. e שדריואה sdriiah — : 50 שדריוא sdriia — I שרדיוא srdiia — II שרדיואה srdiah — 12 o — A S שדריואה sdriah.
 b) SAB. 128a, השו. e שדריוא sdriia — : 12 o — I שרריוא srria — II שרדיואה srdiah — 50 שידריוא sidriia — A S שדריואה sdriah.
 c) 'A.Z. 29a, ציתרו. v שדרוא sdria — S שריואה sriiah.
 d) NID. 51a, קורנית. μ שנדריאה sndriah — ρ שדוריואה sduriiah — S שדריואה sdriah.
 921. SAB. 109b, מרוא היורא. e מרוא שליא slia (corrigé en marge שלויהא sluiah [pr. *salvia*]) — : שליא slia — I שליוא sliia — II 50 S שלויה sluia — 12 o.
 922. a) BER. 36a, דמית. θ II סלוימא sliima⁴ — L שלמוורא slmuria — S שלמווירא slmuira — V שלמירא slmira.
 b) SAB. 108a, הילמו. e : I 50 A S שלמווירא slmuira — II שלמוורא slmuria

texte de v diffère entièrement de V. Le voici: כיפו גוול כופו וישמיטו בלע' של פשתן ואדרנהו לפו שלא היה עוסק בתורה ... B: o.

1. BER. 31b, S, E introduisent רוש בלעו (E: חור). θ II 18 o.

2. GUIR. 69b, on trouve dans le ms. 14, au lieu des mots de V אהלות אדום, « aloès rouge », les mots אהל רום « aloès [en hébreu] *ruš*, pour expliquer « אהלא תלאנא. 3 ? — m u 17 20 39 S : o.

3. V suit l'éd. d'Amsterdam.

4. Ces deux mss ajoutent l'explication בוי מלח, « du saumure »; cette explication se retrouve dans les notes de S. Luria et de J. Sirkes.

923. *Salvage*, voir PAON SALVAGE, n° 774 b.
924. *Salvages*, « (poireaux) sauvages ».
925. ***Sanbac*[c]o[it.], « essence de jasmin ».
926. *Sanbuels*, « selle, siège¹ ».
927. a, b, e, f, g) *Sancterud*² « ecchymosé, affecté d'ecchymose (tache produite par le sang extravasé et retenu dans la chair) ».
- c, d) *Sancterude*, « ecchymosée ».

slmuria — 12 o² — Salomon Adéni, *Meleket Schelomoh*, sur la Mishnah, Sab. XIV, 2 : שלמורא slmura.

c) 'ER. 14b. הילמו e. שלמויורא slmuira — h S שלמויורא slmuira — 6 שלמורא slmura — t שלמויורא slmuria — 50 של מוריא sal moria — F שלמויורא slmuira.

d) 'A.Z. 39b. מלח שליוימא sliima — a שלמורא slmura — A שלמויורא slmuria — S o³.

*e) NED. 55b. זומות B שליוימורא sliimura — B² שלמורא slmura (it. *salamora*?).

924. PES. 39a. כרשי שדה, 6 שלוויש sluuis — 27 B שלוויש sluuiis.

925. SAB. 50b. כוספא דיסמין e II 12 50 S o — סנבקו snbku + — 1?

926. BÉÇ. 25b. אלוניק, h שנדואילא snduaila — λ שלבולש slbuls — μ en marge אוצלאש auçllas — 5 שנבולש snbuls — 6 שלבלש slbls — 7 שנבולש snbils — 12 שנבואילש snbuails — 13 o — 45 שנביליש snbilis — S שנביליש snbails.

927. a) PES. 74b. אסמיק, 6 אישקנטור aiskntur — 27 שנקטרוד snktrud — B אישקנטורא aiskntura — U (138c) שנקטורא snktrua.

b) BÉÇ. 22a. דבא, h o — λ שנמארור snmtarur — μ דשנקטורא dsnktrurah — 5 שנטראור sntraur — 6 שנארור snarur — 12 שקנטור aur skntur — 13 שנמטרור snmtarur — 45 שנקטמארור snktnaur — F של קראדור sl kratur — S שנקנטור snknur⁵.

c) HOUL. 46b. האדימה, θ שאנקור sankur — ρ שנקטר שורא snktr sura — 8 שנקטרוד sankterud — s שנקודור snkudur — 15 שנקטר אידא snktr

1. Raschi décrit ce siège ainsi : « Chacun des deux porteurs met sa main sur l'épaule de l'autre. Ils font de la sorte un soutien pour le siège de la personne qu'ils veulent porter ».

2. 12 substitue la phrase hébraïque, דבר מלוח, « chose salée ».

3. Cette glose s'introduit après les mots דגים טמאים, dans le ד"ה איכלין אותה.

4. Contexte dans : פספוסא [sic] דיסמין [כוספא דיסמין] : [V] פסולת שובשמיין ועליהם שושנים לבנים קטנים [ויש] להן ריח טוב יותר טוב מריח שושנים ועליהם... ארוכין ועישין [מה]ן שמין וקרוין אותו ס' עפר פלפלין... On y a une forme italienne tirée de l'arabe زَنْبَق, *zanbaq*, « essence de jasmin ».

5. 'A.Z. 28b, on trouve, d'après une citation dans A sur Sabbat, Pér. XIV (t. I, p. 138b, éd. de Venise), la glose שנקטורא snktrua pour expliquer דבא, le sens étant le même que dans BÉÇ. 22a. v S : o.

928. c, d) *Sansue*, « sangsue ». 930. **Sarcir*, « recoudre (une déchirure) ».
 a, b) *Sansues*, « sang-sues ».
 929. *Sap*, « sapin ».
 931. *Sarcler*, « sarcler ».

- auda — 44 שְׁנִקְטוּרָא senktedure — שְׁנִקְטוּרָא snkutrda — P(142b)
 שְׁטוּרָא strura — P ms. (f. 61b) שְׁנִטְרוּא sntruah.
 d) HOUL. 47b, אֲדוּמָה. θ s שְׁנִקְטוּרָא snktura — ρ [שְׁקוּרִין רוּחַ] — 8
 שְׁנִקְטוּרָא sankteruda — 15 שְׁנִקְטוּרָא אֲוִרָא snktr aura — 44 שְׁטוּרָא
 satietura — S שְׁנִקְטוּרָא snkutruda.
 e) HOUL. 53b, הָאֲדוּמִים. θ שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snkraur — ρ שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snguna — 8
 שְׁנִקְטוּרָא sankterud — s שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snktur — 15 שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snkt raid —
 S שְׁנִקְטוּרָא snkutruda.
 f) HOUL. 93b, אֲסִמְכִי. θ שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snkraur — ρ שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא skndurh — 8
 o — s שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snktur — 44 שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא sbktraud — S שְׁנִקְטוּרָא
 snkutrau.
 g) HOUL. 112a, דֵּאֲסִמְכִי. θ (ajouté entre les lignes) שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא skntrur —
 ρ o — 8 שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snkt daur — s שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snktur — S שְׁנִקְטוּרָא
 snkutruda — B שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא tnurtruda — V שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snkutruda.
 928. a) SAb. 54b, וְאֵלֵי. e שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא smsuas — 12 o — I שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snsuah —
 11 שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snsgug — 50 B² O (II, 37a, § 83, 15) שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snsuas — A
 שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא sinsuiis — T שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא sansuas — S שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא sunsuas.
 b) Guit. 69b, בִּיגֵי. 3 שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא sngus (pr. sansugas?) — m S שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא
 snsuah — u שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snsgug (pr. sansugas) — 17 שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא sngus (pr. sansugas) — 17
 שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snsgug (pr. sansugas) — 39 שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא sasus.
 c) 'A.Z. 12a, עֲלִיקָה. v שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא arniia (pr. eruge) — S שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snsuah².
 d) Bek. 44b, עֲלִיקָה. 2 4 B שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snsuah — E שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא ansuah — B²
 שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא snsgug (it. sansuga)³.
 929. a) BÉç. 33b, בִּמְוִסְתְּקִי. h שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא spa — λ 6 [שְׁרַף] — μ שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא sap — 5 12
 13 o — 7 45 S O (II, 35a, § 78, 12) שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא sp⁴.
 b) R.H. 23a, שְׁנִקְטוּרָא. x שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא nçp — λ 5 13 שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא sp — S שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא sp.
 **c) B.B. 80b, אֲפִרְסָמָא. S שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא spa — B שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא sp — H [שְׁרַף].
 **d) B.B. 80b, שְׁנִקְטוּרָא. S B שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא sp — H [שְׁרַף].
 930. M.Q. 10a, לְתַפּוּר. λ שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא srçin — 6 שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא srçir — S O⁵.
 931. B.M. 75a, נִמְרָשׁ. m (en marge) y S שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא srklir — β שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא srklud —
 γ o — q שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא saacler — 20 שְׁנִקְטוּרָא שְׁנִקְטוּרָא srkiar (it. sarchiar).

1. † substitue à la glose la phrase : אֲתֵן תּוֹלְעִים שְׁמוֹצְצִים הַדָּם שֶׁל אָדָם.
2. 'A.Z. 12b, le mot נִימְרָשׁ est expliqué dans A (où le passage se trouve dans le 14e chapitre de Sabbat, I, 139a, éd. Venise; f. 40a, éd. Romm) par שְׁנִקְטוּרָא snsuah. v S o.
3. V suit B.
4. Dans λ la leçon שְׁרַף a été biffée par le scribe.
5. La glose suit [שְׁרַף] (הַקְרוּעָה שְׁקוּרִין) כְּדֵי לְתַפּוּר, s. v. אַחַת בְּבַת בְּחַיִּים.

932. *Sarpe*, « serpe ».
933. *Sar[r]azine*, « vêtement ample [de dessus], qu'on appelle en arabe *mahchiya* ».
934. *Sar[r]oc*, « sarrau, vêtement de dessus ».
935. **Saule*, « fait d'avoir mangé jusqu'à satiété, excessivement ».
936. *Savon*, « savon ».
937. **Seide*, « soie, poil raide ».
938. *Seigle*, « seigle ».

932. a) BÉC. 31a, במגל *h* שרופא *sripa* — λ 5 7 12 13 44 45 S שרפא *sarpa* — μ שארפא *sarpa* — 6 o.
- b) R.H. 33a, במגל *x* S שרפא *sarpa* — λ 5 6 13 o.
- c) B.M. 84a, דובגל *m* שרפא *sarpa* — β y 20 S o — γ שפורה *spura* — q שרפ' *srp'*.
- d) HOUL. 15b, במגל *θ* ρ S שרפא *sarpa* — 8 שרפא *sarpa* — s שרפא *srfa* — S² רשפא *rspa*.
933. SAB. 120a, אונקלי *e* שרזינא *srzina* — ט שכזניה *skznh* — l שרזינאה *srzinh* — 11 שרשי נוסכא *srsi niska* (pr. *sar[r]asinesca*) — 12 o — 44 שרשינושקא *srsiniska* (pr. *sar[r]asinesca*) — 50 שורמשקא *surtska* (pr. *sar[r]asinesca*) — S שריושנא *srinisa*.
934. a) SAB. 77b, לבושא *e* l 50 S שרוק *sruk* — ט שור קוט *sur kut* — 11 12 o.
- *b) M. Q. 23a, חימוצתא *49* שרוק *sruk* (רי de lecture peu sûre) — O (II, 18ob, § 444) שרוק *sruk* — S o — λ 6 ?
935. PES. 107b, גסחא *48* שאבלא *sabla* — V o.
936. a) B.Q. 93b, צפון *α y* שבון *sbun* — β שפון *spun* (it. *sapone*) — o ספוני *spuni* (it. *sapone*) — p שבון *sbun* — r שוון *savun* — S² שוון *suun* — B שוון *siun*.
- b) B.Q. 101a, צפון *α β y r* שבון *sbun* — o ספון *spun* (it. *sapone*) — p שבון *svun* — S² שוון *suun*.
- c) NID. 62a, צפון *μ* שאבון *sabun* — ρ שפון *spun* (it. *sapone*) — S שבון *sbun*.
- *d) KER. 6a, בורית *2* שפון *spun* (it. *sapone*) — B סבון *sbun* — B² סאבון *sabun*².
- *e) KER. 6a, בורית *2?* — B ספוני *spuni* (it. *sapone*).
937. M.Q. 14a, שער *49* שוידא *siida* — S o — λ 6 ?+
938. a) PES. 35a, שופון *6 27* שיוגלא *siigla* — B שוגלא *sigla*.
- b) PES. 35a, דושרא *6 B* שיוגלא *siigla* — 27 שריגלא *srigla* — V שוגלא *sigla*.
- c) MEN. 70b, דושרא *2 w* שיוגלא *siigla* — B סיגלא *sigla*.

1. ט א שור קוט *sur kut* pour שקוק שרוק *suruk*. L'éd. de Sulzbach (1745) substitue רוק, *ruk*, l'allemand *Rock*, à *saroc*.

2. O donne la glose comme étant allemande.

3. V suit B².

4. Contexte dans 49 : (sic) המצערות ש' שער שלועזון ש' שער מוצערו כגון אותו שער שלועזון ש' שער מוצערו. לקמן מותר לגלחו במועד.

939. *Seirons*, « cirons (petits insectes) ».
940. *Sel gеме*, « sel gemme ».
941. *Sele*, « selle ».
942. a) *Seneschal*, « sénéchal ».
- b) *Seneschals*, « sénéchal ».
943. *Sentir*, « sentir, percevoir ».
944. *Seondier*, « (pain) de farine inférieure ».
945. *Sereine*, « sirène ».
946. ***Serors*, « jumelles, montants du pressoir ».
947. *Ser[r]e*, « scie ».
-
939. SAB. 107b, הַפּוּיוֹן, e l שׂוּרוּנֵשׁ siiruns — 11 L שׂוּרוּנֵשׁ — 12 שׂוּקוּנֵשׁ siikuns — 500 — S שׂוּרוּץ siruץ.
940. a) SOT. 49b, אַבְן שֶׁל מִלָּחָ, B שׂוּלְמֵי siilma — V שׂוּלְמֵי sliimia.
- b) 'A.Z. 28b, מִלָּחָ גַּלְלֵינֵתָא, v o — S שׂוּלְמֵי sliimh — V O (IV, 43a, § 150) שׂוּלְמֵי sliima.
- c) HOUL. 113a, מִלָּחָ גַּלְלֵינֵתָא, 08 ימא של sl ima — ρ שׂוּלְמֵי sliima — s הַלּוּם [sl im] — S שׂוּלְמֵי slimia — V שׂוּלְמֵי sliimh.
941. B.Q. 17b, אֹבֵךְ, α p B שׂוּלָא sila — β γ o סׂוּלָא sila — r שׂוּלָא seliia (cat. sella) — S: סׂוּלָא silh.
942. a) SOUK. 27a, אַפּוּטְרוּפּוּס, 560 — 17 שׂוּנְשַׁקְלֵי sinskl — S שׂוּקְלָמֵי sklt — B שׂוּקְלָמֵי sklk.
- b) KET. 61a, אַמּוּרְנַגָּא דְמִלְכָא, k שׂוּנְשַׁקְלֵי snikls — ξ E שׂוּנְשַׁקְלֵי snskls — 3 שׂוּנְשַׁקְלֵי sniskls — S שׂוּנְשַׁקְלֵי sinskls — S: שׂוּנְשַׁקְלֵי siniskls — B שׂוּנְשַׁקְלֵי sinisklus.
943. NID. 3a, מַרְגַּשָׁתָא, μ ρ שׂנְמוּרֵי sntir — t שׂנְמוּרֵי sintir — S שׂנְמוּרֵי sntr.
944. a) 'ER. 56a, פֶּת קִיבֵר, e שׂאֻנְדִּירֵי saundiir — h o — 6 שׂוּנְדִּירֵי sundir — 50 שׂאֻנְדִּירֵי saunder — F שׂאֻגִּירֵי saugir — S שׂוּנְדִּירֵי sundr.
- b) KET. 112a, קִיבּוּרֵי, k שׂאֻנְדִּירֵי saundr — ξ illisible — 3 שׂאֻנְדִּירֵי saundrir — 140 — S שׂאֻנְדִּירֵי saundir.
- c) GUT. 56a, גּוּשְׁקָרָא, 3 u 39 שׂאֻנְדִּירֵי saundir — m S שׂאֻנְדִּירֵי saundiir — 14 שׂאֻנְדִּירֵי sandir — 17 שׂאֻנְדִּירֵי saund d (sic).
- d) 'ARAK. 30b, קִיבֵר, ρ שׂוּנְדִּירֵי suvendé — B שׂוּנְדִּירֵי sgundiir.
945. BEK. 8a, בְּנֵי יִמָּא, 2 שׂוּרֵינָא siriina — 4 שׂוּרֵינָא srina — E שׂוּרֵינָא sirina — B שׂוּרֵינָא sriina — B: שׂוּרֵינָא sirina.
946. B.B. 67b, כְּלֻנְסוֹתָא, n o — S שׂדוּרֵי sdurs — B שׂרוּרֵי srurs.
947. a) SOUK. 34a, מִסָּר, 56 וּן לִשׁ פְּרִיאֻנֵי priani (πριόνι) en langue grecque — 17 סִירָה sirh — A שׂוּרָא siira — S שׂוּרָא sigh.
- b) BÉC. 31a, מִגּוּרָא, h 6 7 12 שׂוּרָא sira — λ 5 שׂוּרָא siga — μ שׂוּרָא siira — 13 שׂוּרָא siga — 44 פְּרָא pra — 45 B שׂוּרָא sigh — S שׂוּרָא siah.
- c) B.Q. 119b, מִגּוּרָא, α p שׂוּדָא siida — β שׂוּרָא siga — γ שׂוּרָא siiga — S: שׂוּרָא siirh.
- d) HOUL. 15b, מִגּוּרָא, θ סִירָא sira et en marge : וּישׁ שְׁקוּרִין אֹתוֹ סִיגָה : וּישׁ בְּרֵעֵי « et quelques-uns l'appellent segah en langue romane » — ρ שׂוּרָא sirh — 8 s שׂוּרָא sera — S שׂוּרָא siira — S: שׂוּרָא siiga — B: שׂוּרָא sigh — V שׂוּרָא siiga.

948. *Ser[r]edure*, « serrure ». 951. *Seür*, « bureau ».
 949. **Sertes*, « chapelets, réunions (de figues enfilées à un lien) ». 952. *Sevil*, « haie ».
 950. **Sestier*, « setier (mesure) ». 953. **Sevrer*, « servir ».
 954. *Singe*, « singe ».
 955. *Solaz*, « compagnie, société ».

- e) BEK. 10b; מגורה. 2 4 שורא sira — B שגיא sgia — B² סיגא siga — V שוגא siga.
 f) 'ARAK. 23b, מגורה. p שויאה siiah — B שיוגא siiga — B² סיגא siga.
 948. a) SAB. 81a, חף. e l שרדורא srdura — שרדודה skdudh — II S שרדורא sirdura¹. — 12 o — 50 שרדונא sirduna — Ed. Amsterdam (1715) [מתרווד].
 b) 'ER. 101b, במגעולין. e S שרדורא srdura — 6 סיראטורא siratura (it. *ser[r]atura*) — F סיראדורא siradura (esp. *cer[r]adura?*).
 *c) PES. 119a, קולפי. E סירדורא sirdura — B שרדורא srdura².
 d) B. B. 7b, פותחת. 9 שרדורא sirdura — S שרדורא srdura — B' שירודר' sirudr — B² 'שירודר' sirdur³.
 949. *NED. 61b, s.v. עד שיוכפלו המקצועות שירטיש sirtis — V שירטימו sirtit.
 950. M. Q. 24b, בקנן. A שושטיור sistiir.
 951. PES. 56a, ד"ה ושרו ליה. 6 שאוד saud — 27 שאור saur — B שנבונ snbug (pr. *sanbug?*)
 952. GUIT. 70a, גדר. 3 m 17 S שביל sbil — u שביול sbiul — 14 שויבא siiba.
 953. TA'AN. 11b, גובול. 13 E S שברור sbir — 40 o.
 954. BEK. 8a, קוף. 2 B שונייא siniia — 4 שונייו siniiu — E שימיו simiu — B² שימיוא simiia (it. *scim[m]ia?*)
 955. a) BER. 6b, לצוות. 0 II o + — 25 שולץ sulç — S שלוץ sluuç.
 b) SAB. 30b, לצוות. e k l t שולץ sulç — S שולאץ sulaç — II שילון silin — 12 o — 50 שולץ solaz — Ed. Amsterdam (1648) שולאש sulas.
 c) QID. 63a, בצוותא. j F שולץ sulç — μ שולאץ sulaç — 3 n? — 10 שוליוץ suliiç — B o⁵.
 d) B. Q. 9b, צוותא. α שולדא sulda — β γ o p r שולץ sulç — S² שולאש sulas.
 e) B. M. 28a, דבצות. m שולאץ sulaç — y β (en marge dans β) γ q 20 שולץ sulç — B [ויש לן]⁶.

1. Dans II la glose se place avant le mot כרכר.

2. **PES. 119a, dans le commentaire de Raschbam, 48 traduit קולפי par שיראורש siraurš, *ser[r]eures*.

3. V suit B.

4. 0 et II substituent à la glose la phrase suivante : שיברא זה לצוות לדה : שלא והא וחד וקשה לך שבזמן שאדם עם אחרים ממייל והולך עמהם וכשהא וחד משתומם.

5. La glose s'insère avant les mots שלא אשב.

6. Voir aussi TENAILLE, n° 989e (p. 137, n. 1).

956. *Solcier*, « confire dans du vinaigre et des épices ».
957. *Soldedure*, « couture (d'une bourse) ».
958. a, b) *Solder*, « souder (des métaux) ».
- c) *Solder*, « presser (ses lèvres) ensemble, les coller l'une sur l'autre ».
- d) *Solder*, « se souder, se boucher (un tonneau défectueux qui a été raccommo-
 e) *Solder*, « se souder, se réunir par adhésion en une seule pièce (des parties du corps d'un animal) ».
959. *Sole*, « semelle ».
960. a) *Solive*, « solive ».
- b) *Solives*, « solives ».
961. **Solz*, « confiture de végétaux ».
962. **Someil*[*T*]ier, « sommeil-
 ler ».
-
956. HOUL. 97b, כבש. θ ρ 44 שולציר sulçir — 8 שולשויר sulsuir — s שולצר sulçr — S שולניור sulinir.
957. SAB. 91b, הלמה. e שולדדורא sulddura — : שול דרודא sul druda — l (en marge) S שולדורא suldura — II סולדרורא suldrura — 12 o — 50 שולד דורא suld dura.
958. a) SAB. 16b, ורויתכן. e : שולדדויר suldiir — k שלדויר saldir — l t II 12 B² שולדויר suldir — 50 מולדויר tuldir — S 'שולדו' suldi' — I שולדאדורא suldadura (esp. soldadura).
- b) SAB. 41b, מצרף. e שולדר suldr — : שולדויר suldiir — l 12 50 S שולדויר suldiir — II שולדור suldur.
- c) QID. 25a, הלים. j o — μ 3 שולדויר suldir — n שולדויר solder — 7 שולידר sulidr (it. *solidar*) — 10 שולויר sulir (en marge שולדויר suldir) — F שולדא sulda — B שולדור suldur.
- d) 'A.Z. 69b, הלים. v שולדויר suldiir — S סלדויר sldir.
- e) HOUL. 45a, הלים. θ סולדק sildk — ρ שולרת sulrt — 8 s 15 o — S שולדרא suldra.
959. a) BER. 43b, גילדא. θ S שולא sula — II סולא sula — E שולת sult.
- b) SAB. 60b, עקב. e l 12 50 s A S שולא sula — : שולה sulh — II סולו sulu (it. *solo*).
- c) SAB. 112a, כף. e : 50 S שולא sula — l שולא sola — II שולו sulu (it. *solo*) — 12 [עור].
- d) YEB. 101a, עקב. j b c V שולא sula — S מלון tlun — B שולה sulh.
- e) YEB. 103b, עקב. j S שולא sula.
- f) QID. 14b, עקב. j μ B שולא sula — n סולא sula — 10 o — F שואולא suailla (esp. *suela*).
960. a) 'ER. 84a, דיו. e h 6 F שולויבא suliba — 50 שולויבא solika — S o¹.
- b) SOUK. 22a, קורות הבית, שולביש sulbis — 17 שולביש slibs — S שולויבא suliba.
961. TA'AN. 24b, כובשת. 13 40 S שולץ sulç.
962. TA'AN. 12a, מתנמנם, 13 S שומילויר sumiliir — 40 שומילויר sumliir.

1. La glose s'insère entre וויו et הבולמ' ד"ה זיו.

963. *Son*, « son, bruit ». la bonde d'un tonneau ».
 964. *Sorbier*, « sorbier ». 970. a) *Sovine*, « couchée sur le dos ».
 965. c) *Sorcil*, « sourcils ». **b) *Sovins*, « couché sur le dos ».
 a, b) *Sorcils*, « sourcils ».
 966. *Sorparlediz*, « discours presomptueux, excessif ». 971. **Sterke* (allemand), « empois » (ou, moins probablement, *Sterke*[n], « empeser »).
 967. *Sorsemez*, « ladre » (en parlant de la chair de porc). 972. *Stok* (all.), « cep, entrave ».
 968. *Sospiecier*, « soupçonner ».
 969. *Sospiriel*, « trou dans

963. SAN. 94b, משק. E o — S שון sun.
 964. a) QID. 73b, זרדתא. j 3 10 o — μ קורמיר kurmiir — n שלביר slbir — F שורביר surbir — B שלריר slrir.
 *b) PES. 111b, זרדתא. I (Pseudo-Raschi) B שונדכיר sundkiir.
 II (Raschbam) 6 B שוכביר sukbiir — 27 שורביר surbiir — V שונביר sunbir.
 965. a) BEK. 43a, גבונן. 2 B שורצולש surçils — 4 שורצילוש surçilus.
 b) BEK. 43b, גבונים. 2 B שורצולש surçils — 4 שורצילוש surçilus.
 c) NID. 23b, גבות עינים. μ שורצוילא surçila — ρ S שורציל surçil.
 966. BER. 28a, בענותי לך. θ טרופרליין truprliin — 11 שדופרליין sdupliin — 18 שורפלי שורpli — E שור פרלדיץ sur prldiç — S שורפרליי surprlii — B² o.
 967. KET. 61b, s.v. דבר אחר שורשמוא sursma — ξ שורשמיוץ sursmiç — 3 שורשמיון sursmiin — S שורשמין sursmin.
 968. a) GUT. 19a, מדמון שושפיציר suspiçir — m שושפיצור suspiçir — u S שושפיצור suspiçir — 14 שושפינצור suspiñçir — 17 o — 39 שושפינצור suspiñçir.
 b) HOU. 90b, בוטח. θ ρ s שושפיציר suspiçir — 8 שוש פצור sus pçir — S שושפינצור suspiñçir — B שושפינצור suspiñçir.
 969. 'A. Z. 69b, שיוכא. v שושפיל suspil — S o — I שופליר supliir — T ('A. Z. 70a) שושפריאל susprial.
 970. a) NID. 17b, פרקדנות שופינא supina — ρ שקודרינא skudrina — t o — S שובינא subina.
 **b) B.B. 74a, אפרקוד. E Ed. Lublin (1576) שובינש subins — S שובנש subns — B שודינש sudins — V שיפינש sipins.
 971. B.M. 60b, לכסכוסו. m γ 20 42 B o — y שמוקא strka — β שווידקור שווידקור suiidkir — q?¹
 972. 'A.Z. 15b, סדן. v o — a v A S שמוק stuk — 6^a שתוק stuk².

1. Contexte dans β: 'לכסכוסו בלע [לכסכוסו בלשון] אשכנז ש' : שובינש ... שובינש שובינש [שובינש בגדים] בבו סובין.

2. v ou sa source a omis la glose allemande par erreur; voici le contexte de v: סדן לשום רגלי אוש ובלשון אשכנז ובלע צוף. Voir ci-dessus, p. 21, n. 3.

973. *Tabahie*, « rectum, dernière partie du gros intestin ».
974. *Taches*, « taches (dans la crête d'un coq) ».
975. b) *Tajer*, « tacheter ».
- a) *Tajex*, « tacheté ».
976. a, b) *Tajes*, « taches ».
- c) *Tajes blanjes*, « taches blanches ».
977. *Talemasje*, « masque ».
978. *Talon*, « talon ».
979. *Talpe*, « taupe ».

973. a) BER. 62b, לרכשויה. θ מבחיהא mçu (it. *maz[ç]o*) tbhiah — 11 מבצי mçu (it. *maz[ç]o*) — B מבחויא tbhïa — S מבחויא tbhia.
- b) HOUL. 49b, דרכשא. θ s S מבחויא tbhïa — ρ מבחויא [פי] tbhïa — 8 A מבחויא tbhia.
- c) HOUL. 50a, הלחולות. θ S מבחויא tbhïa — ρ 8 מבחויא tbhia — s? — 44 מבחויא tbhiah — A מבחא tbha.
- d) HOUL. 95b, כרכשא. θ s מבחויא tbhïa — ρ מבחויא tbhiah — 8 מבחויא tbhïih — S 'מבחי' tbhi' — B מבחויא tbhia¹.
- e) HOUL. 113a, וכרכשא. θ 8 S מבחויא tbhïa — ρ מבחויא tbhiah — s?
974. 'A. Z. 4b, סורויקי. v מקש tks — S נוקיש nukis.
975. a) SOUK. 33b, מנומר. 5 6 o — 17 מיונן tiinn — S מצש tçs².
- b) NID. 51a, מנומר. μ ρ S מיינן tiir.
976. a) BER. 7a, שורויקי. θ 11 מיינא tiata — 25 שויץ siiç, corrigé en מיישיי tiisi — S מייש tiis — B מיימ tiit.
- b) HOUL. 46b, ארכמו. θ o — ρ [שיש] sis — 8 s 15 S מייש tiis — 44 מייש tajes — T מאייש taiis.
- c) HOUL. 47b, שורויקי חיוורי. θ מייש בלנישנמ. θ מייש tiis bliisnt — ρ s מייש tiis blnks — 8 מייש בלנקש tajes blankes — 15 מיימ בלמייש tiit bltis — 44 מייש tiis — S מקש tks.
977. a) SAB. 66a, ליוקטמון. e : מלמינשא tlminsa — l מלמיישייא tlmïisïia — 11 מלמיישייא tlmïisïa — 12 מלמיישייא tlmïisïa — 50 מלמיישייא talemasje — S מלמיישייא tlmaska.
- b) SAB. 66b, פרמו. e מלמיישייא tlmïisïa — : 50 מלמיישייא tlmïisïa — 1 O (II, 42a, § 84, 22) מלמיישייא tlmïisïa — 11 מלמיישייא slmïisïa — 12 S מלמיישייא tlmïisïa.
978. YEB. 102a, עקב. j c S מלון tlun — B שלון slun³.
979. a) BER. 57b, קורפרא. θ 11 מלפא tlpa — I מופו tupu (esp. *topo*).
- b) SAB. 78a, דכרושתונא. e : 1 12 50 S מלפא tlpa — 11 o.
- c) HOUL. 63a, באות שבשרצים. θ ρ 8 s 15 S מלפא tlpa.
- d) HOUL. 63a, קיפורץ. θ ρ 8 s 15 S מלפא tlpa.
- e) HOUL. 63a, קורפדאי. θ ρ 8 s 15 S מלפא tlpa⁴.

1. Dans le S de Munich on lit : 'מבחי' tabahi', les voyelles ayant été ajoutées en manuscrit.

2. NID. 19a, 48a בלעז מיימ מנומר השרוני [הויץ], avec tiia, *tajé(?)*, « tache-té », comme traduction de השרוני, en parlant du vin. S o — μ ρ ?

3. V suit B.

4. *M. Q. 6b, 6 a שקורין תופינו, tupinu, l'italien dialectal *topino*, « taupe », pour traduire בריה שאין לה עינים. λ B : o.

980. *Tan*, « tan, écorce de chène ».
981. *Tanbor*, « tambour ».
982. *Tapid*, « tapis ».
983. *Tariedre*, « tarière ».
984. *Tas*, « tas ».
985. b, c, d, e, f, *g, *h, *i) *Tasche*, « sac ».
- a) *Tasches*, « sacs ».
986. a) *Teigne* « teigne (qui grandit dans les étoffes de laine) ».

980. SAB. 79a, קליפת ארו *tan* — e 11 12 50 תן tn — l 1 טאן tan — S טנא tna (it. *tan*[n]a ?)
981. SOT. 49b, מנבור *tnbur*.
982. a) B.Q. 117a, ביסתרקי *tpid* — α o p מפיד *tpid* — β מפיר *tpir* — γ תפיר *tpir* — E S² תפיד *tpid*.
- b) B.B. 13b, ביסתרקי *tpid* — n S מפיד *tpid* — 9 מופיור *tupiiir*.
- c) SAN. 95a, בסתרקי *tpiti* (esp. *tapete*) — S תפיט *tpit* — B תפית *tpit* — V מפיט *tpit*.
983. a) QID. 21b, מוקדה *truiila* (pr. *travela*) — μ מריאירא *triaaira* — 3 מרובולא *tribila* (it. *trivel*[l]a) — n V מריודא *triida* — 7 מרולא *truula* (pr. *travela* ?) — 10 מריודרא *tridra* (au-dessus de la ligne, en main postérieure : מריודרא *triuula* [it. *trivel*[l]a]) — F מריורא *tiria* — B מריודרא *triidra*.
- b) B.Q. 119b, מוקדה *trida* — β מריודרא *tridra* — γ מדיודרא *tdidra* — S² מריודא *triida*.
- c) BEK. 37b, מוקדה *tiina* — 4 B מריבלא *tribla* (it. *trivel*[l]a) — 29 מריודדא *tridda*.
984. SAB. 50a, הפתק *nts* — e נמש *nus* — l 11 12 50 S טש *ts*.
985. a) SAB. 154b, גוולקי *tsks* — e 16 50 משקש *tsks* — i נשקש *nusks* — S עשקנש *esksn*.
- b) MEG. 26b, דלוסקמו *pusku* — 6 פושקו *pusku* — 13 S o — 17 משקאש *tskas* — a משקא *tska* — A קאישא *kaisa* ¹.
- c) GUIT. 28a, מליוקא *tska* — 3 u 14 a u w 1 A S משקא *tska* — m משיקא *tsika* — 17 o.
- d) GUIT. 78a, מסקא *tska* — 3 m c S² משקא *tska* — u ששקא *sska* — 14 מסקא *tska* — 17 o.
- e) QID. 50a, דלוסקמא *tska* — j n B משקא *tska* — μ משקא *taska* — 3 10 V מסקא *tska* — F לישקא *liska*.
- f) B.M. 20b, מליוקא *tska* — m β q 20 משקא *tska* — γ V מסקא *tska* — B 'משק' *tsk'*.
- *g) TA'AN. 23b, גואלקא *tska* — 13 40 S משקא *tska* — E מסקא *tska*.
- *h) M.Q. 24b, דלוסקמא *nuska* — 49 נושקא *nuska* — S o — λ 6?
- *i) ME'IL. 21a, דלוסקמא *tska* — 2 B² משקא *tska* — B מסקא *tska*.
986. a) HOUL. 28a, וניכא *tiina* — θ φ 8 מיינא *tiina* — s מיינויא *tiinii* — S מיינויא *tiinii* — S² מיניא *tinia* — B² מרמא *trma* (it. *tarma*).

1. Cette glose se trouve dans le דלוסקמו ד"ה, avant le mot כמו.

- b) *Teigne*, « teigne (qui mange le lin) ».
987. a) *Teile*, « toile, pelli-
cule ».
- b, c, e, f, g, h, i, j, k,
o, p, q) *Teile*, « toile, taie de
l'œil ».
- d) *Teile*, « toile, étoffe ».
- l) *Teile*, « membrane
épaisse et forte qui couvre les
flancs (d'un animal) ».
- m, n) *Teile*, « membra-
ne, graisse qui recouvre la
panse ».
- *r) *Teiles*, « toiles,
étoffes ».
988. *Teliers*, « métiers à tisser
[?] (des femmes) ».
989. e) *Tenail*[l]e, « tenaille ».
- a, b, c, d, f) *Tenail*[l]es,
« tenailles ».

- b) HOUL. 85b, ויאניבא. θ ρ 8 S מוינא tiina — s מוינא tina — B² תרומא trma
(it. *tarma*) — V מויש tiis — E o.
987. a) BER. 25a, קרום. θ ΙΙ 18 מוילא tiila — S מוילא.
b) PES. 73a, דוקין. 6 o — 27 מוילא tela — B מלויא tliia.
c) BÉC. 27a, דוקין. b μ. 5 6 7 12 13 S מוילא tiila — λ 45 מוילא tila.
d) HAG. 12b, דוק. λ 5 6 13 S מוילא tila — V מוילא tiila.
e) GUIT. 56a, דוקין. 3 m u 14 39 מוילא tiila — 17 מויל til — S מויל tila
— S² מוילה tilh.
f) 'A.Z. 5b, דוקין. v מוילש tiils — S מוילא tila.
g) 'A.Z. 51a, דוקין. v מוילא tila — S מוילא tiila.
h) ZEB. 35b, דוקין. f o — B מוילא tiila.
i) ZEB. 85b, דוקין. f מוילא tiila — B מוילא tila.
j) MEN. 79a, דוקין. 2 ? — w שוילא (ש douteux, peut-être מ) siila — M
מוילא tila — B o.k) MEN. 101a, דוקין. 2 o — B מוילא tiila — B² מוילא tuila.
l) HOUL. 8b, קרום. θ ρ מוילא tiila — s 44 S מוילא tila — S² מוילה tilh.
m) HOUL. 49b, חלב שעל הקרב. θ מלויא tliia — ρ 15 u A O (I, 116b,
§ 413) מוילא tiila — 8 מוילא taile — s 'מול' til — S מוילא tila.
n) HOUL. 93a, חלב הכנסה את הקרב. θ ρ o — u מויל til — v A S מוילא
tiila — s 8 מוילא tila.
o) BEK. 16a, דוקין. 2 מוילא tiila — 4 מוילה tilh — B מוילא tila.
p) BEK. 28a, דוקין. 2 B מוילא tiila — 4 מוילא tila.
q) BEK. 38a, דק. 2 4 B מוילא tiila — 29 B² מוילא tila.
*r) M. Q. 10b, קורביו. A מוילש tiils.
988. SAB. 113a, עמודים. e 50 S מלוירש tliirs — i מלוירש tliirs — I מלוירש rilis — 12 o¹.
989. a) SAB. 110a, צבתא. e 50 מוילש tniils — i מוילש tniilas — I מוילש tniilas — 1
אימנוילש tniils — 11 מינוילש tiniils — 12 [מספרים] — S אוטנלש aitnls —
V אוטנלויש aitnliis.

1. 50 ajoute : דבמוקביו קורין אותו רוילש : « et dans mon endroit on l'appelle riils » (cf. 11); c'est l'anc. fran. *reilles*, cf. REILLES, n° 889.

990. *Tenpeil*[*l*]on [?], « clou qui a deux pointes aiguës et recourbées ».

991. *Tenpene*, « membrane séreuse, partie de la paroi abdominale qui couvre la panse ».

992. a, *d, *e, *f) *Tenple*, « tempe (partie de la tête) ».

b, c) *Tenples*, « tempes ».

993. *Tenprer* [?], « tremper, mettre dans une bouillie ».

994. b) *Tenrum*, « cartilage (intérieur, anti-hélix) de l'oreille (d'un animal) ».

a) *Tenrums*, « cartilages (d'un animal) ».

- b) PES. 54a, צבת. 6 27 מניולש tniils — E מניולאיש tniialis — B מניוליש tniils.
- c) KET. 77b, צבתא. *k* מנדלוש tndlis — ξ מניולש tniils — 3 מניוליא tinliia (it. *tenaglia*) — S 14 מיניוליש tinliis — S² מניוליש tniils.
- d) B. Q. 9b, צבתא. α מניוליש tniils — β γ ο מניוליש tinliis — p מניוליש tniails — r מניוליש tniils — S מניוליאש tniilas — S² מניוליאש tniilas.
- e) B. Q. 59b, צבתא. α p δ v מניוליא tinliia — β מניוליא tinliia — γ מיניוליש tinlii (it. *tenaglia*) — o מניוליא tinliia — r o¹ — A S מניוליא tniila — S² מניוליא tinliih — B מניוליא tinliih — V מניוליש tniils.
- f) SAN. 52a, צבת. S מניוליש tniils.
990. SAB. 60b, כלבוס. e הינפלוון hinpliun — t הינפלוון hnpliun — I הינפלוון hinpiliun — II מינפלוון tinpiliun — 12 o — 50 מינפלוון tapiilun — A תפלוון tpiilun — S מינפלוון tinpiilun.
991. a) HOUL. 42b, עב. קרום. θ 8 s S מנפנא tnpna — ρ מנפנא tnpa — 15 מנפנא pncā — P (143a) מנבא tnba — P ms., f. 62b מנבא tanbe.
- b) HOUL. 50b, עב. קרום. θ 8 s 44 S מינפנא tinpna — ρ V מינפנא tinpa — 8 A מנפנא tnpna — v מנפנא tnepna — 15 מנפנא tnpa.
992. a) SAB. 80b, צידעא. e 12 מנפלא tnpla — t מנפלא tnplh — I II 50 S מינפלא tinpla.
- b) BEK. 35a, צדעיו. 2 o — 4 מימפלוש timplis — B שינפלוש simpls — V מנפלוש tunpls.
- c) NID. 29a, צדעיו. μ מינפלוש tinpliis — ρ מנפלוש tnpls.
- **d) NAZ. 3a, צדעא. 46 שמיפול smpil — B^o — B² מינפלא tinpla².
- **e) B. B. 60b, צדעא. n בת מיפלא tipla — S מינפלא tinpla — B מנפלא tnpl.
- **f) MAK. 20a, s. v. הויב על הראש. v מינפלא tinpla — B מנפלא tnpla.
993. GUIT. 69b, ונשמרינהו. 3 17 o — m מרנפיור trnpiir — u מרנפיור trnpir — 14 מינפיור tinpir — 39 מנפיור tnpir — S מרנפיור trnpir — V מרנפיור trknriid.
994. a) PES. 84a, והסחוסים. 6 מינרומש tinrums — 27 מנדרום tndrus — B מיברום tibrus.

1. Le ms. r substitue à la glose et son contexte le passage suivant : צוותא בלעז צוותא שולץ בלעז. Dans ce passage, le mot צוותא, provenant d'un texte différent du notre, est traduit par sulg, *solaz*, « compagnie ». (V. le n° 955).

2. Dans l'exemplaire de B de R. Beçalel Aschkenazi, qui se trouve maintenant à la Bibliothèque municipale de Francfort sur Mein, on a ajouté en marge à l'encre : דינפלא dinpla.

995. c, e) *Tenve*, « mince, maigre ».
 d) *Tenve*, « aigu, mince ».
 a, b) *Tenves*, « minces, maigres ».
 f, g) *Tenves*, « mince, maigre ».
 996. *Tepor* [?], « chaleur, tiédeur (d'une journée nuageuse) ».
997. ***Tercel*, « troisième essaim (de l'année) ».
 998. **Teriake* [?], « thériaque ».
 999. *Tevale*, « touaille, linge pour s'essuyer ».
 1000. *Tifinon* [?], « fard, rouge ».
 1001. *Til*, « tilleul (arbre) ».
 1002. *Tiules*, « tuiles ».

- b) BEK. 37a, הסחום. 2 o — 4 מנרום tnrus — 29 מנרום tnrum — B מנדרון tndrun.
 995. a) Souk. 13b, דקות. 5 6 o — 17 מנביש tnbis — S מינבש tinbs.
 b) B. Q. 119a, דקין. α מנבש tanbs — β γ S מנבש tnbs — ρ מנבש tanbs.
 c) HouL. 46a, מריודד. θ מינביש tinbis — ρ מנרא tnra (it. *tenera* ?) — 8 s מנבא tnba — 15 מיננא tinna — S מינבא tinba.
 d) HouL. 48a, חלוש. θ ρ S o — 8 מנבא tnva — s מנבא tnba — 15 מיננא tinka 1.
 e) BEK. 45a, מריופה. 2 4 o — 29 מנבא tnba — B מנבא tnba.
 f) 'ARAK. 10b, דק. ρ מינבישא tinbisa — B מינבש tinbs.
 g) NID. 21a, פשוט. μ מנבש tnbs — ρ S מנבש tnbs — t מנכש tnks.
 996. YOM. 28b, וזהמא דשמשא. i מופורר tupiur — μ מורפור turpur — 5 ? — E מופור tupur — B o 2.
 997. B. B. 80a, שלושי (נהיל). S B מירציל tirčil.
 998. NED. 41b, תוריקי. B תיריקא tiriika.
 999. SAB. 40b, אלוטמית. e o — 1 12 S מיולא tiula — 1 44 50 מיוולא tiuula — 11 (en marge) מיבולא tibula — s A מאלא tala.
 1000. a) SAB. 64b, שרק. e מפינון tipinun — 1 12 o — 1 מופנוון tipnuuin — 11 מיכפטון tikptun — 50 מינפטון tinptun — S מינפננאה tinpanah.
 b) SAB. 95a, סרק. e מפינון tipinun — 1 מינפטון tipntun — 11 12 o — 50 מפינון tpinun — S מופינוון tipinuiin — I מופנוון tipuniin.
 *c) M. Q. 9b, סרק. 49 מופורון kupirun — S o — λ 6 ?
 1001. HouL. 51b, s. v. תימחתא. θ מיוולו tiili — ρ s מיוול tiil — 8 מיוול til — 15 S מיל til.
 1002. a) SAB. 29a, רעפים. e מולש teules (pr. *teules*) — 1 מובלש tibls — k S מוולש tiuls — 1 מוולש tiuules — t מוולש tiuals 3 — 11 מובלש tibls — 12 o — 34 'מובלו' tibli — 50 מובלש tiules.

1. Cette glose se trouve s. v. פוכיה דהחלוש.
2. La glose s'introduit entre המעונן et ד"ה דנא.
3. Dans t il y a un point au-dessous du ל qui ne peut guère être un i. Le scribe sans doute s'est trompé en copiant le מוולש tiuals de sa source. Dans l on a מוולש pour מיוולש.

1003. *Tonels*, « tonneaux ». 1007. *Torn*, « treuil, roue
1004. *Tonine*, « thon (espèce (d'un puits, p. ex.) ».
de poisson) ». 1008. *Tornede*[?], « (un œuf)
1005. *Torbeil*, « tourbillon, gâté ».
tempête ». 1009. *Tornediz*, « (un lit)
1006. *Tore*, « aconit ». pliant, mobile ».

- b) SAB. 125a, רעפים. e מוולש tuuls (pr. *teules*) — i מבלש tbls (pr. *teules*) — l 50 מוולש tiuuls — 11 מווליש tuulis (pr. *teules*) — 12 o — S מיבלש tibls.
- c) PES. 30b, מרעפים. 6 מיגוליש tigulis — 27 s A מיבלש tibls — 35 מבלש tbls (cat. *teules*) — B מויליש tiilis.
- d) BÉÇ. 33a, רעפים. b מווליש tiuulis — λ מיגולשי tigulsi — μ 7 מוויבולש tiibuls — 5 13 מיגוליש tigulis — 6 מיגולש tiguls — 12 מויבלש tiibls — 45 מויבלש tibls — S מויבלש tiibus.
- e) B. Q. 69a, רעפים. α β p S² מבלש tibls — γ o מיגוליש tigulis — r מויבלש teules (cat. *teules*) — E מויבלא tibla.
- f) MEN. 63a, רעפים. 2 o — w בלש bls (en marge, presque illisible) — B מיבלש tibls.
1003. 'A. Z. 59b, דודורין. v מנילש tnils (pr. *tenels*?) — S מוילינץ tulinç — Y (136b) מונילש tunils.
1004. a) BER. 44a, מרות. θ 11 S O (I, 54a, § 161) מונינא tunina.
b) SAB. 39a, קולוים האיספנין. e : l 11 s 50 S מונינא tunina — 12 o.
c) MEG. 6a, מרות. 5 6 13 o — 17 בלשון יון מונינא tutina' en langue grecque — S מונינא tunina.
d) HOUL. 66a, סולתנות. θ ρ s S מונינא tunina — 8 מונינא tonina — 44 מונינא tutna.
1005. BER. 59a, דעפא. θ 11 מורביל turbil — S סופמורבייל supturbiil.
1006. a) HOUL. 58b, תיעא. θ ρ s S תורא tura — 8 (en marge, dans une main italienne) — I תורינא turiia.
b) HOUL. 59a, ברורתא. θ 8 s 15 מורא tura¹ — ρ S T תורא tura.
1007. a) 'ER. 104a, בגלגל. e מורן torn — h תורן turn — 6 מור tur — F מורנו turnu (esp. *torno*) — S מורן turn.
b) HOUL. 15b, במוכני. θ 8 מורנו turnu (it. *torno*)² — ρ מורניל turnil — s מור tor — S מורן turn³ — S² מור tur.
1008. BEK. 57b, מוורתא. 2 E G o — 4 מורדנא tnrda — B מורניק turnik.
1009. SAB. 47b, גלגליתא. e מורינא turniça — i 12 o — l 50 מורנדיץ turndiç

1. NID. 51b, μ a ... חרוע. חלת היא ומרה בל' ומרה היא מאד; il traduit תיאה par *tore*. Comme ρ et la citation dans R. Samson (ad *Oukç*. III, 5) s'accordent avec les éditions à expliquer התיאה היינן סיאה, התיאה, la glose de μ est d'authenticité fort douteuse.

2. Dans 8 les lettres נן *nu* ont été ajoutées après coup.

3. L'exemplaire de S de Munich a été vocalisé en ms. ainsi : מורן toren.

1010. *Tornadoire*, « rallonge, partie démontable (d'une table) ».
1011. a, b) *Torner*, « tourner la pâte, pour en former le pain ».
- **c) *Torner*, « s'altérer, se dénaturer, devenir aigre (un aliment) ».
1012. *Tortel*, « galette cuite sous la cendre ».
1013. ***Torturios*, « qui font tort aux autres, injustes ».
1014. *Tos*, « toux ».
1015. *Tos[s]er*, « tousser ».
1016. **Traïna*, « (il) traîna ».
1017. *Trames*, « trames ».
1018. *Traped* [?], « tapis ».
1019. *Trecedoirs*, « tresses (de lin non filé) ».

-
- 11 מורשוץ tursiç — s מורניץ turniiç — 1 מורטיל turtil — A שריצא sriça — B מורנדון turndin.
1010. BÉç. 29b, תוך. h מורנדוויירא turnuiira — λ מטרא mtra — μ מורנדוויירא turnuiira — 5 6 7 13 0 — 12 מורנדודווייא turniduduiia — 45 S מורנדוויירא turnduiira.
1011. a) MEN. 50b, ערויכתן. 2 ? — 4 ? — w מורטיר turtir — B מוניר tunir — V סוניר sunir †.
- b) MEN. 55a, ערויכתא. 2 מורטיר turtir — w מורניר torner — B מורניר turnir.
- **c) B.B. 95b, שעברה צורתי. S מוריר turir — B מורנייר turniir.
1012. SAB. 19b, הררה. e 50 מורטיל turtl — † מורטיל trtl — k מורטיויל turtiil — 1 מורטיוויל turtuiil — t 11 12 44 B² מורטיל turtil — S מורטיל turti' — Ed. Giustinian (Venise, 1550) פוגאצה pugaç (D.S. ; it. *fugaz[ç]a* ²).
1013. NAZ. 49b, קנטרנין. 46 מורטוריוש turturius — B מורטוריוש tirturius.
1014. *ER. 99a, ה'ד. לא תחליף. e מונשא tunsā — b 6 F S מוש tus — B מוש' tus' — B² מושא tusa (it. *tos[s]a*) ³.
1015. a) BER. 62b, נחר. θ מוסיר tusir — 11 סומיר sutir — S מושיר tusir.
- b) QID. 81b, אכמר. μ מושי tusi — n 3 10 E F מושיר tusir — B שומיר sutir.
1016. BER. 10b, גירר. θ 11 S 0 — F מראינה trainh ⁴.
1017. B.Q. 119b, פונקלין. α p מרמוש trms — β γ מרמויש trmiis — S מריומש triims.
1018. a) YEB. 63a, בוסתרקו. d מרפוד trpud — j מרפיר trpiir — E מאפיד tapid — S שפיד spid — B מאפית tapit.
- *b) TA'AN. 21b, בסתרקו. 13 40 S מרפיתו trpitu (it. *trapeto*) — E O — B מפייד tpidu — B² מרפידו trpidu (it. *trapeto*) ⁵.

1. Cf. les leçons de 2 et de 4 données sous ENTORTER, n° 356, c. Sous a), MEN. 50b, Raschi dit que la glose est « en langue de France ».

2. BÉç. 9a, on trouve dans S la glose מורטיל turtil pour expliquer הלה. h λ μ 6 7 12 13 45 : 0. 5 ?

3. V suit S.

4. Contexte de la glose : ... עובר ניסן : עובר ונסף : גירר מראינה בלעז : עובר ניסן ...

5. V suit B.

1020. *Trecas*, « tresses (de lin non filé) ». (les courroies des phylactères) ». 1022. b, c, d, g, h) *Treil*[l]e, « treille ».
1021. a) *Trecier*, « serrer (ses mains) entre ses doigts ». a, e, f) *Treil*[l]es, « treilles ».
- b) *Trecier*, « tresser, tisser (un rideau, pour servir de mur à une cabane) ». 1023. *Treil*[l]ier, « faire monter en treille ».
- c) *Trecier*, « tresser 1024. *Tremuïe*, « trémie ».

1019. BEK. 29b, תוכי, 2 o — 4 מרנרור trnrur — B מרצוירש trçuirš.
1020. B. Q. 119b, תוכי, α β מרועש trçš — γ מרועיש trçiš — p מרועיש trekes (leçon incertaine) — S² שרומש srimš.
1021. a) SAB. 10a, פכר, e מרצויר trçuir — t מרועיר trçuir — k מרנציר trnçir — l מרציר trçir — t B מרציר mrçir — 11 מרועיר trçir — 12 E O — 50 מרצויר trçiid.
- b) 'Er. 86b, במשלש, e B² מרועיר trçir — h מרצויר trçuir — 6 מרציד trçid — 50 מרועיד trçid — S [האורג] — F מרציר trçir¹.
- c) MEN. 35b, מתלית, 2 מרציר çirçir — B מרנרור trnrir.
1022. a) PES. 53a, דליות, 6 B מרועיש trçiš — 27 מרועיש trçiš — 48 מרועיש trçiš — uidliis.
- b) SOUK. 9b, דלית, 5 6 o — 17 מרועיש trçiš — 1 S מרועיש trçiš.
- c) KET. 111b, דלית, k מרועיש trçiš — ξ מרועיש trçiš (leçon peu sûre) — 3 מרועיש trçiš — 14 o — S מרועיש trçiš.
- d) B.M. 116b, דלית, m מרועיש trçiš — β γ o — γ מרועיש trçiš — q מרועיש trçiš — S מרועיש trçiš.
- e) MEN. 53b, דליותה, 2 w E מרועיש trçiš — B מרועיש trçiš.
- f) MEN. 86b, דליות, 2 מרועיש trçiš — w מרועיש trçiš — B מרועיש trçiš — M מרועיש trçiš.
- g) HOUL. 90b, גפן, θ ρ מרועיש trçiš — 8 s מרועיש trçiš — E o — S מרועיש trçiš.
- *h) KER. 15a, בדלית, 2 B מרועיש trçiš.
1023. SOUK. 11a, הדלה, 5 6 o — 17 מרועיש trçiš — s מרועיש trçiš — A מרועיש trçiš — S מרועיש trçiš.
1024. a) HAG. 3b, אפרכסת, λ 5 מרועיש trçiš — 6 E מרועיש trçiš — 13 S מרועיש trçiš.
- b) B.B. 20b, קלת, n S מרועיש trçiš — 9 מרועיש trçiš — B מרועיש trçiš.
- c) HOUL. 89a, אפרכסת, θ מרועיש trçiš — ρ מרועיש trçiš — 8 מרועיש trçiš — s E S מרועיש trçiš.
- **d) B.B. 65a, קלת, n o — S B מרועיש trçiš.

1. V suit B². PES. 102b, dans le commentaire de Raschbam, 48 a משלשן, [וגדור מרועיר] שלשלת ל' trçir, ***trecier*, « tresser, unir (des bénédictions) ». V [o]. 6 27 B?

1025. *Trepied*, « trépied ».
1026. a, b) *Trestrest*, « exsude, émet (un liquide) ».
- c, d, e, f, g) *Trestrest*, « pénètre, entre bien avant ».
1027. *Trev*, « poutres du toit ».
1028. *Triège*, « raccourci, chemin plus court ».
1029. **Trijes*, « mets de blé écrasé ».
1030. a) *Troche*, « bouquet, groupe (de palmiers) ».
- b) *Troche*, « trochet, touffe, amas de tiges (roseaux) sur le même pied ».
- c) *Troches*, « trochets, amas de tiges (roseaux) sur le même pied ».
1031. *Troje*, « réunion, masse (de dattes) ».

1025. a) SAB. 78b. פטפוט. e טרפיר srpir — : l S טרפיר trpiir — 11 12 טרפיד trpid — 50 B טרפיד trpiid.
- b) SAB. 102b. פטפומי. e טרפד trpd (pr. *treped*) — : o — 1 12 50 B טרפיד trpiid — 11 טרפיד trpid (pr. *treped*) — S טרפיר trpiir¹.
- c) BÉC. 32b. לשפות ל"ד. h טרפיד trpid — λ טרפיד tripiid — μ o — 5 טרפיד tripidi (it. *trep[p]iedi*) — 6 13 טרפיד tripid — 7 טרפיד trupk (pr. *treped?*) — 12 S טרפיד trpiid — 45 טרפיד tripid.
- d) BÉC. 33a. ביעתא וכן ל"ד. h 12 טרפיד trpid — λ 6 13 45 טרפיד tripid — μ טרפיר trpiir — 5 טרפיד tripidi (it. *trep[p]iedi*) — 7 טרפיר tripr (pr. *treped?*) — S טרפיד trpiid.
1026. a) PES. 30b. כודותי. 6 o — 27 טרשטרושט sumnt tristrist — 35 טרשטרושט trssrnsis — B טרשטרושט trstdts.
- b) YOM. 78a. משחל שחול. i טרשטרושט trestrest — μ טרשטרושט trsurist — 5 o — B טרשטרושט tristrist.
- c) 'A.Z. 76a. ונדבכת. v טרשטרושט surchurist — S טרשטרושט trstris.
- d) ZEB. 79b. קריר. f טרשטרושט trstrist — B טרשטרושט trstrits — C (ad Toh. IV, 4) טרשטרושט tristrist.
- e) ZEB. 98a. בעומק. .. נכנס. f טרשטרושט trstris — B טרשטרושט trstrit.
- f) MEN. 83a. קדיר. 2 o — w טרשטרושט trsnu dist — B טרשטרושט kurstriit — M טרשטרושט trastist.
- g) NID. 56b. מקדור. μ טרשטרושט trstriia — ρ טרשטרושט tristrist — S טרשטרושט trstriis.
1027. SOUK. 22a. קורות העלויה. 5 o — 6 טרב trb — 17 טרוט srit — S טריב trib.
1028. BER. 62b. קפנדריא. θ S טרויא triia — 11 o.
1029. TA'AN. 24b. דיוסא. 13 40 S טרויס triis — V טרויס triis.
1030. a) SOUK. 32a. כף. 5 6 o — 17 טרוקא traka — S טרוקא truka.
- **b) B.B. 68b. היצת הקנים. n o — S טרוקא truka — B טרוק truk.
- **c) B.B. 143b. כחשים של קנה. S טרוויס truiis — B טרוקש truks.
1031. KER. 80a. שיגרא. h טרוויא truiia — ξ טרויה triih — 14 ? — S טרוויא truiua — V טרווית truiut.

1. V suit B. BÉC. 28b, 5, λ, μ et 45 insèrent, après les mots טרפיר פטפוט, un long passage, au cours duquel on trouve טרפיד tripid (μ טרפיר trpiir; 45 טרפיר trpir) comme explication de ברול כלוי של ברול. h 6 7 12 13 S: o.

1042. a, b, c, e) *Vadil*, « pelle à feu ».
- d) *Vadils*, « pelles à feu ».
1043. *Valede*, « vallée ».
1044. *Van*, « van ».
1045. *Vaner*, « vanner ».
1046. b) *Vece*, « vesce ».
- a) *Veces*, « vesces ».
1047. b, d, e, f, g) *Vedil*[l]e, « vrille ».
- a, c, h) *Vedil*[l]es, « vrilles ».

1042. a) SAB. 20a, במגריפה, e וודיל vadel — S וודילי uudili (it. *vadile?*) — k l t 12 44 וודיל uudil — 11 o — 50 בדיל bdil.
- b) SAB. 122b, כמגריפה, e 11 s 50 S וודיל uudil — l 12 o — 44 וודיל udiil¹ — A וודל uuidl.
- c) HAG. 20a, כמגריפה, λ וודיל uuidil — 5 6 13 S וודיל uudil — F וודל uuld.
- d) B.M. 30a, כמגריפות, m 'וודלו' uuldi — γ β וודיליץ uudilic — γ כודיליץ mdilic — q וואיש vais — 20 וורילף uurilp — 21 וודלש uudils.
- e) 'ARAK. 10b, כמגריפה, p וודל vadal — B וודל zudil — V וודל uudil.
1043. HAG. 19a, גכמיות, λ ולידה ulida — 5 ולידה uulidh — 6 ולידה uulida — 13 S וולורא uulura².
1044. a) SAB. 134a, בניפותא, e l 6 11 50 וון uun — S וואניל vanaile — 12 o — S וואן uuan.
- b) B.M. 74a, נפוותא, m β γ S וון uun — γ ווהן uuhn — q וואן uauan — 20 o.
- c) NID. 31a, בנפה, μ ρ S וון uun.
- *d) TA'AN. 3b, נפוותא, 13 40 S וון uun.
1045. a) HOUL. 7b, חבט, θ אכור akir — ρ ווטיר uutir — s ווניר vaner — S וונייר uuniir — B 'ווניר' uunir — S² ווניר uunir.
- b) HOUL. 91b, זורה, θ s S ווניר uunir — ρ ונר unir — 8 E וונייר uuniir.
1046. a) SAB. 17b, כרשינון, e ארש ers (pr. *ers*) — i וויצש uiiçs — k ויצש uiçs — l וויצש uuiçs — t 50 ויצש uuçs — 11 o — 12 ויבש uibs — S' ביצא biça.
- b) BEK. 37b, הינדא, 2 וויצא uuiça — 4 B ויצא uiça — 29 ויצא ueça.
1047. a) BER. 55a, לולבו גפנים, θ 11 קפויטו kpitit — S וודיליש uudilis.
- b) SAB. 78b, דיב, e ודילא udila — i וודילא uudila — l ודיילא udiila — 11 וירדולא uirdula — 12 o — 50 וויריילא uuirilla — s A וודילא uidila — S ודיליא uilia.
- c) SAB. 81a, לולבו גפנים, e S וודילש uudils — i 11 o — 12 וודלונש uuldins — l וודולש udiuls — 50 ווידוילא uuidiila.
- d) 'ER. 58a, ד"ה נברא, e o — b [חריות] — 6 וריליא urilia s — 50 וודילא uudila — F ודילה udilh — S וודילא uudila.

1. Le ms. l omet la glose parce que le copiste a sauté une ligne entière.

2. Souk. 25a, S a ווליהא uuliah, *valee*, pour traduire בקע, « vallée, creux de terrain ».

3. Le premier i a été plus tard changé en d.

